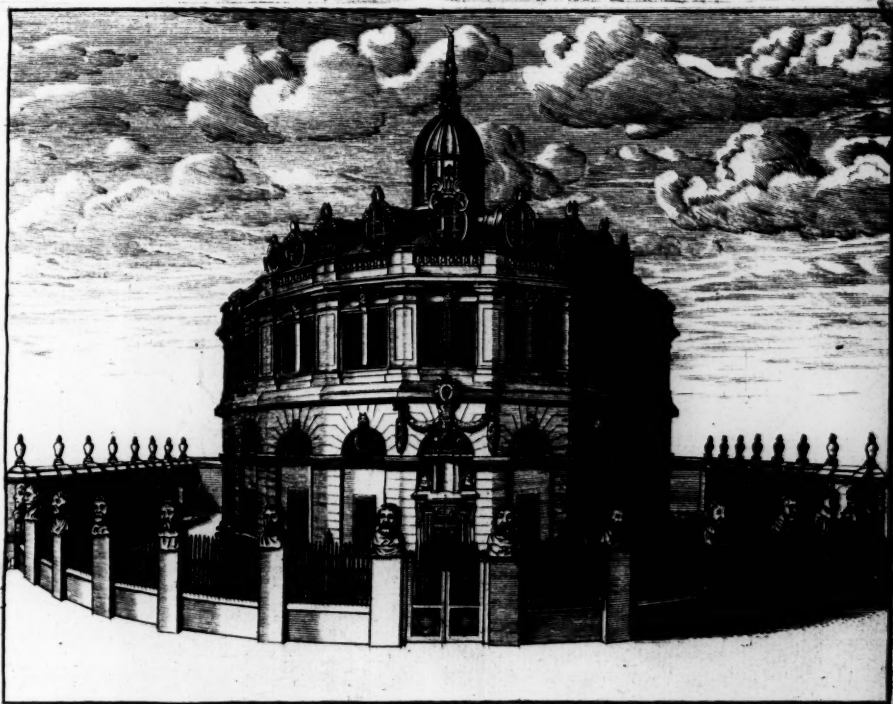

Ed. de a. firm. J. Santhome
PHARMACEUTICE RATIONALIS.
SIVE
DIATRIBA
DE MEDICAMENTORUM
Operationibus in humano Corpore.

AUTHORE

Tho. Willis M. D. in *Univ. Oxon* Prof. *Sedleiano*,
Nec non *Coll. Med. Lond.* & *Societ. Reg. Socio*,

E THEATRO SHELDONIANO. M. DC. LXXIV.

CELEBERRIMO
MEDICORUM LONDINENSIIUM
COLLEGIO;

Et Singulatim

VIRO INSIGNISSIMO

DOCTISSIMOQUE

D^{no} GEORGIO ENT

EQUITI AURATO

Præsidi Illustrissimo,

Nec non

CENSORIBUS DIGNISSIMIS,

Cæterisque omnibus, amplissimæ hujus
Societatis Membris.

DIATRIBAM HANC PHARMACEUTICAM

Observantiæ & Honoris ergo
Dicat, Dedicatque,

THO. WILLIS.

LIBRUM hunc, Authore suo, sagacif-
simo Physiologo, Medico peritissimo,
dignum; olim Symmista, semper A-
micus, libentissime Typis mando.

Oxon.
Octob. 31.
1673.

RAD. BATHURST.
Vice-Cancel.

CANDIDO LECTORI
PRÆFATIO.

 Uod in plerisque aliis scientiis, ac artibus, cum maximo semper emolumento contigisse advertimus, nimirum ut experimentis, & observationibus, aut casu, aut consilio repertis, statim Ætiologiæ quantum fieri potest aptæ subderentur; quæ dein sedulo perpensæ ad inventa subinde altiora deducerent: hoc in Medicina, quæ inter scientiarum nobilissimas jure censetur, nimis desideramus. In Mathematicis & Mechanicis experientia & Praxis, Theoricen primo suggessere; dein Hæc rerum causas, & efficiendi rationes proferens, Praxin haud tantum excoluit, sed auxit plurimum, ac illustravit. Ars tamen medendi licet primo ab Empiricis

Præfatio.

piricis tradita, & ab Agyptis quibusque & mulierculis passim arrepta, usque tamen quasi mysterii ritu, in cujus rationes minime inquirere fas esset, inexplicata permansit : idcirco indocti, quinimo interdum doctique, nunc temere ac pene fortuito (tanquam funditores jacula in aerem mittentes) pharmaca propinant ; incerti quo tendant quosque fines aut effectus habitura sint. Hinc non modo è literatis Cynicis quidam, sed vilissimi quique plebis facie, in Patrizen oblatrant, & opprobria passim impingunt. Et quidem nescio quomodo illa in totum excusari possit ne mendax, vana, aut præstigiola dicatur ; quousque Pharmaceuticæ, à qua vita salusque humana multum dependent, & sæpe non minus periclitantur, rationes adhuc in abstruso latent. Enimvero hæc sive neglecta, sive ignorata, Operationum medicinalium doctrina ; magnum velut Chasma pandens, unice aut saltem potissime impediit ne hætenus Patrice quoad systema ejus integrum tandem rite compacta, omnibusque numeris absoluta prodierit. Quippe cum materies medica ex singulis tum vegetabilium, tum mineralium, tum insuper animalium familiis conquisita, satis digesta, &
completa

Præfatio.

completa videatur; cumque morborum omnium Typi, & naturæ, per observationes accuratissimas collecti ab innumeris Authoribus explicentur; cum insuper corpus humanum, in quo velut campo Martio, inter pugiles istos decernitur, quoad omnes suas partes ab Anatomicis exactissime describatur: attamen quod maximi interest, & sine quo prædicta ista haud bene conveniunt, nondum satis clare detegitur, quæ sint pugilum istorum tela, quis apparatus, quis demum impetus, ac resistantia; qualis porro inter medicamenti particulas, atque spiritus, humores, aut solidas partes, actio, passio, & reactio fuerint. Enimvero Dramatis hujus pharmaceutici res fere tota sub velo peragitur, quapropter varii particularum congressus, fermentationes, impulsus, aliique motus diversimodi, qui intus peracti sensus latent, altiori intellectus scrutinio indaganda fuerant. Quod si felici tandem invento perfici queat, nihil amplius desiderabitur, quo minus Fatrice secundum omnes sui partes consummatissima, in scientiam vere, & majori cum certitudine practicam, imo Marthesi haud inferiorem accresceret. Ita namque remedia empirica ab Antiquis

Præfatio.

*tiquis tradita non promiscue ac perperam (uti nunc à Medicastrois assolet) in quolibet morbi statu, aut Ægrotantis casu, sed opportune semper, & secundum aptissimas sanandi intentiones exhiberentur. Porro medicamenta nova, & magis efficacia (quoties ad magnos, & insolitos quosdam affectus talia indicantur) & facile, & tuto, cum nullo aut medici errore, aut patientis discrimine inveniri queant. Quippe dum manifesto liquet, cujusmodi particulæ in patiente aut alterandæ, aut in motum concitandæ fuerint, & quales in agente ad opus illud requiruntur, non difficile erit hoc satis apte designare, ac ad alterum illud rite accommodare. Verum longe aliter, cumque insigni corporis humani periculo, & abusu à Pseudochymicis res agitur; qui remediis usu receptis, & probatis haud contenti, nihil minus quam magnum Elixir, aut Panacæam quandam, sive medicinam Universalem, se in fornacibus suis moliri jactitant. Dumque interea mineralia inscite trahant, eventum quendam incertum expectantes, potius quam aliquid serio designantes; si forsan productum insolitum apparuerit, cum novo hoc pharmaco, (cujus virtutes prorsus ignotæ, sæpe
aut*

Praefatio.

aut nulla, aut malefica existunt) sese morbos statim omnes sanatos pollicentur, ipsumque in quovis casu ad magnam aegrotantis noxam, & non raro perniciem audaciter exhibent: adeo secure, & temerarie solent carnifices isti, de corio humano ludere, dum ad medicamenta ista (in quibus aculeus semper latet venenosus) aut paranda, aut exhibenda, nullo consilio, nulliusque methodi fito, sedmero casu, & ceco quodam impetu ducuntur.

Itaque summe optandum esset, tum pro Medicina dignitate, & augmento, tum pro salutis humanae cura ac incolumitate, medicamentorum in corpore nostro energias, & operandi modos quoad singulorum indolem, & rationes quasi mechanicas patefieri. Nam si plane innotesceret, & quo ritu pharmaca assumpta vires suas statim in primis viis exerunt, indeque eas mox per totum corpus diffundunt, & quas alterationes illa in singulis regionibus suscipiunt, quas item in spiritus aut sanguinem, & humores aut partes solidas faciunt, tunc equidem tutius multo ac certius, cumque majori aegrotantis commodo pharmacia exerceri queat.

Spartam hanc, sc. operationis pharmaceuticae Aetiologiam, prius fere intactam, si nunc temere

Præfatio.

aggressus, non digne satis absolvero, mercedem uti-
 que merebor, quia terram non modo incognitam,
 sed, & valde fædrosam, & quasi labyrintheam
 peragere incumbere, et si forsan in pertractatione
 huiusce rei quædam recessus, & finis videri in-
 timiores, quidque in illis agitur, videri satis in-
 vestigaverim, attamen existimo, me solum pro iis
 quibusque alim accuratius adinveniendis appen-
 disse. *Enimvero si hæc duo, quæ in tota hac disquisi-*
tione persequutus sum, exacte cognoscerentur, Viz.
quorum pharmaca, siue corporum particulae, spiritus
animales in quibusque talis efficiunt, & quibus
viam, & quod modis illæ sanguinem, & humores
fermentant, inde vel pharmacie cuiusque ratio-
nes explicandas, semina perduceres. Quod melius
illorum, & totius pharmaceuticæ rationes pate-
scant, & articulum ut loquar quoad eorum mem-
branas, & fibras (in quibus nempe spiritus Ani-
males hospitantur, & abi primo à particulis me-
dicamenti efficiuntur) accuratissime describen-
da curavimus. Quamvis enim horum substantiæ,
figure, cavitates, situs, & connexiones jamdudum
ab aliis satis exacte delineabantur, attamen sin-
gularum

Praefatio.

gutorum membranas & nerveas, & musculares, & glandulosas, atque fibras quasdam mere sensiles, aliasque matrices, quin etiam vasorum sanguiferarum plexus densissimos, & glandulas numerosissimas, ab ore usque ad Anum tunicae interioris retegum constrictissime incrustantes, (Hæc inquam ad doctrinam pharmaceuticam illustrandam adprime facientia) nullo exemplo, aut aliorum Auctorum ductu, clare deteximus: circa quæ tamen inventa Anatomica sicut olim in quibusdam prioribus, me rursus operæ sedula, ac industria, Med. Doctiss. D. D. Edmundi King plurimum debere agnosco. Porro mihi in hoc penso absolvendæ Amicus meus D. D. Master manus adjutrices sæpe exporrexerit.

A principio incepti pharmaciam hic totam pertractare, ejusque operationum omnium aut saltem præcipuarum rationes expendere designaram: verum hoc opus sub manibus dum fuit, præ subiecti fecunditate in tantam molem accrevit, ut necesse habuerim, longe ante metam abrumpere, eique medio nondum superato, finem imponere. Nam præter medicamenta universalia, quorum eversiones, & operandi modos jam descripsimus, ad specula-

Præfatio.

tionem habent remedia alia (specifica, & appropriata vulgo dicta) pertinent; quæ nempe aut peculiatrem morbum sanare, aut privatam quandam corporis regionem aut partem respicere perhibentur. De nonnullis horum, & præsertim de medicamentis Thoracis, meditationes quasdam congefferam. Sed cum perpendo, in mari periculoso, censuris ac convitiis tanquam Scopulis ubique pleno, navigandum esse, haud æquum duxi, fragili huic rati, merces simul omnes, aut nimias una vice committere, sed primo cum his paucis fata experiri; quæ si benigna fuerint, postea forsan cætera hujus generis exponere minus verebor.

ELEN-

M. I. ELENCHUS RERUM.

SECT. I. CAP. I.

Designatio totius Operis

Medicina initia quæ fuerunt, p. 1. Qualis progressus. p. 2. Operationum Medicinalium. & Aetologia desideratur, & considerationem meretur, ibid. Illarum loca notantur, p. 3. Subjecta earum sunt Spiritus & tum qui primas vias, tam qui cerebrum, & nervos incolunt, ibid. & Humores, sc. sanguis, ejusque recrementa, atque liquor nervens. p. 4. In unoquoque pharmacia genere, tria sunt consideranda. Primo Medimenti virtus, & operandi modus. Secundo ejus species, & formula selecta. Tertia præparationis ejus ratio. p. 5.

SECT. I. CAP. II.

Primarum viarum descriptio.

Prima via dicuntur Oesophagus, Ventriculus, & Intestina. p. 6. In quibus pharmacia subjecta immediata sunt Spiritus, & humores; mediata fibra, & membrana. ibid. Oesophagi tunica describuntur. p. 7. Interior nervea: ibid. quam intus, præter crustam villosam, etiam tunica glandulosa, cum vasorum plexu retiformi, quemadmodum in ventriculo ac intestinis, obducit. Tunica istius usus ostenditur ibid. Oesophagi tunica media. Carneæ sive muscularis motui inservit. ibid. Fibrarum istarum duo sunt ordines. p. 8. Oesophagi Tunica extrema describitur; & singularum

ELENCHUS RERUM.

gularum usus inquiruntur. Ibid. Tunica intima ad spasmum facit, inquiritur annon etiam ad motum. p. 9. Contractiones fiunt tantum à fibris carneis, extensiones, & intumescencia proprie à fibris nerveis. p. 10. Illarum instantia in Oscitatione, pandiculatione, & viscerum inflationibus; qua omnes cum spirituum explosione quadam fiunt. p. 11. Tunica Oesophagi media, & extima usus. ibid. Ventriculi descriptio. p. 12. Tres habet Tunicas ibid. Interior crassa villosa obducitur, etiam glandulis, & vasorum plexibus. p. 13. Tunica huius usus, & munia designantur. p. 14. Affectiones ejus quoad inflationem, & distentionis motum. Ibid. Tympanitidis ratio innuitur. p. 15. Ventriculi plicae, & rugae, & unde fiunt, & quibus usibus interserviunt. ibid. Ventriculi tunica media, carnea sive muscularis est; in qua duo fibrarum motricium ordines sunt. Ibid. Quomodo illa notari, & describi possint. p. 16. Tunica carnea fibrarum ordo exterior. ibid. Fibrarum carnearum, quae ordinis interioris sunt, investigatio, & descriptio. p. 17. Fibrarum utriusque generis munia, ac usus. p. 18. Quomodo eadem contractiones oppositas perficiunt. Ibid. Undenam & per quos ductus illarum instinctus traduntur. p. 19. Tunica exterioris, quae prorsus nervea, & forsitan tendinosa est, descriptio. ibid. Ventriculi bina orificia. p. 20. Nervi, & plexus nervei, ad os ejus pertinentes. Ibid. pylori descriptio, & usus. p. 21. Vasa ad ventriculum pertinentia sunt Nervi, Arteria, & Vena. p. 22. Harum plexus, & ramificationes densissima. Ibid. Usus tum artierum, tum venarum explicatur. p. 23. Intestina duplicia sunt, sc. tenuia, & crassa. p. 24. Priorum sitas, & dimensiones. ibid. Intestina mesenterio affixa tres habent tunicas. p. 25. Harum intima duas alias includit, sc. villosam sive glandulosam, & vasculosam sive illam, quae vasorum sanguiferorum

ELENCHUS RERUM.

cia; vel remotiora, & vel infra, vel supra hoc viscus, nempe ἐν τῷ σπλάχνῳ; item renes, uterus, & alia Abdominis contenta. p. 44. Horum omnium rationes singulatim explicantur. p. 45. 46. 47. His præmissis inquiritur quo ritu Pharmata Emetica operantur: & prima qua ratione à Catharticis differunt. p. 48. Dein cur hæc mitius, illa fortius operantur. p. 49. Qualem affectionem utraq. ventriculo imprimunt. 50. Cujusmodi, & quotuplex materia per vomitum ejici solet. Ibid. Operationis emetica modus, ratio, & accidentia describuntur. p. 51. Quare vomitio in quibusdam citius, in aliis tardius accietur, quin etiam modo facile modo difficillime sedatur. p. 52. Vomitoria in forma solida quomodo agant. p. 53. Haud perinde est, in qua dosi sumuntur. Ibid. Non virtute specifica agunt, nec in peculiare humores operantur. p. 54. Opinio ista vulgaris unde prognata fuit. p. 55. Pharmacía emetica magis efficax, sed periculosa est. p. 56. Vomitorium Indicantia ibid. permittentia, & prohibentia. p. 57. Emetica aut mitia aut fortiora sunt. p. 58.

SECT. II. CAP. II.

Vomitoriorum formulæ, preparationes, & quarundum ex iis Aetiologia.

Vomitoriorum formula tum in liquore, tum in pulvere. p. 59. Emetica chymica parantur ex vitriolo, Antimonio, & Mercurio. ibid. Salis vitrioli præparatio, & usus. p. 60. Antimonium crædum minime Emeticum. Ibid. Hujus ratio explicatur. Ibid. Crocus metallorum, & Aetiologia ejus. p. 63. Sulphur Antimonis, cum Analyse ejus. p. 64. Antimonii, & sulphuris communis, syntheses. Ibid.

Mercurius

ELENCHUS RERUM.

Mercurius vita, cum Aetiologia ejus. p. 65. Ejusdem correctio. 66. Quæ ratione hic, & alia stybeata operantur. Ibid. Quomodo Mercurialia in corpore nostro operantur. p. 67. Mercurius præcipitatus per se. Ibid. Processus ratio. 68. Mercurius præcipitatus solaris. Ibid. Aetiologia ejus. 69. Mercurius præcipitatus communis, cum Aetiologia ejus. Ibid. Mercurialia quomodo in ventriculum operantur. p. 70. Turbith minerale. ibid. Processus ejus ratio, & compendium. p. 71. Aurum vita. Ibid. Hercules Bovii. p. 72. Processus utriusque rationes. p. 73. 74.

SECT. II. CAP. III.

De Vomitionis nimix Remedio.

Vomitio nimia interdum à Pharmaco, quandoque ab aliis causis accietur. p. 75. Prioris ratio, & remedium. p. 76. Posterior aut critica, aut symptomatica. p. 77. Hac rursus vel sympathica. vel idiopathica. Ibid. Quando stomachus primario afficitur, quid agendum. Ibid. & p. 78. Remedia contra stomachi fermentum vitiatum. 79. Quando hoc vel acidum, vel acre nimis est. Ibid. Quæ conveniunt contra fermentum ejus nimis amarum. p. 80. Vomitio à ventriculi debilitate procedens ut curanda est. p. 81. Hujus duo sunt casus, sc. fibrarum tonus labefactus, & nervorum obstructio ibid. Prioris curatio. Ibid. Ventriculi Paralysis ut curanda est. p. 82.

ELENCHUS RERUM.

SECT. III. CAP. I.

De Medicamentis purgantibus.

Purgatio est affectio vomitioni contraria, seu potius inversa. p. 83. Descriptio ejus. p. 84. Quae, & quatuorplex materia per catharsin educitur. Ibid. Sec prima massa chilacea, faeces, mucus, lymphæ, & serum, glandulis & Arteriis exundantia. Ibid. Secunda flatus. p. 85. Quomodo flatus in visceribus gignitur. Ibid. Flatus extensionum splanchnicarum modo causa, modo effectus sunt. p. 86. Quomodo in affectibus spasmodicis producuntur. Ibid. Intestinorum motus excretorius quomodo secundum naturam habet, & per quas fibras perficitur. p. 87. Quibus stimulis urgetur. p. 88. Viz. fecum pondere, & molestia. Ibid. Cui accedunt alii accidentia, sc. primo Alimenta incongrua, aut depravata; item bilis, & succus pancreaticus. p. 89. Humores è sanguine, succo nerveo, & habitu corporis. p. 90. Hujusmodi materies etiam per pharmaca expurgantur. Ibid. Hac autem operantur tum irritatione, intra primas vias, tum fermentatione intra sanguinem, & humores. Ibid. Prior harum quomodo intra ventriculum peragitur. p. 91. Fibris nerveis molestia sensus imprimitur, & proinde motrices in spasmas excretorios acciuntur. p. 92. Cathartici operatio qualis intra Duodenum, & tenuia intestina. p. 93. Actio ejus in porum biliarium, & pancreaticum, in glandulas, & Arteriarum oscula. p. 94. Qualis in sanguinem. p. 95. Fit partim fermentatione, partim irritatione, ibid. utriusque modus, & rationes explicantur. Ibid. Operationis cathartica tres gradus. p. 96. Purgantia non per attractionem, aut electionem operantur. p. 97. Cathartorum

ELENCHUS RERUM.

ticorum differentia, & rationes. Ibid. Quatenus diversimode in visceribus irritant, & quatenus varie cum sanguine & humoribus fermentescant. p. 98. Purgationis Elateria mala. p. 99. Hujus notabilis instantia. ibid. Purgationis Electiva error unde subortus est. p. 100. Humorum preparatio ad catharsin non necessaria, ibid. Qualis apparatus tum respectu stomachi, tum sanguinis requiritur. p. 101. Cathartici facultas tum irritativa, tum fermentativa à cujusmodi particulis dependeat. p. 102. Prior non à spiritu, aqua, aut terra, nec à sale, aut sulphure solitariis; sed ab utrisque combinatis. Ibid. Virtus fermentativa fere tantum à salibus procedit. p. 103. Medicamento vis septica à quibus particulis procedit. Ibid. Per sedem, quemadmodum Cantharides per urinam, operatur. p. 104.

SECT. III. CAP. II.

Catharticorum species, formulae, & quarundam Aetiologiae.

C*athartica vix ulla à mineralibus parantur, licet inde vomitoria, & Diaphoretica precipua. p. 105. Discriminis hujus ratio inquiritur. Ibid. E vegetabilibus cathartica quamplurima. p. 106. Ad hac preparatio chymica haud multum requisita est. p. 107. Sal Tartari ad Tincturæ cathartice extractionem quid confert. Ibid. Purgantium formulae precipua notantur. p. 108. Potiones, & pilulae tum lenes, tum fortiores. p. 109. Pulveres cathartici, item Boli, & Elebuaria. p. 110. Morsuli & Tabulae, item Vina, & Corvisia medicata. p. 111. Menstruum sublimatus, tum dulcis, tum corrosivus. p. 112. Attritus*
que

ELENCHUS RERUM.

que *Ætiologia*. p. 113. *Resina Jalapii*; & *processus ratio*.
Ibid. *Resina Scammonii*. *Extractum Hellebori nigri*. p.
 114. *Eorum rationes*. *Ibid.* & p. 115.

SECT. III. CAP. III.

De Hypercatharseos remedio, item de
 Dysenteria Londinensi.

Hypercatharseos medicamentosa ratio. p. 116. *Ejus pra-*
cautio, & curatio. p. 117. *Diarrhaea symptomatica*
quomodo tractanda sunt. p. 118. *Dysenteria Londinensis*.
Ibid. *Ejus duae species*; *Aquosa, & Cruenta*. p. 119.
Prioris descriptio. *Ibid.* *Curatio ejus quibus medicamentis*
perficitur. p. 120. *Medicamentorum formula*. *Ibid.* *Mor-*
bi Ætiologia. p. 121. *Oritur imprimis à liquoris nervi*
vitio. p. 122. *Causa ejus remotiores*; & *quare in Au-*
tumno deservit. *Ibid.* *Quare in hac urbe Endemia est*. p.
 123. *Causa ejus πονυρπύρα*. *Ibid.* *Causa evidentes*. p.
 125. *Dysenteria cruenta describitur*. p. 125. *Huic febris*
Anomala in aliis locis contemporanea. *Ibid.* *Morbi sympto-*
mata, & modus. p. 126. *Medendi methodus*. *Ibid.* *Re-*
mediorum formula. p. 127. 128. *Morbi Ætiologia*. *Ibid.*
Tria ad hunc concurrunt, primo sanguinis dyscrasia propter
Anni intemperiem orta. *Secunda ejusdem effervescentis*
compages nimis constricta, & particularum confusio. *Tertio*
pororum constipatio. p. 129. *Morbi hujus differentia*. p.
 130. *Indicationes curatoria duae respectu sanguinis, & to-*
tidem respectu viscerum. p. 131. *Curationis exemplum,*
cum remediorum formulis, & methodo. p. 132. & 133. *Ex-*
emplum aliud. p. 134.

SECT.

ELENCHUS RERUM

De Diuresi, & medicamentis diureticis.

Diuresis, & Diaphoresis inter se affines. p. 136. Urinae materies quibus liquoribus constat. p. 137. Quomodo serum à sanguine intra renes separatur. Ibid. Ad hoc non attrahitur. p. 138. Renum structura, & usus explicantur. Ibid. serum à sanguine per renum ductus percolatione separatur, sed non sine fermenti cujusdam opera. p. 139. Succus nutritii pars quaedam illac etiam effluit. Ibid. Urinae materies potissimum à sanguine, à quo modo agere, modo facile nimis secernitur. p. 140. Serum à sanguine secretio, per lactis fusionem, coagulationem, & reductionem optime illustratur. p. 141. Lactis coagulatio quibus modis fieri, inhiberi, aut tolli solet. p. 142. Singulorum rationes traduntur. Ibid. & p. 143. Ad sanguinem quantum Analogus habet. 144. Experimenta de liquoribus chymicis sanguini calenti affusis. Ibid. Ut serum sanguis rite deponatur, tum à fusione, tum incrassatione nimia praeservari debet. Ibid. & p. 145. Serum excretio quomodo in excessu, aut defectu peccat. Ibid. Diureticorum distributio quoad fines, quoad materiam, & formam. p. 146. Primo Diuretica salina sale volatili vel acido praedita, quae in sanguinis compage nimis stricta conveniunt. Ibid. Secundo sale fixo praedita quibus usus inserviunt. p. 151. Diureticorum formula, & primo quibus sal fixus pro basi est. Ibid. Diuretica sale volatili praedita quomodo juvant. p. 152. Diureticorum formula quibus sal volatilis pro basi est. p. 153. Medicamentorum ejusmodi formula. Ibid. Diureticorum sale alcalisato praeditorum operandi modus, eorumque formula.

ELENCHUS RE RUM

mula. p. 156. Diureticorum, quibus pro basi particula spiritusosa, aut sulphurea sunt, operandi modus, eorumque formula. p. 157. Salis prunella siue chrystalli mineralis preparatio, ejusque Axiologia. p. 158. Spiritus nitri destillatio, & processus ratio. p. 159. Spiritus salis nitri; ejus Axiologia & modus compendiosior. p. 160. Spiritus urinae, ejusque explicatio. p. 161. Tinctura salis Tartari, & Axiologia ejus. p. 162. Sulphur, siue oleum vini parandi modus, & ratio. p. 163. Sal succini, & ratio ejus.

SECT. IV. CAP. II.

De Diuresi nimia ejusque remedio; & speciatim de Diabete.

Diabetes morbus olim rarus. p. 164. Descriptio ejus. ibid. Causa ejus proxima non renum obstructio, sed potius sanguinis deliquium. p. 165. Causa remota & immediata in sanguine subsistit, quam aliquando mala renum affectio promouet. p. 166. Causa ista ut plurimum est sanguinis compages nimis dissoluta, quomodo modum & urinae suppressio, nonnunquam a compage ejus nimis stricta oritur. p. 167. Quod Auctoritate, & observationibus Anatomicis confirmatur. ibid. Arterialis causa remotiores sunt humores acidi in sanguinem suffusi. p. 168. Et praesertim e liquore nervoso degenerari. ibid. Hinc affectus spasmodici Diabetem plerumque praecedunt, atque illis urina profusurum secessum attendant. p. 169. Diabetes, quamvis hydrops ad mortem dignatur, ab eo morbo plurimum differt. p. 170. Diabetis causa evidentes. p. 171. Symptomatum rationes. ibid. Unde mictus copiosus, & creberrimus sit, ac febre. ibid.

Quare

ELENCHUS RERUM.

Quare agrotantium urina instar mollis dulcescens. p. 172.
 Viz. non à succo nutritio, sed ob salium ac sulphuris combi-
 nationes. ibid. Morbi prognosis. ibid. Methodus medendi,
 cum indicationibus Therapeuticis. p. 173. Curatio cum sa-
 linis potissime perficitur. p. 174. Indicatio vitalis. ibid.
 Curationis Historia, cum remediis formulis. p. 175. Et
 176. Postquam pathologia hæc Typis excussa fuisset, salium
 Diabete laborantem, Et pro deplorato habendum, cum eadem
 metodo, Et præcipue cum aqua Calcis virvæ curari, q. m. u. l.
 adhiberi, citat. Archæus. 1781. q. 1. et seq. et in seq. de nit.

SECT. IV. CAP. III.

Medicaminum Ischuraticorum species, & formula.

AStringentia in Diabete minime iuvant. p. 177. Tres
 medendi intentiones, salium combinationes impedire,
 factas tollere, sanguinis fusiones Et effervescentias per hy-
 pothetica impedire. Ibid. Prima intentio à sanguinem in-
 crassantibus perficitur, quarum medicamentorum formula
 subduntur. p. 178. Secunda intentio salino indicat, quarum
 formulæ item traduntur, juxta quod præbasi habent aut sa-
 lem fixum, aut Alkalisatum, aut volatilem. p. 179. Et
 181. Hypnoticorum (qua per intentionem tertiam indi-
 cantur) formula. p. 182.

SECT. V. CAP. I.

De Sudatione, & medicamentis hydropicis.

Egestionum plures via patent, licet ingestionis sit unica.
 p. 183. Hujus ratio innuitur. ibid. Diaphoresis quo-

E L E M E N T A M E D I C I N E

*meda à castoreo differt. p. 184. Sudoris materies, est vel
 elementares, & elementales, & in seque particula. notantur
 p. 185. Ad sudorem copiosum requiruntur. Prima
 ut sanguis rapidius circuletur. Secunda ut compages ejus sit
 soluta. Tertia ut cutis poris sint aperti. p. 186. Conditiones
 he singulatim explicantur. p. 187. & 188. Epidemics ob
 multas causas. & causas evidentes contingit. Primo ob
 sanguinis dyscrasiam, ut in pesti febres diuturnas. Secundo quia
 serum per venas aut lymphæ ductus non satis amandatur. Ter-
 tia ob poros nimis apertos. p. 189. Sudoris ratio formalis,
 & causa conjuncta, & procatactica. ibid. Ejus causa evi-
 dentes. p. 190. Quæ sunt primo, nimia corporis, & mentis
 agitatio. ibid. Secundo calor ambiens. p. 191. Transpiratio
 prohibita. ibid. Causæ affinitia. ibid. Sudoris differen-
 tia. p. 192. Medicamenta Diaphoretica cujusmodi debent
 esse. ibid. Eorundem ratio generalis innuitur. p. 193. Causæ
 diacris nonnihil affinitia sunt. p. 194. Eorum materies aut mix-
 ta partes integrales, aut Elementares sunt. p. 195. Quæ
 prioris generis sunt recensentur, & operandi ratio ostendi-
 tur. ibid. Hyarotica, quorum materies sunt partes elemon-
 tares, aut sunt spirituosæ. p. 196. Aut Salinæ, quæ item
 in multis sunt. p. 197. Ad Diaphoretica rite exhi-
 benda quæ apparatus, & quibus circumstantiis opus est. p. 198.
 ibid. materies elementales 189 sup) 181*

S E C T. V. C A P. II.

Diaphoreticorum species, ac formulæ, & quo-
 rundam Aetiologiæ.

Diaphoreticarum casus, & formulæ. p. 199. Quæ pro-
 ba habent mixti partes integrales. ibid. Prescribun-
 tur

ELENCHUS RERUM.

tur in forma pulveris, boli, potionis; ibid. Eorum formula singulatum notantur. p. 200. ad 203. Vel pro basi habent partes elementares; & sic vel spirituosas. p. 204. Vel Salinas, fixas, aut volatiles. p. 205. Aut salern nitrosum, aut acidum. p. 206. Vel particulas sulphureas. p. 207. Bezoarticam minerale. ibid. Etiologia ejus, & via compendiosior. p. 208. Antimonium Diaphoreticum, & Cerussa ejus. 209: Utriusque ratio. ibid. Flores salis Armoniaci, & processus ratio. p. 210. Spiritus salis Armoniaci. ibid. Etiologia ejus, & quomodo à spiritu C. C. & aliis consimilibus differt. p. 211. Spiritus Fuliginis, C. C. &c. p. 212. Spiritus Guaiaci, Buxi, & similium, cum processus ratione. p. 213. Resina Guaiaci, & explicatio ejus. p. 214. Spiritus Tartari. ibid. Hujus Etiologia. p. 215.

SECT. V. CAP. III.

De Diaphoresi nimia, aut depravata, & utriusque remedio.

Affectio hac, satis crebra, interdum morbi alterius symptoma est. p. 216. Quandoque item effectus est; cujus exemplum natabile profertur. p. 217. Casus istius Etiologia. p. 218. Diaphoresis nimia causa, partim à sanguinis dyscrasia, partimque ab accensione ejus diminuta. ibid. Curatio ejus. p. 219. Indicatio prima, humorum dyscrasias tollere. ibid. Quibus remedia perficitur. p. 220. Intentio secunda, pororum debita constitutio procuranda est. ibid. De effectu, qui vulgo dicitur. Apertum ad frigus captandum. p. 221. Exemplum ejus notabile, una cum morbi Etiologia. p. 222. ad 223. Ratio formalis, & causa ejus conjuncta.

ELENCHUS RERUM.

conjuncta. *ibid.* Morbi procatarxis partim in spiritibus. p. 224. Partim in sanguine; partimque in mala pororum constitutione. p. 225. Curatio ejus designatur. p. 226. Intentio prima, & precipua est spirituum Animalium corroboratio. *ibid.* Remedia in hunc finem propria, eorumque formula. p. 227. Intentio secunda. p. 228. Intentio tertia; sc. pororum alteratio optime perficitur. Caeli mutatione. *ibid.* Sudationis species tertia, qua sc. per se morbus est; ejus Historia notabilis. p. 229. Aetiologia caesus. p. 230. De sudore Anglico. *ibid.* Morbi, & Curationis ejus Historia ex variis Authoribus. p. 231. 232. Aetiologia ejus inquiritur. *ibid.* Causa primaria in liquore nerveo. p. 233. Symptomatum rationes explicantur. *ibid.* A simili huic causa Diabetes, & Dysenteria incurta oriuntur. p. 234. Liquor nerveus degener, & in sanguinem redundans communis omnium istarum causa est. p. 235. 236.

SECT. VI. CAP. I.

De Medicamentis Cardiacis & Alexiteriis.

Hujusmodi remedia communissimi sunt, & semper fuerunt assus. p. 237. Cordi succurrere vulgo dicuntur. *ibid.* sed omnino improprie. p. 238. Quia in sanguinem, & spiritus Animales potius, quam in cor agunt. *ibid.* Sanguinem emendant, & quoad crasim, & quoad accensionem ejus. p. 239. Quando sanguis minus debito accenditur quae remedia conveniunt. p. 240. Quae item in accensione ejus nimia. *ibid.* In febribus, sanguis quoad crasim peccans, aut compagem habet nimis strictam, aut nimis laxam.

ELENCHUS RERUM.

laxam. p. 241. Posterioris hujus vitii remedia sunt Alexiteria ita dicta. p. 242. Sanguinis compages nimis stricta qualia remedia requirit. p. 243. Hac potissimum salina sunt. p. 244. Et pro basi habent vel salem volatilem ibid. Vel salem alchalisatum. Vel acetosum. p. 245. Vel salem fixum. Vel salem nitrosum. p. 246. Hujusmodi remedia Vitalia magis proprie dicuntur, quam Cardiacæ. p. 247. Quomodo in ventriculo operantur, & quomodo in sanguine. ibid. & p. 248. Secundum Cardiacorum genus, quæ spiritus Animales respiciunt. ibid. Hac duplicis sunt generis: prima Lenia, & spiritus demulcentia, quæ affectum hunc cient in visceribus, aut sensoriis. p. 249. Vel Aspera, & incitantia, quæ spiritus in ordinem quasi flagellant. p. 250. ad 252.

SECT. VI. CAP. II.

Cardiacorum species & formulæ.

Cardiacæ sanguinis accensionem augentia. p. 252. Eorum abusus notatur. ibid. Propter quas occasiones hic invalescere solet. p. 253. Medicamenta sanguinis accensionem nimiam reprimentia. p. 254. Compagem ejus nimis strictam aperientia. ibid. Eorum formulæ, quorum basis sal volatile est, etiam sal Alchalisatus. p. 255. Hac in pleuriticis valde conveniunt. ibid. Cardiacorum formulæ, quorum basis sal nitrosum, item sal acidus, atque sal fixus est. p. 256. Alexiteriorum tum præparationis, tum curationis gratia adhibitorum formulæ. p. 257. ad 259.

ELENCHUS RERUM.

SECT. VI. CAP. III.

De Passionibus Cardiacis, earumque Remediis.

Cordis Passiones sunt Tremor, & Palpitatio ejus. p. 260. Posterioris descriptio; Aetiologia ejus. ibid. Et 261. Non à totius Cordis motu convulsivo procedit; sed à sanguinis circa vasorum appendiculis radices, remora, & regurgitatione. ibid. Insuper ob alias causas interdum eritur. p. 262. Quandoque ab ipsius sanguinis in corde stagnantis vitio dependet; quandoque item à vasis obstructis, aut spasmodice affectis. p. 263. Horum instantia, & Casus varii notantur. p. 264. In quos usus plures nervi Arteriarum tunicis inseruntur. p. 265. Viz. ad fibras Earum motrices, & velut musculares, spiritus deferunt. Ibid. Arteria sicut cor movetur, & quandoque spasmis afficitur. p. 266. Ab hac causa Cordis Palpitatio saepe oritur, praecipue in hypochondriacis. ibid. Affectus istius curatio. p. 267. 268. De Cordis Tremore. p. 269. Morbi hujus Aetiologia. p. 270. Hujus uti aliorum musculorum subsultus à quibus causis oriatur. ibid. Quot species ejus. p. 271. 272. Passio siue Tremor Cordis, cujusmodi affectus sit. p. 273. Ejus ratio formalis, & causa conjuncta. ibid. Hac perperam Lienis, aut vaporibus ascribitur. p. 274. Curatio ejus per tria remedium genera perfici soles. p. 275. Singulorum formula quadam describuntur. Ibid. De pulsu intermittente. p. 276. Ejus due species, quarum una propter Aorta culpam, altera ab ipsius cordis vitio procedit. p. 277. Hujus varii Typi. ibid. Affectus, Causa, Prognosis, & curatio describuntur. p. 278. Arteria descriptio Anatomica. p. 279. Galenus quatuor ejus tunicas notabat.

ELENCHUS RERUM.

salut. *ibid.* Et totidem revera habet quae singulatim describuntur. p. 280. & 281. Tunicarum harum usus. *ibid.* Vasorum sanguiferorum plexus, & glandulae notantur. p. 282. Haec omnia similia sunt in ventriculo ac intestinis, at sub discrimine quodam observanda. p. 283. & 284.

SECT. VII. CAP. I.

De Medicamentis Opiatis.

Somni, & vigilia vicissitudo sicuti ad sanitatem tuendam necessaria ita cum circa eam delinquitur, Medicina opus est. p. 285. Opiologia contenta quae, & quot sint. p. 285. Primo ostendendum erit quo ritu Opiata spiritus Animales afficiunt. *ibid.* In cujusmodi particulis eorum virtus consistat. p. 286. In quibus locis primo operari insipiunt. p. 288. Vix potissimum in cerebri cortice ubi Spiritus extimos perimunt, aut repellunt; interiores ab effluxu in partes nerveas inhibent. p. 289. Opiata etiam aliquatenus, dum in ventriculo sunt virtutes suas exerunt. *ibid.* Hujus ratio explicatur. p. 290. Opiatarum virtus quousque extenditur, & in quas partes. *ibid.* Illa non sanguinem, uti spiritus Animales venenant. p. 221. Primario in spiritus cerebri incolas agunt. *ibid.* Quandoque illarum vis etiam ad cerebellum, ejusque spiritus incolas pertingit. p. 292. Opiatarum effectus notantur, qui sunt vel boni, vel mali. *ibid.* Bona illorum vel spiritus, vel sanguinem, vel humores respiciunt. *ibid.* Quot & quibus modis spiritus juvare solent. p. 293. Respectu motus horum, juvant in vigilia, ac delirio, respectu sensus in dolore. p. 294. Quae ratione opiata dolorem sedant, absque somno, vel post eum finitum.

ELENCHUS RERUM.

finitum. *ibid.* & p. 195. 196. Ubi ἀναλυσίς hujus rationes fuse explicantur. *ibid.* Quo ritu Opiata spasmos sedant. p. 297. In calculo, & podagra juvant. *ibid.* Inordinaciones circa pulsum, & respirationem opiata saepe tollunt. p. 298. Viscerum spasmos excretorios sedant. p. 299. Quomodo opiata in sanguinem operantur. p. 300. Sanguinem illibatum & brevi (Alexiteriorum more) pertranseunt, proindeque urinam & sudores movent. *ibid.* Hujusmodi effectus illarum, Historiis tribus comprobatur. p. 301. 302. 303.

SECT. VII. CAP. II.

De Opii nocumentis, item Cautiones circa usum ejus.

Quot & quibus modis Opium ladere solet. p. 304. Malignitas ejus interdum cerebro, quandoque etiam cerebello prius ac potius infertur. p. 305. Narcotica mala producant vel in capite, pectore, aut ventre. p. 306. Quomodo Turca, aliique Opii devoratores, ab eo affici solent. *ibid.* Effectuum istorum rationes. p. 307. Cujusmodi Pectoris mala opium producit. p. 308. Et qua imi ventris. *ibid.* Cautiones circa Opii usum. p. 309. Primo respectu constitutionis Aegroti. *ibid.* Secundo respectu morbi. p. 310. Tertio respectu Spirituum Animalium. *ibid.* Ultimo respectu sanguinis, & humorum. p. 311. 312.

SECT.

ELENCHUS RERUM.

SECT. VII. CAP. III.

Opiatarum species, præparationes, & formulæ.

Medicamentorum Anodynōr distinctio. p. 313. Narcoticorum recensio. *ibid.* Primo, Papaver album, è quo parantur Opium, & Diacodium. p. 314. Opii natura, & partes in quibus vis narcotica consistit. p. 315. In omnibus haud parimodo operatur, & præsertim non in cane, uti in fele ac homine. *ibid.* Experimenta circa Opium canibus exhibitum. p. 316. Opii præparatio. p. 317. Veterum Opiata recensentur. p. 318. Neotericorum Opiata Laudana unde dicta, item Nepenthes. *ibid.* Laudanistarum mala. p. 319. Laudana vel in forma extracti. *ibid.* vel in forma liquida. p. 320. Pro laudanis conficiendis menstruum maxime idoneum est Tinctura salis Tartari. *ibid.* Laudanum Helmontii dictum. p. 321. Papaver erraticum ejusque præparata. *ibid.* Cynoglossus, ejusque præparata. p. 322. Nicotiana, ejusque fumisuctionis mos; effectus, eorumque rationes describuntur. p. 323. 324. Compositionum narcoticorum bases, & formula. p. 325. 326. Medicamenta Anthypnotica, & speciatim de potu Coffee. Cujus mos, effectus, & eorum rationes exponuntur. p. 327. 328. Ejus commoda, & incommoda, notantur. p. 329. 330.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION

505 N. 5TH ST. NEW YORK, N. Y.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
505 N. 5TH ST. NEW YORK, N. Y.

DE

DE
MEDICAMENTORUM
OPERATIONIBUS
IN
Corpore Humano.

SECTIO. I.

CAPUT. I.

Designatio totius operis.

Rtem medicinalem à primâ inventione, usque ad Hippocratis secula merè empiricam fuisse, ejusdem annales consulentibus compertum est. Quippè cum varii homines varia tentarent remedia, si quidpiam in aliquo affectu juvisse experientia comprobaverat, postea idem in simili casu etiam aliis adhiberi solebat. Quare, uti refert Herodotus, antiquiores Ægyptii ægrotos suos non ad medicos, sed in compita, & publicas vias deferrebant, populum prætereuntem pro morbi curatione consulturi. Porro & horum, & Græcorum Sacerdotes, quo quisquam remedio sanatus esset, scriptis mandantes, observationes suas in Templorum

Artis medicinalis quale initium.

A

Adytis,

Cujusmodi progressus & augmenta ejus.

Desideratur adhuc operationum medicinalium ætiologia.

Harum ratio quasi mechanica inquiritur.

Adytis, etiam aliis subinde ægrotis communicandas reponebant. Postquam verò, accrescente indies observationum cumulo, *Idcirco* in præcepta & methodum redigi cœpisset, in duplici hoc cardine res penè tota versabatur; nempe ut materia medica cum toto ejus apparatu, & selectis præscriptorum formulis apte dispensaretur, ac insuper ut Indicationes Therapeuticæ, circa supellectilis medicamentalis usum rite designarentur. Si quispiam hæc utraque satis calluisset, in re pharmaceuticâ *omne punctum tulisse* putabatur. Verum enimverò in hoc negotio, inque medicinæ praxi inter considerata meritò collocamus, quòd à nemine adhuc explicetur, quo ritu & quali partium corporis humani affectione, medicamenta intus sumta, aut exterius adhibita, operationes suas perficiant; viz. quòmodo, & quare hæc vomitum, illa purgationem, alia diaphoresin, aut alterationem, aut quandam alterius generis operationem moveant; quæ sit partium & particularum in agente & patiente affinitas, aut dissimilitudo, impulsio, pulsio, & reactio: dein quali illæ invicem commistæ luctâ aut fermentatione agitentur, & quâ mechanîâ aut *invisibiles* effectus suos producant. Super his solutio vulgaris solet esse, pharmaca quæque per virtutes quasdam, específicas operari, & *diversas* suas peculiaves exercere. Quod equidem nihil amplius sonat, quàm idem per idem explicare; quemadmodum si dicatur vomitoria, quædam esse, quia facultate vomitum in nobis ciendû prædita sunt. Quandoquidem igitur speculatio hæc Therapeutica hætenus à medicis fere intacta relinquitur, operæ pretium videtur inquirere de ratione quasi mechanicâ, quâ medicamina cujusque generis in corporibus nostris vires suas exercent; scilicet ut, pro libitu nostro, illa in visceribus excretionum motus ciere; aut sistere, sanguinis & humorum effervescentias excitare, vel compescere, cujusque insuper partis aut mem-
bri

bri indigentis, aut anomaliis peculiari quodam respectu, ac velut tributo subvenire valeant. Hic etsi parum refert quo ordine pharmacorum species recensentur, tamen methodi gratia, eorum rationes quasdam generales imprimis designare visum est, dein juxta has eadem in classes redigere. Itaque circa medicamentorum operationes primò distinguere oportebit loca in quibus virtutes, sive energias suas primò, aut potissimum exerunt; quæ nimirum vulgo dividi solent in tres regiones, scil. 1°, primas vias, quibus præcipuè comprehenduntur Venter, Intestina, ductus Felleus, & Pancreaticus, nec non vasorum Meseraicorum oscula; 2°, Massam sanguineam cum appendicibus ejus sanguineis, scil. Præcordiis, Hepate, Liene, &c. 3^{io}, Cerebrum & systema Nervosum, cum membris & habitu corporis. Præter hæc distinctas activitatis sphaeras, quarum modò hæc, vel illa seorsim à cæteris, modò plures, aut omnes simul à pharmaco attinguntur; insuper secundo in loco considerare debemus subjecta immediata in quæ medicamenta operantur, quæ nimirum non solidæ partes, sed vel Spiritus animales, vel Humores sunt; tametsi his mediantibus etiam illæ interdum afficiantur. Pharmaca intus sumta vel immediate agunt in Spiritus animales, eos nempe qui Oesophagi, Ventriculi, Intestinatorum, aliorumque in primis viis ductuum fibris insident; vel mediante sanguine in eos qui Cerebrum & partium longius distitarum fibras nerveas aut membranaceas incolunt. Sive hos, sive illos cum illorum virtus attingit, eosdem vel irritando in motus excretorios eiecit; aut erigendo amplius expandi & velut ovare faciunt; vel demulcendo ipsorum inordinationes sedans, & molestias tollunt; vel denique consternendo eorum furibiles consopunt. Humores, quibus pharmaca intus sumta vires suas imprimunt, sunt Ventriculi, & Intestinatorum tum fermenta, tum oblinimenta, San-

*Operationum
medicinalium
imprimis loca
notantur.*

*Eorum subje-
ctas spiritus &
humores.*

*Quibus modis
pharmaca ope-
rantur in spiri-
tibus.*

*Humorum speci-
es recensentur.*

*Quibus modis
medicamina in
eos agunt.*

*Tractatus huius
methodus desi-
gnatur.*

*In unoquoque
pharmacie ge-
nere tria sunt
consideranda.*

guis, cum succo nutritio, & recrementis, sc. Sero, Bile utraque, & succo Pancreatico, & humore Lymphico, atque liquor Nervosus; in quos modò singulares, modò plures simul medicamina diversimode operantur, in quantum eos aut fundunt & præcipitant, aut ab eo statu reducunt; quandoque segnes exagitant, vel nimium effervescentes leniunt ac demulcent, vel denique eos qualitate, consistentia, temperamento, aliisque accidentibus enormes alterant, & sensim crassi genuinæ restitunt. Cum itaque circa pharmacorum operationes, totidem & tam variæ sint considerationes, methodi nostræ filum juxta loca, in quibus vires suas primò aut potissimum exerunt, ducatur; eoque respectu à Catharticis tum Vomitoriis, tum Purgantibus incipiemus: dein proximè medicamenta Diuretica, Diaphoretica & Cardiaca tractabimus: ac ultimo de Opiatis, & Specificis vulgo dictis, hoc est, de medicamentis cujusque particularis membri aut visceris anomalias, aut defectus respicientibus, dicemus. In singulis hisce tractandis hæc tria observabimus, sc. Primò in unoquoque pharmacie genere medicamenta in corporis humani sive Spiritus, sive Humores, sive in utrosq; simul & partes solidas operandi, & affiendi modos designabimus. Secundo cujusque medicamentorum classis species omnes, aut saltem præcipuas, unà & selectiores præscribendorum formulas notabimus. Tertio quæ ad singulas spectant remedia Chymica primæ notæ describemus, eorumque Ætiologias, hoc est, mutationum & accidentium, quæ in eorum præparationibus contingunt, variationes, nec non virtutum, & effectuum quæ in præparatis eminent rationes subdemus. Quarto his superaddi possit, in re pharmaceuticâ exercitatio adhuc alia, nimirum ut præparationum Chymicarum Ætiologiis rite perpenſis, ejusmodi medicamentorum apparatus alii, tum elegantiores, tum utiliores investigari queant. Verùm hanc nos in-

institutionem, quia Arcana, temerariis Agyrtis medicinas hodie quasvis verbo tenus perceptas, non sine Ægrotantium periculo, passim impune factitantibus facile violanda, continet, in aliud tempus reservabimus: quod proxime incumbit, in corpore humano primas vias vulgo dictas, viz. in quibus medicamenta operari incipiunt, & actionis cujusque pharmaceuticæ quasi proscenium sunt, breviter & accurate describemus.

SECTIO

SECTIO I. CAP. II. *Partium intra quas medicamenta operari incipiunt.*
Descriptio: Usus & Affectiones.

QUANDO QUIDEM medicamenta sicut alimenta iisdem in corpore humano ingeruntur viis, & per eosdem ubique feruntur ductus; idcirco velut ad Chyloseos, ita ad Pharmaciae rationes, & fiendi modos ritè intelligendos, partium ac viscerum, in quibus dramata utraque ista peraguntur, schenographiam quandam delineare ex usu foret. Attamen hoc opus plenum, & omnibus numeris absolutum tradere, esset totius corporis humani Anatomiam exhibere. Quapropter illas solummodo partes, in quas pharmaca recipiuntur, & ubi operari incipiunt, breviter delineabimus. Sunt autem hæc, Oesophagus, Ventriculus & Intestina, cum appendicibus eorum; in quibus non tantum Vomitoria & Purgantia, sed & Cardiaca, Opiata, Diaphoretica, imo & alia cujuscunque generis medicamina virtutes ~~seu primò~~ exerunt, & ad ~~invepielas~~ quascunque edendas determinantur. Horum itaque non perfectam descriptionem (quæ jam jam ab aliis Anatomicis accuratè satis traditur) at breves solummodo Commentarios, qui Pharmaciae illustrandæ inservire possint, adjiciemus. Cumque insuper medicamenta quæque immediatius agant in Spiritus, aut Humores, aut simul in utroque; atque illorum subjecta sint fibræ, membranæ, vasa, & ductus, quomodo hæc in prædictis visceribus habent, & affici solent, particulariter exponemus.

Oesophagus, juxta omnium sententias, & communem observationem, tres habet tunicas. Harum interior in intima superficie quoddam quasi velum habet, fibris seu villis tenuissimis constans, quod totam ejus cavitatem

*Primæ viæ, sc.
 Oesophagus,
 Ventriculus &
 Intestina opera-
 tionis cujusque
 pharmaceuticæ
 proficium sunt.*

*Medicamento-
 rum subjecta im-
 mediata, Spiri-
 tus & Humores
 sunt;*

*Mediata, fibræ,
 membranæ, va-
 sa & ductus.*

*Oesophagus tri-
 bus constat tu-
 nicis.*

tem velut lanugine quadam investit: reliqua hujus tunicae substantia tota nervea est; fibris vari generis & diversimodè contextis donata, pariter ac Ventriculi & Intestinatorum tunica interior. Porro hæc membrana illi, quæ palatum, os, fauces, & labia tegit; continuatur: insuper illa usque ad Ventriculum descendens, os ejus circumcirca, & inferius spatium trium digitorum latorum oris latera intus obducit. Hæc tunica istius nerveæ extremitas intra Stomachi orificium crassa admodum & villosa, & à Ventriculi tunica interiore, quam obtegit, valde distincta apparet; quod post levem elixationem plenius cernitur; tunc enim tunica ista à Gula proveniens, secus ac interior illa Stomachi, mirè candicat. Pars ea procul dubio ad sensationem maximè exquisitam facit. Hinc enim grata comesta & deglutita, grata jucunditatis affectio usque ad Ventriculi ingressum comitatur: quin & ab ingratis comestis aut incommemoratis, irritatione hic facta, nausea sæpe ac vomitus subcedunt. Porro hujus tunicae altior in Ventriculum inferius, intimum ac citissimum illud inter Stomachum & Gulam commercium facit; ita ut, si pars alterutra in vomitionem cieatur, mox altera in eundem adducatur: cumque eadem tunica Palatum aliasque Omnes partes investiat, etiam hæc cum illis circa vomitionem mutuo consensu afficiuntur.

*Tunica interior
propter nervea,
crassa villosa
obducitur.*

*Os ventriculi
ingreditur, &
aliquanto spatio
obducit.*

*Sensum gustus in
totâ gula & in
ore ventriculi
facit.*

2. Proxima Gula tunica carnea admodum & crassa est, veluti si esset musculus perforatus. Hypocrinus res vera hanc musculum esse; & Paralysi & Convulsionibus obnoxiam fieri asserit. Hujus Tunicae fibræ carnea vulgo rotundæ & transversæ habentur, sed Clar. Stenon observavit eas spirales atque duplicis modis esse; quæ nimirum se mutuo intercussant, & binas velut cochleas oppositas constituunt. Super his, quantum observatione propria colligere potui, ut dicam, videtur totus Oesophagus duobus musculis compositis constare, qui quatuor para-

*Oesophagi Tunica
secunda sive
media profus
carnea, motui
inservit.*

Fibrarum motricium duo ordines oppositi.

parallelogrammos cum fibris oppositis, & se invicem decussantibus efficiunt. Hoc plane conspicietur, si hæc Gule tunica media cæteris exuta, & in extremis ligata insufflatione distendatur, simulque aquæ ebullienti, ut fibræ contrahantur & intumescant, aliquoties immergatur; ita namque duæ series fibrarum descendantium cum tendinibus cernentur. Dein si hæc tunica inversa pariter insuffletur, fibrarum ascendentium ordines oppositi in conspectum venient. Ultimo si tunica in medio tendinum per longum secetur, & in planum explicetur, duo Parallelogrammi in unâ superficie, & totidem oppositi in alterâ apparebunt:

Oesophagi Tunica tertia sive extima.

3. Tertia & extima Oesophagi tunica, quæ huic & Ventriculo communis, atque à Diaphragmate (cui, dum foramen ejus pertransit, unitur) oriunda, tenuissima, & fibris tantum membranaceis & perquam exilibus prædita existit.

Inquiritur in tunicarum usus.

Quod ad usus & officia harum partium spectat, dicimus in genere tunicam interiorē potissimum ad sensus, mediam ad motus munia præstanda, atque tertiam, ut totius integumentum sit, componi: super his verò, quia primi Pharmacis aditus sive propylæa sunt, operæ pretium videtur ut particularius, & paulo fufius disquiramus.

Crusta villosa quid sit monetur.

Primò igitur quod Oesophagi tunica interior crustâ villosâ seu velut lanugine quadam obducatur, (quæ item Palato & Linguae communis est) hoc ita fieri videtur ad comestationem, quæ pro vita tuenda necessaria est, magis invitandam, nempe ut, dum alimenta grata deglutiantur, in toto Oesophagi transitu, à villis istis arripi, iisdemque diutius adherere, & jucunditatis sensum imprimere queant. Quod autem tunica ipsa fibris tantum nerveis varie intertextis constet, imprimis ad sensationem facit, dein ad robur & firmitatem, uti cum sportula pluribus viminibus intexitur, & 3to ut pars

Tunica nervea imprimis ad sensationem facit.

ea melius distendi queat. Præcipuum vero illarum munus est sensibilibus appulsus suscipere, eosque mox ~~in præcipuum~~ tradere, proinde ut, juxta complacentiæ aut displicentiæ affectus ibidem excitatos, deglutitionis aut rejectionis motus continuentur, aut de novo excitentur.

Hic autem merito inquitur, an non hæc Tunica Inquiritur aniam etiam ad motum. prorsus nervea, siquidem fibris ita numerosis & variis intexitur, etiam motui cuiuspiam inserviat? Quippe cum Oesophagum ejusq; partes inter deglutendum, expuendum, evomendum, oscitandum, aliasque affectiones diversimode moveri constet, porro cum alia viscera membranacea, & imprimis Ventriculus & Intestina, in varios spasmos, inflationes & distensiones, passim agantur: explicare oportet, à quibus fibris, & quo ritu affectis, istiusmodi variae sive actiones sive passionibus obeantur.

Fallopium præstantissimum sui sæculi Anatomicus: cum observasset in musculo (qui præcipuum aut unicuique motus localis instrumentum est) Fallopium de membranarum motu sententia. partes geminas, alteram quidem, quæ musculi corpus carnosum continens, fibris carneis, & alteram, quæ chordam, fibris nerveis constat: atque ex his duabus, corpus tantum musculi seipsum movere, & contrahere, chordam verò tantum trahi, neque seipsam movere, tandem concludit, nullam particulam in Animali seipsam movere, nisi fibrosa sit, ac carnem veram habeat. Observ. Anatom. p. 412.

Congruenter ad hæc in peculiari tractatu nuper ostendimus, quod & quomodo omnis contractionis motus à fibris tantum carneis perficiatur: viz. Hæ spirituum (quæ à fibris tendinosis prosiliunt) incurfibus subito inflatæ ac intumescentiæ mox abbreviantur, proindeque partes appensæ versus se corripunt. Cæterum verò cum & planè constet, quasdam partes nerveas, ac imprimis viscera concava, non solum contrahi, sed

B

expandi,

expandi; multum inflari; inque majorem capacitatem ampliari, quod certe per contractionis motum fieri nequit; cumque insuper liquido pateat spiritus animalis intra fibras nerveas; haud minus quam intra carneas moveri; inque his non tantum blandè scaturire; sed interdum valdè irritatos, aut explosos impetuosius exilire! His, inquam, præmissis, non dubitamus statuere, spiritus animales intra fibras nerveas sive membranasque scaturientes, non modo sensiones, quæ proprium illarum officium sunt, sed & motus quosdam locales, scilicet expansiones sive inflationes efficere. Quippe dum spiritus animales in explosiones acti, & insigniter retracts, has fibras (quæ secus ac carneas non certis ordinibus, sed quæquaversus dispositæ, plurimum attenuari, inque majores expansiones distendi, & dilataci possunt) impetuosius subeunt, necesse est viscus ex his constans ubique inflari, ejusque latera quæquaversus explicata, summeque attenuata in majorem capacitatem ampliari. Profecto ex instituto nature, quandoque ad hunc modum fieri convenit; nimirum ut, dum partes quas membranae constituunt, subtendunt, aut investiant, hoc ritu expanduntur, humores superflui, aut molesti iisdem infixi, aut adherentes, excuti & ablegari possint. In hunc finem & hac ratione, pandiculationes, oscitationes, & quosdam alios inflationis aut distensionis motus excitant putamus. Quapropter siquidem in oscitatione, Oesophagi ductum nobis vel invitis ampliari, & quasi a vento quodam inflari, & expandi sentimus, concludere licebit, exinde hunc affectum oriri, quatenus Gulae tunica interior, propter humiditatem nimiam (quæ aggravatur) discutiendam, à spirituum explosione quædam expanditur, & ampliatur. Porro hunc oscitationis motum (quia molestus semper & indecorus videtur) dum inhibere nitimur, mox Tunicæ exterioris

*Expansiones à
fibris nerveis
obiri;*

uri in pandiculatione, oscitatione, & viscerum inflationibus.

Oscitatio quomodo peragitur.

fibræ

fibræ carnea in contractionem cidentur: quo fit ut inter oppositos hosce expansionis & contractionis nixus in Oesophagi tunicis quædam quasi colluctatio (quam facile percipimus) oriatur. Quo ritu spiritus Animales in Affectibus convulsivis viscera membranacea valde inflent, ac attollant, ac, ut vivi animalis exiltiones mentiantur, intumescant, alibi a nobis ostensum est. Porro cum à Phlegmate incongruo, aut veneno, Vetriculi aut Intestinatorum distensiones & inflationes horrendæ, & non raro totius Abdominis intumescant subitanæ, & immanes contingant, ita fieri solet, in quantum spiritus animales summe irritati, inque impetus explosivos adacti, fibras membranaceas simul omnes incurrunt, & quoad ultimum extendunt, proinde ut viscus ab iis contextum, mox totum inflatur, & quantum fieri potest amplietur. Verum è diverticulo hæc de motu membranaceæ Regressu Oesophagi tunicæ alterius usum consideremus.

Membrarum extensiones à spirituum explosione.

2. Exterior. Gula tunica, carnosa admodum & crassa, siquidem quibus fibrarum carnearum ordinibus, quæ oblique ascendunt & descendunt, seque mutuo decussant, constat, duplex quasi musculis ceteri debet, cumque unus fibrarum duplicatarum ordo sic descendens deglutitioni inserviat, aliorum præcul dubio ascendens expuitionis & vomitionis opera perficit. Novi quosdam ob Paralyin in hac Oesophagi tunica carneâ excitatam, deglutitionis magnâ difficultate laborasse, aliosque ob fibras penitus resolutas, fuisse interiisse. Porro suspicari fas sit, ob fibras nervas tunicæ interioris, dum spiritus in iis exploduntur, inflatas nimis & distentas, præfocationis sensum, & velut globi equisdam ascensum in Hystericis evenire. 3. de Tunica Oesophagi intimâ & communî non est ut multa dicamus, hæc enim fibris tenuissimis & membranaceis constans, fere tantum præfixoris huius inregumento esse videtur.

Oesophagi tunica media carnosa binis constat fibrarum motuum ordinibus.

Intima tunica.

Tunica ejus externa.

Ventriculi de-
scriptio.

II. Ventriculus (in quem Oesophagus definit), ejusque Orificio sinistro Tunicam suam nerveam inducit) instar mantice oblongus est, cum fundo ampliori & orbiculariter expanso, cumque summitate planâ, & breviori, in quâ duo extant orificia, ad quandam distantiam à regione consita; per sinistrum alimenta ductu recto & perpendiculari in stomachi cavitatem descendunt, quæ ibidem dissoluta, & in chylum mutata, per ostium dextrum, cujus ductus obliquus est, rursus ascendunt, exinde ad Intestina transeunt, adeo, inquit alterutro stomachi ostio egreditur, fit per acclivem ascensum, atque, ut ventriculus contenta sua à levâ per vomitum, aut à dextrâ per eodem amandanda excernat, necesse erit simul fundum & latera ejus unâ contracta, & sursum lata, ad Orificium hoc, vel illud totâ inclinari.

Hæc de Stomachi exteriori amplius in hoc viscere (quod ad Pharmaciam attinet) considerare oportet, ejus Tunicas, cum fibrarum texturis, Orificia, atque vasa, & ductus, simulque eorum omnium actiones, & usus. Ventriculus pariter ac Oesophagus tribus constat Tunicis, unâ communi à Diaphragmate ortâ, & duabus propriis, externâ, internâque.

Hæc Interior totâ nervosa est, ac (prout de Gula observavimus) in superficie interna, substantia villosa, seu filamentis rectis, Tunicæ ipsi perpendiculariter insertis (prout in panno serico qui dicitur velutus) ubique obducitur. Hæc crusta Ventriculum intus obtegens, post levem elixationem manifestissime apparet, distincta tamen ab ea quæ Gulam investit, (utpote levidensis & minùs candida) similis videtur illi, quæ linguam obtegit. Quippe tum hujus, tum Ventriculi superficies aspera & crustata esse debet, ut alimentum libati, tum deglutiti particule parum in eâ detineantur, & dein paulatim tunicæ nervosæ tra-

Tres habet tuni-
cas.

Interior nervosa
crusta villosa
obducitur.

dantur, quæ ab eorum nudo & immediato contactu, nimis irritari & postea indurari periclitaretur. Porro hæc ventriculi crusta villosa, aliis etiam usibus inseruit; Chyli enim reliquæ inibi aggestæ, & ad acorem servatæ, in fermentum quoddam, & pro appetitu, & pro digestionem requisitum, evadunt. Caterum hæc lanugo vasorum, quæ tunicæ nerveæ densissimè inseruntur, ora ubique obtegit, ac tutatur, nec non humores ab arteriis & nervis exudantes suscipit; dum interim venæ Chylum aliove succos in hac parte scattentes, exugunt. Crusta hæc villosa in postica sive convexa ejus superficie, quâ tunicæ nerveæ coheret, glandulis annulatis numero ~~hæc~~ ubique consita est, quæ procul dubio vasorum in tunica nervea dehiscientium ora contegunt, ac, uti videtur, humorem illis destinatum, aut ab iis depositum immediatius excipiunt & percolant.

*Crusta villosa
usus.*

Velum hoc, sive crusta villosa, post immersionem stomachi in aqua fervida facillè separatur, & per se tunica satis firma, & ab aliis distincta apparet, atque ob rationem modo dictam, haud improprie tunica glandulosa dicatur. Hæc igitur amota, occurrit ipsa tunica nervea fibris varii generis, & diversimode intertextis constans, per ejus Telam A. A. raram, vasa sanguifera innumera, & ramificatione densissima producuntur, inque superficie ejus interiori, ubi tunicæ glandulosæ coheret, terminantur. Utriusque harum membranarum, scil. nerveæ & glandulosæ portiones, per Iconas, in Tabula quarta elegantissimè representantur.

*Hæc glandulis
referta tunica
per se ab aliis
distincta vide-
tur.*

Tunica ista nervea interiorem Ventriculi cavitatem, quasi vas Chymicum sive Matrarium, in quibus alimenta dissolvuntur, & in Chylum digeruntur, constituit. Fibre ejus potissimè ad sensationem, & forsitan quædamtenus etiam ad motum faciunt. Quoad prius, hæc inaniter

*Tunica nervea
vasis sanguife-
ris innumera
obducitur.*

inanitæ famem excitant, atque præ siccitate aut salitudine corrugata, ab Aromaticis aut potulentis vinosis ingestis excalefactæ, sitim inducunt: si quando humores acres, aut acidi has stimulant, aut vellicant, Cardialgia accietur. Denique in has fibras medica-
 mina quæque imprimis agunt, & juxta impressionem sensibilem iis inflictam, operatio hujus aut istius modi (prout inferius speciatim declarabitur) succedit. Quamprimum ab alimentis idoneis Ventriculo ingestis, hæ fibræ implentur, illico spiritibus harum incolis complacentia quædam & satietas, dein horum consensu toti ipsorum systali, sive Animæ sensitivæ, refectio & velut ovatio quædam inducitur: Interim, quatenus venæ mox subtilissimam Chyli portionem æripiunt, etiam flammæ vitali pabulum ditius expor-
 tigitur.

*Tunica hujus
 munia quoad
 sensum.*

*Affectiones quo-
 ad motum.*

*Quomodo visce-
 rum inflationes
 & distensiones
 sunt à fibris ner-
 veis affectis.*

Quoad Tunicæ hujus motum, etsi contractiones spontaneas ei prorsus denegemus, attamen satis manifestò liquet, eam frequenter distendi, inflari, intumescere, inque majorem capacitatem ampliari: quod ita fieri contingit, non solum à flatibus intra stomachi cavitatem genitis, sed longè sæpius à spiritibus fibrarum ipsarum incolis, qui, si valde irritati, inque impetum explosivum adacti, istas simul omnes, dum tumultuosè, & idèus incurrunt, summè inflant, & distendunt, proindeque totam membranam quasi vesicam inflatam intumesciunt. Nam si fibræ illæ nervæ omnes essent cavæ & tubulatæ, usque ventus subito insufflaretur, necesse foret vas quod contextunt, illico distendi & dilatari. Pariter habet quando spiri-
 tus, velut Oestro perciti, in eas impetuosius irrumpunt. Propter hujusmodi causam conjunctam, & afficiendi rationem Ventriculus in Paroxysmis Hystericis, & Colicis, & non raro in affectione Hypochondriacæ intumescere solet. Hinc etiam singultus oritur, ejusque recipro-

reciprocationes, propter Ventriculum per has fibras modo inflatum, & per Diaphragmatis systolen modo depulsum, contingunt. Denique Pharmaca deleteria & venena, quatenus spiritus valde stimulant, inque has fibras furiosè concitant, Ventriculi aliorumque viscerum distensiones, & inflationes sæpe horrendas inducunt; atque ob similem ferè rationem Tympani-
 ten oriri statuimus.

*Tympanitis va-
rio formalis in-
nitur.*

Interior hæc tunica in corporibus sanis multas habet rugas sive plicas, in Ventriculi superficie concava eminentes, quæ videntur esse quasi totidem sepimenta, sive sulci, quibus chyli portiones hic illic tenuiter dispersæ, melius coctionis ergo ab invicem derincentur, ne simul in massam spissioreni confluerent. Plicæ istæ formantur, quatenus hæc tunica exteriori carneâ multò amplior est; quare ut ab ea contineatur, necesse habet in plicas, sive rugas istas colligi. In Bibonibus vero & Gulosis, quibus à crebra & nimia ventriculi impletione tunica carneâ plurimum extenditur, etiam interior illi coextensa, rugas suas omnes amittens, plana & tenuis instat vesicæ inflatæ evadit. Prædictæ rugæ ac plicæ in Tabul. 4. Figur. 1. exprimuntur.

*Ventriculi plicæ
& rugæ unde fi-
unt, & quibus
usibus inservi-
ant.*

2. Proxima Ventriculi tunica, quæ & propria & per totum carnosa, fibris omnino carneis constat, tantum motibus, iisque solum contractivis obeundis inservire videtur. Reverà totum Ventriculi corpus membrana, sive panniculo hoc carnoso, qui ipsum diversimodè pro variis, quæ occurrunt usibus & officiis contrahat & componat, integitur. Quandoquidem enim stomachus circa Chylificationis opus, & medicamentorum operationes, in varios gestus alterari, & modificari debet, id propter hæc tunica multiplices fibrarum motricium ordines, nunquam satis admirandos, continet. Quanvis non facile sit eos utpote valdè intricatos describere, quia tamen hoc ad Phar-
 maciæ

*Ventriculi tuni-
ca carneâ.*

*In tunica carneâ
plures fibrarum
motricium ordi-
nes sunt.*

maciæ rationes plurimum facit, idcirco pro virili nostro, Anatomen hanc particularem hætenus ferè intactam tradere conabor.

*Quo stomachi
apparatu notari
possint.*

Propter hujus apparatus, Ventriculus hominis, aut Quadrupedis bidentis, inanitus, & ligatura circa utrumque orificium facta inflatus, aquæ ferventi, ut fibræ paulatim contractæ intumescant, aliquoties immergatur, usque dum totus semicoctus appareat; dein Tunica extima, sive membrana totum ventriculolum obtegens, notetur. Hujus fibræ, ab uno Orificio ad alterum excurrentes, Stomachi fundum ac latera in tota earum longitudine circumdant, & juxta varium protensionis ambitum, breviores aut longiores, nec non magis rectæ, vel obliquæ existunt. Porro in quibusdam locis, viz. propè orificia & circa stomachi fundum & fines, multo crassiores sunt quàm in medio, revera ut ibidem quadantenus carneæ & motrices videantur. Membranae hujus fibræ nerveæ (pariter ac in plerisque musculis observare licet,) fibras carneas immediatè substratas, ad rectos angulos secant; utpote quas non tantum obtegere, sed viere, ac intrà ordines suos singulatim, ne dissiliant, continere debent. Hujus Figuram Tabula secunda aptè repræsentat.

*Viz. immergatur
iste in aquâ fer-
vidâ:*

*Dein tunica ex-
tima observetur,
& separata a-
moveatur.*

*Tunc tunicae car-
neæ fibrarum
exteriorum ordo
apparebit.*

Itaque hac Tunica separata & amota, subtus ad rectos angulos jacet fibrarum carnearum series, quæ Ventriculi fundum & latera quoad profunditatem cingentes in plano superiori, quod orificiorum interstitium est, inque ipsis orificiis terminantur. Procul dubio harum munus est, dum contrahuntur, Ventriculi fundum & latera sursum ducere, & proindè cavitatem ejus plurimum arctare, adeo ut contenta superius lata per hoc aut illud orificium eliminari possint. Tunicae hujus carneæ superficies exterior sive convexa, cum fibrarum motricium ordine in Tab. Tertia exactè delineatur.

Ut

Ut verò istius motus excretorius, versùs hoc, vel illud orificium determinatè fiat, & materies stomacho inclusa, per vomitum aut sedem amandanda foras convehatur, alterà fibrarum serie opus est, quæ respectu priorum transversæ, stomachi extremitatum unam, sc. lævam vel dextram, versùs alteram ducant; adeò, ut, dum utriusque generis fibræ coagunt, stomachus quoad omnes dimensiones suas contractus, & sursum latus, contenta sua per orificium, ad quod pro data occasione inclinatur, ejiciat. Et quidem tales fibras adesse, & prioribus subjacere, Tunica istius superficiem alteram interiorem sive concavam inveniunt planissimè constabit. Itaque Ventriculus compage ejus per Pylori Orificium paulo resectum tracta, invertatur adeo, ut superficies interior & concava, exterior & convexa evadat, & tunc membranae interioris crusta villosa cum rugis & plicis, prout superius describitur, & in Tab. 4. Figura prima elegantissime exprimitur, apparebit. Dein post levem immersionem in aqua ferventi, crusta Villosa separatur, & amoveatur, ipsamque ita Tunicam nerveam vasorum ramificatione densissima obductam videbimus: utriusque harum portiones, ut superficies ipsarum cum glandulis, & vasis quibus cohaerent conspiciantur, in ejusdem Tabulae Fig. secunda, & tertia exacte describendas curavimus. Denique tunica nervea penitus ablata, carneæ sive mediae superficies interior fibrosa, qualis in Tabula quinta ad vivum delineatur, in conspectum veniet. Itaque in hac fibrarum carnearum, ^{ramificatione} ordo notabilis est, quæ pone os Ventriculi oriri, & sinistram ejus oram cingere visæ, antrosum versùs stomachi regionem dextram feruntur. Harum manipulus insignis in Ventriculi jugo, sive summitate utrinque lineis rectis procedens, Pylori Antrum ingreditur, ejusque cavitatis longitudinem spar-

Fibrarum interiorum ordo quemodo investigatus.

Ejusdem descriptio.

sim obducens, in ipso orificio terminatur, prout in Fig. quinta repræsentatur. Reliquæ autem hujus ordinis fibræ, utrinque per stomachi latera oblique, & prorsum versus fundum ejus tendunt, ibidemque conveniunt. Priorum munus videtur, Orificium alterutrum, versus alterum pro Egestionem per inferiora, & superiora respective facienda adducere; nam eadem fibræ, juxta quod spasmus ab hoc, vel illo ipsarum sine incipit, ad dextram vel lævam trahunt. Prout in tractatu nostro de motu musculorum nuper edito ostendimus. Siquando contractio juxta Pylorum incipit; dum illic Ventriculi fundus, & latera per fibras alias, tum interiores tum exteriores colliguntur, etiam os ejus per has rectas versus Pylorum inclinatur; propterea ut stomachi contenta quæque ad intestina transmittantur. Sin vero contractio ab alteris fibrarum istarum finibus juxta os Ventriculi inchoetur, dum illuc fundus, & latera ejus, per fibras alias contrahuntur, etiam Pylorus pro vomitu acciendo versus ipsum simul adducitur. Quod ad reliquas hujus ordinis fibras obliquas spectat, dum spasmus à dextris ipsarum finibus incipiente, deorsum illæ, & oblique contrahuntur, motu suo, Ventriculi cameram sinistram, versus fundum & Pylorum pro cibis dum coquantur, strictius comprimendis atque illuc devolvendis inclinant: è contrario item, spasmus à finibus sinistris inchoato, illæ sursum, & oblique contractæ Ventriculi fundum, & cameram dextram versus os ejus pro vomitu excitando corripere faciunt. Juxta utrasque harum contractiones, fibræ carneæ exteriores, Tunicæ mediæ superficiem convexam constituentes in Actione conspirant, adeoque Ventriculi cavitatem plus coarctant, & pro evacuatione superne vel inferne molienda, aptius componunt. Quapropter secundum quod irritatione hic aut illic facta, contractio

*Fibrarum ejus
us.*

*Eadem fibræ
carneæ, contra-
ctiones oppositas
efficiunt.*

contractio juxta Pylorum vel os Ventriculi incipit, tota Ventriculi capacitas simul collecta, sursum lata, atque huc vel illuc inclinata egestionem supernam vel infernam molitur. Utrasque hujus tunicæ superficies, in iisque distinctas fibrarum motricium series in Tabul. tertia & quinta per Iconas exactissimè describendas curavimus. Motuum contractivorum, quos hæc Ventriculi tunica carnosæ peragit, species singulas recensere & explicare, hujus loci non est; cujusmodi in affectibus spasmodicis excitari solent, alibi ostendimus; & quales à medicamentorum operationibus acciuntur, cum de singulis speciatim agemus, declarabitur. Interim verò annotamus, motuum, quos hæc tunica carnosæ obire solet, instinctus sive impulsus diversimodè communicari: viz. Imprimis ac potissimè à tunica nervea substrata, quæ prout à Ventriculi contentis variè afficitur, mox illam, retentionis, aut expulsionis gratiâ, in hujus aut istiusmodi contractiones ciet. Cæterùm nervi huic tunicæ carnosæ inserti, ei varios motuum instinctus ab *ἐγκεφάλῳ* partibus vicinis, aut remotis, supernis, aut infernis deferunt. Hinc à Phantasia, Appetitu, immo à ple-
risque sive Animæ sive quarumlibet corporis partium affectibus, Ventriculus sæpe perturbatur, & diversimodè commovetur.

*Contractionum
quas tunica car-
nea obire instin-
ctus unde.*

3. Tunica Ventriculi extima, ei cum Oesophago communis, cujusmodi substantiæ ac texturæ fuerit, modò innuimus: quod ad usum spectat, hæc totius Ventriculi integumentum existens, Tunicæ substratæ fibras carneas investit, easque fibris suis viet, ac velut viminibus simul colligat. Membranz hujus fibræ in quibusdam locis (prout supra observavimus) crassiores sunt, ut, quando Ventriculus supra modum saginatur, plurimum distendi possint. Hæ parùm motui, sensationi tamen quadantenus inservire videntur; quan-

*Tunica Venti-
culi extima
provisus nervis.*

quam & hujus perexiguus tantum usus fuerit; utpote quia nihil exterius objectum, aut ore assumptum huic occurrere potest. Quod si serosus humor, aut abscessus, aut bilis constans suffusio in partibus vicinis aut contiguis accadat, in quantum hæc tunica propterea multum ac crebro irritatur, in stomacho nausea ferè continua, inappetentia, & frequens vomitio excitatur; prout in pluribus post obitum dissectis observavi. Tunica hujus præcipuus usus est, quòd totius Ventriculi integumentum existens, membranæ substratæ carneas fibras investit, vasorum ramificationes sustentat, quinimò ad Ventriculi robur, ejusque calorem conservandum, inservit. Porro non improbabile est, in quibusdam locis hujus fibras nerveas, respectu fibrarum carnearum subjacentium loco Tendinum esse.

*Perisan & tendi-
nosæ.*

*Ventriculi bina
orificia.*

Ventriculus ad hunc modum instar manticæ à tribus istis tunicis tanquam à panno triplicato conflatus, bina habet Ostia sive Orificia, in summitate ejus è regione confita. Unum à parte sinistrâ, ex Oesophagi in os Ventriculi insertionem consistit, ac simili ritu habet, ac si infundibuli tubus in vesicæ implendæ foramen inderetur: ductus hujus rectus & perpendicularis, ingesta quæque ac deglutita in stomachum admittit. Orificium alterum à parte dextra, longo & obliquo ascensu in Duodenum continuatur, inque ipsum, Chylum in Ventriculo elaboratum, sensim deponit.

*Nervi & plexus
nervi ad os
Ventriculi perti-
nentes.*

Nervi Paris vagi ad Ventriculum quasi ultimam suam metam delati, juxta hoc Orificium plexus insignes, immo & quoddam quasi reticulum, quo totus ejus ambitus obducitur, constituunt; insuper & Oesophagi tunica villosa & nervea hujus cavitatem altius investit; hinc ut os Ventriculi maximè sensibile cum aliis partibus nobilibus, ac imprimis cum Cerebro

bro & Præcordiis mire communicet, ut non prorsus de nihilo sit quod Helmontius hic animæ sedem collocaverit.

Orificium alterum vulgo Pylorus dictus, à dextro stomachi latere cum antro capaci & longa sensim angustato, in foramen parvum desinit, indeque retortum in Duodenum continuatur. Tunica hic multo crassiores, quam in alio quovis Ventriculi loco existunt. Intima hirsuta multis rugis ac sulcis asperatur, in quo ipso foramine in molem oblongam, quæ instar Epistomii est, attollitur, in eum certe finem, ut chylus sensim egressus, haud deorsum in stomachum regurgitet. Tunica carnosæ, prout ubique præterea, binas habet fibrarum series, aliæ namque antrum hoc circumdantes constringunt, ac pro data occasione occludunt, aliæque per latera ejus in longum productæ, cæteras stomachi partes sursum colligentes, versus hoc ostium ducunt. Quinetiam vice versa, hæc fibræ ob contractionem ab alteris earum finibus incipientem, Pylorū versus orificium sinistrum sepe trahunt, uti in Vomitione, cumque adeo spasmus ulterius continuatur. Duodenum sursum trahitur, & propterea bilis & humor Pancreaticus in Ventriculum exantlantur.

Pylori descriptio.

Pylori munus est, non tantum Ventriculi contenta assatim, & simul in magna copia ad intestina transmittere, (quod quidem in Catharsi, & Diarrhæa frequenter facit) sed potius chylum satis confectum, in sinum suum excipere, aliquamdiu continere, & dein paulatim, & per minutas portiones excernere. Enimvero hujus antrum longum & capax, quidam in Ventriculo recessus & diverticulum esse videtur, in quod massæ chylacæ portio magis elaborata & perfecta secedere, & inibi manere queat, donec pars alia crudior, ut nuperius ingesta, in Ventriculi fundo

Pylori munus.

plus

plus digeratur. Hinc est, quod è comestis sæpe quod ingratum est brevi evomitor, cibus interim gravioribus in stomacho restantibus; viz. quatenus in Ventriculo plures quasi distinctæ cellæ sunt, in quas ingestorum alia ab aliis divertere, & permanere possint. Porro observare est medicamenta vomitoria cum mitius operantur, tantum Ventriculi partes orificio sinistro proximas lacerare, sed cum fortius irritant, insuper ipsam Pylorum cum Duodeno appenso intus & sursum trahere, adeoque bilis in Ventriculum raptæ evacuationem facere.

Vasa ad Ventriculum pertinentia.

Vasa ad Ventriculum pertinentia sunt nervi, arteriæ, & venæ; priorum descriptio satis exactè in Neurologia nostra traditur, sc. quod nervi paris vagi utriusque lateris in stomacho desinentes, ramos insignes, plexus, & propagines multiplices eidem impertiant; insuper paris intercostalis plexus nervi, in hypochondriis, & abdomine hic illic consiti, furculos plures, & insignes ad Ventriculum mittunt: Quæ ratio est, quod in affectibus Hystericis, Colicis, & Hypochondriacis vomitio ita passim succedat.

Nervi.

Vasa sanguifera innumera ad Ventriculum spectant.

Vasa sanguifera quamplurima ad Ventriculum pertinent; quod plane cernitur si hominis, canis, aut porci stomachus, vasis coeliacis primò ligatis & resectis, eximatur, & orificiis constrictis insuetur; tunc enim jucundissimo spectaculo videbis minores Venarum & Arteriarum truncos partim Ventriculi summitati, & partim fundo ejus insertos, qui mox in ramos minores, & deinde in ramusculos & propagines minimas divisi, sibi invicem occurrunt, mutuo inosculantur, & quæquaversus expansi totum stomachi ambitum perreptant, & velut coma fruticosa obducunt. Hæc vasa sanguinea introrsum tendentia, & demum in propagines innumeras discripta, in tunica intima nervosa terminantur; cujus interiorem super-

superficiem præ densitate punctorum, in quæ vasa desinunt, rubore inficiunt, & quasi cruentant. Hoc manifesto liquet, si quando post stomachi immersionem in aqua ferventi, tunica villosa separetur; tunc enim tunica nervea ob densissimas vasorum terminationes, quodam quasi reticulo sanguineo obrecta videbitur.

Quæ in tunica nerveæ superficie interiori terminantur.

Eorum usus inquiritur.

Si usus horum inquiratur, qui calorem præcipuum coctionis & digestionis in Ventriculo peragenda instrumentum esse statuunt; hinc focum & fomitem satis uberem deducant; viz. in quantum circumcirca Ventriculi quasi lebetis fundum & latera omnia sanguis effervescens, quasi ignis accensus perpetuò detineatur; & quidem aliquatenus in hunc finem, flagnum illud sanguineum ibi consitum esse videatur. Attamen præterea vasa hæc sanguisera munus quoddam aliud; haud minus necessarium præstare censemus; viz. Arterias humorem aliquem in Ventriculo deponere; & venas alium quendam illinc perpetuò auferre, adeoque chyli cum sanguine, & e contra, commercium immediatum ac constans intercedere.

Enimvero ut Alimenta ingesta non solum coctione, sed multo magis fermentatione in Ventriculo dissolvantur; inque chylum homogeneum digerantur, illa ibidem liquore quodam spirituosos, qui instat fermenti sit, (uti cum flos cervisiæ cervisiam aliam fermentat) imbui debent. Hujusmodi humorem, si siquidem copia ejus requiritur) tantummodo Arteriæ suppeditare possunt; atque hic chyli reliquiis in crusta villosa hærentibus conjunctus, proculdubio succum istum, qui vulgò stomachi fermentum dicitur, constituit. Porro à comestis cum sæpenumero refectio citissima postuletur, siquidem ea per longas intestinorum, & vasorum chyli ferorum ambages fieri nequit; quid verisimilius est quam venas intra Ventri-

Arteriæ humorem fermentalem adducunt.

Venæ succum nutritium excipiunt.

culi

culi capacitatem constituisse dehiscences, subtiliorem quandam chyli portionem excipere, & protenus cruori infundere? Quo ritu vasa sanguifera stomachi fundo, & summitati inserta totam ejus superficiem, cum densa & multiplici ramificatione obducunt, in figura primâ verissime, & ad vivum exprimitur.

Intestina duplicia, sc. tenuia & crassa.

III. A Ventriculo ad Intestina descendimus, quæ cum duplicia fuerint, tenuia, sc. & crassa, non opus erit eorum omnium hic historiam describere, utpote quorum numerus, & conformatio jamjam non modo Anatomicis sed & Janiis quibuscvis sunt notissima. In prioribus, quantum ad rem Pharmaceuticam spectat, considerare oportet primò eorum situs, & fabricam, secundò Tunicas, atque tertio vasa, & ductus. Horum munus est, chylum in Ventriculo elaboratum suscipere, amplius fermentare, ab eoque magis elaborato & perfecto, succum nutritium in vasa chyliifera exprimere. Intra hæc potissimum Intestina, medicamenta cathartica operationes suas peragunt.

Tenuium situs & dimensiones.

Intestinorum tenuium licet unus continuus sit ductus, tamen, propter distincta quæ obeuntur munera, hujus tria velut itadia designantur, & quasi tot visceribus, distincta imponuntur nomina. In Primo horum chylus à Pyloro descendens, mox novis fermentis, Bile sc. & succo Pancreatico inficitur, quibus cum tota ejus massa paulatim, & per partes imbui debet, idcirco unaquæque portio celeri transitu hanc regionem, sc. Duodenum trajicit. In Circo proximo scilicet Intestino jejuno, chylus fermentescens plus subigitur, ab acore vindicatur, & majorem volatilitatem acquirit, cumque hic etiam moram trahere non debeat, mox fermentatus, & ultimus proventus ductum hinc plerumque vacuum relinquit. Intra specum deinteritum, chylus volatilisatus, & perfectus copiosè aggeritur, & aliquamdiu sistitur, dumque Intestinum Ileon

Iconita Chylo plenum à fibris carneis paulò constringitur; pars purior & subtilior sanguini transmittenda in vasa lactea (simulque, ut nostra fert sententia, in venas mesaraicas) exprimitur, & tandem faeces residuæ & pæne effectæ ad crassa intestina promoventur.

Cuncta hæc tenuia intestina, sive totus eorum ductus, easdem tunicas simili etiam ritu conformatas obtinent; quæ item à ventriculi membranis haud multum differunt, nisi quod paulo tenuiores existant. Intestina omnia, tum tenuia, tum crassa (exceptis eorum principio, & fine, & quadam Coli parte quæ Omento affigitur) Mesenterii tanquam planè circularis margini connectuntur: de quibus interim mirari subit, quomodo illa quorum longitudo 6 circiter ulnarum est, à periphæria ista, quæ à centro spithamam tantum distat, comprehendî possint. Attamen super his observare est, Mesenterii planum in plicas multas & magnas collectum, in circumferentia sua trium circiter ulnarum longitudinem habere; Porro Mesenterii circumferentiam, ut longitudinem intestinorum coarctet, in singulis palmis, duodecim circiter palmos intestinorum complecti. Ad hunc modum cum ob multas rationes fieri debuit, ita præcipuè tum ut intestina in parvo, & angusto spatio distinctim, & sine confusione subsisterent; tum insuper ut motu lento, & successivo, & quasi proreptim ab uno termino ad alterum moveri possint. Quippe Fibrarum motricium, quibus intestinorum ductus, sive cavitates contrahuntur, Tendines in Mesenterii fimbriâ, sive margine collocantur, & ab hoc viscere motus cujusque intestinalis instinctus procedit, uti mox clariùs ostendetur: interim de Tunicis intestinorum gracilium differere pergamus.

Intestinorum tres sunt tunice.

Quomodo Mesenterio alligantur.

Harum intima plurimas rugas transversas quasi jugæ eminentia habet, quæ etiam mobiles quasi totidem Chyli remoræ sunt, atque ad moderatam ejus retentio-

Tunica intima plures habet rugas transversas.

nem faciunt, ne sc. debito citius, & priusquam satis perficiis & exprimi queat, ad crassum intestinum ipsaque ad feces efflueret. Adfunt rugæ istæ, prout optimè observavit Fallopius, in quantum hæc tunica interna multo longior sit quàm externa, & ideo crispatur, rugaturque. Nam si illa ab hac excoriatur, sinibus istis expansis, hujus longitudinem triplo excedet.

Tunica ista nervea crassâ villosâ etiam obducitur.

Porro tunica hæc interior penitus nervosa, atque vasorum tum lacteorum, tum sanguineorum oscula in se continens, ejusmodi crustâ villosâ quâ ventriculus intus obducitur, & propter eosdem, uti videtur, usus, viz. hæc vasorum ora obteggit, ac tutatur, insuper & Chyli aliorumque contentorum primos appulsus sustinet, eosque dein tunicæ nerveæ paulatim tradit. Hæc autem tunica omni fibrarum genere constans, & ductus intestinalis cameram intimam constituens, ad sensationem imprimis facit, atque juxta impressiones, ipsimet inflictas, tunicam carneam superstratam ad motus excretorios tardos, aut celeres, deorsum vel sursum (licet rariùs) obeundos ciet. Siquando vel hujus interna superficies à contentis acrioribus stimuletur, vel fibris ejus humores incongrui impingantur, proinde ob sensiones molestas dolores ac tormina excitantur. Insuper hæc tunica nervea tum distentionibus à flatibus inclusis, tum expansionibus, & intumescentiis, ob spiritus intra fibras ejus explosos plurimum obnoxia reperitur. Cæterum illa præter fibras nerveas, quibus diversimodè intextis constat, insuper vasorum sanguiferorum in ea terminatorum, ramificatione densissima (pariter ac in stomacho habere advertimus) ubique obducitur: Hinc ut suspicari liceat, Arterias humorem quandam forsan recrementitium in cavitates intestinorum passim deponere, atque venas mesaraicas haud minùs quàm vasa lactea Chyli portionem illic excipere, & sanguini immediatius inferre.

Vasa sanguifera immensa in ea terminantur.

2. Secunda sive media intestinorum gracilium tunica paulo crassior, & penitus carnea est. Fibrarum hujus motricium duo sunt ordines, alter alteri substratus, primus, & interior est Annularis, qui totos intestinorum omnium ductus, sive cavitates integras, ubique serie densa cingens, Mesenterii fimbriæ tanquam tendini inseritur. Alter fibrarum ordo est rectarum, sive longitudinalium, quæ prioribus superstratæ, easque ad rectos angulos secantes, per totas intestinorum longitudines protenduntur, iisque tendinum loco esse videtur tunica extrema, quæ prorsus nervea seu velut tendinosa, universæ istarum fibrarum seriei obvolvitur.

2. Tunica carnea sive media.

In qua duo fibrarum motricium ordines,

Sc. rectarum & circularium.

Quod ad usus earum spectat, cum intestinorum munus sit, chylum & fæces à parte in partem promovere, adeoque prorsum urgendo, demum per totos ipsorum ductus trajicere; insuper dum ipsa contracta & abbreviata quoad cavitates coarctantur, subtiliorem chyli partem in vasa lactea & venas Mesaraicas exprimere; obvium est concipere, quomodo prædictæ fibræ utrumque hoc pensum exequantur: Quippe dum fibræ circulares successivè sive seriatim contractæ, intestini profunditatem coarctant, eodemque tempore longitudinales inflatæ, & intumefactæ ipsum amplius angustant, simulque decurtant, necesse erit viscerum horum contenta ponè compressa, usque prorsum urgeri.

Earum usus inquiritur.

Interim haud putandum erit, fibrarum utriusque generis contractiones ita magnas, & continuas fieri, ut intestinorum contenta simul omnia à parte in partem propellantur, (quanquam & hoc in Catharsi & Diarrhæa interdum accidere censemus) verum ordinariè, spasmici isti leviores, & intercisi, sed tamen seriatim facti, & crebrò repetiti, intestina quasi succutiunt, adeoque chylum & fæces de loco in locum leniter promoveri faciunt. Caterum ob tales intestinorum succussus, & contractiones repetitas, chylus perpetim agitatus, plus

Cujusmodi motus intestina habent.

*Eorum instinctus
potissimum à Tu-
nicæ nervæ ir-
ritatione.*

elaboratur, inque vasa pro receptione ejus dehiscencia facile exprimitur. Quod si inquiratur quo instinctu prædictæ utriusque generis fibræ in motum accieantur, atque ad partes modò has, modò illas feriatim contrahendas determinentur; dico circa intestina perinde ac ventriculum habere; viz. in utrisque Tunicæ carneæ motus à nerveæ sensu pendere, ita ut juxta hujus irritationes illius contractiones sequantur. Quoties incongruum aliquod fibris nerveis sensationem tristem imprimit, mox propter istud excutiendum, fibræ motrices intestini partem affectam contrahunt, ut quicquid molestum est depellant.

*Quibus de causis
fibræ nerveæ
irritari solent.*

Fibras nerveas ordinariè ac blandè irritant, 1^{mò} Chyli reliquiæ, quæ, postquam succus purior satis exprimitur, effætæ ac molestæ evadunt; donec enim Chyli distributio peragitur, fibræ motrices à fronte contractæ, eum, ne citò nimis elabatur, sistunt, postea verò spasmi à tergo excitatis, eum utpote inutilem eliminant. 2^{dò} Fibræ nerveæ paulo acrius irritantur à bile & succo Pancreatico è ductibus suis, item ab humoribus acribus, & infestis ab Arteriis intrò suffusis, quibus ibidem contractiones crebriores & fortiores succedunt. 3^{tiò}, Irritatio adhuc vehementior, & præternaturalis ab Alimentis incongruis aut impropportionatis, item à Pharmacis & Venenis inferri solet; de quibus penultimis inferiùs speciatim dicitur.

Porro Intestinorum fibræ carneæ & motrices nonnunquam ob causas alias remotiores in contractiones Alvi solutivas accieantur. Quippe violentæ Animi aut corporis passionēs Diarrhæam frequenter inducunt; viz. in quantum spiritus, intra ἐγκέφαλον aut principes quædam appendicis nervosæ partes consiti, insigniùs perturbati, protinùs per nervorum aut propaginum nervearum ductus, inordinationem suam spiritibus Intestinorum incolis tradentes, eos in spasmos ἐκκρωπνέ-
cient

cient. Irritationi quocunque modo factæ contractiones succedunt, quatenus spiritus animales tum è tendinosa mesenterii simbria in fibras carneas annulares, tum è tunica extimæ fibris tendinosi in carneas longitudinales profiliunt, quas utrasque dum adeò inflant, & intumefaciunt, pròinde breviores & contractiores reddunt. Nimis à proposito hic esset, insuper exponere quas partes in peragendo hòc Intestinarum motu peristaltico mesenterium obeat, præterquam enim quòd fibrarum circularium tendines in hujus simbria radicantur, porrò advertere est in ejus plano fibras motrices recta à centro ad circumferentiam tendere, quarum munus aliud vix excogitari potest, quàm ut illæ pro dato instinctu hic, illic variè contractæ, in his, aut illis intestinarum partibus, pares contractiones cicant.

Quaratione irritationibus contractiones succedant.

De Tunica intestinarum extimâ non est ut multum differamus; hæc à peritonæo orta & prioribus obvoluta, cum nervosa prorsus & tenuissima fuerit, vulgò ferè tantum pro cæterarum integumento esse perhibetur: verum insuper, cum fibrarum longitudinalium series hujus tunicæ immediatè substernantur, nullique tendines illarum alibi reperiantur, revera hanc tunicam tendinosam esse, & ex hujus fibris nerveis pro carnearum istarum contractionibus spiritus animales profilire, & in has spasmò cessante reverti meritò suspicamur.

Tunica intestinarum extima.

Vasa & ductus, quæ ad tenuia intestina pertinent, vel sunt spirituum, vel humorum vehicula. Prioris generis habentur nervi eorumque plexus, & propaggines, quos omnes in Neurologiâ nostrâ satis fusè explicavimus. Quod ad ductus alios spectat, vel humores ad intestina deferunt, uti meatus Cholidochus & Pancreaticus, atque Arteriæ; quadantenus item nervi (prout alibi de morbo Colico differentes ostendimus) vel humores è visceribus istis exportant, uti vasa lactea, & venæ Mesaraicæ. Singuli hi ductus atque spiritus & humores

Vasa & ductus ad intestina pertinentia.

mores qui in illis scärent, quique insuper aut in viscerum cavitatibus continentur, vel eorum fibris nerveis aut carnosis insident, Pharmacia subjecta sunt vel objecta, & à Medicamentis quibuscunque primò ac immediatius affici solent; quibus verò modis, in particulari cuiusque Pharmacia generis Theoria designabitur.

De meatu Bilario, & ductu Pancreatico cum jamjam ita plurima ab Autoribus dicta sint, atque nihilominus veritas adhuc lateat, aut in ambiguo maneat, haud opportunum erit disquisitionem, (quam valde prolixam & intricatam fore necesse est) hoc loco instituere. Quid Vomitoria & Purgantia in has partes agant, inferius declarabitur.

*Vasa sanguifera
innumera ad in-
testina per-
tinent.*

Ad vasa sanguifera quod attinet, communis observatio est, Arterias & Venas quamplurimas per totum Mesenterium ramificari, indeque furculos innumeros ad intestina omnia distribui. De quibus insuper advertimus, cum tunica extima inferantur, earum paucos tantum furculos huic impendi, majores vero ramos fere omnes mox intus immerfos ad tunicam interiorē remeare, in quo terminantur, propagines infinitas ac minutissimas, quæ superficiem ejus densissimam obducunt, ubiq; mittere.

*Illorum opus in-
quiritur.*

Hic igitur mirari subit, quamobrem in hæc viscera ex se ferè exanguia tam ingens sanguinis affluxus destinetur. Haud verisimile est hoc solummodo pro calore ac nutritu dispensandis fieri, cum muscoli & intestinorum tunicae exteriores, quibus his in copia magis uberi opus est, vasis paucioribus sunt contenti. Clar. Mæbius ut hunc nodum solveret, asserit naturam Arterias in tanta copia intestinis addidisse, ut in Embryone excrementa sanguinis materni quo nutritur eo tempore ad intestina deponerentur. Cujus rationem subdit, eò nempe, quod intestina Embryonis aut infantis recens nati excrementum nigricans contineant. Verum enimvero hoc argu-

argumentū facile concedit, si cum Harveo & Neotericis Embryonem in utero materno sugere & liquore nutritium ore suscipere (uti par est) concedimus. Quin potius dicendum erit, Arterias istas in adultis animalibus sanguinis recrementa, per diaphoresin aliasque vias amandari inhabilia, sæpenumero per intestina velut cloacam expurgare. Porro interim venas quandam chyli portionem excipere, eamque sanguini reducendo protinus immiscere.

Circa intestina crassa, quod ad Pharmaciam attinet, non opus erit hic multa dicere; quia Medicamentorum ore assumptorum virtus ferè tota exhauritur, priusquam ad hæc viscera deveniatur, adeo ut horum irritatio partim per consensum à superioribus intestinis, partimque ab illorum contentis violenter exturbatis, potius quam ab ipso Pharmaco oriatur. Tunicas easdem ac gracilia obtinent; cumque in Colo feces rectà ascendant, fibris carnosissimis robustioribus, quæ contractionis motum fortiores efficiant, opus est. Hinc, si inflammatio aut sphacelus (uti sæpius novi) circa Coli initium contigerit, adeo ut fibræ carnosæ laxæ, contractiones pro fecibus sursum elevandis obire nequeant, illæ versus Ileon restagnantes Passionem Iliacam incurabilem inducunt. Porro in hoc intestino involucra ista concamerata five cavernæ adduntur, ut fecibus alvi diutius detentis, crebrius desidendi molestia tollatur. Pharmaciam ad hanc regionem pertinens in clysteribus præcipuè consistit. In quibusdam verò Coli tunica interior adeo valde tenera & sensibilis est, ut ab Enemate, licet Anodyno, injecto, spiritus statim excandescunt, ac intra fibras nerveas explosi, membranas summe inflent, ac distendant, adeoque in toto abdomine maximas molestias excitent. Quæ circa viscerum motus excretorios, à fibrarum carnearum contractionibus dependentes, modò tradita sunt, melius elucescent, si Hypothe-

*De intestinis
crassis.*

*Iliaca passio
sepius à Coli
inflammatione.*

sis

sinistra de musculi fabrica, & motu, non ita pridem edita consulatur. Quod superest, pro partium istarum Anatomie clarius illustranda singularum figuras, exactissime ac ad vivum a penitissimo Artifice delineatas, hic subiiciendas curavimus, & quamvis in descriptione Ventriculi, cum Oesophago, & Intestinis, Fallopium aliosque tum veteres, tum recentiores sequuti, cuiusque illorum tres tantum tunicas assignavimus, attamen separatione harum (post immersionem in aqua ferventi): paulo accuratius facta quatuor distinctae apparebunt. Crusta etenim villosa, quae tunica nervæ tantum epiphyxis quaedam habetur, membrana per se satis crassa & peculiaris existit, atque propter innumeras quibus superficies ejus exterior scatur glandulis, propriè tunica Glandulosa dicatur, prout, ex Iconibus satis liquet.

Figurarum explicationes.

Tabula prima repræsentat Hominis Ventriculum, cum vasis sanguine turgidis exemptum, & inflatum, ut Arteriæ & Venæ omnes cum ramificationibus earum, (quæ verè & exactissime delineantur) conspici possint.

A. Oesophagus.

B. Os ventriculi, juxta quod Oesophagi fibræ motrices superius oblique, ob subitam illius occlusionem ac apertionem rectæ evadunt.

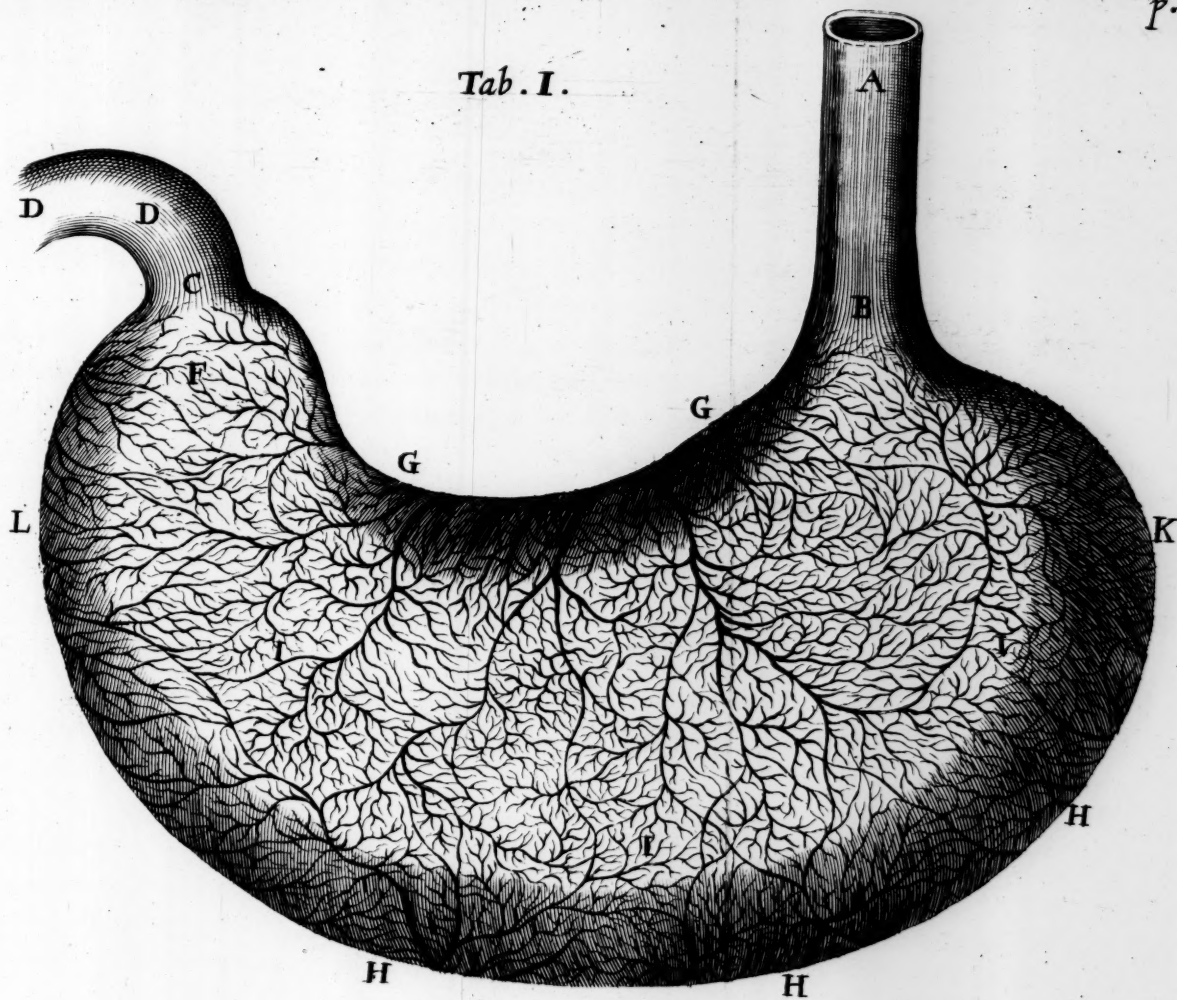
C. Pylori orificium cum Duodeno appenso.

DD. Duodeni portio, cujus fibræ carne & illic loci crassiores sub tunica extima apparent.

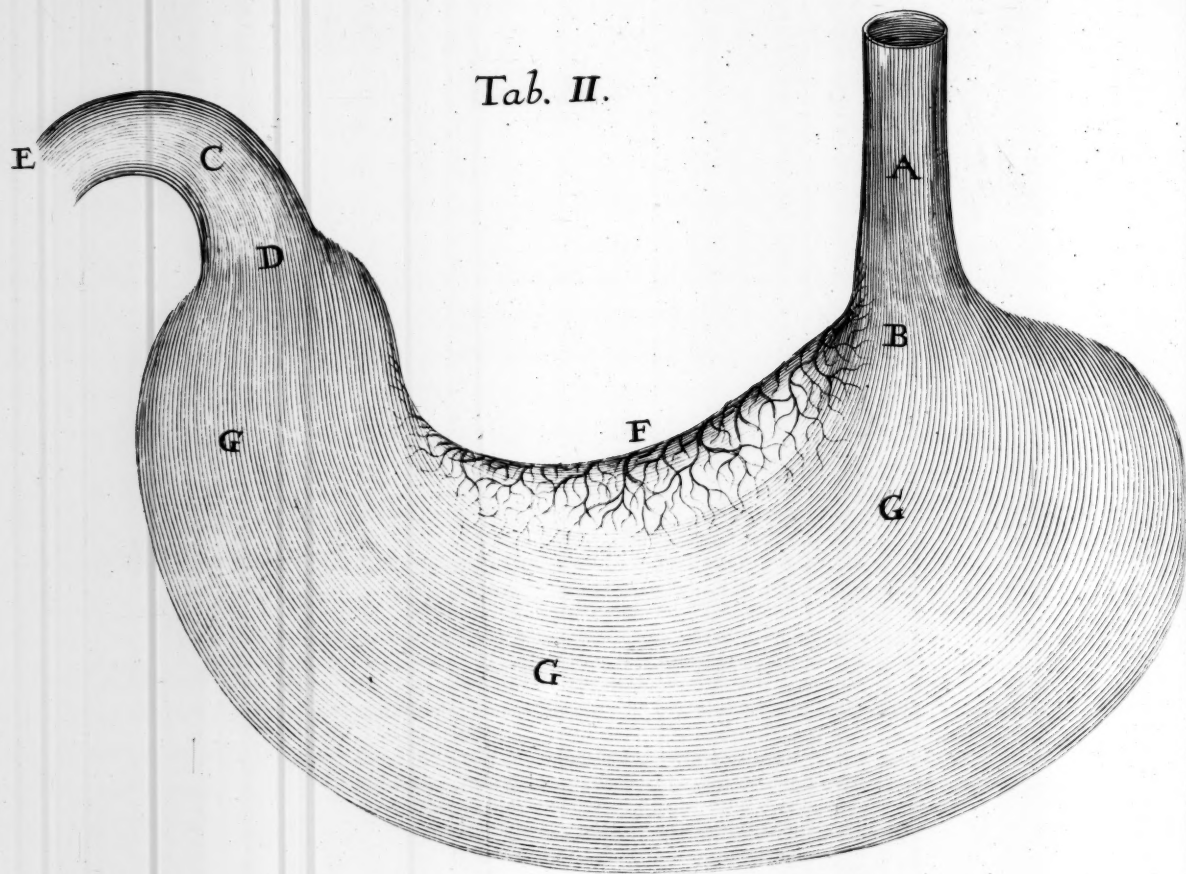
FF. ad **C.** Pylori Antrum.

GG. Ven-

Tab. I.

Tab. II.

ca
lor
adni
br
pa

GG. *Ventriculi summitas, ubi vasa sanguifera inserta descendunt, & quaquaversus surculos & propagines spargunt.*

HHH. *Ventriculi fundus, cui vasa sanguifera inserta, in ascensu suorum ramulos & propagines quaquaversus densissime spargunt.*

III. *Vasorum utriusque insertionis mutuae inosculationes, & mirae communicationes.*

K.L. *Stomachi finis dexter, ac sinister.*

TABULA II. exprimit Ventriculi Humani Tunica extimam prorsus nerveam, cujus fibræ nerveæ per longitudinem ejus ductæ, carneas exteriores substratas ad rectos fere angulos secant.

A. *Oesophagus, in cujus Tunica exteriori fibræ omnes nerveæ recta descendunt, carneas substratas oblique decussantes.*

B. *Os Ventriculi.*

C. *Pylorus cum Antro ejus D. & Duodeni appensi partione E.*

F. *Ventriculi summitas, ubi vasa sanguifera densissime confita apparent.*

GGG. *Fibræ nerveæ & tenues per Stomachi longitudinem ab orificio uno ad alterum, & utrinque ulterius protensæ.*

TABULA III. exhibet Ventriculū Humanum Tunica extima nervea nudatum, ut Tunicæ mediæ cum fibris ejus carneis superficies exterior sive convexa appareat.

A. *Os ventriculi cui Oesophagus a. a. a. inseritur, & quem*
E

quem fibræ circulares carneæ b. b. b. cingunt, ac pro data occasione contractæ, occludunt.

B. Pylorus cum Duodeno appenso.

C. Pylori orificium & Antrum, quæ utraque fibræ circulares dum contrahuntur coarctant, ac (uti videtur) occludunt.

• DDD. Fibræ circulares ventriculum in toto ambitu ejus quoad profunditatem cingentes.

EEE. Ventriculi summitas, sive jugum, ubi fibræ istæ oriundæ, versus ipsum dum contrahuntur, totam stomachi compagem valde coarctatam ducunt.

TABULA IV. Cujus figura I. ostendit Ventriculum inversum, cum superficie interiore & concava in exteriorem & convexam mutata, ut crusta villosa cum rugis & plicis stomachum obducentibus conspiciatur.

A. Orificium sinistrum, sive os ventriculi.

B. Pylori Antrum, in quo Tunica crassiores existunt.

C. Orificium ejus, cui Duodenum annectitur.

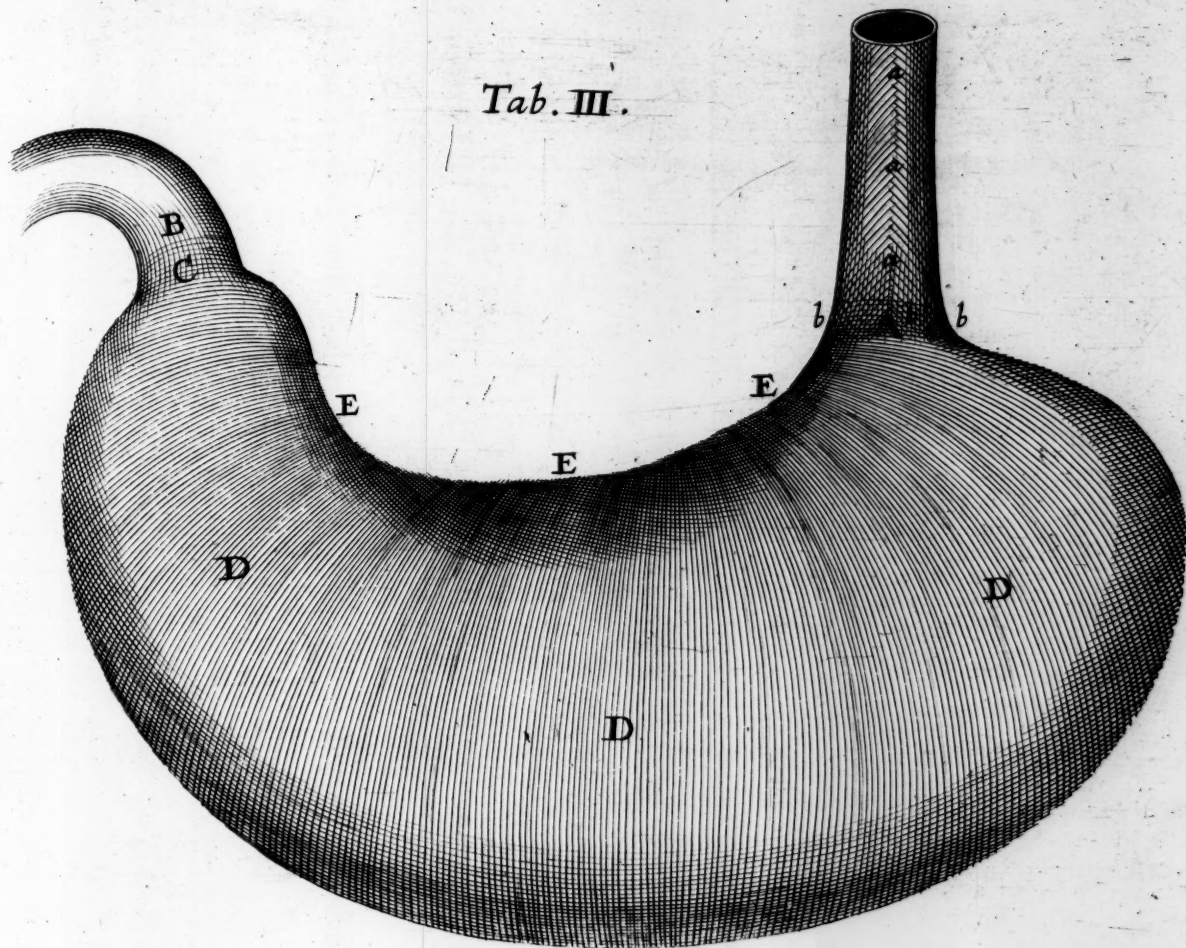
DD. Ventriculi summitas sive jugum orificiis interjectum.

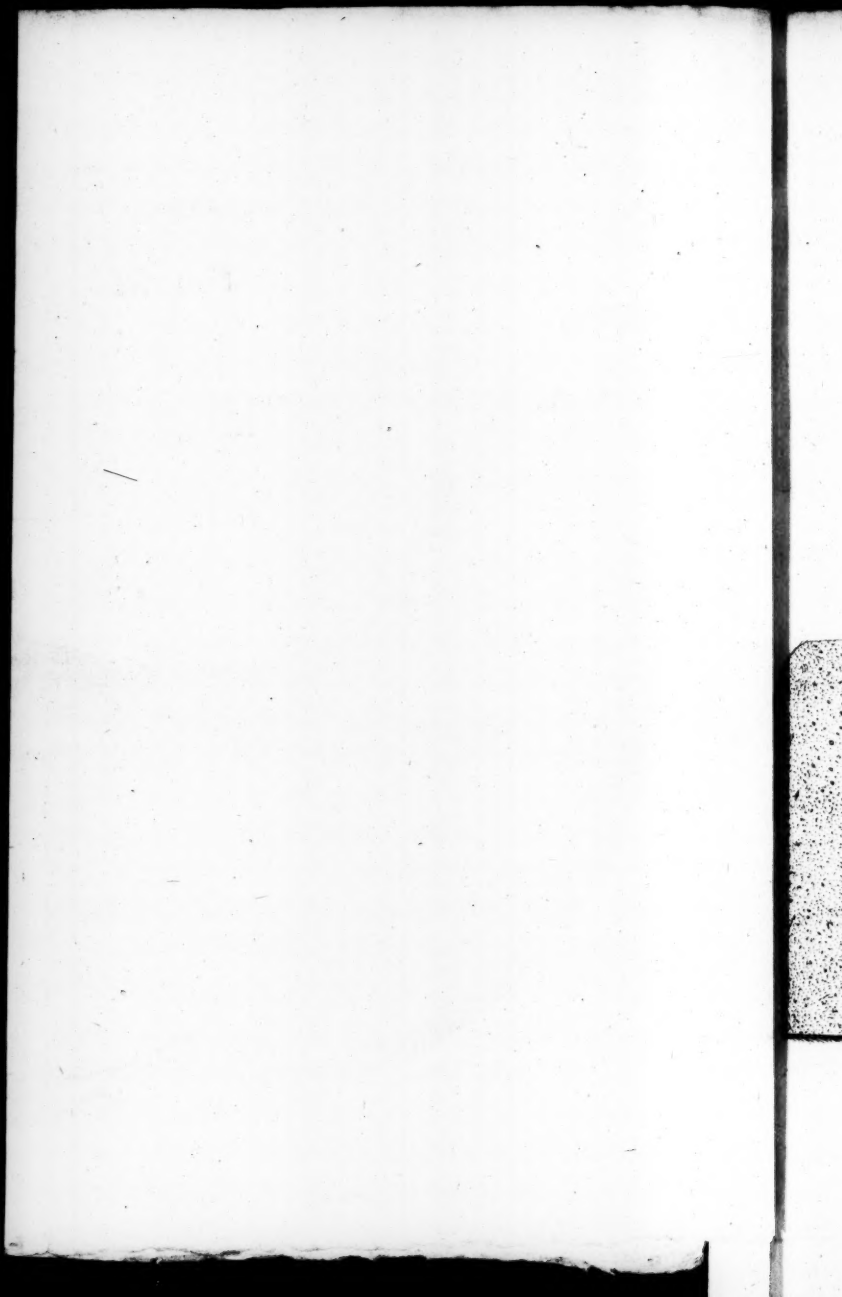
EEEE. Latera, finis, & fundus ejus, in quibus Tunica interioris crusta villosa, in eaque rugæ ac sulci, ad vivum exprimuntur.

Figura II. repræsentat portionem Tunicæ nervæ, in qua, crusta villosa exempta, superficies interior sive concava, cum vasorum ramificatione densissima apparet.

Figura

Tab. III.

Tab. IV.

Fig. 2.

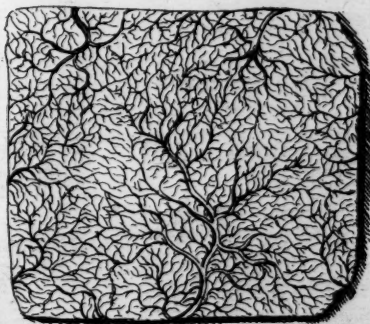

Fig. 1.

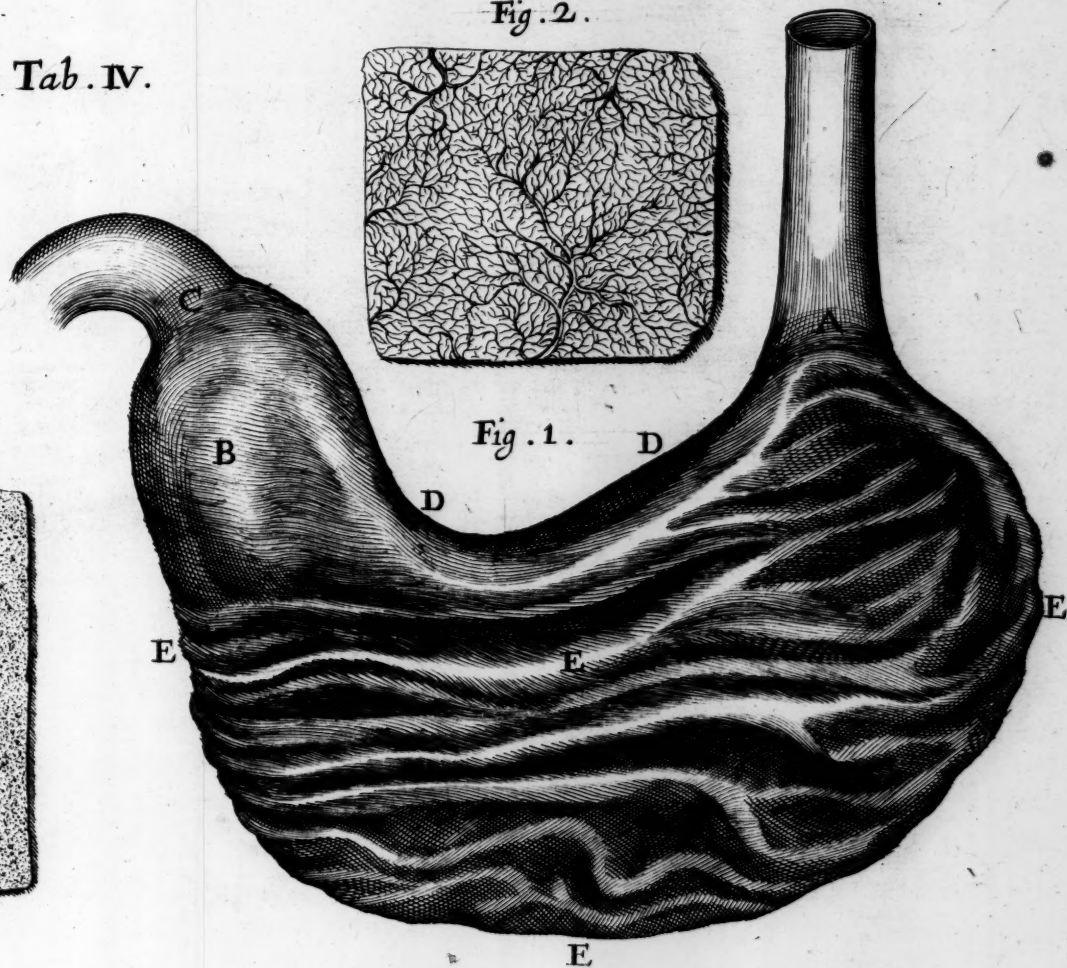
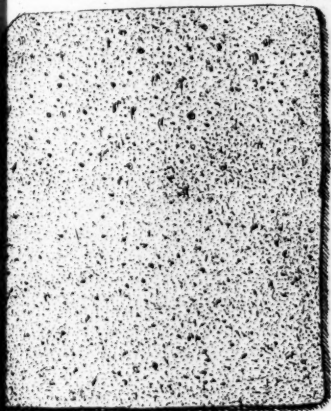

Fig. 3.

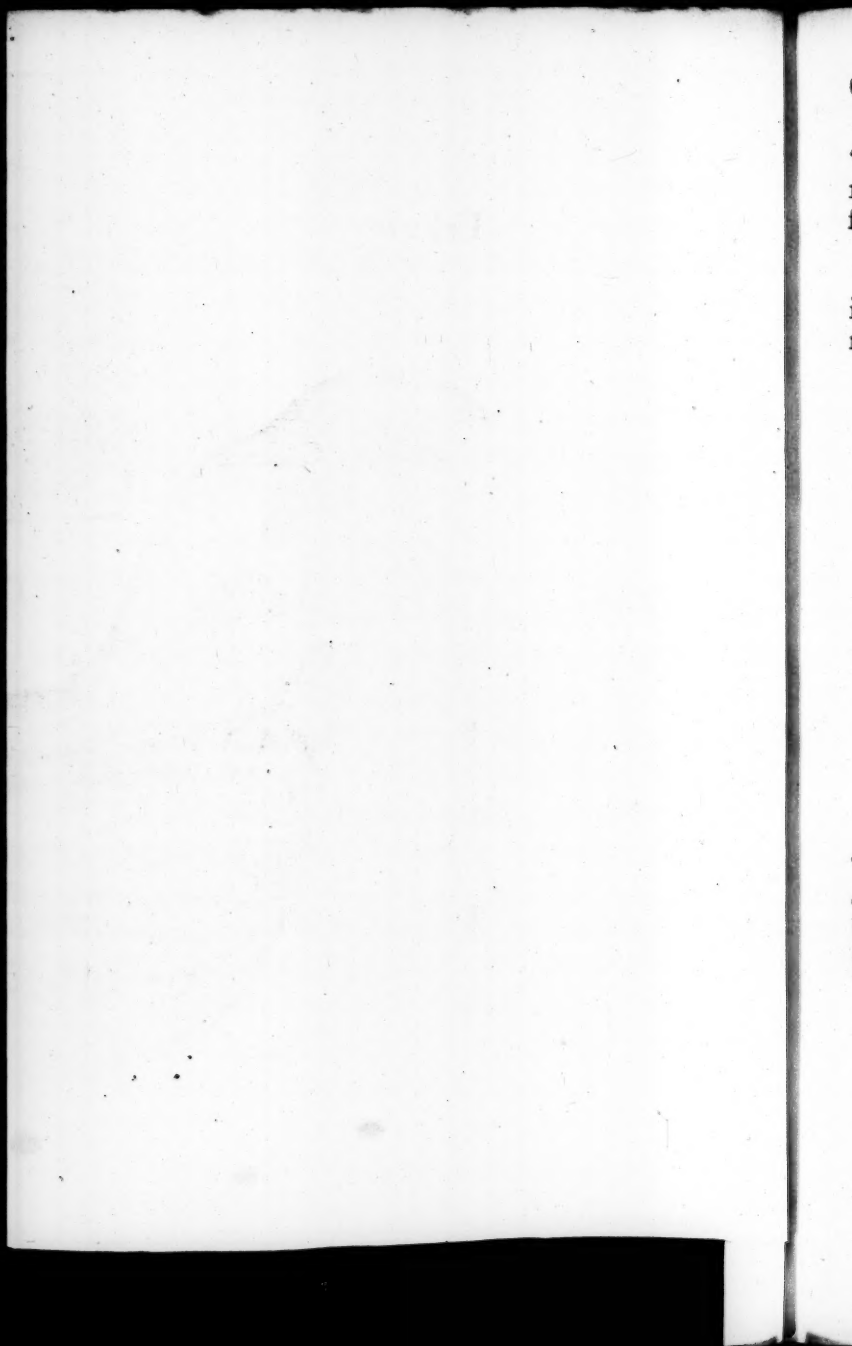

Figura III. exhibet portionem Tunicæ villosæ, si-
ve glandulosæ, in qua superficies ejus exterior, quâ Tu-
nicæ nervæ cohæret, glandulis, & vasorum osculis, re-
fertissima, conspicitur.

TABULA V. exhibet Tunicæ carneæ superficiem
interiorem, & concavam exterius inversam, ut fibra-
rum motricium series altera conspiciatur.

A. *Os ventriculi, juxta quod fibrarum series exoriri
visa antrorsum lineis partim rectis, partimque ob-
liquis defertur.*

BBB. *Fibrarum manipulus insignis, quæ os ventriculi
cingentes supra jugum ejus, ad Pylorum tendunt, &
Antri ejus longitudinem obducentes, in orificio ter-
minantur.*

D. *Pylori orificium.*

E. *Pylori Antrum.*

FFFF. *Fibræ carneæ aliæ, quæ à stomachi parte læva
versus dextram oblique tendentes, ad fundum ejus
descendunt.*

TABULA VI. repræsentat intestinorum gracilium
Tunicas omnes ab invicem separatas, ut fibræ nervæ
cum glandulis & vasorum ramificationibus, nec non fi-
brarum motricium ordines, clare & distincte observari
possint.

AA. *Exhibet intestini integri superficiem extimam, cu-
jus Tunica nervea tenuissima cum fibris nerveis te-
nuissimis in Uigam, uti videtur, protensis apparet.*

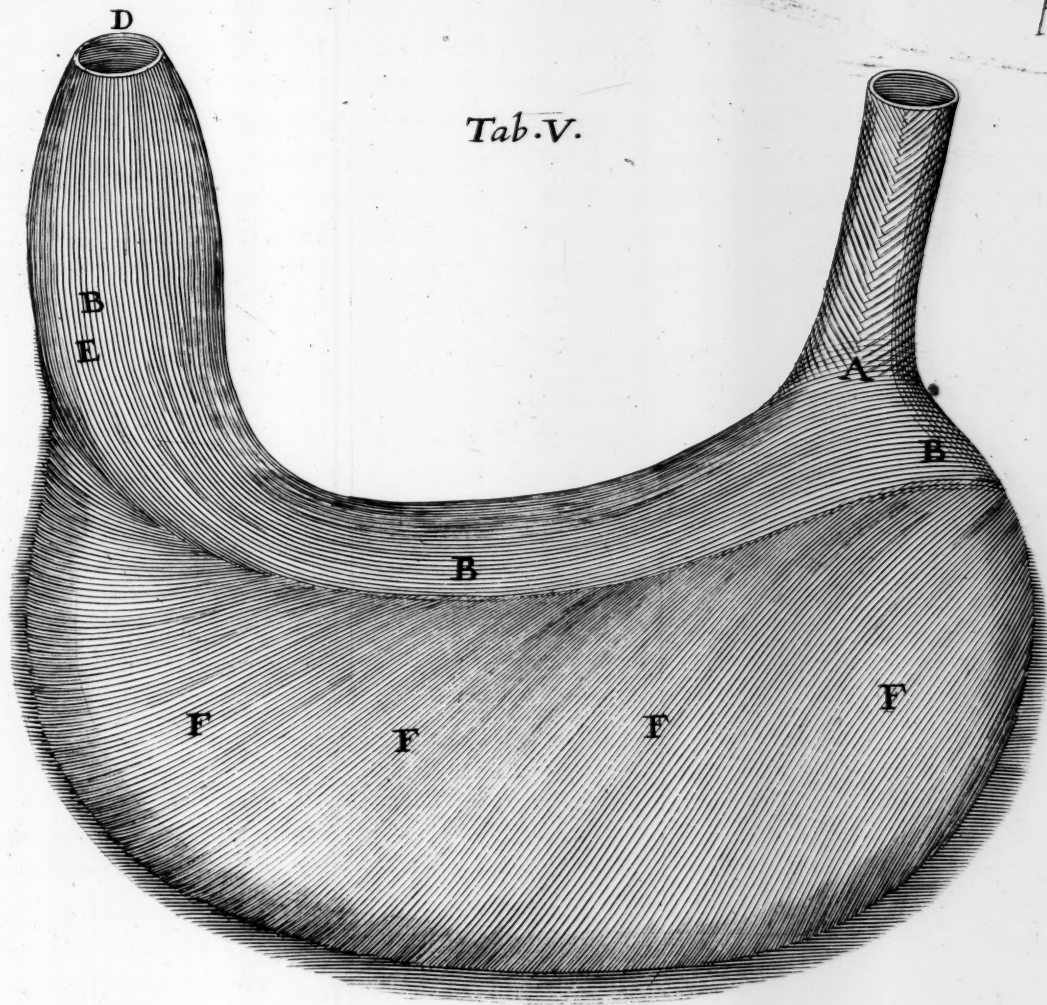
BB. *Tunicæ carneæ sive mediæ superficies exterior, quæ,
altera exempta, cum fibrarum motricium longitudi-
narium serie, sive ordine suo, plane conspicitur.*

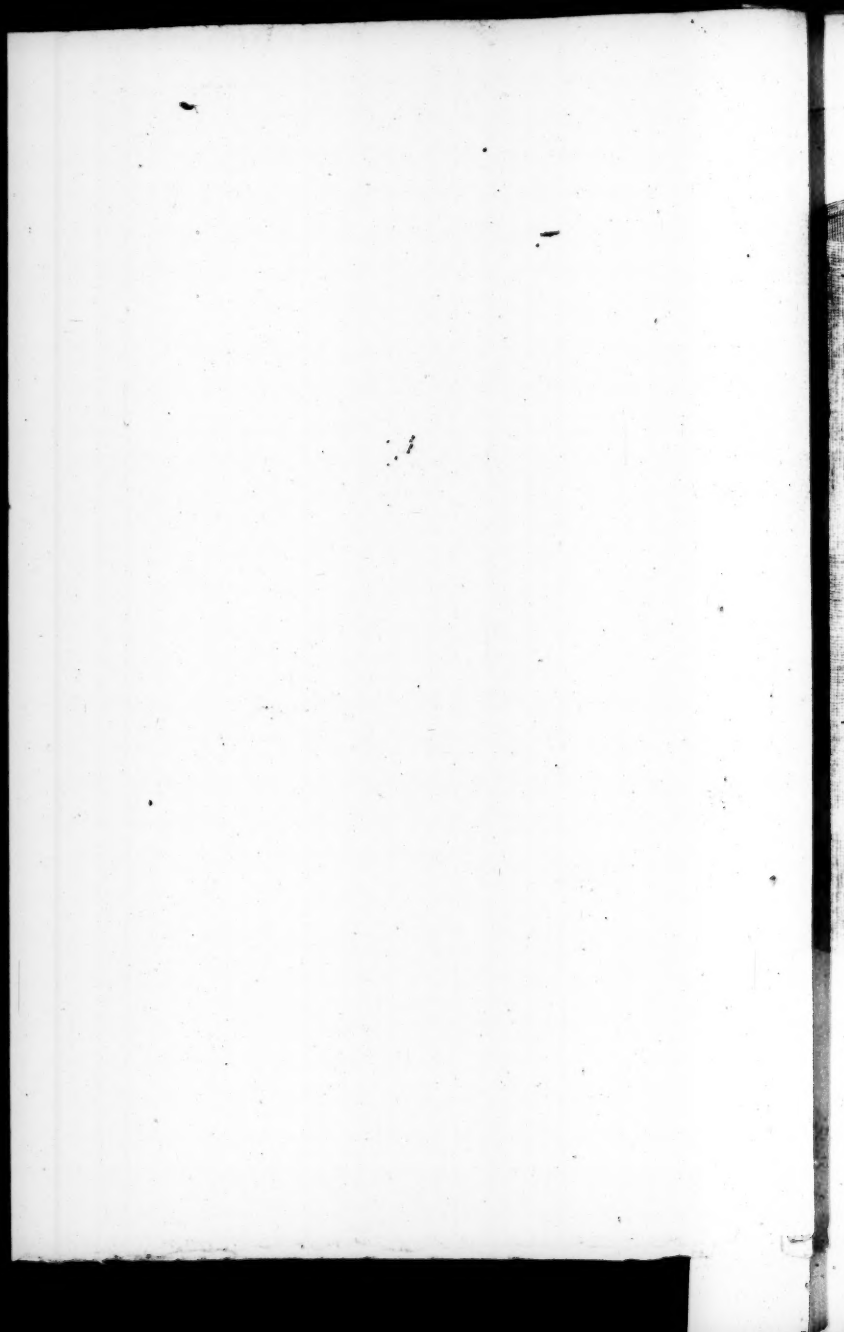
CCC. *Ejusdem Tunicae fibrae circulares sive annulares, quae, priori serie sive ordine exempto, manifeste apparent.*

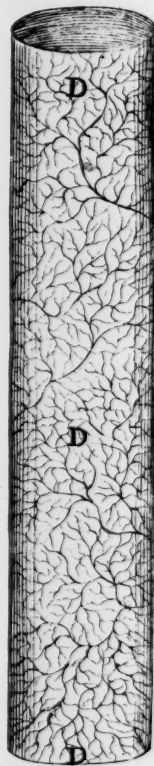
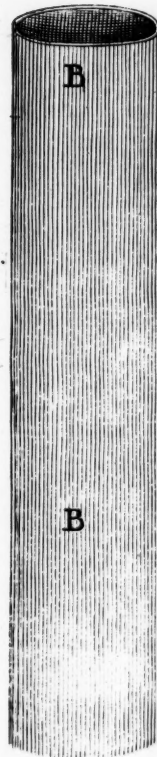
DDD. *Tunica interior nervea, cujus superficies interior, crustâ villosâ sublatâ, cum vasorum ramificatione densissima in conspectum prodit.*

EEE. *Tunica villosa sive glandulosa superficies exterior sive convexa, qua tunica nervea cohaeret, glandulis, & vasorum osculis confitissimis referta.*

Tab.V.

C

I

ru
ab
ga
m
vo
fic
D
sp
ca

in
on
oe
fo
ve
uf
ju
un
co
fib
m
fir
fur
na
ho
qu

SECTIO II. CAP. I.

De Vomitione, & Medicamentis Vomitoriis.

DESIGNATA ad hunc modum Actionis Pharmaceuticæ palæstrâ, aut saltem primo ejus circo breviter adumbrato, jam proxime incumbit singula Operationum Medicamentarium genera, eorumque rationes, & afficiendi vias describere. Itaque ab initio, quid in primo stadio, scil. Ventriculo peragatur, & quomodo Vomitoria operentur, disquiramus. Ubi imprimis explicare oportet, qualis affectio vomitio sit, quibus item de causis, & propter quas occasiones, secundum aut præter naturam excitari soleat. Dein secundo ostendetur in quas partes, earumque aut spiritus incolas, aut humores irriguos, & quo ritu Medicamenta, dum Vomitum cient, operantur.

Quoad prius, siquando quispiam Vomitu afficiatur, in se per sentit fundum Ventriculi sursum contrahi, atque orificium superius aperiri, Pyloro interim (uti videtur) ocluso, aut introrsum deducto, simulque totum Oesophagi ductum motu inverso, sc. ab imo ad summum, velut cochleatione quadam conniti, ut contenta quæque usque superius protrusa, demum per os egerantur. Hujusmodi partium istarum motus, proculdubio perficiuntur per fibras carneas mediam ventriculi tunicam contexentes. Nam advertimus in hac binos distinctos fibrarum carnearum sive motricium ordines, quæ stomachum quoad omnes dimensiones suas cingunt, atque simul contractæ, fundum & latera ejus unâ colligunt, sursum ducunt, & versus hoc, vel illud orificium inclinant; propterea ut contenta quæque per ostium, modo hoc, modo illud ejiciantur. Quoad fibras interiores, quæ cæterarum omnium contractiones ad hanc, vel istam

Quomodo ventriculus & Oesophagus in vomitu afficiantur.

evacuationem determinant, si irritatione leviori circa stomachi fundum aut latera alicubi facta, spasmus juxta Pylorum incipiat, atque fibræ motrices internæ in finibus suis dextris prius ac potius contrahantur, tota ventriculi compages illuc contracta, saburram suam ad intestina suffundit: sin vero irritatio vehemens, & valde lacerans in quavis stomachi parte excitata, facile compefci, aut versus intestina transferri nequeat, spasmus juxta fibrarum interiorum fines sinistros incipiens, & versus os ventriculi ducens, illuc totam stomachi capacitatem, summe coarctatam, & simul contractam, corripit facit; adeo ut Pyloro intus deducto, vel occluso, atque ventriculi ore aperto, contenta quæque superius ejiciantur. Eadem fibræ carneæ, prout spiritus animales variè proritati, ex his vel illis tendinibus prius in illarum fines dextros aut sinistros prosiliunt; ibidemque spasmos inchoant, respectivè ad secessum aut vomitum moliendum determinantur. Porro dum ad egestionem supernam Ventriculus prædicto modo disponitur, etiam Oesophagus propter eadem contenta ejus sursum effe-
renda in actione conspirat. Quippe cum in tunica hujus carnea fibrarum motricium binos ordines duplicatos, quarum aliæ oblique ascendentes, aliæque descendentes sese omnes mutuo decussant, notaverimus; priorum munus esse videtur, ut illæ in nixu Vomitivo feriatim contractæ, gulam pone saburram egerendam usque occludant, eamque adeo in oris hiatum propelli faciant.

*Quibus fibris
carneis spasmus
emeticus per-
ficitur.*

Vomitio igitur, siquidem stomachi motus violentus & sæpissime involuntarius fuerit, haud immerito convulsivus dicitur; quem insuper à spirituum animalium, qui istas fibras carneas possident, explosione, sive magna quadam expansione, (juxta spasmiologiam nostram alibi traditam) procedere statuimus. Enimvero spiritus isti summe irritati, & proinde statim elastici, primo
è ten-

*Vomitio, vel mo-
tus convulsivus.*

è tendinibus prope orificium sinistrum confitis, & deinde mox ex aliis, in fibras carneas impetuosè irruunt, easque summe inflant, ac abbreviant; adeo ut Tunica istius partibus omnibus ad se invicem propius adductis, tota stomachi cavitas coarctata, & simul complicata, adeoque sursum versus sinistrum orificium contracta, contenta quæque velut emboli impulsu, superius per Vomitum excernenda propellat.

In plerisque aliis spasmodorum generibus motus convulsivus versus eundem terminum ac naturalis peragi solet: Vomitus autem videtur affectio, stomachi actioni ordinariæ & naturali contraria, aut saltem opposita. Hujus enim solennis & fere constans gestus est, quoad totum aut partes ejus deorsum, aut versus Pylorum contrahi: tali namque motu, & tendentiâ ejus opus est, quo alimenta deglutiri, in ventriculi fundum descendere, ibidemque arctius comprimi, de latere in latus devolvi, in chylum digeri, ac demum ad intestina transmitti queant. Itaque propter hos, usus fibræ motrices utriusque ordinis, blandis spirituum incurribus inflata, Ventriculum ad eum modum, quem naturæ instinctus suggerit, facile componunt.

Quinimo si irritatio quæpiam, stomachi fibris nervis acciderit, donec noxa levior, & facile mobilis fuerit, contractio expulsiva versus Pylorum potius quam gulam instituetur: In Vomitu autem fibrarum motricium spasmus ab alteris eorum finibus, viz. sinistris incipiens, & statim violentus, & impetuosior factus, totam stomachi cavitatem simul collectam, & valde coarctatam, versus sinistrum orificium corripit, & illac evacuare cogit. Cujus ratio est, quoniam siquid valde incongruum, ac naturæ infestum stomacho infederit, illud non ordinaria via per longas intestinorum ambages, ut tandem per anum expellatur, circumferri, verum exitu propiore rejici, & è vestigio, ne mora sua la-

Quomodo Vomitus ab aliis spasmus differt.

bem

bem incurabilem afferat, excerni debet. Porro cum aliis partibus à Ventriculo disitis molestia magna inferatur, ne, dum natura circa eas occupatur, stomachus (ubi primus vitæ fomes est) noxium aliquod suscipiat, in maiorem ejus tutelam sæpenumero Vomitus per consensum excitatur. Adeo summa Divini Conditoris providentia cautum est, ut pro certiore corporis humani tanquam Arcis custodia, quoties hostis externus ingruet, aut inter proprias Accolas seditio exorietur, illico extra primos aditus, scil. ventriculi porticum, hospites quicunque tanquam personæ suspectæ ejiciantur.

*Vomitionis
causa conjuncta.*

Itaque Vomitionis causa proxima sive conjuncta est, spirituum Animalium ventriculi Tunicæ carnes infortium subita & vehemens explosio, qua quidem illi plurimum irritati, proindeque expansi, & rarefacti, cum è fibris tendinosis omnibus, tum prius & præcipue ex illis quæ prope os ventriculi consistunt, in fibras carneas impetuosè prosiiliunt, easque adeo repente inflant, ac abbreviant, propterea ut stomachi latera & fundus ad se invicem propius adducta, simulque versus orificium sinistrum sursum correpta, contenta quæque in Oesophagi ductum ejiciant; unde (cum & hujus contractio ab imo ad summum è vestigio succedat) per oris hiatum egeruntur.

*Qua ratione
spiritus in spasmos emeticos ci-
entur.*

Spiritus isti ejusmodi explosiones emeticas incunt, quia summe irritantur: quâ ratione id fiat, in tractatu de Affectibus convulsivis ostendimus; nimirum illi, cum natura valde Elasticâ præditi sint, à quolibet *ἐκπύση*, immo interdum sua sponte ob copulam heterogeneam exiliunt, & se quaquaversus impetuosè proripiunt. Attamen quibus de causis, & quibus afficiendi modis, eos ita irritari contingit, mox inquiremus. Interim observare licet, spiritus fibrarum stomachicarum incolas in quibusdam aut crassiores aut firmiores existere, ut non,

non, nisi ab irritamento fortiori, in explosiones Emeti-
ti as agantur; in aliis vero eos aut subtiliores, aut ni-
mis elasticos esse, ut à levi occasione in spasmos Vomiti-
tivos incitentur. Porro cum noxa aut molestia stoma-
chi fibris carneis infligitur, spasmus excitatus in his ver-
sus pylorum, in aliis versus os Ventriculi promptius fer-
tur; proindeque aut Vomitio, aut Purgatio succe-
dit.

Quod itaque ad Vomitionis causas remotiores spe-
ctat, hujus census erunt, quæcunque spiritus, stoma-
chi fibris carneis insitos, multum aut graviter irritant.
Quod siquidem pluribus modis fieri contingit, eos ad
certa quædam capita reducemus. Atque imprimis huc
referri debent objecta improporcionata ventriculi tuni-
cæ alteri interiori ac nerveæ, seu potius spiritibus ejus
incolis, admota; hæc enim vellicata, sæpe alteram su-
perstratam in spasmos Emeticos ciet. Irritamenta ista
sunt vel ore ingesta; scil. Alimenta incongrua, Phar-
maca, aut Toxica, vel Materies in ventriculo genita, vel
denique è longinquo per arterias & nervos illuc delata;
aut secundo Spiritus fibrarum stomachi carnearum inco-
læ irritantur propter molestiam quandam spiritibus ali-
is, hic illic procul dissitis inflictam, & inde per fibrarum,
aut nervorum ductus ventriculo communicatam. Vo-
mitio priori modo excitata, dicitur propria ventriculi
affectio, atque hæc posterior per consensum fieri. Ho-
rum omnium instantias quasdam notabimus.

Primo igitur irritatio ventriculi tunicæ interiori facta,
præ alia quacunque causâ Vomitionem ciet. Etenim
hæc pars nervea, & valde sensibilis ab omnibus stomachi
contentis, impressiones suscipit; & juxta quod hæc ju-
cundæ, aut molestæ fuerint, tunica carnea superstrata,
ad complexionis vel excretionis motus stimulat; &
quoad posteriores hosce, prout objectum improporcion-
atum plus, aut minus naturæ infestum est, aut Vomi-

*Vomitionis cau-
sæ remotiores.*

*Vomitio respectu
ventriculi vel
Idiopathica, vel
Sympathica.*

*Prior ab irrita-
tione Tunicæ e-
jus nerveæ pro-
cedit.*

tio aut Purgatio accietur. Porro in hac stomachi tunica, peculiare quoddam sensorium five tactus five gustus, à quovis alio in toto corpore distinctum collocari videtur. Quippe cum Pharmaca, aut alimenta quædam, uti Stibium, Mercurius vitæ, Flores Antimonii, ova Piscis Barbi, cum multis aliis ore masticata, nullam exhibent sensui molestiam, illa stomacho immersa tunicam hanc quam immaniter irritant, & brevi spasmos gravissimos cient. Porro si quis Alimenti per Antipathiam incongrui portiunculam, vel inscius deglutiverit, illud quam minimum licet, aliisque cibis obvolutum, & velut larvæ obiectum, à stomacho dignoscitur, & tanquam esset hostis clandestino ingressus, impetu protinus concitato foras ejicitur: Irritamenta Emetica ore ingesta, sunt vel Pharmaca, quorum agendi rationes mox subduntur; vel Venena, quæ effectum istum produciunt, quatenus naturæ plurimum infesta spiritus stomachicos primo contactu percillant, & velut in furorem adigunt; vel tertio Alimenta, de quibus satis vulgo notum est, ea si in qualitate manifesta aut occulta, vel quantitate, vel assumendi modo delinquant, stomacho improporcionata evadere, proindeque non raro Vomitus cedere.

Irritamenta Emetica.

Materies Emetica,

1. *Vel ore ingestur;*

2. *Vel in ventriculo gignitur:*

Secundo, Materies Emetica nonnunquam in ventriculo generatur, nempe cum assumptorum nulla sit culpa; quandoque chylus, aut ventriculi succus fermentativus in humorem acidum, austerum, aut amarum, aut alias infestum, proindeque irritativum degenerat; prout in Cholericis, & Hypochondriacis passim evenire solet.

3. *Vel aliunde illius suffunditur.*

Tertio, Nec minus frequenter humor irritativus in ventriculum aliunde suffunditur: præterquam enim quod Bilis (ac uti nonnulli opinantur) succus Pancreaticus, modo singularim, modo simul congressa & mutuo effervescentia in stomachum exantlata, fibras ejus

in

in spasmos Vomitivos cient; Insuper materies heterogenea per Arterias huc translata, Vomitus sæpe immanes concitat; ita in Paroxysmis, & crisi- bus febrium, & præsertim in peste, & variolis sæpissime contingit. Interdum massa sanguinea turgescens recrementa sua, siquidem per διαπύονη expellere nequit, per Arteriæ Cæliacæ ramos, ventriculi & intestinorum cavitatibus ingerit; adeò ut horum tunicæ, insigniter vellicatæ, Vomitiones horrendas, simulque affectus dysentericos patiantur; Nec tantum per Arterias sed quandoque etiam per nervos materies Vomitiva descendere videtur. Hinc Colicam sæpissime oriri satis clare ostendimus: Quinimo in multis (qui Pathematis spasmodicis obnoxii fuerunt) observavi, post Cephalalgiam cum torpore, & vertigine diathesin Vomitivam successisse: ut absque notabili stomachi impuritate, quotidie ingesta vomitu redderent. Materia ita per Arterias vel nervos stomachi tunicæ suffusa, modo laxa & facile dissipabilis, brevi rursus excutitur, adeo ut affectio cito pertranseat; modo fixior iisque pertinacius adhærescens, immo nonnunquam in Tumores varii generis concrefcens, diathesin Vomitivam diuturnam & non facile curabilem inducit.

Hæc de Vomitu, cujus causa materialis sive irritativa alicubi circa stomachi superficiem internam confita, & nudo contactu fibras nervas afficiens, spiritus fibrarum carnearum incolat, in Explosiones Emeticas ciet. Restant plures aliæ vomitionum species, in quibus irritatio fit in aliis locis, & mox stomachus per consensum in spasmos concitatur. Quippe inter hoc viscus, & plerasque alias partes, cum tanta sit necessitudo, & mutua dependentia, frequenter accidit, ob spiritus quosdam animales alicubi valde perturbatos, mox spiritus alios ventriculi hospites, aut fibrarum continuitate; aut nervorum com- meatu, pariter affici, inque explosiones Vomitivas adigi.

Vomitio sympathica, sive per consensum.

Quarum pati-
um consensu
excitatur.

Hujusmodi Vomitionis sympathicæ loca, sunt vel propinquiora, scil. utraque stomachi orificia, cum duodeno, & Oesophago; vel remotiora, scil. *εγχεφαλῶ* & Meninges, nec non Lien, Renes, Ureteres, Mesenterium, Uterus, & alia forsân abdominis viscera; in quorum uno, vel simul pluribus, spasmus excitatus, & exinde per nervorum ductus stomacho communicatus, fibras ejus carneas in contractiones Emericas ciet. Pariter in Capite, cum spiritus Animales valde perturbentur, horum inordinatio mox alios Ventriculi hospites per consensum afficit, inque similes *αταξίας* concitat. Singularum ex his instantiâs cum earundem Ætiologiis notabimus.

1. Ab orificio
utervis affecto.

Primò utraque stomachi orificia sive ostia, cum ob multiplices nervorum insertiones valde sensilia sint, facile irritantur; proindeque modo introrsum, modo extrorsum deducta, varieque expansa, vel occlusa, spasmos excretorios in toto ventriculo, aut sursum aut deorsum tendentes excitant. Nullus fere in seipso quin persentiat, humores acidos aut amaros in stomacho fluctuantes, & orificium sinistrum mordicantes, nauseam & vomitionem ciere. Nec minus à bile in Pylorum regurgitante idem effectus producit.

Vomitio à Py-
loro affecto.

capitulum
etq. utriusque
ostii affecto.

Nimis à proposito esset, Helmontii de partium harum dignitate, ac Dominio insomnia referre: Orificium sinistrum animæ sedem statuit, atque dextrum scil. Pylorum appetitûs, aliorumque Pathematum mercè naturalem officinam esse; Porro ab hujus indignatione & obstinata occlusionè, Vomitiones horrendas procedere. Quanquam his minime assentiamus, attamen propter hæc ostia nimis obserata, Vomitus, aliasque stomachi affectiones, malas oriri, Historiæ sequentes declarabunt.

Hujus observa-
tio Anatomica.

Juvenis illustris diu Cachecticus, ac Vomitu crebro & dein per plures menses quotidiano, & fere continuo laborans,

laborans, demum viribus summe attritis mortem obiit. Cadavere aperto deprehendi Pylorum tuberculis scirrhis valde teneris, & sensibilibus circumcirca oblitum; quæ hiatum ejus pene occludebant; adeo, ut Chylus hodorum interstitis impactus, summe putresceret, Totumque proinde viscus sensu molestissimo, & spasmio ferè continuo afficeretur. Nec minus à sinistro orificii occlusionem vomitum ferè perpetuum excitari, Oxoniensis cujusdam casus oppido rarus indicabit; Vir robustus, & aliter satis sanus, à longo tempore vomitu crebro laborans, comesta quæque sapius, etsi non semper, mox rejicere solebat. Tandem victis omnibus remediis morbus in eum statum devenit ut valde esuriens comederet ille, donec Oesophagus ad Gulam usque impleretur, dein nihilo in ventriculum illabente, ingesta quæque cruda regereret; Cum Pharmacis minimè juvantibus, præ fame summe elanguesceret, & propediem interire periclitaretur, instrumentum ei instar virgulæ, è pinna cetaceâ, cum spongiæ fibula apici ejus affixa parabam, hoc ægrotrans statim à cibo & potu assumtis, gutturi, unaque Oesophago immittens, Alimenta secus restagnatura in Ventriculum; orificio ejus referato, detrudebat; atque hujus ope per sedecim annos pabulum quotidie sumsit; eademque adhuc machinâ utitur, & etiamnum vivit valetque, secus inedia periturus. Procul dubio in hoc casu Os Stomachi sive à tumore sive à parâlysi semper occlusum, nihil, nisi violenter referetur, in Ventriculum admittit.

Vomitio ab ore
Ventriculi affe-
cto.

Casus hujus no-
tabilis.

De vomitione.

2. Nec minus frequenter propter irritamenta supra hoc orificium sinistrum, ac infra Pylorum in viciniâ habita, spasmus excitatus, & fibrarum continuitate in Ventriculum propagatus, contractiones ibidem Emeticæ ciet. Cum inter deglutiendam Alimenta in Oesophagi ductu, ob Parâlysin vel obstructionem hærent,

Vomitionis gra-
vissima causa in
Oesophago.

*Etiam infra
ventriculum in
visceribus.*

rent, & fibras nerveas stimulant, mox carnea sursum contracta, etiam ventriculum in spasmi consensum rapiunt. Similis effectus à palato aut uvula irritatis passim succedit. Hinc à cibo, potuve ingratas, ferè tantum ore libatis, etiam à pluma gutturi indita, sæpissime vomendi nixus, aut vomitio cietur. Propter eandem rationem etiam in Pthisi, tussim vehementem quandoque vomitus comitatur, aut sequitur; scil: ob vellicationem, sive concussionem ejusdem tunica, quæ pariter Gulam & summitatem Tracheæ obducit: Pariter in Ventriculi appendice inferiore scil: intestinis si molestia cum spasmo alicubi contingat, sæpe affectus iste, fibrarum continuitate sursum obrepens, vomitum ciet. Propter hanc rationem in morbo Cholera, Iliaca passione, aliisque Intestinatorum torminibus, vomitio excitatur. Hinc etiam nonnulli, quibus viscera teneriora sunt, ab Enemate admisso constanter vomunt. Facile esset hujusmodi instantias plurimas hic congerere, verum ad alias vomitionis causas transeamus.

*Vomitus causa
interdum in ca-
pite.*

3. Præter has modò citatas, in quibus irritatio in ipso ventriculo, aut in appendice ejus habetur, quandoque accidit stomachum, ex se satis sanum & inson-tem, partium aliarum longe distitarum culpas luere; quod non fibrarum continuitate, sed nervorum com-
meatu sive commercio peragitur. Quippe horum ductu, cum spiritus animales in uno loco perturbantur, ali procul degentes similem ~~animas~~ concipiunt, atque spasmos ineunt: hinc à vulnere aut plaga graviore capiti inflicta, quatenus spiritus intra ~~intra~~ per-
turbati, nervorum paris octavi commeatu, alios ven-
triculi hospites in pares ~~animas~~ concitant, vomitio fre-
quenter succedit: propter eandem rationem, nonnulli in navigio aut curru vecti, vomitu immani ten-
tantur: Cujus symptomatis causa, haudquaquam est

(uti

(uti quidam asserunt) humorum agitatio, at verò spiritus animales cerebrum incolentes, in motus inordinatos coacti, nervorum principia tumultuose subeunt, eorumque ductu viscerum contractiones, emeticas cient. Interim materia vomitu rejecta, mera est bilis, quæ à vasis choledochis, propter spasmum prius inductum, exantlatur; tantum abest, ut causa vomitionis primaria fuerit. Porro ex ejusdem octavi paris nervi trunco si quando propagines, & rami inferiores, ac in abdominis peculiaria viscera distributi, in spasmos irritantur, aliæ hæc infrequenter propagines quantumlibet intactæ, pariles concipiunt Anomalias, & aliis ipsæ visceribus, ac imprimis Ventriculo motus convulsivos impertiunt. Hoc manifestum est de vomitu, qui in Paroxysmis Nephriticis, item in affectibus Colicis, & Hystericis ita dictis, passim excitatur.

*In Abdominis
partibus remo-
tis.*

Hactenus de vomitione in genere, ejusque subiecto, ratione formali, causis, variisque fiendi modis, ubi ostensum est affectionem hanc omnino à spiritibus Ventriculi tunicam carneam incolentibus summe irritatis, inque explosiones spasmodicas actis produci, eos verò plerumque ac potissimum in ejusmodi motus contractivos incitari, propter sensibilem molestant tunicæ interiori nervæ impressam; præterea tamen spiritus istos *inordinatos* affici, ob spiritus aliis in locis perturbatos, & inordinationem suam aut fibrarum continuitate, aut nervorum ductu, ventriculo communicantes. His ista præmissis, restat proximè ut (quod secundo in loco erat propositum) de Pharmacis vomitivis agentes; quo ritu & quali discrimine illa in ventriculum, atque corporis nostri partes operentur, ostendamus.

*Pharmaca Eme-
tica quomodo o-
perantur.*

Circa hæc obvium erit concipere, vomitiva ore ingesta, & in ventriculum suscepta, primò tunicam ejus

ejus interiorem prorsus nerveam irritare, eique molestiæ sensum affigere; dein hujus instigatione tunicam carneam superstratam affici, & ad molestum hoc ejiciendum in contractiones excretorias concitari. At vero in hoc opere, tum quoad irritationis modos, tum & excretionis vias, discrimina quædam subsunt, eorumque rationes non facile patent.

Primo enim cum Pharmaca Cathartica, stomacho immersa, fibras ejus carneas in contractiones, excretorias stimulent; undenam contingit, ab his sæpius ac potius vomitum, & ab illis purgationem, & non indifferenter alterutrum concitari?

2. Porro ex iis quæ vomitionem plerumque & ferè constanter movent, observare est, quædam *inspexis* sive operandi ratione manifestâ, effectum istum producere; uti cum assumpta, sapore, odore, aliave qualitate sensibili prorsus ingrata sunt; aut quantitate peccant; insuper & alia dari Pharmaca, propriè magis, & specificè pro Vomitoriis habita, quorum virtus Emetica, sensibus nostris prorsus abscondita, tantum per effectus in stomacho editos se prodit. Horum solutiones pro Emetologiâ rite condenda plurimum faciunt.

Vomitiva à Cathartica vel differunt,

1. Quoad prius, ut medicamen quodpiam per vomitum potius, quàm per secessum operetur, ejusmodi illud particulis constare debet, quæ, cum naturæ infestæ, aut saltem incongruæ sint, insuper quoad qualitatem vel quantitatem itâ habeant, ut neque à stomacho prorsus subigi; neque tam diu ab eo tolerari possint, donec fibris, sive villis ejus paulatim deterfæ, una cum aliis succis sensim & per partes à Pyloro eliminentur: Quiverò siquidem illæ, aut Ventriculi fibras atrocius vellicant, aut pertinacius adhærent, aut motu suo ipsum aggravant, ac distendunt, statim carniæ fibræ ad spasmos excretorios accinguntur,

cinguntur, & dein naturæ instinctu illa potius in eum modum contrahuntur, quo molestum hoc cum majore impetu, & breviori exitu foras amandent. Quomodo fibræ carneæ moveantur pro purgatione molienda, ordine infra dicemus.

2. Quod ad Emeticorum distinctionem, & diversas operandi rationes spectat, cum vulgo duplicia audiant, scil: mitiora, & fortiora, quorum priora vim suam emeticam in aperto gerunt, & per manifesta indicia vim irritativam produunt, uti cum decoctum Hyssopi aut Cardui, infusio radicum Scyllæ, aut Raphani; solutio vitrioli, aqua tepida vel mulsâ plenius epota, & similia; quæ primo aspectu, vel libamine stomachum movent, ad vomitionem ciendam exhibentur: insque exhibitis, ut vomitus succedat, sæpe palati aut gulæ irritatio succenturiari debet. 2° Emetica fortiora (quæ & propriè magis ad hunc censum pertinent) ejusmodi sunt Pharmaca, ut, si in debita quantitate assumantur, vomitionem ferè in omnibus concitent, qualia imprimis sunt Helleborus albus, Nux vomica, Vitriolum, eorumque, uti & Mercurii varia preparata; quæ certè licet usui Medico satis commoda, immo perquam necessaria existant, tamen quoad eorum naturam, & vires, in quibus potentia Emetica consistit, parum à venenis differre videntur: quare si in dosi nimia exhibeantur, non raro mortem accersunt. Quo ritu & quibus asficienti modis, hæc in Ventriculum aliasque corporis humani partes operentur, quandoquidem nunc disquirendum restat, imprimis Phænomena, quæ in hoc Pharmaciæ genere præcipuè notabilia occurrunt, subdemus.

Emetica stibiata, aliaque fortiora stomacho ingesta, haud statim (nisi in prius nauseabundis) irritare, aut molestiæ sensum inferre solent; postea vero,

Emetica vel mitiora vel fortiora.

Fortiora parum à venenis differunt.

Qua ratione in Ventriculo operantur.

modo citius, modo tardius nausea & perturbatio quædam sentitur, dein stomachi contractio, & ascensus, cum orificii ejus apertura, & Oesophagi versus guttur exilitione succedunt, vomitu mox subsequente; dein hoc finito, viscera hæc subsidunt, & paululum quiescunt: brevi tamen postea stomachi inquietudo, & nausea, atque hujus, simulque gulæ ascensus cum vomitione redeunt; adeoque per plures interdum vices vomendi impetus, & cessatio repetunt, donec, viribus Pharmaci penitus attritis, operatio hæc desinat.

Et quo ritu cum afficiunt.

A Vomitionis initio Ventriculus tantum sursum contrahi, & non immaniter lacerari videtur. Postea hujus spasmi vehementiores fiunt, & se latius explicant, adeo ut duodenum motu inverso, contractiones suas sursum dirigat, & contenta quæque in stomachum (quibus irritatio Emetica intenditur) suffundat: Si irritatio adhuc amplius intendatur, non tantum spasmi, at sæpe distensiones, & intumescentiæ, ac imprimis periculosior Ventriculi convulsio, scil: singultus, succedit: quinimo ob spiritus animales in tota systasi perturbatos, & quandoque dissipatos nimis, vel excitatos, Lipothymia crebra, sudores frigidi, & non raro membrorum aut totius corporis spasmi lethales eveniunt.

Quæmodi materies & quomodo a vomitorio ejicitur.

Ab Emetico fortiori exhibitio, quando stomachus evomere incipit, primo ejicitur illud quod in cavitæ ejus fluctuat; dein quicquid viscosi phlegmatis villis ejus adhæret, aut in plicis reconditur: Si vellecatio perseveret, serosi humores Arteriolearum, & nervorum osculis exprimuntur; dein spasmo Duodeno ejusque ductibus communicato, bilis & succus Pancreaticus, è meatibus extorti, inque Ventriculum suffusi, egeruntur: Hinc biliosa plerumque ultimo rejiciuntur, & tunc non raro mera bilis copiose evomitur:

tur: quod si ita contingat, qualibet excretionis vice, tormina paulò infra Ventriculum, in latere dextro excitata, sursum perreptant, quæ procul dubio sunt à bile in duodenum expulsâ, & istinc ob motum intestini convulsivum, ac inversum intra Pylorum suffusa. Si irritatio nec dum cessât, Arteriæ (osculis ipsarum summe irritatis) humores è totâ massa sanguineâ vomitu excernendos profundunt.

Ex hac Vomitionis historia conjicere licebit, quomodo & qua ratione Pharmacum Emeticum operetur: viz. hoc ventriculo immersum, cumque humore istic contento sese immiscens, sui que tincturam imprimens, à crusta villosa superficiem internam obducente paulatim suscipitur: inde fibræ nervæ, tunicam interiorem contextentes, & hanc crustam sustinentes, tincturam istam virulentam sensim imbibunt; qua cum aliquatenus saturantur, propter succi incongruitatem, corrugari, & multum inquietari incipiunt; hinc fibræ carneæ superstrate, propter molestiam à nerveis conceptam irritatæ, spasmos primò leviores hic illic sparsim ineunt; unde nausea & stomachi perturbatio; mox verò, earum ordinis utriusque interioris omnium, spiritus incole summè excalescunt; & simul explosi contractiones validissimas & Emeticas, quò molestum illud fibris nerveis excessum vomitu ejiciatur, peragunt: Cumque hoc ritu fibræ istæ succo medicamentoso, quem imbibent, liberantur, paululum cessât vomendi nixus; donec tincturæ virulentæ, quam subindè à crusta villosa hauriunt, novo penù rursus imbutæ, in parem molestiam & irritationem Emeticam urgeantur: Atque ita aliquoties repetit vomendi impetus, usque dum tincturæ venenatæ materies, etiam à crusta villosa abstergatur, & denum tota foras ejiciatur, proinde ut tunicæ interioris fibræ nervæ, virus illius non amplius imbibant.

*Vomitorii ratio,
& operandi modus describitur.*

*Quare Emetica
ex intervallis
& per vires eg-
vantur.*

*Quare vomitio
non facile sedan-
tur.*

At verò non ideo semper Vomitionem finiri contingit, quin Pharmaco licet penitus rejecto, nulloque ejus contagio superstite, sæpe tamen spiritus isti stomachici, nimis lacerati, furorẽ suum agere dimittunt; adeo, ut à succo quocunque alio (quem fibræ nervæ imbibierint) irritentur, inque spasmos Emeticos agantur, quin & crebra interdum vice eos repetant: Quare tunc, ut vomitio cesset, nihil omnino potus sive alimentosi, sive Cardiaci ventriculo ingeratur; atqui, foris calido externe adhibito, somno indulgeatur.

*Humores in ven-
triculum ex-
præsi pharmaci
operationem sæpe
augent.*

Porro nonnunquam humores alii è vasis expressis, ac præsertim bilis è meatu choledochi in ventriculum suffusa, non tantum vomitio vires addunt, sed operatione ejus finitâ, stomachum ultra lacerare & in contractiones excretorias urgere perstant: quinimo fibræ hujus nervæ flavum istud virus, tincturâ Emeticâ haud minus molestum imbibentes, spasmos excitant, & supra Pharmaci vires, crebros vomendi impetus propter molesti istius exclusionem continuant. Ob hanc rationem, quando bilis exundat, siquidem à levi occasione illâ in stomachum accersitur, sæpissime à pharmaco mitiori, vomitio immanis cum horrendis symptomatibus excitatur; cujus interdum sedandæ gratiâ, Enema leniens, quo bilis turgescens, versus inferiora sollicitetur, exhibere convenit.

*Quare vomito-
ria in quibus-
dam citius aut
fatiùs operan-
tur.*

Quod verò interdum ab Emetico assumpto vomitio immediatè consequatur, cum scilicet Pharmacum vix fundum ventriculi attingit nec dum fibras ejus aliùs subierit; in causa est, vel quòd crusta villosa ex parte detrita (uti in gulosis & bibonibus assolet) fibræ nervæ nudatæ citò ac faciliè irritantur; vel quia phantasia, Medicinam averfata, nauseam priùs intulerat; vel denique quia stomachus materiæ excrementitiæ putrilagine pergravatus, sponte priùs sua fuerat in vomitum

mitum proclivis. Quod ad fibras nerveas spectat : quæ tincturam Emeticam imbibentes, molestiæ sensum, à quo fibræ carneæ in spasmos convulsivos irritantur, concipiunt; prorsus eadem illæ sunt, quæ plurimum inanitæ famem sive stomachi lattratum, exsiccata sitim efficiunt; ab alimentosis succo grato saturatæ ventriculo complacentiam, & toti præterea corpori refectionem impertiunt.

Cum Pharmaca Emetica in forma liquida vel solida exhiberi soleant, satis obvium erit intelligere, quomodo priora ventriculi fibras nerveas subeant, easque ad plenitudinem irritativam saturant: Attamen de posterioribus merito à nonnullis ambigitur, quonempe ritu, pulvere perexiguo, prout stibii aut florum Antimonii, in trium aut quatuor granorum pondere exhibito, vomitio perquam immanis inferatur; cum à Pharmaco tantillo & non facile penetrante, videatur fibras illas vix ulla ex parte, saltem haud quantum pro irritatione Emetica sufficiat, imbui posse. Super his dicendum erit, Medicamentum istud in substantia sicca exhibitum, illico dissolui, & humorem satis multum in ventriculo imprægnare; adeo, ut facta velut Croci Metallorum infusione sulphuris Antimonialis particulas solutas, fibræ stomachicæ imbibant, inque spasmos proinde Emeticos irritentur.

Quod à nonnullis asseritur vomitorium in dosi quantumcunque magna exhibitum, non fortius operari, quam si in modica solum quantitate sumeretur, à veritate omnino alienum est, ejusque rei experimentum non sinè periculo tentandum; quippe si plures adsint Medicaminis particule, fibras etiam plures imbuent, easque altius subeuntes, gravius lacescent; adeo ut spasmi immaniores & crebriores necessario consequantur.

Quod ad vulgi opinionem spectat, Pharmaca vomitoria

*Vomitória in
forma solida
operantur.*

*Vomitória in
quacunque dosi
haud pariter ope-
rantur.*

*Vomitoria non
virtute Specifica
prædita sunt.*

mitoria proprietate quadam specifica, humores sursum agere, & per superiora excernere, merè frivolum videtur; nam cujusmodi illa virtus fuerit, nullus explicare; nec, quod talis revera existat, probare potest. Interim pro Emetologiâ intelligenda, satis erit concipere medicaminis particulas naturæ plurimum infestas, à tunicæ stomachi interioris fibris nerveis imbibiti, ipsisque molestiam magnam inducere; dein ad succum istum subito & viciniore via rursus expellendum, tunicæ alterius fibras carneas irritari, inque spasmos Emeticos instigare: Quod verò à nonnullis urgetur Helleborum album umbilico admotum, & infusionem Croci Metallorum Clysteris forma exhibitum, vomitum movere; experimento sæpius facto, minimè verum esse deprehendi: Quod si interdum ita fiat, quidni irritatio violenta intestinis inflata ibidem Spasmos & Contractiones inversas, & dein, secundario & per consensum, in ventriculo Vomitiones concitet? (pari quidem ritu, ac cum hæc ventriculi affectio, sæpissime Colicæ ac Iliacæ passioni supervenit.) Olim vinum stibii infusione imprægnatum in canis robusti venam Jugularem ad $\frac{5}{16}$ injiciendum curavi; post 5 vel 6 circiter horæ minuta iste cespitare, inter progrediendum titubare, & dein immaniter vomere cepit. Attamen arbitrari fas sit, effectum istum à Pharmaco, cerebrum potius quam stomachum impetente, excitatum fuisse; cum par vomitio post linimentum aut fotum è succo aut decocto Nicotianæ capiti adhibitum passim succedat.

Nec in peculiaribus humores operantur.

Nec minus sententiam istam, quæ statuit quedam vomitoria in Bilem, alia in Pituitam, aliaque in Melancholiam agere, & humorem hunc, vel illum à cæteris discretum & quasi sincerum educere, à veritate alienam, & fundamentis prorsus nugatoriis nixam judicamus. Circa delectum verò in Emeticis habendum,

dum, præcipua discriminis ratio eatenus observari debet, ut in affectibus nonnullis mitiora exhibeantur, quæ ultra ventriculum nihil perturbent; & sola ea quæ in cavitate ejus fluctuant, aut tunicis adhærescunt, leniter educantur: In aliis fortiora conveniunt; ut spasmo etiam visceribus aliis impertito, quodcunque excrementitium in iis stagnat, aut alicubi congeritur, è minera commoveatur, & protinus fursùm aut deorsum foras eliminetur. Quod vero interdum materia viscosa & velut Phlegmatica potissimum excernatur, in causa est, quoniam ventriculi saburra, inconcussis biliosi humoris receptaculis fere tantum expurgatur; veruntamen quando emulentur vasa choledocha, excretio maxima ex parte evadit biliosa: Humoris atrii vomitio à medicamento tinctura ut plurimum dependet; egestam enim materiam vitriolica, nigredine inficiunt.

Evacuatio per vomitum uti violentior, quàm per secessum; ita, si cum virium tolerantia peragatur, in nonnullis affectibus plus quàm purgatio decies repetita prodesse solet: Hoc enim modo Phlegma ponderosum stomachi plicis coalescens, quod cathartica cetera quævis præterlaberentur, veluti scopis purgatur; insuper partes vicinæ, Pancreas, Mesenterium, Lien, ipsumque Jecur, concussionem validam commoventur; adeo, ut obstructions in iis factæ, etiam sanguinis & humorum stagnationes quæcunque hoc remedii genere facillimè amoveantur. Fermenta extranea, ubivis in corpore genita, atque altiora morborum seminia, absque Vomitoriis adhibitis rarò extirpantur; præcipue autem in Cerebri & nervosi generis affectibus Emeticorum usus valde proficuisprehenditur: Etenim hoc pharmaciæ genere non tantum stomachi, & viscerum fordes, quæ chylum, & sanguinem inquinant uberius abstreguntur, sed etiam

Error iste vulgaris unde subortus.

Pharmacia Emetica si conveniat, alia quacunque efficacior est.

Glandulæ, quæ sanguinis & succi nervosi emunctoria sunt, in visceribus consistunt emulgentur, vasa choledochæ, aliaque excrementorum receptacula copiosius evacuantur, proinde ut eadem inanita, serum, & alia utriusque humoris purgamenta, & superfluitates, secus in caput restagnare apta, promptius suscipiant: Insuper his, cum innumera Arteriarum oscula, sub crusta villosa in Ventriculū dehiscant, hæc à vomitorio insigniter vellicata, humores quosque vitiosos aut malignos in sanguine scatentes, ibi per vomitum excernendos profundunt; atque ob hanc potissime rationem est, quod morbi Herculei ab Emeticis optime, & vix sine iis curantur. Hæc enim pharmaca siquidem naturæ activæ ac indomitæ fuerint, non tantum Arterias vellicando, humores superfluos è massa sanguinea exprimunt, sed & Venarum quæ illic innumera dehiscunt ductus subeundo, Sanguinem fundunt, ejusque serositates, aliaque recrementa precipitant ac secerni faciunt. Interim vero, pharmacia emetica haud indiscriminatim ab omnibus usurpari debet. Quippe in nonnullis Ventriculi tonus nimis laxus, & debilis est, & constitutio adeo tenera ut à Vomitoriis statim spiritus fatiscant, & vires exolvantur; nonnulli etiam viscera sensationis immodice pertinacis obtinent, quæ licet difficulter evomant, Vomitio tamen semel incæpta haud facile sedatur; quin & creberrimo vomendi nixu, usque ad magna virium dispendia, & non raro animi deliquia tentantur.

See magis periculosa.

Quare ut Vomitorium rite exhibeatur, perpendere oportet, quæ sint ejus indicantia, permittentia, & prohibentia. Emetica indicari videntur, quando in Ventriculo humor biliosus, & amaricans fluctuat, ut exinde nausea, sapor ingratus, aut cephalalgia inducantur; item si stomachus Pituita viscida aggravetur, ut in virginum Pica, in viris post crapulam & victum

Vomitorium Inducantia.

Victum inordinatum. In plerisque casibus, cum
respiratione difficili, Ventriculus oppletus An-
orexiâ, vel Nauseâ afficitur, Anacardialis Virus esse so-
let. Porro cum Stomachus fermento extraneo ob-
detur, ut ingesta quæque statim vomitu rejiciantur, eti-
am ratione partium dissolutum, non raro Vomitus
cum fructu adhibetur: namque hoc patet in Chole-
docha quàm maximè inaniuntur, ut propterea bile
è sanguine uberius elutriatâ, dyscrasiæ ejus febriles
eximantur. Dein quatenus humoris nervosi super-
fluitates, aut stagnationes, hujusmodi excretionis me-
thodo facillimè curantur; in Arthritide, Asthmate,
Epilepsiâ, Maniâ, & plerisque aliis morbis, qui magni
& Herculei habentur, Emeticorum usus haud mini-
mam medendi rationem succenturiabit. Secundò hu-
jus remedii exhibitionem permittunt viscerum robur,
& corporis firma constitutio, ac imprimis quibus collo
& pectore curtior præditi Ventriculus & os spa-
tio minore distant; huc etiam faciunt Vomitionis fa-
cilitas & *diſſopia*, materiæ excernendæ laxitas, & prom-
ta secretio, item naturæ sedatio, & huic operi insi-
stendi velut otium. Tertiò Emeticum prohibent, 3. *Prohibentia.*
vomendi difficultas, sive ineptitudo priore experien-
tiâ inventa, corporis tenera & mollis constitutio,
statura gracilis, & procera, viscera infirma; & præ-
cipuè si adsit diathesis tabida, cum ulcere Pulmo-
num, aut sputo sanguineo: item nimia Cachexia, in
quâ periculum existit, ne humores à toto corpore
ad se ipsos in Ventriculum exprimantur; Insolita etiam
sanguinis effervescentia, febrium paroxysmi, & Cri-
seos expectatio hujusmodi Pharmaciâ omnino ex-
cludunt.

Medicamenta quæ Vomitoria perhibentur, distin-
gui solent quoad operandi vim, in lenia, mediocria,
& fortia; quoad materiam è qua defumuntur, in Mi-
neralium,

*Emeticorum
divisio.*

neralium, vegetabilium, & Animalium partes, aut preparata, quoad saporem, aut palato valde ingrata sunt, uti Vitriolum, Nicotiana, Radix Bryonia, &c. vel sapore pollent satis grato, uti fructus Mezerei, Nux Indica, ova piscis Mulli sive Barbi; aut sunt ferè insipida, uti flores Antimonii, Crocus Metallo-
rum, Mercurius vitæ, &c.

SECT. II.

SECTIO II. CAP. II.

*Vomitoriorum formulae, & quorundam ex iis
quoad preparationes, & Analyses
chymicas, Etiologiae.*

℞ Oximelitis scillitici ℥ss. vini scillitici ℥ij. misc.
f. vomitorium.

℞ Folior. Asari recentium numero 6 ad 9. contu-
sis affunde vini albi ℥iij. f. expressio, quæ sumatur cum
regimine.

℞ pul. rad. Asari ℥j. ad ℥iiij. oxymelitis scilli-
tici ℥iss. misce, sumatur in haustu liquoris possetici.

℞ Salis vitrioli ℔j. ad ℔ij. vel ℥i. sumatur in hau-
stu liquoris possetici.

℞ Infusionis croci metallor. ℥ss. ad ℥j. vel ℥iss. su-
matur in haustu liquoris possetici cum regimine.

℞ Infusionis croci metallor. ℥vi. vini scillitici ℥iss.
syrup. acetosi simp. ℥ss. misc. f. vomitorium.

℞ Sulphuris Antimonii gr. vj. ad viij. cremoris
tartari ℔j. misce, detur in pulpa pomi aut pruni co-
cti, vel in cochl. j. panatellæ.

℞ Mercurii vitæ gr. iij. ad vj. sumatur eodem
modo. Flores Antimonii, Aurum vitæ, sive Præcipita-
tum solare, & Turbith minerale sumantur similiter.

Emetica, quæ præcipuæ notæ sunt, chymica parari
solent primò ex Vitriolo, secundò ex Antimonio, ter-
tiò ex Mercurio.

Sal Vitrioli.

1. Emetica
Vitriolica.

Sal vitrioli variis modis præscribitur, sc. ex collo-
thare elixiviato, ex vitriolo caruleo calcinato & elixi-

viato, juxta Angelum Salam, & ex Vitriolo albo crebris solutionibus, & coagulationibus purificato; quod medicamentum Gilla Theophrasti vulgò appellatur, estque omnium tutissimum & paratu facillimum; at tamen duq. pharmaca priora insigniter styptica, & quatenus ignem passa, nonnihil corroliva existunt: posterius autem satis benignum, stomachi fibras leniter convellit, & nonnihil corrugari facit, proinde ut, quod molesti est excutiendi gratia, illa demum spasmos, & vomendi nixus ineant; qui tamen citò pertranseunt, & Ventriculi perturbatio statim compescitur.

Gilla Theophrasti.

Ufus ejus.

Sal vitrioli ideo pluris æstimatur, quòd raro ultra stomachum commoveat, nec uti subita vicerum spasmos & sanguinis inordinationes, aut spirituum deliquia inducit; illi tamen vitio vertitur, quòd segrius, & interdum vix omnino operatur; quare à vitriolo assumpto, & liquore possetico copiose epoto sæpe opus est Vomitionem penna gutturi indita provocare, aut possetum carduaturn, vel oximel scilicet cum propinare.

2 Emetica Antimonialia.

Antimonium crudum minime Emeticum.

2. Antimonium crudum, mixtione integra manente neque per Vomitum, nec sedem operatur; ejus ratio est quòd particule sulphureæ, & salinæ, à quibus virtus emetica procedit, in eo ligata, aliisque obvoluta sese excreta nequeant; atramen concreto hoc preparatione quadam relerato, & nonnihil soluto, particule istæ satis libere & ad agendum promptæ redduntur. Quod si inquiratur utrum facultas Vomitiva à corpusculis sulphureis, an à salinis dependeat? videtur quòd à neutris singularim, sed ab utrisque simul combinatis fiat: Quippe cum illæ seorsim ab his, prout in tinctura Antimonii, aut hæ ab illis, prout in cerussa ejus exhibentur, Vomitus minime succedit. Alibi notavimus particulas merè sulphureas aut,

Antimonii virtus emetica in quibus consistit.

salinas

salinas gustum & olfactum vix movere, sed utrasque final conjunctas sensoria ista valde afficere: Pariter habere putamus, circa peculiarem Ventriculi sensum; cum nempe potissimum à sulphureo-salinis jucunditatem, & molestiam accipere, & ejusmodi compositionibus gratis aut intestis tum Cardiacæ tum Vomitoria constare. Scibum, quo in medicamentum satis activum cedat, parari solet vel per se, quomodo vitrum, & flores Antimonii efficiuntur; vel cum salibus, adeoque vel cum sale nitroso, uti crocus ejus; vel cum sale fixo, uti sulphur ejus; vel cum sale acido, uti butyrum ejus, & qui ex eo efficitur Mercurius vitæ. Extant plures alie Scibii præparationes emeticæ, prædictæ autem maxime notæ, & communissimi sunt usus. Quo medicamina tum ista tum alia quæque rite præparentur, imprimis danda erit opera, ut Antimonium purum, & plumbo impermixtum eligatur. Circa hoc præter splendorem, & striarum elegantiam, certissima probationis via est, ut frustum massæ emendæ cum æquali mtri parte calcinetur; bonitatis signum est, si rotam in hepar, & seorsim abibis; nam secus portio ejus in merum plumbum interdum liquefeit. Hoc ritu quondam ex Antimonii lib. j. Saturni 3j. elicui.

Particula ejus
quâ ratione E-
metica fiant.

I. Vitrum Antimonii.

Antimonii electi pul. q. s. calcinetur in vase terreo, agitando donec fumare desinens, colorem cinereum sive griseum acquirat; materies exentia & in crucibulo satis fusa, in tabulam aut pelvim effundatur; frigescens in vitrum pellucidum, & hyacinthinum abibit. Dosis hujus pulveris gr. iij. ad vj. infusionis in vino facta dosi 3vj. ad x. fortiter operari solet.

Prædicti

*Præparationis
Ætiologia.*

Prædicti apparatus ratio (ut opinor) hæc est. Antimonium inter calcinandum diu agitur, ut, dum particulae sulphureae copiose evaporant, salinae ad vitrificandum aptae densius agglomerentur; quæ postea, dum massa ab igne intenso funditur, terrestres etiam attenuatas prehendentes, facile in vitrum concresecunt: quod insuper ob particulas quasdam sulphureas adhuc relictas rubescit, & emeticum existit. Enimvero Stibium sulphure suo magnâ ex parte aut omnino spoliatum in vitrum disponi, hac instantia manifesto liquet, in quantum scilicet calx sive caput mortuum à destillatione Butyri Antimonii relictum fusione in vitrum liquefcit; quod tamen album & virtutis emeticæ expers est, in quantum particulae omnes sulphureae ascendentes, massam istam penitus destituerant.

2. Flores Antimonii.

Flores Antimonii.

℞. Antimonii selecti & pulv. q. v. in cucurbita cum alembico aut in vasis terreis in hoc opus adaptatis sublimetur igne moderato, aut per se, aut cum arena, vel pulvere laterum, vel tartaro calcinato admixtis: flores ascendunt flavi, citrini, & albi, quorum qui albissimi sunt colligantur, & usui reserventur.

*Præparationis
Ætiologia.*

In hac præparatione Antimonii particulae salinae & sulphureae, aquosis & terrestribus excussis ascendunt, ac unâ combinantur; quapropter, cum & corpus minerale plurimum referetur, & corpuscula maximè activa (hebetioribus, quæ hæc obtundunt, depositis) simul conjungantur, medicamentum hoc atrociter Vomitivum, & non facile tutum evadit. Dosis gr. ij. iij. iiij.

3. Crocus

3. Crocus Metallorum.

℞ *Antimonii electi, & nitri purissimi ana ℥iiij.* *Croci metalli
rum præparatio.*
singulatim trita, & probe mista, mortario aneo in-
tonatione quadam efflagrabunt: residua demum mas-
sa, subrubra (quæ ob colorem hepar Antimonii vul-
go dicitur) à scoriis partim nigris partim albidis cir-
cumcirca jacentibus separetur, & usui servetur: he-
par in substantia exhibetur ad gr. iij. iiij. vel v.
vinum infusionis ejus, ab ℥ss. ad ℥i. vel ℥iiss. Hoc sa-
tis benigne operatur, & emeticum maxime usitatum
est.

Processus hujus ratio est, quod Nitrum cum Anti- *Ætiologia ejus.*
 monio pariter ac cum sulphure communi tritum ac
 commistum habet; utraque sc. mixtura à levissimo
 incendiculo ignitur, in quantum utraq̃ue particulæ,
 sc. nitrosæ ac sulphuræ ad quamcunque accensionem
 requisitæ copiose ac intime convenerunt. A deflagra-
 tione hac corpus minerale satis aperitur, ejusque par-
 ticulæ ab invicem laxantur, & quamvis sulphuris por-
 tio quædam avolavit, sat tamen relinquitur, quod
 fale combinatum & colorem croceum, & virtutem
 emeticam producat. In præparatione hac, si nitro in
 majore proportionem admisso Antimonium plus solito
 calcinetur, massa ab efflagratione residua, pauciori
 nunc sulphure imbuta, non amplius rubra, sed flava sive
 citrina, atque minùs Vomitiva evadit.

4. Sulphur Antimonii.

℞ *Salis Tartari, vel Absynthii ℥viij.* *crucibulo* *Sulphuris Anti-*
inditum in fornace Anemii fundatur, dein cochlea- *monii præpara-*
tio.
tiz

tim injice Antimonii crudi pulverisati ℥vj. fluere sinatur per horæ quadrātem, dein effundatur in vas argenteum aut aeneum, massa crocei coloris edulcoretur crebris ablutionibus. Dosis gr. v. ad x longe mitius ac benignius operatur, quàm quodvis præterea Antimonii præparatum.

Ætiologia ejus.

In hoc præparato sal fixus & ab igne fusus Antimonii corpus ex sulphure potissimum & sale acido compositum referat; dum enim sales adeo combinantur, particula sulphurea magis soluta, atque spiculis salinis minus aculeata evadunt; quapropter summè licet rubescat, stomachum haud valde, aut violentè irritat. Porro ob sulphur plus solutum, & sale magis liberum, hujus pulvis spiritui vini tincturam facile impertit; quæ, cum particulis salinis prius destituitur, vi emetica privata, insignè confortativum evadit.

e Antimonii & Sulphuris communis synthefis.

Quod verò Antimonium, & sulphur commune, forsan & multa alia ejusdem farinae, ex sale acido & sulphure unà combinatis constant, pluribus experimentis facile evincitur: Præterquam enim quod ejusmodi concreta à sale fixo facillimè reserantur, insuper si quando à menstruo sulphureo, uti oleo Terebinthinae, Juniperi, aut Lini, dissolvuntur, particulis sulphureis à solvente imbibitis, salinae relictæ in crystallos (quæ destillata in stigma acidum abeunt) facillè concrefcunt: Hoc in præparatione balsami sulphuris evidentissimè liquet. Cæterum si stigma acidum, scilicet Aqua fortis, aut Regia, pulverato Antimonio affundatur, & destillatio igne forti urgeatur, sulphur citrinum à vulgari haud discernendum in magna copia sublimabitur; indicio certe manifesto sulphur commune potissimum constare ex corpusculis sulphureis cum sale acido compactis. Ex sulphure

Eorundem Antimonii & Sulphuris communis synthefis.

phure Antimonii, prout suprà describitur, parato, liquorem oleiformem conficio, qui, purum putum Antimonii sulphur, argentum primo illitu deaurabit, atque in medicina egregii usus est.

5. Mercurius vitæ.

℞ Antimonii electi, & Mercurii sublimati ana ʒvj. simul trita, & probe mista destillentur in retorta vitrea calore arenæ; ascendet liquor gummosus glaciei instar valde corrosivus, qui collo retortæ adhærens, carbone vivo admoto liquecet, inque vas recipiens decidet. Hic rectificatione depuratus, aqua fontana desuper infusa mox in pulverem albiſſimum præcipitabitur; lymphæ interim saporem acidum instar Vitrioli spiritus acquirente; pulvis iste edulcoratus, & exsiccatus vulgo dicitur Mercurius vitæ, sed minus recte, cum nihil omnino Mercurii in se contineat, & ni caute exhibeatur, sæpius mortis, quam vitæ autor esse solet. Dosis gr. iij. ad. vj.

In hac operatione spiritus acidi vitrioli, & nitri, prius cum Mercurio inter sublimandum combinati, cum de novo ab igne laxantur, hospitem istum primum deferentes, Antimonii corpuscula magis amica amplectuntur, cumque ipsis vi caloris elevati, in substantiam glacieiformem concreſcunt; quæ nimirum constat ex Sulphure toto Antimonii, cum aliquanto ejus sale, nec non ex nitri, & vitrioli stagmate acido; ob particulas salinas instar glaciei obrigescit, & propter sulphureas ab igne liquatur. Materies hæc aqua infusa præcipitatur in pulverem album, qui sc. corpusculis mere stibiatidis constat, floribus Antimonii analogis; interim sales acidi in menstruo soluti, eum quasi vitrioli spiritum accescere faciunt. Attamen pulverem istum nihil Mercurii

*Preparationis
Ætiologia.*

in se continere, inde constat, quoniam hic salibus congelativis privatus, pristinam Argenti vivi speciem resumit, inque retorta totus colligitur. Revera sales isti à Mercurio facile avocantur, ipsumque, quoties corpus aliud magis amicum reperiunt, sponte deferunt: hinc si Sublimatum cum laminis ferreis in aqua communi coxeris, salibus mox ferrum amplectentibus, Mercurius reviviscet. Pulvis iste nimis atrociter Vomitivus, si cum sale marino calcinato teratur, & crebra ablutione edulcoretur, longè mitior, & satis tutus evadit; in quantum sc. medicaminis aculei salini à salibus alterius indolis atteruntur, aut subiguntur. Porro si iste nitro in crucibulo fuso indatur, particulis sulphureis in totum ablatis, vim emeticam prorsus amittit, atque Antimonium diaphoreticum purum putum evadit.

*Correctio istius
pharmaci.*

*Vomitiva Stibiata
quomodo
in corpore nostro
operantur.*

Hæc de Vomitoriis Antimonialibus, quorum particule in Stomacho dissolutæ, tincturam sulphureo-salinam constituunt, quam fibræ ejus imbibentes insigniter adeo vellicantur, ut spasmus ibidem excitatus quaquaversus in totam ejus cavitatem, nec non viscera juxta consita, nempe duodenum, porum choledochum, ductum pancreatis protensus, eorum omnium contenta exprimi, ac in Ventriculum exantlari, quinimo ex arteriarum osculis humores serosos emulgeri faciat; adeo ut vomitus atroces, & diu infestantes succedant. Cæterum probabile est, tincturæ istius emeticæ aliquantulum à venis etiam excipi, quæ in massam sanguineam delata ob salium occursum, & collactationes ac combinationes, materiæ cujusdam præcipitationes, & excretiones inducat: quapropter affectus partium longè dissitarum, sc. morbi cutanei, leprosi, ac arthritici à medicamentis stibiatis nonnunquam sanantur.

*Est quomodo
Mercurialia.*

Attamen hoc multo efficacius medicamenta Mercurialia (de quibus jam proxime dicemus) efficiunt; utpote quæ non tantum in stomacho vellicationes, & excre-

excretiones vomitivas cieant, at insuper per particulas suas magis activas sanguini communicatas, diversimodas ejus fluxiones, atque feri aliorumque humorum fusions, præcipitationes, & secretiones faciunt; unde præter vomitum & purgationem, diuresis, aut diaphoresis, ac interdum salivatio inducantur: Quapropter in morbis inveteratis, & contumacibus ad horum usum quasi ultimum refugium recurritur.

Mercurius sive Argentum vivum si per se & simplex assumitur, pariter ac Antimonium, nec per vomitum nec secessum operatur, nullamque fere in corpore humano perturbationem cieit. Sin vero in solutione soluta, ejusque particulis activis in libertatem solutis, in pulverem redigatur, medicamentum summè elaterium evadit. Cum plures sint modi versatilem & fugitivum hunc Procrea figendi, ac in usum medicinale præparandi, potissimum his duobus insistitur, nempe vel sublimatur, vel in Præcipitatum reducitur. Prioris generis præparata ejus, Emeticorum classi haud propriè accensentur; posterioris vero fere singula huc referri debent. Attamen in rem nostram satis erit, illorum pauca, quæ præcipue notæ sunt, hic breviter perstringere. Itaque imprimis advertimus Mercurium præcipitari vel per se, vel cum metallis solis, vel cum salibus solis, vel cum metallis & salibus simul.

Mercurius sive Argentum vivum per se, non catharticum.

Quaratione operationum fiat.

1. Mercurius præcipitatus per se.

1. Præcipitatus per se.

℞ Mercurii optimè purificati ℥iij. indatur vitro ad hoc opus adaptato (quod se. nonnihil ad clesydra formam accedens duplici constet fundo turbinato, sitque in utroque latum, & planum, ac in medio angustum, habeatque rostrum angustissimi orificiij, à fundo uno in ventrem usque productum.) huic vasi in furno arena ad Equilibrium collocato subdatur ignis primò lentus,

dein fortior, donec pars Mercurii in pulverem griseum, atque altera in fundum superiorem elevata sub forma argenti vivi hereat; dein vase inverso fundus superior arene immergatur, ac ita vitrum aliquoties invertatur donec Mercurius omnis in pulverem abeat, qui vitro effracto colligendus, & aquâ dulci abluendus: dosiſ gr. iiii. ad v. vel vi. Vomitus fere semper movet, ac minimè per salivationem operatur.

Processus Etio-
logia.

Processus hujus ratio videtur esse, quod ignis perrennis effluvia, Mercurii concretionem primo laxant, ejusque particulas paulatim dissolvunt, & deinde ab invicem distrahunt, ita ut alix ab aliis secedant, & quasi in minutias fractæ, distinctæ permaneant; hinc corpuscula maximè activa, salina potissimum ac sulphurea, sui juris facta, in corpore humano, & fibras vellicando, & cum salibus effervescendo, perturbationes ingentes cient: attamen Præcipitatum hoc in sales sanguini insitos minus operatur quam Mercurius cum salibus tantum præcipitatus, quoniam salivatio ab hoc facillime, & nequaquam ab isto concitatur. Quemadmodum Mercurius, ita quædam alia corpora mineralia, sc. plumbum, stannum, Antimonium, & ferrum, constanti ignis obsidione, in pulverem sive crocum calcinari solent.

2. Mercurius præcipitatus Solaris.

2. Mercurius
præcipitatus
solaris metallicus so-
laris.

℞ Auri cum Antimonio purgati, & subtiliter limati ʒj. argenti vivi optimè depurati, sive ex cinnabare & sublimato elicti ʒviij. f. amalgama in crucibulo, Aurum candefactum in Mercurium actum calidum projiciendo, hoc sale & aceto probe lotum, & per lintecum expressum, in tali vitro, ac simili apparatu ac Mercurius præcipitatus per se, in arena digeratur, donec in pulverem rubrum redigatur, cum aquis cordialibus edul-

edulcoretur. Dosis gr. iij. ad vj. per vomitum ferè tantum operatur, nec uti præcipitata salina salivationem movet. Eodem planè ritu Lunare Præcipitatum, item Foviale parari possint.

Hujus processus ratio eadem est ac superioris, nimirum ignis corpuscula, quasi totidem pistilla corpus minérale in particulas minutas contundunt, easque ad tempus ita frangunt, ut non faciliè cohereant & unà concreſcant. Porro amalgama hoc, ob Mercurii & Solis corpora prius à se invicem referata, multo facilius quam Mercurius per se in præcipitatum abibit.

Preparationis
Ætiologia.

3. Mercurius Præcipitatus communis.

R. Mercurii optime purgati ℥ij. Aq. fortis ℥iiij. fiat solutio, quæ vasi terreo vitreato indita primo leni calore evaporet, ad humiditatis absorptionem, inde igne aucto usque ad vasis incandescentiâ calcinetur, agitando cum stylo ferreo, donec colorem rubicundum acquirat: Materies exenta, & pulverata primo crebris ablutionibus cum aqua dulci, deinde iterata accensione spiritus vini eidem affusus edulcoretur, ac usui servetur. Dosis gr. iij. ad v. vel vj. operatur per vomitum sat violenter, & certius quam aliud quodvis Mercurii præparatum, salivationem ciêt.

Mercurius præcipitatus cum liquoribus corrosivis.

10 Cum Aqua forti.

Ἐπεξησις hujusce chymicæ si ratio inquiratur, dicimus Mercurium ab aqua forti dissolvi, quatenus particula salinæ menstrui, salibus metalli occurrentes, eos sibi statim arripiunt, proindequæ missionis vinculo soluto cæteræ omnes particula manumissæ, & quaquaversus expansæ intra poros menstrui deliteſcunt, dein postea humiditate absorptâ, particula salinæ relictæ, &

Preparationis
Ætiologia.

*Præcipitatio e-
jus cum oleo sul-
phuris aut spiri-
tu vitrioli.*

in conspectum data, Mercuriales inclusas, & ubique permixtas prorsus obtundunt. Quod autem Mercurius hoc modo cum aqua forti, aut Regia, præcipitatus rubescat, secus ac cum oleo sulphuris aut spiritu vitrioli paratus; ratio est partim ex nitro colorem flammeum semper præbente, quod menstruum illud, & non hæc ingreditur; partimque ex ipso Mercurio, cujus soluti particulae, dummodo liberae & non ab aliis occultatae, ex sua natura rubescunt, prout cernitur in Mercurio præcipitato per se, & in solutione ejus, quæ ab oleo Tartari infuso pulverem rubicundum, sc. mercurialem deponit.

*Mercurialia quo-
modo in Ventri-
culum operantur.*

Medicamentum hoc salibus valde corrosivis, æquè ac particulis Mercurialibus solutis constans, in quantum Ventriculi fibras summè irritat, Vomitionem atrocissimam ciens, ita ut in hunc usum, solitarium raro exhibeatur. Siquando autem assumitur, atque Ventriculo & primis viis demum superatis, in massam sanguineam deferretur, quatenus hujus sales insiti exinde plurimum fermentantur, cumque ipsis particulae Mercuriales ubertim infusæ, ac intimè commixtæ, inviscantur adeo, ut nulla via commodius quàm per ductus salivales (prout alibi ostendimus) rursus eliminari possint; id propter hoc pharmacum præ aliis plerisque sputationem movet.

*Turbith mine-
rale.*

4. Turbith Minerale.

R. Argenti vivi purificati, olei Vitrioli (vel sulphuris per campanam) de blegmati ana partes æquales; retorta vitrea indita destillentur, igne per gradus aucto, donec humiditas omnis abstrahatur, restante in fundo massa atha, qua ab aqua fontana affusa illico flavescit, hac crebra ablutione & spiritus vini accensione edulcorata, & exsiccata detur à gr. iij. ad vj. vel vij. Per vomitum operatur

operatur paulo mitius quàm Præcipitatum commune, quandoque item salivationem inducit.

Processus hujus quoad Mercurii præcipitationem ratio eadem est ac prioris; calx autem residua non uti prior rubescit, partim ob nitri absentiam, & partim quia Mercurius minus subactus, calcinationem non adeo intensam patitur, ut salibus magna ex parte diffatis ipse proprium, nempe coccineum, colorem ostendet; quippe si hujus gratia igne violento urgebitur, prorsus avolabit; itaque a salibus qui Mercurii particulis adhærent, easque occultant, color albidus procedit; quibus postea aliquatenus ablatis flavedo succedit. Porro in quantum particule mercuriales salibus non strictè adeo combinantur, proutdeque hæud tam uberi copiam ab iis in massam sanguineam introducuntur, salivatio non ita promptè ac certè, ab hoc pharmaco excitatur.

*Præparationis
Ætiologia.*

Medicamentum hoc compendio quodam, & non minus efficax ad hunc modum parari potest.

℞ Argenti vivi depurati, olei vitrioli, vel sulphuris ana ℥ij. crucibula indita igne primum lento humiditas omnis evaporet, dein fortiori urgantur, ut materia calcinata melius figatur.

5. Aurum vitæ.

℞ Mercurii purificati ℥v. Solis optime purgati ℥ss. singulatim solvantur propriis menstruis, solutiones conjungantur, & destillatione in retorta humiditas omnis avocetur; calx residua calcinetur super laminam ferream ignitam, ut sales magna ex parte abigantur, materia relicta edulcoretur, ablutione cum aq. dulci, & accensione spiritus vini.

Aurum vitæ.

6. Her-

Hercules Bovii.

6. Hercules Bovii.

Medicamentum hoc melius parabitur, si utrumque corpus metallicum eodem menstruo solvatur, quod ex præscriptione Thomasi Bovii ad hunc modum conficitur.

R. Vitrioli calcinati, & nitri ana lib. j. destillentur in furno reverberii, liquor exstillatus affundatur salis marini calcinati lib. j. in retorta vitrea, & avocetur leni calore arena; nam facillime ascendit: Hujus portio una Mercurium, & alia dissolvat Aurum; dein utraque solutiones conjunctæ avocentur, & crebris cohobiis addendo singulâ vice ejusdem menstrui partem subtripulam destillatio repetatur donec materies satis figatur, qua edulcorata prædicto modo usui servetur. Dosis gr. iij. ad vj. vel vij. (vel)

R. Mercurii purgati ℥iv. Anri limati ℥ss. f. amalgama ut supra ostenditur; cui loto, & retortio indito affunde prædictum menstruum Bovii, avocetur in furno arena, & cum crebris cohobiis, addendo ejusdem menstrui quaque vice partem subtripulam, destillatio repetatur, donec materia satis figatur; qua super lamina ferrea candente calcinetur, & crebris ablutionibus & accensione spiritus vini edulcoretur. Dosis gr. iij. ad vj. Per vomitum operatur non admodum violenter; &, quatenus ultra viscera in massam sanguineam operatur, in magnis sæpe morbis juvenamen confert.

Viriusque præparationis Etologia.

Quod verò ad processum istius chymici Ætiologiam spectat, dicimus; dum bini hi pugiles simul litigantes se mutuo comprehendunt, ac invicem conterunt, tertius

tius (ac interdum quartus) superveniens iis vincula, quibus paulo arctius complicantur, & minutius confringantur, injicit. Enimvero tum Aurum à Mercurio, tum utrumque à menstruis dissolvuntur, inque minutias dirimuntur, dein humiditate abstracta Metallorum particula salinæ cum menstrui salibus combinantur, reliquis interea corpusculis metallicis interjectis, ac intra salium poros occlusis. Attamen hæc combinatio non adeo stricta est, ac cum metalla inter se, aut alterutrum cum proprio menstruo solutione & coagulatione in Præcipitatum redigitur. Quippe in Præcipitato isto composito, cum particula tum metallicæ, tum salinæ menstruales, totidem, ac tam diversæ fuerint, istæ omnes penitus aduniri non possunt: quapropter materies ista (prout sæpius observavi) non nisi ægrè admodum figi, inque calcem medicinæ idoneam reduci solet; nam si pro menstruo avocando calor nimis intensus adhibetur, Mercurius ascendet, Aurumque relictum propriam speciem resumet; sin ignis debito remissior fuerit, salium cum particulis metallicis combinatio non satis arcta succedet, quin merâ ablutione tollatur; ita, ut aqua communis Præcipitato affusa ipsum penitus dissolvat, totamque materiam in se absorbeat, hinc ut pro medicamento conficiendo labor ferè totus reiterari debeat.

Pharmaci hujus basis Mercurius est, cujus gratiâ expectatur, particulas ejus corporis humani succos omnes fermentare, & heterogenei cujusque tum in visceribus, tum in vasis aggesti secretiones promovere. Aurum videtur addi, propter Mercurium cicurandum, ejusque particulas nimis efferas, ac indomitas nonnihil refringendas. Porro menstrui sales utrumque corpus in minutias frangunt, easque in massam sanguineam & penitiores quosque recessus promptius manuducunt.

In destillatione istius menstrui Epicoeni à Bovio descripti (à quo sc. utrumque metallum dissolvitur,) fa-

*Herculis Bovii
Etiologia.
Menstrui Epicoeni ratio.*

K

lium

liam congressus, & quasi pro aris focusque decertationes
notabiles occurrunt: quippe cum Aqua fortis salis mari-
no preparato affunditur, terram ejus occupat, & pro-
prii velat soli possessionem capit, exinde spiritum sa-
lis velut emancipatum abigens. Hoc clarius liquet, si
quando spiritus vitrioli, salis marino calcinato affusus,
ad destillandum committitur, quippe a levissimo Bal-
nei Arenæ calore spiritus salis purus purus quasi exul a-
scendet, flagmate vitriolico domicilium ejus invadente.
Revera hi sales nimis congeneres sunt, quam uti simul
combinentur; quare intra habitaculum nimis angu-
stum commissi, cum nec uniri, nec cohabitare possint,
potentior, dominum usurpans, imbecillio rem foras ex-
pellit.

SECTIO II. CAP. III.

*De Vomitionis nimia Remedior, item de Medica-
camentis antemetictis, sive vo-
mitum sistentibus.*

Natura ad motum violentum incitata, sæpe fines transgreditur, ac ultra metam excurrit, hinc interdum ut sufflamine sive remora opus sit, quo impetus ejus sistatur. Hoc in vomitu, si quando per medicamenti operationem, aut propter alias occasiones immodicus fuerit, planissime cernitur: quapropter medicina, haud minus hunc stomachi furorē compescere, quam clere, negotium incumbit. Quot modis, & quibus de causis vomitus, abque Emetico assumpto evenire solet, superius declaravimus; insuper observationi communī obviū est, evacuationem hanc a medicamine proritatam, quandoque adeo violentam, ac diuturnam evadere; ut, nisi artis ope sistatur, exinde manifestum vitæ periculum incurrat. Quemadmodum igitur in Praxi medica Pharmaca Emetica necessarij sunt usus; ita interdum excretionis istius (quoties nimia aut præternaturalis fuerit) sistendæ gratiā, remedia prioribus contraria, sive Vomitionis Antidota indicantur. Primo igitur quæ ab Emetico inductam medentur, dein secundo quæ ratione, & quibus remediis vomitioni præternaturali, ob alias causas inductæ, succurratur, proponemus.

Quoad prius, Vomitus a Pharmaco illata vehementior evadit, ac diutius persistit, quia spiritus Animales supra modum irritati, & exardescētes, inordinationes suas haud facili, aut statim remittunt, quin illi trebra vice explosi spasmos Emeticos violentos cient, & sæpius repetunt. Porro impetus iste explosivus,

Vomitus immodicus aut a pharmaco emetico aut ab aliis causis procedit.

in Ventriculo inceptus, non raro in spiritus partium vicinarum incolas, & exinde in alios, & demum aliquando in totam eorum systemam propagatur, in tantum, ut vomitioni tormina & spasmi in visceribus, postea in præcordiis, & denique in toto corpore cum manifesto vitæ discrimine succedant.

*Prioris rationes
explicantur.*

Spiritus supra modum irritantur, vel à solo Pharmaco ob quantitatem, vel qualitatem iis improporcionato; vel insuper ab aliis humoribus, ut bile, sero aciori, aliisque inter vomendum in ventriculum suffusis. Porro in nonnullis spiritus animales adeo teneri, & elastici existunt, ut ab irritatione quavis emetica ut ut leviori, tum ventriculi hospites, tum vicini quique in explosiones spasmodicas concieantur. Hinc plures à Vomitorio, de Liene, utero, aliisque visceribus perturbatis & non facile sedandis querentes, rem totam Vaporibus à pharmaci operatione suscitatis impurant; cum revera illud omnino ob spiritus animales promptè nimis commotos, & ægre compescendos accidar.

Cura vixit.

In hypercatharsi à Vomitorio inducta, patiens mox lecto commissus, remediis tum externis, tum internis sedulo tractetur, & primo, ut ventriculi hospites quietentur, aut solus calidus è decocto Absynthii Pontici, Menthe, & Aromatum in vino rubro adhibeatur, aut placenta è mica panis tostæ, & clareto calfacto immersi applicetur. Enema ex lacte cum Theriaca dissoluti iniiciatur: membrosum frictiones calide, & supra genu ligaturæ fortes, quæ spasmos ab iis partibus arcent, adhibeantur. Ventriculus interim, nisi lipothymia urgebit, vacuus servetur: quamprimum vero iste quidpiam alimenti aut medicamenti recipere potest. Aqua cordialis, aut vinum ustum calidum assumatur. In perturbatione ingenti, si pulsus admittit, Theriaca Andromaci, aut Dialcordium, quandoque item Laudani solutio, aut Tinctura opiatica conveniunt.

In vomitu præternaturali, ab aliis causis excitato, *Vomitus ab aliis causis, aut criticus est, aut symptomaticus.* considerare oportet, an criticus iste, vel Symptomaticus fuerit. In priori nihil subito aut temere agendum est: excretio istæ, dummodo vires ferunt, minimè sistatur; quin materiæ expellendæ exitus, aut facilitetur, aut festinetur, aut alio ducatur. Hinc nausea, aut nixu vomitivo urgente, cervisiam lacteatam, aut simplicem; aut cum foliis cardui incoctis alteratam, quandoque item oxymel, aut vinum scilliticum, aut sibiatiatum exhibere conveniat. Enemata interdum ex usu erunt; quandoque item lenis purgatio materiam in stomacho turgentem faciliore exclusionis via per intestina perducit.

In Vomitione symptomatica causa conjuncta (prout *Posterior aut Idiopathicus, aut Sympathicus.* supra innuimus) aut in ventriculo subsistens affectum istum idiopathicum producit, aut in aliis partibus defixa earum spasmos, & communicatione per nervos facta, in ventriculo perturbationes emeticas ciet; uti in paroxysmis Nephriticis, Colicis, Hystericis, Vertigine, & multis aliis contingere solet; cujusmodi vomitionis sympathicæ medela à morbi primarii curatione dependet.

Quando Stomachus primariò afficitur, in causa est, *Quando Stomachus primario afficitur, quâ methodo utendum.* quod fibræ nervæ supra modum irritatæ, alteras motrices in spasmos excretorios ciant. Irritantur autem istæ ab objecto improporcionato: viz. in quantum materies quædam iis incumbit, quam rite concoquere, aut subigere, aut ad intestina detrudere nequeunt; quin necesse habent vomitu excitato eam ocissime foras ejicere. Materies ista adeò incongrua aut indomita evadit, vel ex proprio ipsius vitio, quatenus qualitate, vel quantitate peccans, fibras nerveas lacessit; vel ipsius stomachi culpa, utpote cum tonus ejus laxus, & fibræ adeò debiles fiant, ut ne chylum ipsum, multo minus humores excrementitios subigere, aut tolerare queant,

queant, quin, sarcina cujusque impatientes, contenta quaque per vomitum excernant. Utriusque horum cum variis sint casus, & affiendi modi, ex iis præcipuos quosdam, unâ cum remediis, & medendi rationibus, hic breviter subjiciemus.

Materies emetica in Ventriculo subsistens, vel in ipsum aliunde suffunditur, vel ob coctionis defectum, aut depravationem illic progignitur: utroque respectu præsens saburra imprimis eliminari, dein ejusdem uberior proventus præcaveri, aut præscindi debet.

Itaque ut impura materiez viscosæ colluvies è ventriculo abstergeatur, vomitio lenis cum sero lactis carduato, vel oxymelite aut vino scillitico, vel cum decocto florum camomeli, aut radicum eupatorii, solutione salis vitrioli, aliisque similibus instituitur, dein reliquæ per Enemata, aut catharsin, assumtis pilul. Mastich. Stomach. cum gum. vel Tinct. sacra, aut infusione rhabarb. blandè subducantur. Porro cum sanguis impurus aut rancidus materiez incongruæ penum subinde novum, aut per arterias, aut per vasa choleodocha sæpe exundantia ventriculo suggerens, diathesin Emeticam infert, Phlebotomia non rarò juvamen præstat, & propterea gravidarum vomitiones hoc remedii genere crebro sanantur. Insuper ea conveniunt, quæ sanguinem attemperant, quo minus recrementa adusta in eo generentur. Hinc serum lactis, acidularum potus, herbaram succi, sal prunellæ, & similia, quatenus sanguinem fundunt, ejusque recrementa alio perducunt, dispositionem vomitivam non rarò tollunt. Hujusmodi remedia etiam in usu erunt, si vomitio crebra, ac quotidiana ab humoris Biliarii, & Pancreatici (qui quorundum fert sententia) congressu, & ducta, inque ventriculum regurgitatione procedat. Vomitio crebrior, & curatu difficilior ea est, quæ à materia incongrua proindeque emetica intra ventricu-
lum

lum genita provenit; quatenus nimirum ob visceris hujus fermentum viciatum comesta quæque in putrilaginem irritativam degenerant. Quamobrem in hoc casu, post stomachi sordes per evacuantia lenia detestas, remedia vulgò Digestiva appellata, ex usu esse solent; quæ juxta quod ventriculi succus fermentalis, indolis ut plurimum salinæ, quandoque etiam sulphureæ existens, in vario fixitatis, fluoris, aut adustionis statu fuerit, diversimoda existunt, & modo hæc, modo illa potius juvant.

Vomitio à ventriculi viciato procedens, ut curanda.

In ructu, & vomitione acidâ, Medicamina sequentia tententur, & à juvantibus methodi insistendæ ratio desumatur.

℞ Pul. Ari compos. ℥ss. salis Absynt. ℥ij. sacchari rosei ℥iij. f. pul. detur ℥j. mane & horâ quintâ pomerid. in haustulo cervisæ cum macere, & crusta panis coctæ, vel in aq. destillata, aut Tinctura absynthii Pontici.

Contra fermentum ejus nimis Acidum venedia.

℞ Pul. eboris, oculor. cancri, corallii rubr. ana ℥ij. corallii calcinati ℥j. santali rub. Cinnamomi ana ℥ss. f. pulvis. Dosis ℥ss. eodem modo.

℞ Pul. ligni Aloës, santali citrini, corticis Wint. ana ℥ij. Crete albiss. ℥vj. sacchari candi ℥ss. solutionis Tragacant. aq. Menthe factæ q. s. f. pasta, formetur in trochisc. pond. ℥ss. comedat iij. vel iiij. ter vel sæpius in die.

℞ Tinct. salis Tart. ℥j. Dosis ℥j. ad ℥ss. bis in die in aq. destillata appropriata.

2. In vomitione acri, & calidâ medicamenta sale acetoso & vitriolico prædita magis conveniunt.

Celebre istud Riverii in hoc casu locum habet.

2. Contra fermentum ejus nimis acce.

℞ Salis absynthii ℥j. detur in cochl. j. succi limonii.

℞ Coral-

℞ Corallii præp. ʒij. salis absynthii ʒiſſ. succi limonii ʒiiij. ſtent in vitro capaci, adde aq. Cinnamomi fortis ʒij. Doſis coch. j. vel ij. bis in die, vaſe prius agitato.
 ℞ Pul. eboris, corallii, ana ʒij. vitrioli Martis ʒj. ſacchari candi ʒj. miſce, divide in 6 vel 8 partes, pars j. ſumatur bis in die cum conveniente vehiculo.

In hoc caſu aq. minerales purgantes, quæ plurimum nitri in ſe habent, etiam acidulæ ferratæ, quinimo & noſtræ artificiales chalybeatæ, juvamen egregium conferre ſolent.

3. Contra fermentum ſtomachi nimis amarum.

3. Siquando ſtomachus, pleraque ingeſta in putrilaginem bilioſam, & amaricantem (uti crebro aſſolet) pervertens, propterea in vomitiones crebras ſit proclivis, remedia tum acida, tum amara convenient.

℞ Elixir. proprietatis ʒj. Doſis ʒj. bis in die in vehiculo idoneo.

℞ Rhabarb. pul. g. xxv. ſalis abſynt. ʒj. Aq. Cinnam. ʒſſ. ſucci limonii ʒj. miſce, ſumatur aut per ſe, vel cum alio liquore.

℞ Pul. Ari compos. ʒiſſ. Tart. albi chryſtallini ʒiiij, vitrioli Martis ʒj. ſacchari ʒſſ. f. pul. doſis ʒſſ. vel ʒij. omni mane ſuperbibendo hauſtum tincturæ abſynt. Pontici, vel Coffee.

℞ Pul. oculorum can. ʒſſ. Tartari chalybeat ʒij. ſacchari candi ʒj. f. pul. Doſis ʒſſ. cum vehiculo idoneo bis in die.

Vomitio à ventriculi debilitate.

Vomitionis crebræ, & habitualis ſæpenumero cauſa eſt non tam materies ventriculum irritans, quam fibrarum ejus nervearum debilitas, & nimia in irritationes propenſio; in quantum ſc. illæ teneræ admodum, aut infirmæ, neque ingeſta concoquere, nec eorum onus ſive gravamen ſuſſerre valent; quin à quolibet iis incumbente

cumbente mox irritantur, & proinde quod molestum est expellendi gratia fibras carneas in spasmos emeticos cient.

Hujusmodi affectionis duo sunt præcipui casus: viz. aut stomachi debilitas fibræ ipsi inlita à passionibus inordinatis, uti crapulâ, potationibus assiduâ, ac immodicis, vinorum aut aquarum ardentium ingestione crebra, aliisque in victu erroribus contrahitur; quatenus nempe fibræ istæ supra modum distentæ, aut nimis excalfactæ, ac velut assatæ, spiritus animales, in uberi satis copia admittere, aut continere nequeant: vel secundo fibræ istæ, quanquam per se recte satis habentes, tamen propter nervos alicubi obstructos, debito spirituum affluxu destituuntur, proindeq; languidæ & flaccæscen-
Cujus duo sunt casus.
Aut fibrarum tenuis labefactus,
2. Aut spirituum ob nervos obstructos defectus.

In priori affectu ejusmodi remedia indicantur quæ fibras nimis distentas, & tenues stypticitate suâ corrugari ac in spatium brevius contrahi faciant, nec non quæ mulcimine suo pergrato, spiritus illuc copiosius alle-
Affectio prioris Curatio.
et

℞ Elix. vitrioli Mynsichti ʒj. Dosis gr. 10. ad 15. bis vel ter in die in coch. aq. destill. sequentis, superbibendo ejusdem coch. 7 vel 8.

℞ Summitatum Cupressi m. vj. foliorum Esclearæ M. iiij. cort. exteriores 12. Aurant. Cinnam. Maceris, ana ʒj. rad. Cyperi, Galangæ minoris, an. ʒss. incis, & contusis affunde cervisia Brunswicensis lib. viij. destill. organis communibus.

L

℞ Timet.

℞ Tinct. balsami Tolutani, cum tinct. salis Tart. extracta ℥j. Dosis gr. 20 cum eodem vehiculo. Tinct. Absynt. cum eodem menstruo parata, etiam tentari potest.

℞ Pul. folior. Absynt. Myrti astricto sole exsiccat. ana ℥ij. cinnam. flor. ros. rubr. ana ℥j. cubeb. rad. galang. minoris, ana ℥ss. corallii rub. præ. ℥j. f. omnium pul. subtilis, inde sacchari albiss. in aq. Cinnam. solut. & ad tabulat. coct. ℥vj. f. a. f. Tabula pond. ℥ss. comedat 1 vel 2 sapius in die ad libitum.

℞ Conser. Ros. rub. vitriol. ℥iiij. Myrobalan. condit. ℥vj. zinziberis in India condit. ℥ss. spec. de Hyacynth. ℥ij. croci Martis rubicundiss. ℥j. syrupi de corallis q. s. f. electuar. Dosis ℥j. bis in die superbibendo haustulum aq. destill.

2. Ventriculi
paralysis ut
curanda.

2. In ventriculi debilitate sive resolutione propter nervos alicubi obstructos excitatâ, remedia Antiparalytica cum stomachicis adjunctis præcipui erant usus.

℞ Elix. Proprietatis Tart. ℥j. Dosis ℥i. bis in die cum aq. superius præscripta. Tinct. salis Tart. corallii, Antimonii, eodem modo usurpari possunt. In hoc casu sp. salis dulcis, item sp. salis Armoniaci, aut flores ejus juvenamen egregium præstant. Porro vomitoria, & purgantia, quin & diaphoretica sæpe cum fructu adhibentur. Novi hunc Affectum per balneationem in Thermis nostris Bathoniensibus aliquoties feliciter curatum.

SECTIO III. CAP. I.

De Purgatione, & medicamentis
purgantibus.

Purgatio videtur affectio vomitioni contraria, seu potius inversa; siquidem in hac, & illà ab iisdem ventriculi carceribus, ad diversam tenditur metam. Quemadmodum enim à vomitu fibræ carneæ stomachi interiores, à sinistris ipsarum finibus per subitos spirituum incurfus inflatæ, & proinde contractæ fundum, & latera ejus simul colligi, & sursum versus orificium sinistrum adduci faciunt, propterea ut contenta quæque superius egerantur: ita in Catharfi eadem fibræ carneæ, à dextris ipsarum finibus pariter inflatæ, & contractæ, totum stomachi ambitum simul colligi, & versus Pylorum inclinari cogunt, ut excretio per inferiora succedat. Sicut motus excretorius à ventriculo inceptus, in Vomitu per Oesophagum; ita in Purgatione per intestina continuatur, & utrinque per fibras carneas, à parte ad partem usque ad exitum propagatur. In utroque affectu, stomachi motus est violentus, & quodammodo convulsivus; quinimo nonnunquam alteruter in alterum commutatur. Nam Purgatio, à stimulo aciori nimis confertim citata, sæpe Vomitus infert; pariter à Pharmaco Emetico alvi excretiones frequenter succedunt: cujus ratio est; quia spiritus Animales vehementer irritati, & explosi, in fibrarum carnearum fines modo hos, modo illos diversim insiliunt; simili ferè ritu, ac si equum generosum calcaribus nimium urgebis, cum modo prorsum excurrere, modò resilire coges.

Purgatio est affectio vomitioni contraria sive inversa.

Itaque Purgatio est motus excretorius in Ventriculo, & in Intestinis ob fibras eorum carneas celeriter, ac se-

Ejus descriptio.

riatim contractas crebrior & citatior; quo tum chylus, & fæces ejus, tum humorum recrementa, & corruptelæ, illic genita, aut aliunde suffusa à parte in partem protruduntur, donec per sedem velut cloacam foras ejiciuntur. A Cathartici enim stimulus Ventriculus irritatus citius & strictius se versus pylorum contrahens, quicquid intra sinum suum fovet, in Duodenum effundit; simulque intestina vellicata, crebriores & majores spasmos excretorios iterant, quibus plurima contenta eorum cavitatibus prius aggesta, aut isto tempore attracta, sive expressa, excluduntur. Est autem Purgatio tantum ejusmodi excretio violenta, & coacta, qualem natura sedata cunctanter, & ex intervallis instituit; qualem insuper natura lacessita, non sine tumultu & perturbatione quadam peragit. Idcirco ad perfectiorem Catharséos notitiam requiri videtur, ut primo ostendatur, quæ sint ventriculi, & intestinorum contenta tum propria, tum illic aliunde suggesta, quæ per sedem excerni solent. Dein his ita præmissis, facile erit explicare, quo ritu, & quali discrimine Medicamenta Purgantia operationes suas perficiunt.

Ventriculi & Intestinorum contenta quæ catharsi educuntur.

I. Massa chylacea fæces residuæ, mucus, lymphæ, & serum glandulis & Arteriis exudantia.

I. Quoad primum; Ventriculi & Intestinorum contenta præcipua sunt massa chylacea, ejusque post succi nutritii distributionem fæces residuæ, mucus horum viscerum crustam villosam oblinens, atque lymphæ glandulis ejus inhærens, quibus accedunt latex ferofus arteriarum osculis exudans, nec non sanguinis, & humorum recrementa, quæ per vasa choledocha, pancreatis ductum, Arteriarum oscula, nec non per fibrarum nervearum extremitates, aliasque forsan vias in cavitates illorum interiores suffunduntur. Per ductus enim intestinales veluti per sentinam, non raro totius corporis impuritates expurgari solent; quæ si quidem intus restagnantes vel copia turgent, vel acrimonia præditæ sunt, alvum lubricando, aut stimulando,

mulando, defectiones crebriores, ac uberiores cient.

Præter hujusmodi contenta superest aliud quoddam ex his resultans, sc. Flatus, qui cum intra ventriculum, & intestinorum cavitates plusquam in alia totius corporis parte quavis aggeri solent, ad hunc modum produci videntur: dum Alimenta in visceribus subacta, & digesta, à fermentis & calore ipsorum dissolvuntur, effluvia quamplurima decedunt, quæ si spatium liberum & apertum obtinerent, in auras migratura evanescerent; verum ea membranâ conclusa, & simul aggesta vaporum congeriem quasi ventum constituunt, qui intestina sæpe inflat, ac distendit, & qua data via ruens, se cum excretionibus promovet; conclusus verò tormina, & non raro ventris inflationem creat. Flatus in visceribus ab alimentorum dissolutione emergentes, simili ritu gignuntur, ac cum Margaritæ, Corallia, aut alia concreta matraccio imposita à menstruis suis dissolvuntur: à solutionibus enim factis vapores quamplurimi dimanant, qui si strictius coerceantur, vas continens diffindi, aut dissilire cogunt: pariter ab alimenti intra primas vias sive dissolutione, sive coctione, aut fermentatione, effluvia copiosa decedunt, quæ simul aggesta, ac intra membranas conclusa flatum efficiunt; cujus insuper proventui uberiori causæ quædam aliæ contribuant. Hoc etenim insigniter præstat, succorum non rite miscibilium colluctatio, & effervescencia. Quippe dum humores adventitii, aut ingesta heterogenea, ac imprimis medicamenta cum aliis intestinorum contentis fermentescunt, à mutua particularum refractione, corpuscula quamplurima decedentia in vaporem aggeruntur. Porro ab ipso sanguine ebulliente cum halitus copiosi ubique decedunt, eorum pars quædam ex arteriis in viscerum cavitates erumpens, flatuum aggeriem ibi productam auget. Cæterum ad uberiores flatuum proventus amplius adhuc faciunt,

2. Flatus.

Quomodo flatus
intra viscerum
cavitates gignuntur.

*Flatus Extensio-
num in visceri-
bus modo causa
sunt, modo ef-
fectus.*

*Quo ritu flatus
in Affectione
spasmodicis pro-
gigni solent.*

unt, viscerum extensiones, & intumescentiæ convul-
sivæ. Quippe dum membranæ, ob majores spirituum
explosiones, & excursus inordinatos plurimum disten-
duntur, cavitās interna sicut vesica inflata multum
ampliatur, proinde ut humoris inclusi portio, intra va-
cuum istud spatium, velut cucurbitam post flammam
extinctam, in flatum rarefiat; qui postea, quando
membranæ tetanus remittit, cum impetu erumpit, aut
proximos subinde intestinorum anfractus tumultuose
pervadit. Propter hanc rationem, quando intestini
pars aliqua ex phlogosi, aut humorum acrim decu-
bitu, extensionibus convulsivis fuerit obnoxia, etiam fla-
tus continuo producti molesti admodum evadunt.
Cum plurimum à Coli inflammatione defunctorum Ca-
davera aperti, reperi in omnibus cuncta intestina ad
summum distenta, & quasi à vento inflata: quod pro-
culdubio accidit, non quia flatus primo genitus viscera
ista distenderat, sed cum membranæ à spiritibus valde
irritatis, ac intra fibras ipsorum explosis plurimum di-
stenderentur; iccirco ad vacuum implendum Flatus isti
secundario, & per consequens progignebantur. Pro-
pter hanc causam, Tympaniti, oriri supra innuimus, &
alibi forsan aliquando fusius declarabimus. Quod ita-
que in Nephritide, passionibus Colica, Hyponchon-
driaca, & Hysterica flatuum proventus uberrimus esse
solet, hi non, uti vulgo fertur, morborum istorum
causæ, sed tantum effectus sunt: nempe dum istorum
paroxysmis membranarum affectiones *remotis* super-
veniunt, atque viscera cava à spiritibus violenter ex-
plosis intumescunt, hinc statim ut spatium inane occu-
petur, humiditas quædam inclusa in vapores, à qui-
bus flatus emergunt, resolvitur. Quamobrem cum
partis affectæ distentio relaxatur, flatus ita extempore
productus à membranis concidentibus alio propellitur.
Hæc de ventriculi, & intestinorum contentis, quæ

Pharma-

Pharmaciarum Catharticarum Objecta sunt; jam proxime quod ad ejusdem Subjecta spectat, inquiramus qualis sit viscerum istorum motus, quo se contenta istaec aut sensim producta, ex debitis intervallis egeruntur, aut confestim deturbata, *adeoque* ejiciuntur.

Quoniam ob vitæ conservationem, Animalia crebro & copioso pastu refici debent, idcirco necesse incumbit alimenti, in succum nutritium jugiter fatiscen-
tis, reliquias tempestive amandari, adeoque chymi veteris exuvias peni ejus novo subinde locum cedere. Nam postquam chyli (in quo elementa perfecte dissoluta à mixtionis vinculo liberantur) portio magis pura & elaborata in ductus chylicos exprimitur, quod residuum est, Sulphuris crassioris cum Sale aculeato particeps, foetorem gravissimum contrahit; quapropter è massæ chylaceæ recentis vicinia, in crassiora intestina dimoveri, & demum è corpore penitus eliminari debet. Quo melius hæc fiant, natura motum intestinis excretorium, ferè constantem, & quasi solennem indidit, quo quidem alimenti fæces usque sensim promoventur, atque motus istius stimulos sive incitamenta varia constituit.

*Intestinorum
motus excreto-
rius naturalis
quomodo habet.*

I. Quoad primum, Intestinorum uti Ventriculi motus excretorius omnino à fibris carnis utriusque visceris tunicam mediam contextentibus perficitur, atque illarum in toto chyli transitu, *scilicet* ab Oesophago usque ad intestinum rectum binos ordines sive series notavimus. Fibrarum Intestinalium ordo quidam Exterior, per Viscerum istorum omnium longitudines, in tota superficie rectà protenditur; uti in Tabulæ sextæ Figura secundâ exprimitur: Series autem sive ordo Interior, fibris circularibus, intestinorum ductus velut annulis confitissimis ubique cingentibus constat; uti in Tabulæ ejusdem Figura tertiâ representatur: utriusque generis fibræ simul contractæ, visce-
rum

*Per quas fibras
perficitur.*

rum istorum cavitates, quoad omnes dimensiones coarctant: quod dum successive & seriatim, ac velut per subfultus fit, necesse erit quæque intus contenta lente, & prout oportet usque provehi, parte anteriore usque à subsequente protrusa. Huiusmodi Intestinatorum motus vulgo dicitur Vermicularis, quoniam, velut in lumbrico repente, ab una parte in aliam continuatur; atque juxta naturæ usus, & indigentias plus aut minus, etiam nobis minimè conscis continvè peragitur; quia nimirum viscera ista sarcinam suam paulatim usque promoveri debent; atque, ne interdum otiosa ab hoc penso desistant, pro data occasione diversis stimulis urgentur.

*Intestinatorum
motus excretorius
naturalis
quibus stimulis
urgetur.*

1. *Fæcum onere & molestia.*

Namque imprimis ipsa Chyli & fæcum moles pondere suo tunicæ interioris fibras nervæas, quibus incumbit, aggravans, & proinde irritans, iis molestiæ sensum quandam imprimit; proinde statim ut illæ succo nutritio jam jam saturæ, & cæteri cujusque oneris per-tasæ, fibras carneas ad contractiones vermiculares, pro contentis ulterius promovendis instigent. Quando hoc ritu alvi contenta, de parte in partem usque sensim protrusa, propè finem Coli descenderint, quia tunc pressio ab Intestini Recti parte musculosa sentitur, iccirco motui naturali, voluntarius succenturiatur, quonempe recluso Ani sphinctere, & musculis abdominis compressis excrementa foras ejiciantur. Porro huic motui intestinatorum excretorio, Respirationis organa nonnihil contribuant, quatenus nimirum illa ventrem inferiorem huc illuc perpetim deducunt, contenta ejus dum ita conquassant, lente promoveri faciunt.

Præter Irritationem prædictam, qua fibræ carneæ naturæ instinctu, & solenni ritu in vermiculationes crebras, & fere continuas acciuntur, insuper accedunt stimuli quidam alii, & varia incitamenta, quæ pro data occasione contractiones istas excretorias intendunt, aut accelerent, & non raro in convulsivas adigunt; ita,

ut

ut Alvus contenta sua confertim, & impetuose, & quasi à cathartico proinitata ejicere cogatur. Sunt autem utrimque hæc alvi irritamenta; imprimis Alimenta incongrua aut immodica, chyli degeneris corruptela, sanguinis & succi nerveicrementa copiosa, vel acra è glandulis, aliisque viscerum emanatoriis, & præcipue è cysti fellea, atque ductu pancreatici exudantia, quinimo ferositates, aut humores superflui, vel incongrui è Cruore, & Nervosi genere, vel habitu corporis intus restagnantes. De præcipuis horum & quoniam in catharsi sæpe emergunt, & pharmaci operationem intendunt, speciatim ac breviter dicemus.

Itaque imprimis Alimenta, si quando inter coquen-
dum pervertuntur, aut subigi nequeunt, non raro De-
arrhæam excitant; uti in crapula, victu inordinato,
ab incongruis comeftis, aliisque in Dieta erroribus, aut
fermenti Stomachici depravationibus, frequenter acci-
dit. Quinimo propter Apepsiam, quandoque item
propter obstructions in Mesenterio, aut ductu inte-
ftinali, à viscofitate nimia Tunica glandulosa aut va-
forum osculis impacta, succi nutritii distributio impedi-
tur, proindeque ingestorum materies ferè tota in pri-
mis viis cohibita, dejectiones crebriores & uberiores
producit.

2. Recrementa sanguinis & fucci nervosi in viscera glandulis, cysti felleae, ductu Pancreatis, aliisque forsan receptaculis congesta, si quando ob plenitudinem aut irritationem exundantia, in cavitates intesti-
norum affatim deponuntur, in quantum fibras ibidem nerveas vellicant, aut cum aliis succis effervescent, saepe numero Diarrhæam produciunt. Videretur flavabilis quoddam quasi Catharticum naturale, quod & valis choledochis ubertim effluens, purgationem spontaneam movet.

3. Materies *ἐκχρηστικῆς* à regione adhuc remotiore,
M nempe

Cui accedunt
multa aliarum
arum. Acci-
densia.

*Alimenta in-
congrua aut in-
ter coquendum
depravata.*

2. *Bilis & succus pancreaticus.*

3. Humores à sanguine, succo nervos, à quibusque visceribus, in intestina transfusi, per se dem amandantur.

semper aut à massa sanguinea, aut à liquore nervos, è infarcti emunctoris, vel à toto corporis habitu, interdum ad intestina transmissa, fibras eorum nervas irritant, proindeque carneas in spasmos excretorios ciet. In prædictis enim partibus ac locis, ac imprimis in massa sanguinea, humores degeneres aut superflui turgescunt, cum per diaphoresin aut diuresin nec facile, nec satis amandari queant, sæpe metastasi introrsum facta, vasorum intestinalium vasis ubique constitissime delibentibus exudant, dejectiones crebras & aquosas inducentes. Quinimò ipse interdum cruor, in crassi vitatus, & ad coagulandum aptus, cum per minuta ista reperta haud expedite circularitur, frequenter in magna copia erumpit, & dysenteriam parit. Cæterum observare licet, quando pori exteriores à frigore suscepto contrahuntur, aut tumores cutanei subito evanescunt, aut sudorem succedere. Novi plures ventris conspersione obnoxios, hoc tantum remedium generatim fuisse, nempe in diuicolo, & hora prius affusa citius, lecto assurgere. Quantum enim diuicoli solida quidam, tantumdem ad alvum lubricandam additur, ut non sicut excoctum, immixtum, supponitur, aut

Hic ita præmissis de variis Intestini contentis, tum ingentis, tum accessoriis, nec non de viscerum horum motu excretorio, tum naturali & solenti, tum violento sive crasso, item de variis stimulis, sive irritamentis, quibus alvus sponte natura moderate solvi, aut inordinato perturbari solet, facile erit ostendere quæ sita, & quali discrimine medicamenta purgantia ventriculum & intestina ad excretionem movent, & eorum contenta modo hæc, modo ista, scilicet, modo plura simul educi faciunt.

Eiusmodi viscerum contenta quomodo cathartica educunt.

Quæ Medicamenta Purgantia sumuntur in forma liquida, jam jam ad operandum satis parata sunt, sin vero solida substantia constant, ventriculo ingesta, &

à fer-

à fermento eius dissoluta, ac imbuta, quasi Tincturam
constituunt, quæ per il modo, ac liquor purgans iuxta
rationem ac modos sequentes Cathartica evadit. Vi-

Quoritu hac in
forma liquida,
& quomodo in
solida operantur.

detur enim quoddam ejusmodi latex, primo in ventriculo
& postea in intestinis conclusus, mox tunica interioris
filamenta villosa, cum glandulis imbuat, usque dum
penitus adhaereat, particulae ejus fibras nerveas, &
vasa nim sanguifera, tum chylosa subeunt, ac unaquæ

A quo ordine in
partes modo has,
modo illas.

que hominum sitper & porum cholesteo humi, & Pan-
creatis ductum ad coniecta sua reddenda, ac velut ex-
puenda irritant. Interea cum Tunica interioris fibre
nerveæ, partim à pharmaco imbibito, partimque ab hu-
moribus in cavitatem ejus expressis vellicantur, tunica
superioris carneæ fibre spasmos excretorios inveniunt,
quibus quoddam molestum est amoveatur. Quo ritu hæc
primum in ventriculo, & deinceps successive in quibusque
intestindrum partibus fuit, & cujusmodi humores in
toto transitu eliciuntur, paulo accuratius perpendemus.

Quoad Ventriculum, juxta modum sequentem
adhibere videtur, viz. Tinctura cathartica intra stoma-
chum diffusa, imprimis tunica interioris filamenta villo-
sa imbuat, usque pertinacius adhaerescens, inde paulatim
fibris nerveis traditur, quas subiens, & brevi ad
laxitatem impellens, deinceps irritare incipit, quæ pro-
pterea statim corrugata liquorem imbibitum, vas cum
proprio succo, & phlegmate viscoso ventriculi rugis
impactis, exsolvere satagunt. Porro ejusdem medica-
menti, dum in ventriculo moratur, particulae quadam
aliae, vasorum & glandularum ora subeunt, & velli-
cant, usque ferositates, aliosque humores exprimunt, &
emulgeri faciunt. Dumque adeo ventriculi fundus, &
fibre nerveæ à molestis hujusmodi contentis aggravantur
& lacerantur, fibre carneæ in contractiones excre-
torias concitæ, stomachi fundum, & latera sursum, col-
ligunt, & versus pylorum inclinant, proinde ut sabura

1. Intra ventri-
culum qualis
eorum actio.

2. Intra ventri-
culum qualis
eorum actio.

Sc. Fibras 1.° nerveas
in molestia
sensum, d. in mo-
trices in spa, mox
excretorios ciens.

ita una cum Tinctura medicamentosa foras eliminari, & ad intestina transmitti queat. Inde stomachi sedatio & quies parumper obtingunt, donec ejusdem Tincturae, flamentis villosis in partem adhuc adherentis, fibrae nervae penum horum imbibentes rursus irritantur, cumque adeo nova saburra in ventriculi cavitatem exprimitur, & commoveatur, fibrae carneae propter illius excitationem spasmos excretorios repetunt, adeoque haec crebra vice peraguntur, donec Pharmaci virus e flamentis villosis eluatur prorsus, & abstergetur, atque spiritus fibrarum incoele excandescencias suas dimittant, quod interdum brevi ac facile succedit, ita, ut stomachus post horam unam aut alteram molestia quavis a Pharmaco insipressa immunis fiat, perturbatione reliqua omnino ad regionem intestinalem translata. Saepenumero tamen accidit, a cathartico assumpto brevi vomitiones perquam atroces exoriri, & quod nihilominus, pharmaci haec rejecto, purgationem satis copiosam succedere. Cujus ratio est, quod irritatio nimis violenta ab initio facta, spasmos fortiores, id est, emeticos concitat, dein postquam irritamentum istius impetus relaxatur, ut infringitur, contractiones mitescens cathartici evadunt. Enimvero medicamenti purgantis, & vomitori virtus, & operandi modus, non tam quoad qualitates specificas, quam sub hac respectu potissimum differunt, quod molestia ab illius irritatione facta facillime aut diutius tolerari, & demum ad intestina transferri queat, non autem quae ab emetico excitatur. Quod vero post cathartici operationem per sedes copiose factam, nonnunquam Vomitus oritur, in causa videretur esse, quod medicamenti Tinctura, à Tunica villosa altius imbibita, non facile abstergetur: quare, post mixtus purgativos plures in cassum habitos, demum ad eam penitus excutiendam spasmos emeticus acciatur. Usitatum est, & cibis, antequam stomachus pharmaco inanitur,

*Horum motuum
crebra vices
unde procedant.*

inanitur, ingestis vomitum cum nausea & molestia insigni conerari, quia nimirum ob pepsin impeditam aut depravatam, chylus in putrilaginem incongruam ac irritativam degenerat: ut plurimum vero medicamentum purgans ventriculo nimis cito, & absque for-
 dibus ejus deterfis elabatur, vires suas maximas intra ductus intestinales impendens: Quo ritu hoc fiat pro-
 xime videamus.

2. Tinctura cathartica à stomacho deturbata, & se- cum exinde materiam quandam excrementitiam defe-
 rens, intestinis illabitur, ubi statim in Duodeni ac su-
 perioris Illi transitu tunice villosæ filamenta imbuunt, usque tenaciter adhærescit: deinde particula medica-
 mentosa uberius diffusa fibras nerveas, nec non glandularum, aliorumque vasorum ductus subeunt, eorun-
 que spiritus incolas irritant, cum humoribus inibi scatentibus fermentescunt, eosque illinc exprimi, & velut emulgeri cogunt, adeoque in cunctis perturbationem magnam cient; quapropter fibræ carnes à spiri-
 tibus irritatis & in explosiones actis inflatæ, & contractæ, spasmos molesti istius excludendi gratia excreto-
 rios incunt. Hinc cum superior ductus intestinalis regio, in vermiculationes crebriores, ac fortiores, quibus contenta ulterius propelli queant, urgetur, excretionis motus illic inceptus ad reliqua intestina propagatur; simulque hæc à superiorum contentis in cavitates eorum detrusis stimulari, spasmos excretorios seriatim incunt, donec alvi faeces, quæ exime consistunt, foras deturbantur, aliis ac subinde aliis usque in loca eorum succedentibus. Tinctura cathartica, quatenus spiri-
 tibus infecta, fibras nerveas in corrugationes, & non raro extensiones dolorificas, atque fibras carneas in spasmos excretorios (uti ostensum erat) irritat: dein quatenus eadem cum humoribus, & intestinorum con-
 tentis fermentescit, ebullitione intra cavitates eorum facta,

Cathartici operatio intra Duodenum & intestina tenuia.

facta, & flatibus contritis, membranas continentes varie inflat, ac distendit, proindeque alvi dejectiones cum torminibus & crepitu inducit.

*Cathartici in
Porum & Bili-
rium & Pan-
creaticum affio.*

Dum fibrae Nervae & Carnea ob spiritus à Tinctura cathartica irritatos adeo in tensiones molestas, & spasmos excretorios acciuntur, etiam porus biliaris & Pancreaticus vellicati & succussi, humores suos profundunt, ac in cavitates intestinorum velut exspuunt: à quibus utriusque, & praesertim à Bile copiosius suffusa, membranae haud minus quam ab ipso pharmaco irritatae, in excretiones majores crebrioresque urgeantur, cumque adeo dejectiones humoris istius flavedine tingantur, dicitur vulgo (licet falso) bilem flavam à medicamento elici, & peculiariter educi: Quod si humores è duobus istis suffusi mixto effectus evolvunt, ac, uti quidam opinantur, cum insigni organo invicem colluctantur: propterea intra cavitates intestinorum perturbatio adhuc major cum humorum & flatuum turgescencia concitabitur.

*Item in glandu-
las & Arteria-
rum oscula
qualis sit.*

Nec solum Bilis, & succus Pancreaticus, à Cathartico in ductus intestinales exprimuntur, sed insuper è glandulis tunicae interioris, ob vellicationem constri-ctis, & arteriarum osculis affrictis, & reseratis, humores serosi vult emulgentur, qui alvi contenta plus diluunt, & tum lubricando, tum irritando excretiones promovent. Caterum ipse mucus Intestinalis crustam villosam oblinens, siquidem ab humoribus serosis ita expressis eluitur, atque ob fibras nerveas corrugatas, & succussas abstergetur, alvi purgamentis accedit, eorumque molem adauget. Quinimo interdum hoc mucosum plurimum absterfo, & vasorum osculis insigniter vellicatis ac velut rasis, morus sanguis effluens dejectiones cruentas constituit.

*Cathartici en-
gia in sangui-
nem, succum
nervorum, &
partes solidas
extenditur.*

Ad hunc modum intra stomachi, & intestinorum cavitates medicamenta purgantia, quatenus spiritus ir-
ritant

ritant, cumque humoribus fermentescunt, operationes suas perficiunt. A cujusmodi autem phar-
 maci aut elementis, tum vis istæ Irritativa, tum vir-
 tus Fermentativa procedunt, mox inquiremus; interim
 advertimus Cathartici Energiam, longe extra Primas
 vias, viz. in massam sanguineam, & liquorem nerve-
 um, adeoque consequenter aliquatenus ad cerebrum,
 præcordia, aliasque partes aut viscera extendi.

I. Quoad sanguinem, Cathartici particulas in mas-
 sam ejus suscipi, & cum eo circulari inde constat; quo-
 niam urina à quibusdam odorem, & colorem mutua-
 tur. Lac Nutricis medicatæ, infantem purgat. Phar-
 maca quædam hydropicorum aquas per sedem evacu-
 ant. Resina Jalapiæ serum lixiviale odoris urinacei pur-
 gare solet. Porro ex communi tum veterum tum re-
 centiorum observatione, Catharticum in febris declina-
 tione opportune exhibitum, materiem febrilem prius
 maturatam, & fecerni aptam educit. Quapropter ex-
 tra dubium ponatur, medicamenti purgantis corpuscula
 quædam in sanguinem admitti, perque totum ejus li-
 quorem diffundi. Et quidem circa introitus ejus vias,
 non est ut longe quæramus; quippe necesse erit quas-
 dam Cathartici particulas succo nutritio permistas, per
 vasa lactea obrepere. Porro cum Venarum quædam
 quasi silva densissima coctionis viscerum omnium Tu-
 nicæ interiori ubique inferatur, satis obvium erit con-
 cipere, Medicamenti haud minus quam Alimenti parti-
 culas quasdam, his ductibus in sanguinem traduci,
 quæ copia ingenti primo intra venas, deinde etiam in-
 tra Arterias diffusa (siquidem heterogeneæ prorsus,
 ac indomitæ fuerint) massam ejus exagitant, varie
 fundunt, sui que unâ cum aliis sanguinis recrementis
 exclusionem proritant; utique sanguis adeo fusus, & in
 fermentationem excretorium concitus, medicamenti
 particulas, una cum recrementis aliis expurgandis per

*Qualis in san-
 guinem operatio
 ejus.*

*Hæc partim fer-
 mentatione, partim
 irritatione
 perficitur.*

Arteria-

Arteriarum Intestinalium oscula; tunc temporis etiam à Pharmaco vellicata; & resorata; in viscerum istorum cavitates deponit, unde mox per sedem amandantur. Ad hunc modum è Cruoris massa; una cum Tinctura Cathartica ad Intestina remandata, serosa colluvies, aliasque sanguinis superfluitates aut corruptelæ expurgantur. Porro cum vasa sanguifera hac ratione depleri incipiunt, humores alii superflui, aut recrementitij circa Viscera, Præcordia, Cerebrum, aut corporis habitum prius depositi, in massam sanguineam resorbentur, & exinde statim, perdurante adhuc effervescentia ejus excretoria, versus Intestina correpti, qua via tunc patet, foras ejiciuntur; adeoque ad hunc modum pharmaca Cathartica in totum corpus operantur, & à partibus quibusque remotis materiam incongruam, & excernendam educunt.

Operationis cathartice tres gradus.

Quemadmodum igitur superius, Diarrhææ humoralis, five Catharsis Naturalis, tres gradus notavimus; ita in præsentiarum totidem Purgationis Medicamentosæ Species, five classes constituere visum est. Harum prima fit, cum propter Intestinorum fibras nerveas leniter proritas, carneæ supra morem solitum paulo crebrius, & strictius contractæ, contenta quæque laxiora, celerius è parte in partem promovent, & demum blanda *exurgentes* foras ejiciunt. In secunda Purgationis specie, humores quidam alii è Poro Bilario, ductu Pancreatis, & vasorum osculis à pharmaco vellicatis expressi, una cum alvi fæcibus deturbantur. In tertium ductus hi vehementius proritati, humoris cujusque generis copiam majorem, in cavitates Intestinalium profundunt; tum insuper è Sanguine propter admixtas Pharmaci particulas fuso, & præcipitato, & per consequens etiam è Succo Nerveo, & partibus aliis materies recrementitia ad Intestina per Arterias delata expurgatur.

Ex

Ex his satis constare arbitror catharsin solummodo per irritationem, fermentationem, & expulsionem, ac minime (uti vulgo fertur) per attractionem peragi; nec quidem Philosophum, aut quempiam *Ἀπώλεον*, & ratiocinatione utentem decet asserere, pharmaca ulla propter substantiæ similitudinem, aut virtutes nescio quas específicas, in determinatum quemvis humorem agere, eumque sincerum & peculiarem foras educere. Quod autem interdum Bilis, Pituita, Serum, aut Melancholia seorsim à reliquis secerni putatur, illud adeo fieri videtur, aut quia Medicamenta diversa ratione in visceribus irritant, aut variis modis cum sanguine, aliisque humoribus fermentescunt, aut denique ipsis dejectionibus tincturam imponunt. Cujusque horum rationes & instantias quasdam operæ pretium erit ut exponamus.

Cathartica non per Attractionem aut electionem operantur.

Primo igitur, medicamenta juxta quod particulas magis volatiles aut fixas, lenes aut acriores, molles aut asperiores continent, intra viscerum cavitates diversimode irritant, proindeque spasmos excretorios leviores aut fortiores, inque locis modo his, modo illis, prius, ac potius cient. Ex. gr. Rosæ, Violæ, Cassia, Manna, aliæque similia, quæ sunt partium subtilium, & valde tenuium, plerumque ventriculū minime perturbant; at Pylorū superato Duodeni tunicam nervæam exquisitius sensibilem irritare incipiunt, & priusquam ulterius pergant, vim suam ferè totam illic impendunt; cumque adeo à tunicæ illius vellicatione & corrugatione Porus Biliarius succutiat, dejectiones Biliosæ succedunt. E contra alia, uti Gummi Ammoniacum, Opopanax, Sagapenum, Turbith, & similia, quæ materia crassiore & viscosa, atque particulis obtusioribus constant, non ita promptæ sunt operationis, ut statim irritent; quin intra ventriculū soluta, indeque intestinis allapsa, in iis non statim sed aliquantum protracta, & postquam

Operationum Catharticarum differentia, & rationes.

i. Quatenus diversimode in visceribus irritant.

tunicis eorum aliquamdiu adhæserunt, infra Porum Biliarium vellicationes suas inchoant; quare præter alvi fæces, & serosa quædam vasorum osculis expressa, mucum intestina oblinentem abradunt, & detergent, ideoque Dejectionum Pituitosarum apparentias faciunt.

2. Quatenus
varie cum san-
guine ferment-
escunt.

2. In quantum Pharmaca particulis diversi generis prædita, variis modis cum sanguine, aliisque succis fermentescunt, propterea dejectiones modo serosæ, modo biliosæ, aut alterius indolis succedunt. Etenim nonnulla, uti imprimis Aloe, ac Rhabarbarum, quia particulas materiæ velut adustæ in se continent, tales in sanguine gignunt; quin & recrementa ejus adusta in motum concitant, inque ductus choledochos uberius cogunt: cumque hac ratione Bilis copiosius aggesta, è receptaculis suis in intestina exundat, dejectiones plus Biliosæ evadunt. Novi quosdam à lacte crudo & simplici ad lib. ij. epoto purgari solitos, omnino flavum dejecisse: cujus ratio est, quod lac ipsum in bilem facesseret; prout ex ructu amaro, & sanguinis æstu (tanquam Bile turgescente) mox concitato inferre licuit. Porro alia Cathartica, uti Jalapium, Colocynthis, Elaterium, & quædam Mercurii præparata particulis acrioribus, & non raro quasi septicis constant; quæ propterea ab intestinis suscepta, indeque sanguini transmissa, massam ejus insigniter fundunt, & in serositatem valde præcipitant; immo interdum quasi venenant, & crasin ejus corrumpunt. Dein siquidem eodem tempore, quo sanguis funditur, vellicatio in intestinis habetur, cruoris recrementa serosa, ejusque corruptelæ & liquamina, ex arteriarum osculis ibidem referatis in viscerum istorum cavitates exspuuntur; adeoque dejectiones plurimum aquosæ inducuntur. Quod si, post cruorem à Pharmaco ita fustum, & in crasi læsum, evacuatio per sedes parum aut minus copiosa succedat, sanguis à mixtura incongrua, & corruptiva usque
magis

magis depravatus, exinde aut dyscrasiam insignem acquirit, vel recrementa, & corruptelas suas in habitum corporis suffundens, pustulas, & vesicas aquosas, in cute prorumpere facit. Ira namque à Pharmacia perperam celebrata, mala sæpe ingentia sequuntur. Nec enim de nihilo est quod vulgus adeo pertimescat, si quando medicamen minus operetur, ne virulentia exinde contracta, & derelicta, postquam diu in corpore delituit, tandem aliquando affectus malignos produceret: à tali namque occasione interdum pathemata quasi Leprosa excitantur. Non ita pridem Oxoniensis cujusdam filiis duobus, cum pulvis Catharticus (ac uti videbatur Mercurialis) ab Empirico exhibitus fuerat; unus eorum spatio 48 horarum centies ad minimum, cum torminibus, & magna spirituum fatiscencia purgabatur: Interim alter ætate paulo major nullam habuit sedem, verum intra paucos dies capilli ejus decedebant, ungues nigricabant; insuper & brevi postea pustulæ aquosæ in toto corpore erumpebant, quibus continui in scabiem crustosam induratis, & subinde deciduis, statim novæ repullulabant: cujusmodi affectus, ob sanguinis crasin summe vitiatam, & quasi venenatam, nullis remediis cedens, supra biennium, antequam perfecte sanari potuit, misellum istum gravissime exercebat. Nec tantum à Mercurialibus, sed ab aliis interdum Catharticis, è Vegetabilium familia desumptis, massa sanguinea ita depravatur, ut non nisi longo tempore restitui aut renovari possit. Adeo non immerito prorsus calumniatur Helmontius, dicens pharmaca cathartica non semper aut solummodo humores in corpore prius existentes educere, sed potentia sua corruptiva depravatos efficere.

3. Purgationis Electivæ error altiores adhuc radices egit, ex eo, quod liquida per alvum excreta, cum interdum colores suos à Pharmaco mutuata sint, falso

Purgationis Electivæ sive formiorum mala

Historia notabilis offenduntur.

Purgationis Electivæ error unde cepit.

creduntur, Biliosa aut Melancholica prius existentia, seorsim ab aliis humoribus educi. Nihil usitatius quam à Rhabarb. Aloe, rad. Curcumæ, & quibusdam aliis medicinalibus assumtis, sicut Urinas, ita & Sedes flavedine tingi: pariter infusio Sennæ, Cathartica etiam quibus chalybeata, aut vitriolica admiscuntur, alvi fæces quas evacuant, atredine inficiunt. Porro diversimoda corporis constitutio, ac humorum crasis, diversas excrementorum apparentias producit. Quippe cum in his vasa Choledocha Bile turgeant, in illis sales vitriolici tincturæ Atraturæ parentes in primis viis stabulentur, inque aliis propter malam victus rationem Serositates plurimæ in toto corpore aggerantur; propterea cum ejusmodi sedes à quocunque Pharmaco sequentur, si contigerit illos humores à Cholagogo vulgo dicto, istos à melanagogo, atque hos ab hydragogo purgari, tales à Medicamento elective excerni perhibentur. Quod igitur spectat ad delectum in Purgantibus habendum, licet decantatur istæ medicaminum, succo huic, aut illi appropriatorum classes, minime arrideant; attamen non quælibet Cathartica in quibusvis casibus indifferenter usurpanda censemus; quin vero prudentis medici judicio, ac discrimine sagaci opus est, ut juxta patientium vires, temperamentum, viscerum robur & tenorem, tolerantiam, consuetudinem, & imaginationem; quinimo juxta morbi naturam, tempus, & conditionem, purgatio levior aut fortior, è calidis aut temperatis, blandis aut acrioribus, in substantia solida aut liquida, aut alia alterius cujusdam generis aut formulæ instituat.

Humorum præparationem ad purgationem necessariam.

Antiquiores Medici, quibus etiam Neoterici plures astipulantur, uti Purgationem electivam, ita humorum præparationem isti præviam, & quasi necessariam statuerunt: Quapropter in libris practicis quoties Pharmacia Cathartica præscribitur, ex more solenni, & quadam

dam quasi pompa, præparantium cuilibet humori destinatorum series longa proponitur; quorum usus tametsi speciosus admodum, minime utilis videtur; quia tales humores revera non existunt, prout alibi clare ostendimus. At vero cum purgatio non omni tempore, nec in qualibet corporis conditione conveniat, ad eam rite peragendam, tum opportunitas, tum Apparatus quidam requiritur; atque utraque hæc, & Primas Vias, & Massam Sanguineam respiciunt.

Qualis apparatus ad Catharsin requiritur.

Quoad prius, si quando Stomachus aut phlegmatis viscosi saburra aggravatur, aut bilis turgidæ æstuatione molestat, catharsis sapissime aut frustra aut perperam celebratur, nisi prius contenta istæ aut Vomitorio exhibito everrantur, aut illorum aggravatio & effervescencia Digestivis emendentur.

1. Respectu stomachi.

Quod vero ad Sanguinem spectat, Purgatio sæpe intempestiva, quandoque item incongrua est, atque in neutro horum casu, Præparantia vulgo, sed tantum Alterantia conveniunt: Quippe non humores isti imaginarii versus Evacuationem disponendi sunt, verum ipse Sanguis vel à Statu turbido, & confuso ad Sedatum; vel à debilitate aut Dyscrasia, ad vigorem, & æquabile temperamentum reduci debet. Dum sanguis febriliter æstuans in mixtione sua perturbatur, Catharsis semper nocua deprehenditur; ideoque ab Hippocrate, & veteribus damnatur: nec minus dum massa ejus languida & debilis, ad fermentationem debitam haud assurgit, pharmacia ista interdicatur. Porro cum sanguis supra modum biliosus, aut aquosus existit, vel in Coagulationes aut Fusiones nimis inclinatur, purgantia ut plurimum, ejusmodi deliquia, aut depravationem ejus non submovent, verum sæpius adaugent. Quin potius in istis casibus remedia Alterantia indicantur, quæ nempe Salium, Sulphuris, ac Seri separationes, aut combinationes iniquas destruant, aliasque

2. Respectu sanguinis.

que enormitates eorum tollant: Super his medicamentis pharmacis cathartice aut praevis, aut, quod saepe numero satis est, vicem ejus suppletibus, viz Digestivis, & Alterantibus inferius speciatim dicetur.

Cathartici facultas sive virtus duplex, irritativa & fermentativa.

A Cuiusmodi particulis elementaribus utraque dependet.

Irritativa non procedit à Spiritu, aqua, aut terra.

Nec à Sale aut Sulphure solitariis,

Sed ab his simul combinatis.

Circa Medicinæ Purgantis Theoriam, haud multa amplius dicenda occurrent: nisi quod siquidem (uti è prædictis liquet) Cathartica tum Spiritus fibrarum splanchnicarum incolas, sc. hos in Sensiones molestas, proindeque alios in Contractiones excretorias irritant, tum insuper humores & sanguinem fermentant, inque varias fusions & partium secretiones cogunt, inquirendum restat, à cujusmodi particulis sive Elementaribus, sive Secundariis, ac (ut ita loquar) Qualitativis, utraque ista virtus tum Irritativa, tum Fermentativa dependeat. Super his in Genere advertimus, quod postea instantiis confirmabitur, vim Irritativam in visceribus exerci solitam, & cujus instinctu Spasmi Cathartici accientur, nequaquam è Medicamento principis, aut particulis Spirituosis, Aquosis aut Terrestribus procedere, nedum à Salinis aut Sulphureis unquam solitariis, sed ab iisdem semper combinatis, cumque aliis interdum adjunctis exoriri. Quamvis enim Sal, & Sulphur præcipua Irritationis Cathartice instrumenta sunt, neutrum tamen ex iis simplex visceribus adeo infestum esse solet, ut fibras motrices in spasmos excretorios conciter, illa simul conjuncta, se mutuo exaltant & in aculeos adigunt; quinimo crasin corpori nostro inimicam, & prorsus indomabilem acquirunt. Tinctura Antimonii, item Cerussa ejus stomacho nullam molestiam inferunt, sed potius grata, & Cardiaca existunt. Attamen Crocus metallorum, Stibium, Butyrum Antimonii, aliaque ex Sulphure, & Sale conjugatis præparata, in Emetica aut Cathartica maxime Elateria evadunt. Pariter alibi advertimus particulas Sulphureas & Salinas ab invicem separatas, & solitarias,

tarias, & odoris, & saporis fatis grati existere, eas vero intime commistas, mox foetorem, & ranciditatem contrahere.

Quod vero ad Fermentationem Catharticam spectat, non ita plane constat utrum eadem prorsus particulae, quæ spiritus in Spasmos excretorios irritant, etiam sanguinem fundunt, inque partes secedere faciunt, proinde ut recrementa ejus ex Arteriarum osculis in cavitates viscerum exspuant. Profecto sanguis, quemadmodum & lac, fere tantum ab Acidis fundi, inque serositates præcipitari solet, prout infra per experimenta, & rationes fuse declarabitur. Sales Alkali, Fixus & Volatilis, immo & Nitrosus, sanguinis mixtionem minime dissolvunt, quin potius integram servant, & solutam restituant; pariter & spiritus vini, aliaque purissime sulphurea: at vero tantum abest Acida catharsin promovere, ut à nihilo magis pharmacorum vis purgans infringatur, aut penitus tollatur.

Itaque de purgantibus ut examine per sensum facto judicium feramus, verisimillimum videtur, ea (siquidem sapore plerumque acri, & nonnihil pungitivo prædita sint) una cum Sulphure, Sale quodam volatili, & acri, (qui in fortioribus quodammodo septicus est) imbui, atque tales eorum particulas Sulphureo-salinas non Acidorum, aliorumve Salium Præcipitatoriorum ritu cruorem fundere, quatenus ejus partes quasdam magis intime & amice dum amplexantur, ab aliis confociis diripiunt, & sibimet devinciunt; verum è contra particulae catharticae toti massæ sanguineæ, cunctisque ejus particulis incongruæ, simulque immiscibiles, & indomabiles cum sint, confusione sua eas omnes exagitant, inque effervescentiam expurgativam concitant; quæ adscito mox cordis pulsu citatiori, non prius sedatur, quam corpuscula quæque heterogenea foras eliminantur, expulsis una serosi Humoribus quo miscentur

Virtus fermentativa à cujusmodi particulis pendeat.

Medicamenti vis cathartica à sulphure cum sale volatili & quodammodo septica.

portione

porzione quadam, aliisque interdum sanguinis recrementis.

Massa Sanguinea Cathartici fortioris particulis infecta simili ritu effervescit, quemadmodum vina generosa ab heterogeneis dolio injectis, propter incongrui istius exclusionem de novo fermentescere perhibentur, adeoque interdum intra cadum ebullire persistunt, donec aut vas disrumpitur, aut crasis illorum penitus vitatur. Hoc autem non ita frequenter liquori sanguineo contingit; quoniam ex Arteriis passim ubique, & præsertim paulo apertius in cavitates intestinorum dehiscientibus, tum incongruæ cathartici particulae, tum aliæ cruoris ab iis vitiatæ, & secretæ facile ejiciuntur. Quamquam, & purgantia interdum vehementiora sanguinis temperamentum valde pervertunt, & quasi venenant. Enimvero istorum nonnulla plane septica, & corruptiva pari modo per diarrhæam operantur, ac Cantharides per diuresin; nempe laticem sanguineum ex parte liquant ac corrumpunt, dein liquamina ejus cum medicamenti particulis rejectis præ acrimonia sua partes quas pertranseunt plurimum irritant, & sæpe corrodunt. Quapropter, quibus sanitas aut longævitas curæ sunt, Empiricos, pharmacia fere tantum Mercuriali aut Elateria utentes, cane pejus & angue devitent.

Cathartica fortiora per sedem, quemadmodum cantharides per urinam, operantur.

SECT. III. CAP. II.

*Cathartorum Species, Formulæ, & compositionum
quarundum Ætiologiæ.*

Cathartorum classi Mineralia haud multum contribuunt; etsi vomitoria, & diaphoretica magis celebria ex eo potissimum penu sumantur: verum purgantia, cum mediæ virtutis, & diversæ operationis sint, ex impuris istis, & durioribus concretis formari nequeunt. Nam si vis Elateria, ut ut correctissima, velut aculeus aliquatenus in mixto relinquatur, quicquid irritationis in ventriculo exinde procedit, vomitionem inducet; sin ista penitus eximatur, nulla excretio in visceribus ciebitur, sed propter salis Alchali reliquias quasdam, vis omnis in Diaphoresin cedit. Enimvero pharmaca Emetica ejusmodi videntur esse, quæ cum nullo modo in ventriculo subigi, & domari possint, atque particulis acrioribus ceu velut aculeatis, nempe Sulphureo-salinis prædita sint, fibras stomachicas, quo illinc via brevissima, scilicet per vomitum è vestigio exterminantur, in spasmos violenter excretorios cient: è contra Diaphoretica quamvis subigi, & domari nequeant, siquidem vero stimulis sive aculeis ademptis, particulæ eorum in minutias velut globulares & acierum expertes confringantur, stomachum minime irritant, in massam vero sanguineam transeuntes, eam utpote immiscibiles & indomitæ fermentant, inque effervescentiam universalem, qua una cum seroso latice, aliisque cruoris recrementis evaporent, concitant. Purgantia autem, particulis incongruis, sed hebetioribus, & debilioribus prædita, fibras stomachicas nec statim, nec vehementer irritant; attamen postquam has paulo altius subierint, primoensionem molestam cient, dein, ut, quod molestum est, sine perturbatione magna foras ejiciant,

O motus

*Cathartica vix
ulla è minerali-
bus.*

*Ex eo penu, Eme-
tica, & Diapho-
retica præcipua
sumuntur.*

*Discriminis isti-
us ratio inquiritur.*

motus excretorios solitos, & ordinarios, sc. per ductus intestinales augeri, & multiplicari faciunt.

E mineralibus purgantia quedam minus propria dicta.

At vero è mineralibus nonnulla, uti Mercurius dulcis, lapis Lazulus, Armenus, & quedam alia, tametsi improprie cathartice accenseantur, sunt enim operationis minus fidæ aut certæ, proinde ut rarius per se in finem istum usurpentur; cum aliis vero purgantibus non sine fructu exhibentur.

E vegetabilibus cathartica quamplurima & varii generis.

Purgantium recensio.

Ad vegetabilia autem descendentes, campum hic latum & cathartice confitissimum ingredimur: quæ cum multiplicia fuerint, variis modis recenseri, & distribui solent; sc. in mitiora, mediocria, & vehementia; item in cholagoga, melanagoga, phlegmagoga, & hydrogoga: porro in *καταρκτησιν*, minorativa, & eradicativa. Non est ut singulis hisce tribus insistamus, verum ad tria tantum genera totam supellectilem Catharticam reducemus; sc. primo in loco habeantur, quæ in visceribus irritationem non nisi leviolem, inque sanguine & humoribus fermentationem tantummodo mitem præstant: cujus generis sunt Viola, Cassia, Tamariindi, Rosa, Rhabarbarum, Senna, Myrobalani, Epithymum, Carthamus, Agaricus, Aloe, & similia. Secundo, quæ tum in visceribus vellicationem, tum in humoribus effervescentiam paulo fortius cient; proinde ut in his perturbationes magnæ, & interdum febriles; inque illis spasmi cum torminibus, etsi non immanes, excitentur: in quo censu ponuntur, Scammonium, Turbith, Hermodactyli, Mechoaca, Jalapium, Ebulus, Sambucus, Opopanax, Sagapenum. Ultimo constituuntur, quæ ventriculum & intestina atrociter vellicant, & lancinant, quinimo sanguinem aliosque humores vi quadam septica plurimum exagitant, fundunt, inque mixtione solvunt: talia sunt Helleborus, Elaterium, Soldanella, Euphorbium, Esula, Colocynthis, &c.

Vegeta-

Vegetabilia non, uti mineralia, ad compages suas referandas, longâ præparatione semper opus habent: hæc enim sæpius, dum mixtio integra est, (secus ac de illis annotavimus) fortius operantur. Nam quorum virtus in syssali subtili, & fugaci consistit, haud magna *ὑπερβολῇ* & apparatu chymico in Extracta, Magisteria, aut quintas Essentias reduci debent: quin plurima illorum, uti Rhabarbarum, Manna, Cassia, Senna, Myrobalani, &c. in pilulas aut pulveres redacta, aut liquore idoneo infusa, aut decocta, & melius, & facilius operantur; quæ, si nimio artificio vexentur, vim purgatricem aut penitus amittunt, aut pigrè eam, & cum molestia exercent. Usitatum est ad eliciendas vegetabilium tincturas, liquorem, cui infundantur, Tartari vel Absynthii salibus imprægnare; ita namque saturatum colorem cito adipiscitur. Etsi morem hunc non improbo, quatenus sales herbarum fixi cum succis acidis ventriculi & intestinorum effervescunt; attramentum dolum in eo latentem detegere licet: quippe tincturam istam saturatam sales non eliciunt, sed apparere faciunt. Nam Rhabarbari, Sennæ, aut alius vegetabilis infusioni jam factæ, & colatæ, si salem Tartari addideris, illico tinctura, sive color ejus multo saturatior evadet: cujus ratio est, quod particula salino-fixæ obtusæ admodum liquoris poros inferciunt, proinde ut lucis radii inter transeundum plurimum refringantur: quapropter tinctura quævis, ob salem Tartari saturatior facta, ab infuso spiritu Vitrioli, cujus particulae sunt aculeatæ, sine materię cujusvis præcipitatione, mox clarior & tenuior evadet.

Cathartica vegetabilia præparatione chymica non multum egent.

Quædam ex his per extractionem meliorantur.

Sal Tartari ad tincturæ purgantis extractionem quid confert.

At vero Catharticorum vegetabilium nonnulla etiam præparatione chymica emendantur: nam, è quibus Sale ac Sulphure refertis, particula activæ & benignæ à reliquis hebetioribus & malignis secerni, inque extracta resinosa, aut alius generis compendiosa redigi

Apparatus chymicus pro extrahendis resinosis & salinis perquam utilis.

possint; certe bono cum fructu horum Analysis, & nova synthesis instituat. Quamobrem, pro Catharticis quibusdam rite præparandis, cum spiritu vini partem sulphuream & aliquotam salinam extrahimus; uti in magisteriis resinosis Jalapiæ, Scammonii, Mechoacæ, &c. Propter alia, menstruis salinis, sc. Aceto destillato, aut Aquis cum spiritu Vitrioli, vel sale Tartari exacuatis, utimur: idque sub duplici respectu; nimirum, vel ut particulis activis à materia terrestri separatis, pharmacum in minore mole, & forma elegantiore componatur; vel ut mixti qualitates effera quæque, aut virulentæ, eximi, aut domari possint.

*Purgantium
formula præci-
pue notantur.*

Infiniti res operis ac tædii esset, Cathartica hic omnia simplicia, eorumque Præparationes, Dispensationes, & Doses singulatim recensere: Quod ad propositum nostrum satis est, cum medicamentorum purgantium compositiones præcipuæ sunt Potiones, Pulveres, Boli, Electuaria, Morsuli sive Tabulæ, atque Cervisiæ, aut Vina Medicata; singulorum ex his, Formulas quasdam selectiores, easque triplicis generis, juxta quod pharmaci operatio, lenis, mediocris, aut fortis esse debet, subjiciemus; quibus addentur quarto purgantium facile parabilium Recepta pro pauperibus.

Potiones lenes.

I. Potiones lenes. *R. Rhabarb. incisi ℥iij. Sant. Citr. ℥ss. salis tartari ℥j. infunde frigide per noctem in aq. Cichorei, & vini albi ℥iij. colaturæ claræ ℥iij. adde syrupi Cichorei cum Rhabar. ℥ss. aq. Cinnam. ℥ij. f. potio.*

Mediocrates;

2. Mediocrates. *R. Sennæ opt. ℥ij. Rhabar. Agarici trochis. ana ℥ss. Sant. Citr. ℥ij. salis Tartari ℥ss. Sem. Coriand. ℥j. infund. clausæ, & calide in vini albi & aq. font. ana ℥iij. per noctem: colaturæ ℥iij. adde syrupi de pomis purg. ℥j. aq. Mirab. ℥ij. f. potio. Vel R. decoct. Sen. Gereon. ℥iij. syrupi Rosarum solut. ℥j. cremoris Tartari ℥ss. Aq. Cinnam. ℥ij. f. potio.*

R. Sennæ

℞ Sennæ opt. Cassiæ fist. Tamarind. ana ℥ss. sem. Coriand. ʒij. coq. in aq. font. ana ʒx. ad tertiæ part. consumt. colaturæ clarif. cum albumine ovi addendo syr. de pomis ʒj. f. potio.

3. Fortes. ℞ Decocti Sen. Gereonis (cum additione ^{Fortes,} fibrar. Hellebori nigri, & Agarici ana ℥ss.) ʒvj. Syrupi rosar. solut. vel flor. Persicor. ʒj. Aq. Mirab. ʒij. vel

℞ Sen. opt. ℥ss. fibr. Helleb. nigr. Turbith. ana ʒij. Sant. Citr. ʒj. sem. Coriand. ℥ss. salis Tartari ℥ss. f. infusio clausa, & calida in vini albi ʒviij. per noctem; colaturæ claræ ʒv. adde electuarii e succo rosar. ʒiij. syr. e spina Cathartica ʒvj. Aq. Cinnam. ʒij. f. potio.

4. Potiones facile parabiles pro pauperibus. ℞ Li- ^{Facile parabi-}
ni Cathartici Mj. Sem. fœniculi dulcis ʒij. coquantur ^{les.}
in aq. font. q. s. ad ʒvj. addendo vini albi ʒij. f. potio.
Eodem modo paretur haustus catharticus e flor. rosar. Damascen. item ex foliis Mali Persici, nec non ex radicibus Eupatorii Avicennæ.

II. Pilulæ. primo operationis facilioris. ℞ pil. ^{2. Pilulæ lenes,}
stomach. cum Gum. ʒj. ad ʒß. Tartari vitriolat. gr. ij. balsomi Peru. q. s. f. pil. iij. vel iiij. Eodem modo parentur ex massa pil. Ruffii, Mastichin. de Succino, item extracti nost. solut. cujus descriptio habeatur in tractatu de scorbuto.

2: Mediocres. ℞ pil. stom. cum Gum. ℥ss. resinæ ^{Mediocrates,}
Falap. gr. iiij. ad x. Tartari vitriolat. gr. vj. Ammoniaci solut. q. s. f. pil. iij. Eodem modo parentur ex massa pil. de succino. Tart. Quercetan. Item loco resin. Falap. subdatur scammonii sulph. gr. vj. ad xij. vel resin. Scam. gr. viij. ad xiv. Vel ℞ pil. stom. cum Gum. ana ʒj. resin. Falap. gr. vj. ad xij. balsom. Peru q. s. f. pil. iij.

3. Fortiores, ℞ pil. Rudii. ℥ss. resin. Falap. gr. viij. ^{Fortiores,}
ad xij. balsam. Peru q. s. f. pil. iij. sumend. cum regimine.

mine. Simili ritu parentur ex massa pil. coch. de sagapeno.
 R pil. ex duobus ʒj. ad ʒss. Calamelanos ʒj. f. pil. iiij.
 sumend. cum regimine.

Facile parabiles.

4. Facile parabiles & pretii minoris. R Pul.
 Jalapii select. ʒij. Diagridii. ʒj. Caryophyll. Zinzib.
 ana ʒj. Ammoniac. solut. q. s. f. massa, dosis ʒss.

R pil. Chacchar. ʒss. ad ʒij. f. pil. iiij.

III. Pulveres
 mitiores,

III. Pulveres. Primo Mitiores. R Rhabarb. pul.
 ʒss. salis absynt. ʒss. caryophyll. gr. ij. f. pul. detur in
 cochl. j. aq. Cinnam. tenuioris, vel in haustu brodii.

R Pul. Sen. compos. majoris ʒss. ad ʒj. detur in hau-
 stu liquoris posset.

R Pul. folior. sen. ʒj. Calamel. gr. xvii. Sant. citr.
 ʒss. f. pul. detur in cochl. panatelle.

Mediocris,

2. Mediocris. R Diasen. ʒj. Cremoris Tart.
 ʒj. f. pul. detur in haustu brodii.

R Resin. Jalap. gr. x. Calamel. ʒj. Caryophyll. gr.
 vj. f. pul. similiter sumend.

R Specier. Diatribith cum Rhabarb. ʒss. ad ʒj. Cre-
 moris Tart. ʒj. ad ʒss.

3. Fortiores.

3. Fortiores. R Turbith, Hermodact. ana ʒiij.
 Diagrid. ʒj. Zinzib. ʒj. f. pul. Dosis ʒss. ad ʒj.

R pul. Cornachini ʒj. Eodem modo detur pul. Her-
 modactyl. compos. item pulv. hydroticus Riverii.

Facile parabiles.

4. Viles, & facile parabiles. R Pul. rad. Jalap.
 select. ʒj. Zinzib. ʒj. detur in haustu vini albi. Pari-
 ter pul. radicum Mechoacæ, item folior. Sen. ad ʒj. in
 quolibet liquore sumantur.

IV. Boli & E-
 lectuaria.

IV. Boli & Electuaria Primo quæ mitius operantur.

R Electuar. Lenitivi ʒss. Crem. Tart. ʒss. syrup. ro-
 sar. q. s. f. Bolus. R Cassiæ recent. ʒss. pul. Rhabar.
 ʒss. Crem. Tart. ʒj. syrup. rosar. q. s. f. Bolus.

Mediocris.

2. Mediocriter. R Elect. lenit. ʒss. Crem. Tart.
 ʒss. resin. Jalap. gr. vj. syrup. rosar. q. s. f. Bolus.

R Electuaria Diaphœnici ʒss. pul. Hermodactyl.

com-

composit. ʒss. syrup. Sambuc. q. s. f. Bolus.

3. Fortiter. R. Elect. è succo Rosar. ʒss. resin. Fortiores,
ʒalap. gr. x. Crem. Tart. ʒß. syr. Sambu. q. s. f. Bolus.

Electuaria componuntur ex iisdem in maiore quantitate compositis, addendo confer. rosar. damasc. vel florum Persicorum, dosi q. nucis castaneæ sumend. mane primo quotidie, vel bis aut ter in septimana.

4. Boli & Electuaria facile parabilia. R. Pul. rad. Facile parabiles.
ʒalap. ʒj. Mechoacæ ʒss. Zinziberis ʒij. Caryophyll. ʒj. Crem. Tart. ʒiij. salis absynt. ʒj. sacchari ʒij. syrup. rosar. solut. q. s. f. Elect. dosi q. nucis juglandis.

Confectio solutiva, & passula Laxantes, Diaprunum Sylvii, Praxeos medica pag. 30.

V. Morfuli sive Tabulæ, operationis mediocris. V. Morfuli sive Tabulæ.
R. Pul. Mechoacæ, Turbith gummosi, ana ʒß. Scam. sulphurati ʒij. resin. ʒalap. ʒj. Sant. citr. ʒj. Crem. Tart. ʒij. confer. violaceæ ʒj. sacchari in aq. ros. solut. & ad Tabulat. coct. lib. j. s. a. f. Tabulæ pond. ʒj. dosi j. vel ij. Tabulæ purg. Sylvii praxeos medica pag. 18.

VI. Vina & Cervisæ medicatæ, sive purgantes mediocres. VI. Vina & Cervisæ medicatæ.
R. Folior. Sen. ʒiss. Turbith, Mechoacæ, ana ʒvj. fibr. Helleb. nigr. ʒij. Cubeb. rad. Galang. Cinnam. acuti, ana ʒij. ponantur in vitro capaci cum vini Rhemani lib. iij. salis Tart. ʒiss. stent frigide & clausæ per 6 dies, adde sacch. candi ʒiij. & trajice per manicam Hippo. dosi ʒiij. vel iij.

R. Folior. sen. ʒiij. rad. polypod. qu. Lapathi acuti prepar. ana ʒij. Turbith, Mechoacæ, ana ʒiss. Epithymi, Sant. citr. ana ʒj. sem. Coriand. ʒiss. incis. & contus. paretur s. art. sacculus pro iij. congiis Cervisæ. Dosis ʒxij. ad lib. j. omni mane quotidie, vel bis aut ter in septimana.

Præpa-

112 *Catharticum species & Formulæ. SECT. III.*
Præparationum quarundam chymicarum Ætiologiæ.

Mercurius dulcis.

Mercurius dul-
cis.

℞ Mercurii sublimat. corrosivi ℥vj. Argenti vivi optime purgati ℥iiij ss. simul terant. in mortario vitreo ad perfectam mixtionem, dein sublimentur in furno Arena igne gradatim ad summum aucto, per horas xii. repetatur sublimatio semel, iterumque, addendo Mercurium, qui inter sublimandum crudus evasis: demum materies perfecte sublimata, pura, & albicans, recrémentis rejectis colligatur, & usui servetur. Dosis gr. xv. ad xxx: per se, vel cum cathartidis adjectis, quæ Mercurium sine periculo salivationis per sedem cito perducant.

*Mercurius sublimatus corrosivus,
 ex quo dulcis efficitur.*

Mercurius subli-
matus corrosi-
vus.

℞ Vitrioli calcinati lib. j. salis Marini calcinat. nitri opt. ana lib. ss. Mercurii purgati lib. j. terantur in mortario vitreo, aut ligneo ad perfectam mixtionem, addendo parum Aq. fortis, aut sp. aceti. sublimentur in furno Arena, igne per gradus ad summum aucto, repetatur labor, si opus fuerit, ut materies ad latera vasis sublimata colorem niveum acquirat. Hoc opus multa facilius procedet si argentum vivum dissolvatur in aq. fortis ex prædictis mineralibus destillata, dein materies, humiditate abstractâ, sublimetur igne intenso.

Utriusque Æ-
tiologia.

Quod vero ad medicamenti prædicti Ætiologiam spectat, imprimis de sublimato corrosivo satis obvium est, Mercurium à salibus (sive in ipsis mineralibus, sive in aqua forti illi scateant) dissolvi; cumque ipsis velut coagulatum, vi ignis in sublime ferri: Porro ab iisdem salibus, salinas Mercurii particulas congelantibus,

tibus, cæterasque intra poros suos occultentibus, colorem velut niveum produci; simulque ob eorundem salium superficieculas summe aculeatas, vini corrosivam subnasci. Dein quod sublimatione post argentum vivum in æquali ferè quantitate adjectum & incorporatum repetita, acredo ista tollatur; ratio est quod aculei salini à particulis mercurialibus copia auctis, & iisdem ubique accrescentibus adeo obtunduntur, & refringuntur, ut fibras sensiles minime uti prius fodicerent, aut lancinent: insuper hujus sublimati in mortario triti pulvis ob Mercurii quodammodo emergentis copiam flavescit. Quod autem Præcipitatum commune, in quo particulæ mercuriales salinis congelatis præpollent, summe corrosivum existit, ratio est, quoniam ignis corpuscula particulas quasque minerales exacuant, in quantum mulcimina quæque abigunt, iisque ipsis summe pungentibus accrescunt.

2. *Resina Jalapii.**Resina Jalapii.*

R. Rad. Jalap. ponderos. nigr. & splend. crassiuscule contus. lib. j. sp. vini lib. iij. digerantur clause & calide per duos vel tres dies, dein spiritus tinctus in cucurbitam vitream effusus ad quartæ partis remanentiam avocetur, cui cum aq. frigida instillatur, Resina ad vasis fundum præcipitabitur, quæ à sordibus abluta, & exsiccata servetur ad usum. Pul. ejus dosis gr. vi. ad xij. vel xiv.

In hac præparatione, sp. vini extrahit sulphureas istius concreti particulas, eoque facilius, in quantum hæ prius ex se separatæ & simul collectæ in mixto fuerunt; prout ex venis resinosis, & splendentibus colligere datur. Dum pars sulphurea extrahitur, aliquota etiam salina conjuncta videtur; quamobrem resina hæc

*Præparationis
Ætiologia.*

P

graveo-

graveolens & sapore acris fortiter purgat, & facile inflammabilis existit. Hoc in minore quantitate & fortius, quàm ipsumet mixtum integrum, operatur; in quantum particulæ omnes activæ, hebetioribus amotis simul concrescunt.

Resina Scammonii.

3. Resina Scammonii.

Hæc simili ritu ac resin. Jalap. paratur; verum in isto medicamine in quantum particulæ salinæ inter dissolvendum complures evadunt, nec in resina cum Sulphureis simul omnes colliguntur, operatio ejus mitior & debilior est quam totius mixti. Quamvis enim Sulphuris copia ingens Scammonio insit, à particulis tamen salinis operatio ejus plurimum dependet: quapropter dum pulvis ejus à sulphure accenso fumigatur, vis purgans multum infringitur; quatenus sales acidi cum fumo emissi concreti istius particulas alijsmodi salinas, subigunt aut figunt. Eodem apparatu uti ex Jalapio, & Scammonio, ex Turbith, & Mechoacâ extracta resinosa conficiuntur.

Extractum Hellebori nigri.

4. Extractum Hellebori nigri.

℞ Fibrar. Hellebori nigri lib. ss. contund. grosso modo in mortario lapideo, irrorando cum sp. salis opt. ℥iij. dein Matracio inditis affunde sp. vini tenuioris cum sale Tartari ad flavedinem impregnati lib. iij. addendo ligni Aloes & Caryophyllor. contus. ana ℥ij. digerantur clausæ, & calide in arena per dies tres vel quatuor; liquor totus filtretur, & leni Balnei calore avocetur ad consistentiam extracti. Dosis ℥j. ad 3j.

Pharmacum hoc, quatenus particula activæ & benignæ à reliquis tum hebetioribus, tum virulentis secreta,

cretæ, ac insuper à menstrui salibus magis fixatæ, & subactæ per se in massam rediguntur, in minori copia, & mitius quam radicum pulvis operatur, porro ob sales adjunctos, qui cum viscerum, & humorum corporis nostri salibus effervescent, efficacius existit.

Hæc de medicamentis, quæ ventriculo ingesta operationes suas fere tantum viis maxime apertis, & quasi regiis, nempe sursum aut deorsum, per Oesophagum in os, aut per intestina versus Anum dirigunt. Restant alia multiplicia, quæ, utrumque quo illa tendunt tramitem destinantia, actiones suas in sanguinem, & systema nervosum cum vario respectu ad Cor, Cerebrum, Renes, aliaque viscera, aut totius corporis habitum exerunt. De quibus demum methodice dicemus, postquam de Hypercatharsis remedio, & speciatim Dysenteria Londinensi nonnulla subjecerimus.

SECTIO III. CAP. III.

De Hypercatharseo remedio, sive de Medicamentis purgationem nimiam, aut Diarrhæam sistentibus.

*Item de Dysenteria Londinensi, in
cujus Theoriam, & Thera-
piam inquiritur.*

Circa Purgationem haud minus quam Vomitionem rite ordinandam, frenis æque ac calcari-
bus opus est. Quemadmodum enim medica-
menta Cathartica ad alvum lubricandam, aut
copiosius dejectandam necessarij interdum sunt usus,
ita, si Evacuatio istæc immoderata, aut non facile to-
lerabilis fuerit, remedia opposita seu Diarrhææ aut af-
fectus Dysenterici Antidota indicantur. Quo ritu, &
quibus afficiendi modis, Purgantia operationes suas
perficiunt, item ob quas præterea causas, & occasiones
Catharses spontaneæ frequenter eveniunt, in superio-
ribus ostensum est. Præsentis negotii erit in quibusque
his casibus, nempe tum in Hypercatharsi Medicamento-
sa, tum in Diarrhæa, & pathematis Dysentericis, Medendi
rationes una cum selectis remediorum formulis pro-
ponere.

*Hypercatharseo
medicamentoso
ratio.*

Medicamentum Purgans aut qualitate, aut quanti-
tate improporcionatum, fortius, & diutius operatur, &
quatenus fibras nerveas nimium irritando, spiritus ani-
males in excandescantias non facile sedandas adigit, &
quatenus sanguinem, & humores fundit, & quasi li-
quat; proinde ut liquamina eorum in viscerum cavitates
deposita irritationes excretorias adhuc majores fa-
ciant.

Methodus Therapeutica, Hypercatharseo tum præ-
cautionem, tum curationem respicit. Quoad prius ante
pharma-

pharmaciam in operatione ejus, & poſt eam, conſideratione, & cautela opus eſt. Primo namque imprimis perpendere oportet, tum corporis purgandi conſtitutionem, robur, & conſuetudinem; tum medicamenti exhibendi naturam, doſin, operandi modum, & effectus ordinarios; dein, ſymbolis collatis, agentis virtutem juxta patientis tolerantiam proportionare. Secundo dum Pharmacum operatur, coctionis viſcera, ſanguis, & ſpiritus animales à quavis alia perturbatione immunia ſerventur. Quare hoc tempore nec alimenta craſſa, viſcoſa, aut copioſa, quæ ventriculum moleſtant, ingerantur; frigoris externi occuſus, quo pori corporis conſtipentur, ſedulo vitetur; denique animus placidus uſque ac ſerenus curis & ſtudiis ſeverioribus vacet. Tertio Pharmaci operatione finita, & ſpirituum animalium exandefcentiam ſedari, atque ſanguinis, & humorum efferveſcentiam compelli oportet; in quos fines medicamentum Anodynum, aut blande hypnoticum exhibeatur, juxta formulas ſequentes.

Ejus præcautio.
1. Ante pharmaciam.

2. In operatione ejus.

3. Poſt eam.

℞ *Aq. florum Paralyſeos* ℥ij. *Cinnamomi* hordeat. *syrup. de Moeconio ana* ℥ſſ. *margarit.* ℥ſſ. *f. hauſt. hora ſomni ſumendus. Vel* ℞ *conſer. Roſ. rub. Vatriolat.* ℥ij. *Diaſcordii* ℥ſſ. *Margarit.* ℥ſſ. *Diadod.* q. ſ. ſ. *Bolus, ſumatur hora ſomni.*

Quod ſi omiſſa aut non obſtante hujusmodi cautione medicamento purganti Hypercatharſis ſupervenerit, illico Pateriens, lecto calenti impoſitus, methodo ſequenti tractetur. Imprimis ventriculi, & totius epigaſtri regionis aut Emplaſtrum ex Theriaca, aut ſotus è decocto Abſynthii Menthæ, cum Aromatis in vino rubro, cum ſtuphis lanceis calidiſſime intinctis, & expreſſis adhibeatur. ore protinus aſſumatur aut Bolus è Theriaca

Hypercatharſeos
Curatio.

Theriaca Andromachi, vel solutio ejus in aq. cinnamomi facta. Porro vinum ultum, & aq. menthae dilutum cochlearim crebra vice propinetur. Si alij tormina infestent, Enema ex lacte tepido, cum Theriaca dissoluta injiciatur, interim membris exterioribus frictiones calidae, ac interdum ligaturae, quibus sanguis extra devocetur, & à nimia colliquatione inque viscerum cavitates effusione detineatur, ad moveri debent: dein vespere, si vires consent, & pulsus satis robustus sit, aut Diacodii, aut Laudani liquidi dosis cum vehiculo idoneo sumatur.

*Quid in Diar-
rheis Sym-
maticis agen-
dum.*

Quod spectat ad Alias Purgationis nimiae species, quae, sine Cathartico exhibito, propter varias causas, & occasiones exoriri solitae, medicinam postulant, dico plerasque illarum mere symptomáticas, ab aliis affectibus pendere, earumque Therapiam eandem prorsus esse, ac pathematum istorum, quorum soboles existunt. Ita siquidem in Scorbuto ac Phthisi, usitatum est laborantes crebro ventris fluxu molestarí, Methodus medendi minime symptoma hoc, sed aegritudinis primariae causam summovendam respicit. Attamen praeterea, Alvi fluor (qui aut Diarrhaea, aut Dysenteria appellari solet) interdum per se morbus videtur, & quidem in hac urbe Londinensi, cum hujusmodi Affectus, fere quotannis regnare solitus, vulgo Endemius habeatur, opportunum erit hic loci, in Naturam ejus, causas, & Therapiam paulo altius inquirere.

*Dysenteria Lon-
dinensis.*

Quamvis Dysenteriae vocabulum, communi acceptione Alvi fluxum cruentum, sicut Diarrhaea humoralem denotet; attamen salva Etymologia, libet nomen istud morbo huic Londinensi, etiam quando minime sanguinolentus est, applicare. Etenim saepe, & jamdudum observavi, fluxus istius, qui fere quotannis hic circa Autumnum increbescere solitus, vulgo ventris tormina (sive nostro Idiomate) Grip-
ing

ing of the Guts) appellatur, duas, & longe diversas esse Species; in una sedes Aquosæ & quasi limpidae cum subita virium prostratione, in altera cruentæ attamen tolerabiles existunt; dejectiones interim biliosæ, aut phlegmaticæ (dum alteruter morbus grassatur) rarius eveniunt, & morbum non ita mali moris esse denotant. Quo utrique isti morbi Dysenterici, quoad rationes formales, causas, & ab invicem differentias, clare innotescant, ex re fore videtur utriusque Typus, quibusdam annis quando endemii fuerunt, à me observatos, & tunc graphice descriptos, hic subjicere.

*Dua Species
ejus
Viz. Aquosa
& Cruenta.*

Anno 1670. circa Æquinoctium Autumnale quamplurimi Dysenteria incruenta, verum atroci admodum, & valde periculosa laborabant. Affectus, & subito, & frequenter absque manifesta occasione invadens, laborantes cum vomitu immani & sedibus crebris, & aquosis cito in maximam debilitatem inque spirituum horrenda deliquia, & virium omnium prostrationes redigebat. Novi plures pridie satis sanos, & valde robustos intra 12. horas morbi hujus Tyrannidi adeo miserrime dejectos, ut cum pulsu debili, & exili, sudore frigido, atque respiratione anhela, & elata, jamjam moribundi viderentur: & quidem non pauci, quibus remedia idonea aut medendi opportunitas defuerunt, ab eo cito interibant. Aegritudo hæc per mensem integrum defæviens circa Idus Octobris decrescere coepit, & ante calendas Novembris fere in totum evanuit. Pauci eo tempore sedes cruentas, & non multi biliosas, plurimi vero & vomitus & alvi dejectiones aquosas & fere limpidas, & copiosas, habuerunt. Dumque intra hanc Urbem Dysenteria ista popularis adeo immaniter grassata est, rari aut saltem ultra tria milliaria fere sulcus decubuit. Porro hic loci quamvis plurimi agrotabant, morbus haud per contagium propagari, sed tantum prædispositos afficere videbatur. Nam in eadem

Prioris Descriptionis.

dem familia cum affectis conversati, haud magis quam eorum contubernia vitantes, corripiebantur.

Curatio ejus.

Pro curatione hujus morbi, nulla evacuatio juvabat, quinimo phlebotomia, vomitus, & catharsis nunquam non nocebant; verum remedia fere tantum cardiaca, & calidissima, sc. spiritu, ac sulphure aut sale volatili abundantia, commoda fuerunt; in tantum, ut spiritus vini cum saccharo parum deflagratus remedium popolare, & quasi epidemicum fuerit; atque in tali dysenteria fere semper proficuum; etsi in altera cruenta indifferenter usurpatum sæpe noxium deprehenderetur. Medendi methodus, quam in plurimis satis feliciter tunc adhibui, & in simili casu etiamnum soleo, juxta modum sequentem fuit.

Bolus.

℞ *Theriaca Andromachi* ℥j. vel ʒiʒ. sumat. in lecto superbibendo *Julapii* sequentis cochl. vii. vel viii. & repetat tertia vel quarta vel quinta quaque hora.

Julapium.

℞ *Aq. Menthe, Cinnam. bord. ana* ʒiij. *Aq. Cinnam. fort. Epidem. Theriacal. ana* ʒij. *Margar. pul.* ʒj. *sacchari crystal.* ʒss. *misc. f. Julap.* Eodem tempore placentia, ex pane testo *Theriaca* illinito, & vino generoso aut rubro calfacto intincta, ventriculo calidissime applicetur, & subinde mutetur.

Opiata.

Vesperi si pulsus, & respiratio satis robusta fuerint, propinetur *Laudani liquidi Cydoniati* gr. xx. in haustu *Aq. Epidem.*

℞ *Diascordii* ʒj. *Laudani liquid.* ʒss. *pul. è chelis compos.* ʒj. *Aq. Cinnam. q. s. f. Bolus* sumend. hora somni.

Quibus *Theriaca*, & *Mithridatium* nausæ sunt, aut minus congruunt, exhibeatur dosis pulveris sequentis, aut spiritus *Theriacalis*, tertia quaque hora cum *Julapio*.

℞ *Pul.*

℞ *Pul. è chelis compoj. rad. contrayer. serpentariae,* *Pulveris.*
Virgin. ana ʒj. Cinnam. rad. Tormentilla, ana ʒʒ. cro-
ci, coccinellæ, ana ʒj. f. pul. dosis ʒʒ. ad ʒij.

℞ *Sp. Theriacalis Armoniaci ʒiij. dosis ʒj. cum* *Spiritus.*
 Julapio quarta quaque hora, vel intermediis tempo-
 ribus inter doses pulveris. Eodem modo *sp. CC. vel fu-*
liginis exhiberi possint. Potus sit cervisia cum crusta
 panis, macere, & Cinnam. coctis, & edulcorata; aut
 vinum ustum, & aqua Menthæ dilutum. Victus sit
 jusculum pulli, aut avenaceum, aut panatella cum ra-
 suræ CC. eboris, rad. Scorzon. &c. incoctis.

Circa morbi hujus endemii *Ætiologiam*, imprimis *Morbi hujus*
 quæ causa ejus conjuncta fuerit, disquiramus: cujus- *Ætiologia.*
 modi nempe humor peccans, & excernendus viscera
 adeo infestarit, inque spasmos excretorios cum tormi-
 nibus, totius corporis perturbatione, & virium omni-
 um subita prostratione irritaverit. Certe nullus hunc
 bilem, vel succum pancreaticum, aliumve quemvis
 intra ductus intestinales genitum putabit: nec quidem
 à mero sanguine (prout aliquando in febrium crisi-
 bus accidit) eum in viscera suffusum credimus. Quin
 potius (uti ex subito languore, & cita spirituum ani-
 malium concidentia, & partium omnium enervatione
 conjicere licebit) suspicamur in hoc affectu succos cor-
 poris præstantiores, sc. nervosum, & nutritium solidis
 partibus adpositum, à crasi sua penitus vitiari, & quasi
 fluorem passos deliquari, inque massam sanguineam re-
 dundare; dein statim ex ea (siquidem incongrui, &
 immiscibiles, atque per urinam aut diapnoen amandari
 inhabiles fuerint) versus stomachum, & intestina per
 vasa coeliaca transferri, ibidemque arteriarum osculis
 consitissimis exundantes, horrenda istæ symptomata
 dysenterica excitare. Porro videtur quod insimul ipse
 sanguis aliorum humorum gurgite perfusus una colli-
 quescat, inque crasi solutus liquamina sua, cum al-

Q

teris

teris recrementis in viscerum cavitates profundant.

*Oritur imprimis
à liquoris ner-
vei vitio.*

Certe ex nulla alia causa fibræ omnes motrices, cum totius Animæ concordantia è vestigio resolvi possint, nisi quod humor eos actuant, & in quo spiritus Animales hospitantur, eas prorsus destituens, efflueret; & quidem effluere censemus, quatenus in crasi vitiatum, & quasi lac coalescens partes continentes molester, inque corrugationes, quibus excutitur iste, irritet. Præterea morbum hunc fere semper cum rigore cepisse advertimus: cui tamen calor & æstus febrilis minime succedebant, quia sanguis, licet per se parum in vitio, nihilominus succi alterius invadentis diluvio pene obrutus, haud emergere aut se recolligere potuit, ut febriliter ac in crisin efferveret. Hinc Cardiaca non nisi fortiora, & calidissima, uti aquæ ac spiritus ardentes, Theriaca, Mithridatium, & similia juvabant, quorum viz. particula summe activa; dum vasorum splanchnicorum oscula facile subierint, humores exundaturos repellerent; porro sensim in massam sanguineam se insinuant, ipsum vigorarent, inque fermentationem & diaphoreticos motum cicerent; quo & crasin pristinam recuperare, & quicquid ei incongruum ingeritur, in habitum corporis retorquere queat.

*Causæ ejus re-
motiores.*

Hæc de morbi hujus causa conjuncta sive proxima, remotiores sunt *ægyptiæ* sive antecedentes, & manifestæ sive evidentes; illæ denotant à qua *ægyptiæ* sive apparatus diathesis hujusmodi morbida & epidemica procedit; atque hæc propter quas occasiones, in Affectum Dysentericum citius prorumpit. Quoad priorem; morbus hic siquidem frequentius in Autumno grassatur, immoderate fructuum æstivorum seu potius *ægyptiæ* comestioni, à pluribus ascribitur, quod equidem pro dysenteria cruenta in causæ partem facile admittimus; quin etiam in aliquibus, morbum prædictum inde femininum quoddam habuisse merito suspicamur. At vero

*Quare Autum-
nalis & Epide-
mica existit.*

hanc

hanc causam istius morbi haud integram & adæquatam esse, vel hinc constat, quia multi hujus urbis incolæ, fructibus abstinentes, aut parcius utentes, Dysenteria incruenta, dum epidemica fuit, passim laborabant; atque alii fructivori in pagis vicinis ab ea prorsus immunes, febribus aliis sine alvi torminibus, aut fluxu afficiebantur. Enim vero sæpius observavi (quod etiam hoc Anno contigit) post æstatem impenso calidam & siccam, in Autumno febrem Epidemicam, & Anomalam, in pluribus Angliæ locis increbuisse, atque tunc temporis Londinenses pauciores quidem ab ista febre, quam plurimos vero à morbo Dysenterico decubuisse: cujus ratio videtur esse, quod cum corpora nostra propter æstatis prægressam intemperiem, in febres Autumnales disponantur, in fumoso & spississimo hoc aere, illæ potius in hanc morbi speciem determinantur. Quippe transpiratione impedita, humorum degenerum corruptela, per cutis poros effertur inhabiles, intus restagunt; ibidemque, ex arteriis simul omnibus erumpentes, horrenda istæ viscerrum pathemata inducunt.

Porro tempestas æstiva, juxta quod magis aut minus calida aut frigida, insimulque humida vel sicca fuerit, magnam in corporum nostro humoribus, prout etiam in succis quibuscumque fermentativis, alterationem facit; eoque à crasi sæpe genuina, in naturam acrem, aut acetosam, aut adustam pervertit. Insuper in quibundam Annis mutatio istæ potissimum sanguini, inque alijs magis Liqueo nervoso imprimatur. Ratione prioris, plenimque febres Autumnales, vel synochæ acutæ, vel intermittentes, atroces insequuntur, respectu alterius, febres anomale, & mali moris oriuntur, in quibus sine magna sanguinis incalescentia, aut molli crasi, cerebri & nervosi generis affectiones periculose increbescunt. Porro in hujusmodi pathematis, aut liquoris nervosi sensim degeneris recrementa, pigri

*Cause ejus ægri-
tyquas sunt*
1. Aeris Londi-
nensis crassities.

2. Anni intem-
peries.

motus sine turgescencia critica lente ac paulatim aggesta, ac intra partes continentes diu permanentia, febres ^{rapidus} cum torpore, & stupore (quales in spasmologia nostra olim descripsimus) pariunt: aut succi istius in crasi sua multum ac subito mutati corruptelæ, magis efferæ, & activæ cum fluore quodam turgescunt, atque è fibris, partibusque nerveis, & solidis ubique in massam sanguineam redundant, & exinde statim in viscerum cavitates exudantes, dysenteriam hujusmodi incruentam, qualis modo describitur, producant; & quidem hunc ventris fluxum aquosum à succi nervei, & nutritii potius, quam ipsius sanguinis depravatione, & colliquatione exoriri, propter subitas & magnas spirituum dejectiones (quas tanta meri sanguinis effusio non pareret) hinc insuper constat, quoniam hoc morbo laborantes, non æstu ac faucium ardore, aut linguæ scabritie molestantur, quin medicamenta calidissima bene tolerant; & quamprimum ab iis exhibitis humoris peccantis inversio, inque habitum corporis retorsio procuratur, illi sine febre, vigilia, aliisque sanguinis corrupti consequentiis facile convalescunt.

Causæ ejus evidentes.

Circa morbi hujus causas evidentes non est ut multum differamus, quando talis Anni constitutio est, ut propter iniquam aeris aut coeli influentiam succi à sanguine procreati sc. nerveus, & nutritius à debita crasi, in alienam naturam infestam, ac uti videtur acetosam, & proinde dysentericam degenerent. Errores in victu aliisque non naturalibus tunc temporis admissi pravam ejusmodi diathesin fovent, adaugent, citiusque in turgescentiæ eccatharticæ plenitudinem perducunt: singulas, à quibus fiunt, causas manifestas, & occasiones, non operæ pretium erit hic particulatim explicare, quin potius ad dysentericæ alterius, nempe cruentæ, Theoriam exponendam transeamus.

De Dysenteria Cruenta.

Autumnus Anni 1670. dysenteria incruenta modo Typus ejus describitur. descripta insignem, Hyems impense frigida, qualem vix quisquam tunc vivens cognoverat, insequuta est: nec minus alterius extremi particeps erat Æstas succedens, calidissima nempe & siccissima; ingruente posthæc Æquinoctio autumnali Febris epidemica exorta, per totam fere Angliam grassabatur. Hæc febris intermittens typum servans, paroxysmos modo quotidianos, modo tertianos habuit, cum nullo tamen aut perexiguo tantum frigore, sed calore valde intenso, qui per plures horas, & non raro ultra nycthemeri spatium protractus, vix in sudorem, cumque non nisi partialem, & sæpe interruptum transibat, et paroxysmi minime succedente. Laborantes statim languore insolito, vigiliis, vertigine, & frequenter cephalalgia immani afficiebantur: atque morbus raro aut nunquam crisi perfecta judicatus, diutissime protelabatur, & non raro capiti, aut pectori noxam incurabilem affigens, in affectionem Soporosam aut Phtisicam, & sæpe lethalem desinebat. Febrim huic similem in Puretologia nostra, unà cum Theoria & Therapeusi, olim descripsimus, quam & similis Anni constitutio præcessit.

Dum vero hæc febris ruri per vicos, & oppida ubique fere palabatur, Londini Dysenteria vere cruenta, utpote tum sanguinolenta tum crudelis valde deserviens, complures in sepulchrum subito præcipitabat. A primo hujus morbi invasione, plerumque cum ventris dolore, & torminibus, cruor copiose & crebro deiciebatur; vigilæ pertinaces, cum febre & siti ingenti urgere solebant; usque tamen vires mediocriter constabant, ita ut affecti, postquam circiter hebdomadam ægrorantes, fere vigesies quotidie dejecerint, lecto exsurgere.

Huic febris Anomala in aliis Angliæ locis contemporanea esse solet.

exfurgere potuerint. Dejectiones cruentæ licet terribiles viderentur, attamen laborantes haud cito interibant, quin plures septimanas, immo interdum menses sanguinem quotidie in magna copia excernentes persistebant; & deinum, siquando morbus usque in pejus vergens in exitium tenderet, ante lethum symptomata alia, ac imprimis vigiliæ, linguæ ac oris scabrities, sitis, & nonnunquam Aphthæ exitiales apparebant; quini-
mo fluxu intempestive, & debito citius cohibito symptomata ista citius erumpentia, magnum vitæ periculum indicabant. Pauperes mala victus ratione, à longo tempore prius usi, etiam quorum cura ab initio prætermiſsa, aut perperam administrata fuit, frequenter interibant, aut ægrius convalescebant; è contra meliori corporis habitu præditi, atque medicina tempestiva ac idonea freti sepiſſime evaserunt. Porro ipse morbus, licet Epidemicus, haud tamen pariter in omnibus malignus, sed in quibusdam mitior, inque aliis atrocior videbatur; viz. Alvi fluxus ab initio modolennis, & diarrhæa non abſimilis fuit, in qua dejectiones licet crebræ, sine dolore tamen, aut multo sanguine facili, ac interdum cito curabantur. Modo affectus iste valde teter, ac horrendus apparebat, in quo nempe sanguis in copia ingenti cum torminibus, & cruciatu acerrimo profundebatur. Cæterum dejectiones in his liquidæ, & sanguine diluto tinctæ, instar loturæ carni-
um, in aliis crassiores cruento saturate, ac in super muco albicante, & non raro membranarum frustis reſerta fuerunt. Doloris sedes modo superior, modo inferior, in his intestina tenuia, in illis crassa magis affici indicabat.

*Medendi Metho-
dus.*

Medendi methodus, cum remediis quæ in plurimis juvenem contulisse deprehendi, juxta modum sequenti fuit. Imprimis ad fluxum paulo sistendum, aut moderandum

R. The-

℞ *Theriaca Andromachi* ℥j. *laudani liquidi* Cydoniatig. xx. f. Bolus hora somni sumend.

℞ *Confer. rosar. rub. vitriolat.* ℥ij. *Theriaca And.* *Electuarium...*
 ℥j. pul. rad. *Tormentillæ*, *Contrayer.* *Margarit. corallii*
præ. ana ℥j. *syrup. è rosis siccis q. s. f. confect. sumat.*
quarta vel quinta quaque hora q. nucis castan. superbi-
bendo Julapii sequentis ℥ij.

℞ *Aq. Menthæ, Meliss. Cinnam. hord. ana* ℥iiij. *Julapium*
Theriacalis, Epidem. ana ℥ij. *Marg. ℥j. sacchari* ℥j.
misce, f. Julap.

Post diem unum aut alterum exhibeatur potio pur- *Purgatio lenis.*
 gans & astringentia.

℞ *Rhabarb. incis. ℥ij. myrobalanor. citrin. incis.*
℥iss. sant. rub. Cinnam. ana ℥j. f. infusio per noctem
in aq. plantag. & Cinnam. hord ana ℥ijss. f. express.
fortis, cui add Aq. Cinnamomi fort. ℥ijss. f. haustus.

Unoquoque vespere, ac insuper in quibusdam casi- *Opiata.*
 bus interdiu Laudani Dosis satis magnam exhibere so-
 lebam; nec unquam dysenterico cuiquam medicamen-
 tum hoc obfuisse novi; sive quod medicamenti vis nar-
 cotica à ventriculi succo acidiori perdometur & quasi
 cicuretur, seu potius, quod particula ejus ad sangui-
 nem transmissæ, exinde rursus, quo minus cerebrum
 afficiant, cum sedibus cruentis cito eliminantur.

Quibus Confectio superior, aut nausæ, aut minus
 commodo fuerit, loco ejus pulvis sequens exhibeatur.

℞ *Pul. pannonicæ rub. ℥j. rad. Contrayer. ℥ss. f. pul.* *Pulvis.*
divide in tres partes, sumatur pars j. in quolibet liquore.
Vel ℞ Boli Armen. Alexit. (hoc est succis folior.
Tormentil. Bistort. ros. rab. &c. impregnat. & so-
le exsiccatur) rad. Contrayer. ana ℥j. *Margarit. Co-*
rallii

rallii rub. succini albis. ana ʒʒ. f. pulvis. Dosis ʒij. ad ʒj.

Apozoma.

℞ Rad. Caryophyllat. Scorzonera, ana ʒj. Torment. Bistort. Contrayer. ana ʒijss. C. C. usti ʒij. rasura eboris, C. C. ana ʒij. Coccinel. ʒss. flor. ros. rub. ʒij. coquantur in s. q. aq. font. ad lib. ij. circa finem adde conserv. ros. rub. ʒij. colatura clarificata adde Aq. Epidem. ʒiiij. Dosis ʒij.

Ad sedanda intestinorum tormina, & erosiones sanandas enemata crebro ex usu esse solent.

℞ Decoct. summitatum hyperici, cum pedibus vervecinis, aut mesenterio ovino ʒviiij. vel xij. Theriacae Andr. ʒij. olei hyperici ʒijss. f. enema.

Omitto hic plures alias medicamentorum formulas, quæ in libris practicis passim extant, & quas unusquisque pro re nata præscribere possit, ac debeat. Quod superest in morbi hujus Epidemici seu potius Endemii Ætiologiam paulum inquiramus.

*Morbi hujus
Ætiologia.*

Dysenteriam, uti non incruentam, ita nec cruentam à meris intestinorum contentis acrioribus procedere ex prædictis satis constat. Porro sicut alter iste morbus, à Liquoris Nervæ, & Succu Nutritii degeneris fluore; ita hic potissimum à Sanguinis corruptela & vitio originem habuisse videtur; ac ideo quemadmodum istius hic loci Endemii alibi ægritudo, ~~id est~~ contemporanea fuit, ita cum Dysenteria cruenta Londinensis afflixit, febris intermittens tertianæ hæmitritææ (prout à Medicis describitur) similis reliquam Angliam infestabat. Et quidem satis obvium erit concipere, cum sanguis æstivis caloribus assatus, proindeque circa Autumnum in effervescentias febriles, & tanquam vina excalfacta in fermentationes, quibus expurgentur, immodicas

immodicas aptus fuerit, si particulas degeneres & excernendas propter Diapnoen, in aura spissiori impeditam, ordinaria per diaphoresin via amandare nequeat; quod iste effervescens adhuc, eas versus intestina transferat, perque arteriarum ibi consitissimarum oscula magis patentia eliminare satagat. At vero siquidem cruoris degeneris recrementa incongrua, sive ~~per se~~ ^{per se} ei penitus incocta, & intime confusa non facile extricari, aut secerni possunt, propterea iste saburra hac gravidus, ac onustus, inter circulandum, vasa exiliora dum pertransit, plurimum coarctatur; proindeque circa intestinorum superficies internas, ubi arteriarum tunicae sunt teneriores, & oscula laxiora, sanguis ibi turgescentis, simulque ob particulas heterogeneas, quibus saturatur est, incrassatus, & ad coagulandum aptus, facile erumpit; cumque recrementa sua secernere & exuere nequeat, suisque portiones iis maxime infestas effundit.

Itaque ad Dysenteriam Popularem excitandam, tria ^{Tria ad hunc morbum constituenda concurrunt.} concurrere oportebit. Viz. imprimis adsit massa sanguinea dyscrasia, propter Anni intemperiem exorta, qua in effervescentias febriles, aut sponte, aut occasionaliter ineundas, valde proclivis sit. Quapropter dum hic morbus Londini, febris Anomala in plerisque aliis locis grassari solet. Secundo sanguinis ita effervescentis, & crasi degeneris recrementa, & corruptelae ipsi intime adeo confunduntur, & incoquantur, ut neque facile secerni, nec Diaphoresi, aut Diuresi cito eliminari possint. Quare observavimus Febrem Dysenteriae huic contemporaneam usque diuturnam, & judicatu difficillimam fuisse, ejusque paroxysmos vix unquam ^{in a purgatione} desuisse. Tertio his accedat (quae diatheses praedictas in Dysenteriam cruentam determinat) pororum constipatio, propter fumosam & crassiorem aeris constitutionem inducta: Haec etenim sanguinis effervescentiam ^{per se} versus intestina dirigit; ubi cum purgamenta

gamenta ejus secerni, ac à reliqua liquoris massa facile abscedere nequeant, ipse per portiones maxime infectas, & proinde extravasari aptas, sponte effluit.

*Affectus hic aut
mitior aut ma-
lignus est.*

Propter hujusmodi apparatus *Dysenteria Londinensis* ordinaria, & non admodum maligna exoriri solet; quæ licet præ sedibus cruentis, horrenda statim, & plerumque diuturna est, haud tamen valde contagiosa, aut sæpius lethalis existit. Verum insuper hic morbus interdum virulentus & quasi pestilentialis plures interficit, & miasma suum per contagium late explicat. Porro in tali statu sanguinis portiones malignitate quadam tactæ, velut in peste corrumpi incipiunt, & statim à reliqua massa, ne tota mox pessundet, secerni, & eliminari debent; quæ tamen siquidem crassiores, proindeque per alvum potius, quam per habitum corporis aut urinam, expurgari aptæ, *Arteriæ Cœliacæ*, & *mesentericæ* ductu intestinorum tunicis inferuntur; ubi cum à reliquo sanguine non facile abscedunt, partim è vasis erumpentes, sedes cruentas inducunt, partimque intestinorum membranis infixæ, diathesin in iis aut phlegmonoeiden aut ulcerosam, quandoque item *sp hacelofam*, & cito exitialem pariunt.

Hæc de *Dysentericæ* cruentæ, quatenus circa Autumnum hujus loci morbus endemius esse solet, causis, tum *Conjuncta* tum *Antecedenti*: quod spectat ad causas manifestas, sive occasiones quæ diathesin citius in actum deducunt, huc imprimis referri debent mala victus ratio, atque aeris inspirati pravitas; quapropter in quacunque regione, ob pedorem, & vitiosa alimenta militum castris, & captivorum carceribus familiaris existit; porro ad hunc censum pleraque alia in non naturalibus errata pertinent, de quibus nec otium, nec operæ pretium erit hic particularius differere.

*Indicationes cu-
ratoria.*

Indicationes Therapeuticæ, in quas medendi ratio sive praxis superius adumbrata resolvi potest, præcipuæ,
sive

sive primariæ sunt quatuor, sc. duæ respectu Sanguinis, ac totidem respectu Viscerum. Primo quoad sanguinem, tum recrementa & corruptelas ejus intus vergentia exterius versus habitum corporis, quo per *duæ respectu sanguinis.* *duæ respectu sanguinis.* exhalant, propellere, tum coagulationes ejus dissolvere, & crasin, quantum, & quamprimum fieri potest, restituere oportebit: Prius horum Diaphoreticis, & alterum Alexipharmacis idoneis perficitur. Secundo quod *duæ item respectu viscerum.* spectat ad viscera, fibrarum nervearum sensio molesta, & carnearum ad spasmos excretorios irritatio sedari, atque vasorum oscula, ne sanguinem, & humores in ductus intestinales profundant, occludi debent. Prius horum Opiata, & alterum remedia Styptica sive astringentia efficere solent: Insuper his, symptomata maxime urgentia, & malos affectus huic morbo supervenire solitos, cujusmodi imprimis sunt Febris cum Siti ac Vigiliis, intestinorum tormina, ac interdum erosio, inflammatio, ac ulcera, sanare oportet.

Indicationibus istis primariis non singulatim & successively insistendum erit, verum eas simul omnes complicare, & eodem tempore prosequi incumbit. Quapropter medicamentorum formulæ, remedia diversi generis, sc. Alexiteria, Styptica, Diaphoretica, & Opiata comprehendere debent. Quoniam non facile erit hæc in methodum certam, & præcepta, quæ plurimis convenient, redigere, ideo satius duxi curationum dysentericarum Autumno Anni 1671, quando hic morbus atrociter desæviit, factarum, exempla quedam nunc in medium proferre.

Juvenis illustris 25 circiter annos natus, temperamenti sanguinei, & constitutionis prius sanæ, circa calendas Octobris, sine causa manifesta in dysenteriam incidit; & quamvis à primo statim die, sedes copiose & cruentæ cum torminibus erant; attamen robustus, & viribus adhuc constans medicinam, ad tertiam usque

132 *Dysenteria Londinensis Cruenta.* SECT. III.
diem distulit; quo tempore, serâ nocte accersitus præ-
scripsi bolum sequentem.

℞ *Theriaca Androm.* ʒj. laud. liquid. *Cydoniat.*
ʒj. misce, superbibat *ʒulapii sequentis haustulum.*
℞ *Aq. Tormentillæ, Menthæ, Cinnam. hord. ana* ʒiiij.
Theriacalis Epidem. ana ʒij. *Margarit.* ʒj. *sacchari* ʒj.
f. *ʒulap.* porro tertia quaque hora cepit electuarii se-
quent. circiter ʒiss. cum eodem *ʒulapio.*

℞ *Conserv. Ros. Rub.* ʒij. *Ther. Androm.* ʒj. pul.
rad. *Torment. contrayer. margarit. corall. præ. ana* ʒss.
syr. papav. Rhead. q. s.

His remediis morbi ferocia cito minuebatur, ut ny-
cthemeri spatio vix supra 6 aut 7 sedes habuerit, quæ
item non valde cruentæ ut prius, sed carunculis, &
quasi membranarum frustis refertæ apparebant; quod
ita procul dubio fiebat propter tunicæ villosæ portiun-
culas quasdam erosas: unoquoque vespere opiata cum
laudano sumebatur.

Die morbi quinta cepit haustum sequentem.

Purgatio.

℞ *Rhabarb. incis.* ʒij. *myrabalanor. citrin.* ʒiss.
sant. citrin. ʒss. *Cinnam. pul.* ʒj. *salis absynt.* ʒss. f.
infus. per noctem in aq. Plantag. & Cinnam. horde-
at. ana ʒiiss. colaturæ adde *aq. Cinnam. fort.* ʒij.

Ter vel quater purgabatur cum levamine, & die po-
stero, febre imminuta melius habuit, adeo ut conva-
lescere visus carnes comederit; inde tamen mox reci-
divam passus est, ut dysenteria cum febre rediens sta-
tim atrocior quam ab initio fuerit; eo tempore, cum
medicamenta priora nausæ esse ceperint, juxta modum
sequentem præscripsi.

℞ *Pul.*

℞ Pul. rad. *Tormentillæ*, *Contrayer. boli alexiterii* ^{Pulvis.}
 ana ʒj. *margarit. coral. rub. pr. succini albiß.* ana ʒss.
f. pul. dosis ʒß. in aq. destill. ʒiij.

℞ Summit. *Cupressi*, *Myrti*, ana M. iij. folior. ^{Aqua destillata.}
Ulmariæ, *pimpinell. Hyperici*, *Caryophyllat.* ana M.
 ii. rad. *torment. Bistort.* ana ʒvj. *florum ros. rub. M.*
 iij. *Baccar. Chermes ʒiij. Cinnam. maceris*, ana ʒj.
concis. omnibus, & simul contusis affunde vini rub.
Florentini, Aq. rosar. rub. ana lib. iij. destillentur or-
ganis communibus, liquor totus misceatur, & edulco-
retur inter sumendum, cum syr. è coralliis. Item ter, vel
quater in die cepit decocti sequentis ʒiij. vel iij. ℞ rad. ^{Apozema.}
Caryophyllatæ, Scorzonera, ana ʒj. *Torment. ʒij. CC.*
usti, & pul. ʒvj. ras. Eboris CC. ana ʒij. summitat. Hy-
per. M. j. flor. ros. rub. balaußt. ana p. j. coquantur in
aq. font. lib. iij. ad ij. addendo circa finem vini rub.
Lisbon. ʒiij. conser. ros. rub. ʒiij. effervescent clausæ
per horam j. dein coletur per Manicam Hippocratis.

Singulis noctibus cepit Laudani liquidi ʒj. in aq.
dysentericæ modo descriptæ cum syrupo caryophyl. ʒiij.

Pro potu ordinario decoctum CC. usti, cum hordeo, ^{Decoctum pro}
crusta panis, macere, & Cinnam. cujus lib. iss. lactis ^{potu ordinario.}
recentis lib. j. addebatur.

Infusio purgans iterum sumebatur, cujus, & prio-
 rum usu, intra 10 dies febre evanescente dysenteria lon-
 ge mitior evalit, quæ licet sine torminibus aut multo
 sanguine, usque tamen cum carunculis, membranarum
 frustis, & phlegmate sive gelatina cruenta quotidie ex-
 cretis, persistit.

Itaque ad intestina corroboranda, & sananda sequen- ^{Enema.}
 tia exhibebantur.

℞ Summitatum *Cyperici*, folior. *vincæ pervincæ pi-*
losellæ ana Mj. *flor. rosar. rub. pug. ij. coquantur in*
jure

Emplastrum.

Cydonium medicatum.

jure intestinorum vervecin. colaturæ lib. j. adde olei Hyperici ℥ij. mellis ros. ℥iſſ. miſce pro duobus clyſteribus, quorum unus mane, & alter hora quinta pomeridian. injiciebatur. emplastrum de Minio & Paracelsi ſup. abdomen geſtabatur, porro bis in die cepit ſucci plantaginis cum Aq. Scordii & epidemica expreſſi ℥ij. item quotidie comedebat pomum Cydonium excavatum, atque pulvere olibani, Maſtichis, & baſami Tolutani impletum ac ſub cineribus coctum.

His remediis conſtanter uſus, intra menſem perfecte convaleſcebat.

Hiſtoria ſecunda.

Circa idem tempus Juvenis alter robuſtus in Dyſenteriam terribilem incidit: à primo ſtatim die ſedes crebræ, & valde cruentæ cum dolore & torminibus erumpebant; inſuper febris intenſa, cum vomitu atroci, ſiti, & vigiliis infeſtabant: cum ab opiatīs aſſumptis ſymptomata hæc paulo mitigarentur, mox delirio, & vertigine, cum pulſu intermittente, & rigoribus horrendis afficiebatur; in quantum ſc. materies maligna intus cohibita, illico in cerebrum, & nervos redundaret; qui tamen affectus quoties alvi fluxus, & vomitus redirent, illico ſedabantur. Die quinta materiam cruentam evomens, de inſigni ſtomachi cruciatu, & dolore velut ulceroso conqueſtus erat; revera ut ſuſpicio eſſet illic phlegmonem, aut ulcus, prout circa inteſtina aſſolet, incepiſſe; verum à juſculis emollientibus, & lacteatis adhibitis, vomitio, & ſtomachi tormina brevi ceſſabant, aucto interim alvi fluxu. Cepit iſta nocte Diacodii ℥j. cum aq. Paralyſeos, & Cinnamonia aquoſa ℥iſſ. à quo remedio in tantum alleviabat, ut nycthemeri ſpatio, ſine vomitu, aut doloribus, & paucis tantum ſedibus cumque pulſu laudabili, & crebro ſomno mediocriter habuerit, verum nocte inſequentē repetita licet eadem opiata alvi fluxus valde frequens, & cruentus redibat.

CAP. III. *Dysenteria Londinensis Cruenta.* 385

redibat. Postridie cepit *infusionem Rhabarb. cum myro-
balan. sant. rub. & Cinnam.* crebro deiecit biliosa, fum-
me acria, & prorsus incruenta; dein vesperi isto sum-
fit laudani liquidi cydoniati gt. xxv. in cochl. aq. Cin-
namomi hordeat. somnos modicos, & magis placidos
habuit. Postea medicamentorum plurium abhorrens,
cepit tantum opiatam unoquoque vespere, modo hanc
modo istam, & brevi convaluit.

SECT. IV.

SECTIO IV. CAP. I.

De Diuresi & Medicamentis
diureticis.

URINÆ natales, compositionem, ejusque, dum sanguinis aut pars aut recrementum est, officia, & secretionis modos olim satis fusc declaravimus. Insuper hic loci annotamus huic

Diuresis & Diaphoresis inter se affines.

cum sudore affinitatem quandam intercedere, ut non raro vices suas commutent, & alterutrus materia per alterius emunctoria foras convehatur. Quippe emanationes cutanæ, si fortiores, & impetuosæ fuerint, multum serosi laticis renibus destinati secum rapiunt, ac in sudorem transferunt; etiam vice versa, quando serum copioso affluxu per renes trajicitur, corpuscula quamplurima per cutem exhalare solita intus devocat, & torrente suo involvens per vias urinarias amandat. Hinc accidit medicamenta Diaphoretica, & Diuretica, usus esse valde affinis, & interdum reciproci. Ab utrisque eorum assumptis massa sanguinis funditur, aut præcipitatur, saltem in partes secedere cogitur, propterea ut serum à reliquo cruore distractum qua data via faciliori foras abigatur.

Urinæ materies quamquam ac unde provenit.

Quamvis immediata urinæ materies tantum à sanguine profluat, & unico arteriarum emulgentium com-
meatu ad renes & ureteres deferatur; tamen sæpe ista mediate scaturigines multiplices, & quidem diversas, habere solet; quæ triplici ut plurimum respectu distinguantur: sc. Lotium aut mere excrementum est, atque sanguinis inveterascentis pars aquosa existit, quæ cum eo aliquamdiu circulata à particulis salinis, & sulphureis incoctis tincturam lixivialelem acquirit: Aut secundo illud chyli adhuc crudi dilutum est, quod, si quidem

Est triplex existit.

quidem in magna copia sanguine suffunditur, rursus ab eo, priusquam tinctura inficitur, secretum urinam plane limpidam constituit. Tertio denique non raro Lotii materies magna ex parte est lymphæ quædam è sanguine in partes solidas, glandulas, & lymphæductus suffusa, seu velut extillata, quæ copiose aggesta, ac dein sponte, aut pro data occasione fluorem concipiens, è receptaculis suis per lymphæductus exudans, in venas regeritur; unde celeri transitu, sanguinem illibata trajiciens per arterias in renes deponitur, cumque huic salis & sulphuris particulæ, ob brevem in sanguine moram, minime incoquantur, exinde urina etiam limpida producit. Urinæ sanorum fere semper singula horum quodammodo participant, & juxta quod materies hæc aut illa, vel ista præpollet, plus aut minus, aut non omnino tinctæ apparent. Serum undique veniens, & sanguini admixtum, ab eodem denuo inter circulandum, variis in locis, præcipue vero in renibus, seceratur. Quippe sanguis intra arterias ebulliens, & plurimum rarefactus, quo exinde secretus in venas transeat, & serositates suas exuere, & alio divertere necesse habet. Hoc cum ubivis in toto corpore, tum copiosius, & peculiari quodam modo intra renes peragitur. At vero hic loci feri secretionem fieri, quamvis vulgo satis innotescat, tamen de fiendi modis plurimum controvertitur, dum hi laticem serosum ad renes attrahi, isti illum ibi tantum percolari statuunt, alique fermentum quoddam in renibus stabulari autumant, cujus afflatu serum sanguinis, veluti istud lactis, à coagulo acido fundatur, & præcipitetur: atque rem ita quadantenus habere visceris hujus odor, & sapor rancidus & ingratus arguere videntur. Priusquam de medicamentorum quæ urinam provocant virtutibus, & operandi modis quidquam certi determinare possumus, necesse incumbit hoc dubium explicare, quid ex solenni natura

*Quomodo intra
Renes serum à
sanguine separatur.*

turæ ritu in renibus, & quid in maſſa ſanguinea pro ſeri ſecretione peragatur.

*Serum ad renes
non attrahitur.*

Et primo ſerum ad renes non attrahi apud Philoſophos probatione non opus eſt, cum nuper à plerisque Virtuofis ſimilaris attractio penitus explodi cepit, omnique motus localis impulſu tantum fieri perhibeatur. Et quidem ad rem præſentem quod ſpectat, quibuſcunque ſanguinis circulaſio innotuit, etiam plane conſtat, uti ſanguinem, ita ſerum ejus intra vaſa comitem individuum, mero cordis motu ſive impulſu ad renes propelli. Utrum vero ibidem Percolatione tantum, vel etiam Præcipitatione quadam ſecernatur, ut manifeſte pateat, ex re fore videtur, in renis Anatomen & uſum paulo accuratius inquirere.

*Renum ſtrutura
ta &c.*

De Renum ſtrutura & uſu cum varii tum præſci tum moderni Authores varia protulerint, eorum Anatomem clariffimus Bellinus accuratiſſime tradidit. Profecto ſanguinem ad renes per arterias emulgentes deferri, & per venas reduci, unusquiſque facile advertit. Hoc circulationis ſanguineæ leges & ~~diſpoſitionem~~ manifeſto declarant: Attamen quibus in locis, per quos ductus, ac qua mechanica ſerum in renibus à ſanguine ſeparetur ac in pelvim deponatur, perſcrutatores maxime ſedulos diu latebat, donec prædictus Author felici invento detexit renum ſubſtantiam nec parenchyma eſſe, ſicut hepatis ac lienis, nec fibras carneas, uti cordis, & mſculorum corpora, ſed tubulorum membranaceorum aggeriem, atque horum ductibus, ut ut perexiguïs, ſerum, à renis peripheria verſus centrum ejus delatum, in pelvim extillari. Quippe Arteria emulgens in ramos majores, deinde in minores, ac demum in ſureulos perexiles diviſa ſanguinem quaquaverſus in extimam renis ſuperficiem convehit, hic autem cum efferveſcens & rarefactus vaſorum oſculis exudat, dum pars cruenta à venis reducenda excipitur, pars ſeroſa per anguſtis tubulorum

Uſus.

lorum poris cruori imperviis insinuatur, eorumque ductibus undiquaque versus pelvim affluens in substantiam papillarem deponitur, è qua sensim in pelvim destillat.

Ex his constat serum à sanguine percolatione quadam in renibus secerni, pari quidem ritu ac cum idem ex arteriis passim in glandulas pro lachrymarum, salivæ, naris stillicidii, aliarumque excretionum materia deponitur. Verum insuper opinari subest hoc etiam sanguinis fusione quadantenus fieri, nempe quod sanguis ex sua natura grumofus & ad coagulandum aptus, dum renes pertransit, à fermento lixiviali hujus partis sedatur plurimum, & attenuetur; proinde, ut latex ferofus ab eo facilius secedat. Quippe Lotium falsedine imbutum dum perangustos Renum meatus continue perluit, iis particulas salinas affigit, proindeque odore live oblinimento quodam lixiviali inficit, quo dum sanguis ea viscera pertransiens inspiratur, à grumescendo usque fluidus, atque percolatione in partes secedere aptus præservatur; quemadmodum etiam lac per salem Tartari infusum à coagulatione vindicatur. Quinimo ipse sanguis cum vase emissus statim grumescere, & coagulari solet, propter solutionem salis Tartari aut Armoniæ affusam fluidus perstat. Itaque fermentum renale non, uti vulgo creditur, sanguinem præcipitat, verum à tali statu quo liberius ipse circulari, atque serum ejus percolatione in debita quantitate secerni possit, tuetur. Et quidem Renes tali fermento lixiviali imbui, fatis constat ab eorum carnibus in escam paratis, quæ propterea & saporem, & odorem valde rancidum & ingratum habent.

Dum serum hoc ritu in renibus partim percolatione partim fusione separatur, non modo pars cruenta, sed & nutritia quoad maximam ejus portionem per angustos colatorii istius poros evadens, cum sanguine per ve-

Serum percolatione intra Renes, à sanguine separatur.

Renes quasi fermento pollent.

Succi nutritii pars, una cum sero per renes amandatur.

nas remandatur; ipse interim latex serosus, faldedine tum in massa sanguinea tum à fermento renali imbutus, per tubos urinarios perpetuo in pelvim delabitur, atque succi nutritii partem quandam tenuem, & magis elaboratam (quæ urinæ sanæ hypostasis est) abluat, & secum abripit.

Urinæ materies à sanguine potissimum procedit.

At vero Lotium sive urinæ materies quoad substantiam, quantitatem, & qualitates suas potissimum à massa sanguinea procedit. Quippe cum hujus prout alibi ostendimus tria sint munia præcipua, sc. accensio pro flamma vitali sustinenda, spirituum animalium in cerebrum instillatio, & nutrimenti in partes omnes distributio; propter hæc omnia & singula necesse habet multo aquoso humore dilui, eoquæ recenti continue perfundi, veterano usque amandato; atque hoc debito & constanti ritu fieri magni momenti est pro sanitate conservanda.

Serum à sanguine modo æque modo nimis facile seceratur.

Latex serosus recens in sanguinem unà cum succo nutritio facili negotio introducit, eique ut plurimum sine ullo obstaculo permiscetur; attamen veteranus non ita promte semper ac rite, uti par est, ab eo discedit; quin variis modis circa excretionem ejus delinquitur, & exinde plurium morborum occasiones præbentur. Enimvero serum quandoque sanguini importunius adhæret, ejusque amplexibus se extricare nequit; uti in febribus male aut non omnino judicatis, etiam in leucophlegmatia, & cacochymia. Interdum vero illud, licet cruore expulsum, relictis renibus (quæ præcipua excretionis via est) alio divertitur; uti in catarrhis, fluxionibus arthriticis aut scorbuticis, etiam in hydrope quocunque; quandoque item è contra serum à sanguinis consortio nimis cito evadens, antequam pensa obivir, aufugit, atque humorum magis utilium portiones absorbens, eas secum abripit; uti in Diabete, magnisque urinæ profluviiis, quæ interdum eveniunt, & mox iterum cessant. In hujusmodi casibus, quoties nimirum

nimirum urinæ quantitas aut deficit, aut exsuperat, renes non semper vel præcipue, sed cerebrum, & potius sanguis in vitio esse solet; quatenus sc. massa ejus modo stricta nimis & compacta serum aliaque contenta excernenda non facile dimittit, modo laxa nimis & fundi apta & serum & succum nutritium satis diu continere nequit: quibus de causis, & fiendi modis tales Anomalix contingunt, paululum disquiremus.

Et quidem ad hunc nodum solvendum sanguinis cum lacte analogia (quam, alibi fufius explicatam, hic breviter perstringemus) plurimum conducit. De lacte advertere est, donec mixtio ejus integra servatur, et si supra ignem effervescat, aut ebulliat, particulas ejus omnes promiscue temperatas liquorem uniformem constituere; sin vero eidem efferventi quidquam acidum instilletur, mox particulas crassiores in coagulum spissius abire, atque aquosas interim cum plurimis salinis in laticem tenuem & copiosum fundi. Quinimo satis trita & vulgaris observatio est, lac diutius asservatum ut coacescat, si quando super ignem effervescat, sua sponte & sine acido infuso coagulari. Insuper è contra si quando lac sale quopiam status à sale acido diversi, uti nimirum fixo, nitroso, aut volatili, primum in co dissoluto imprægnetur, ab acido dum supra ignem ebullit infuso minime coagulatur. Hoc etenim cum sale Tartari, & Absynthii, cum Chrystallo minerali, cum floribus salis Armoniaci, spiritu C. Cervi, aliisque ejusdem farinæ sæpius expertus sum. Porro quod magis mirum subest, si lacti super ignem efferventi & ab acido infuso coagulato quilibet è salibus istis, aut solutio quæpiam instilletur, coagulatio prius facta maxima ex parte tollitur, & crassamentum album & durum mox evanescit; atque liquor denuo tenuis & fere limpidus redditur, et si speciem lactiformem, & homogeneam, haud prorsus resumat. Et quidem hujusmodi mutatio-

*Hujus ratio per
lactis fusionem,
coagulationem
& reductionem
optime explica-
tur*

nec

*Lactis coagula-
tio quibus modis
inhibetur aut
tollitur.*

nes constanter evenire experimento sæpius facto satis didici: viz. si lacti super ignem efferventi cervisia, aut vinum album, Pomaceum, acetum, aut succi quivis acidi instillantur, totum illico lactis formam amittens, in crassamentum album, & serum dilutum abibit. Dein si toti adhuc calenti, sal Tartari, Absynthii, aut cujusvis vegetabilis deliquatus, vel solutio salis nitri, aut Armoniaci, quinimo hujus flores, aut spiritus, uti & spiritus CC. fuliginis, & similia infundantur, & mixtura parum agitur, crassamentum fere totum evanescet, residuis tantum portionibus minutis, & frustulis quibusdam coagulatis, quæ per totum liquorem sparsim innatabunt. Porro è contra, si lacti ebullienti sal fixus aut nitrosus, aut flores, aut spiritus salis Armoniaci, vel etiam spiritus C. C. aut fuliginis injiciantur, & dein liquori efferventi cervisiam aut vinum album, Pomaceum, aut quemvis alium liquorem acidum infuderis, nulla exinde lactis fusio, aut coagulatio succedet. Quibus de causis singula hæc fiunt, & qualem cum feri in massa sanguinea fusione, aut inextricabilitate analogiam gerunt, operæ pretium erit hic considerare.

*Florum rationes
traduntur.*

Ex lactis Anatome plane constat ei particulas spirituosas pauciores, aquosas plurimas, sulphureas & terrestres mediocres, pariter & salinas (quæ partim volatiles, partim fixæ sunt) inesse; itaque dum mixtio integra servatur, particula salinæ sulphureis adhærentes eas ab invicem dividunt, etiam, ne avolent aut cum terrestribus combinentur, impediunt; interim serosæ cæteris æquabiliter ita permixtis interjectæ vacuitates omnes implent, totumque liquorem quasi homogeneum constituunt: quod vero ab acido instillato, liquoris statim fusio, & coagulatio succedant, ratio est, quia particula salis Fluidi in Acido, alias quascunque Salinas nempe tum Fixas, tum Volatiles in lacteprehendunt; quibus

quibus dum strictè uniuntur, particulæ Sulphuræ acido-salinarum complexibus elapsæ coeunt, adeoque mutuo inter se, cumque terrestribus combinatæ, crassamentum illud à reliquo liquore secedens constituunt: interim latex aquosus, poris ejus Sulphure & Terra pene vacuis, atque salium combinationibus fere tantum imprægnatus, mox tenuis & dilutus evadit. Rem ita se habere experimentis modo citatis plane constat, in quantum sc. ista lactis coagulatio salis aut fixi aut nitrosi aut volatilis injectione impeditur, aut tollitur; unusquisque enim è salibus istis, salem acidum coaguli infusiprehendit, ejusque adeo combinationes cum particulis salinis lacti inistis præcavet, aut abrumpit: quod autem lactis coagulatione sublata, ejus forma pristina non restituitur, ratio est, quia salium adjectorum particulæ extraneæ, usque in misto permanentes, ejusdem mitionis redintegrationem inibent; sin vero rursus illæ eliminari possint, certe mixtio prior & lactiformis rediret. Quapropter de sanguine opinari licet, cum, quandoque licet fusione aut coagulatione depravatam, quia particulas quasque heterogeneas à se exterminare solet, mixtionem debitam & pristinam recuperare posse.

Quod autem lac diutius asservatum & coaccensens super ignem sine acido infuso sponte coaguletur, ratio est, quoniam in liquore isto, tunc ad putredinem tendente, particulæ salinæ volatiles (uti mos est) in fluorem depressæ, acidæ evadunt: quamobrem hæc, lactis poris inter coquendum referatis, particulas consocias salinofixas corripunt; quibus dum cohærent sulphuræ iis elapsæ, ac mutuo inter se, ac cum terrestribus combinatæ, crassamentum album constituunt, sero una cum salium combinationibus in aquositatem fuso. Lac frigidum nec sponte, nec ab acido infuso coagulatur; quia, dum pori occluduntur, particulæ intestinæ quomodo-

modocunque dispositæ, quo nova conjugia aut divortia ineant, non facile se expediunt; meatibus vero per calorem patefactis data occasione statim schismata, & combinationes privatæ ineuntur.

His ita de lactis fusione & coagulatione, atque ab eo statu inhibitione & reductione præmissis, consideremus modo an quidquam his simile aut analogum sanguini competat? & quidem licet cruorem valis exemtum non, uti lac super ignem ebulliens, salinorum affusione in partes constitutivas resolvere, varie fundere, & coagulare, & dein ab eo statu reducere detur; quia nimirum sanguinis quam lactis consistentia crassior, & ad grumescendum aptior existit; insuper hæc flamma sive vita ejus extincta, plurimum ab ista, quam in vasis habet, alteratur: attamen crebro tentamine didici, quod & aliorum experimenta confirmant, eosdem liquores quæ lac fundunt ac præcipitant, uti acetum destillatum, spiritum vitrioli, salis aut nitri dilutum, aliosque acidos, etiam sanguini calenti affusos, istum mox coagulari, & discolorare ita, ut cum tota massa statim nigresceret, portio una in placentam grumosam, atque altera in serum tenue, & aquosum abiret. Insuper hæc, quæ lactis coagulationem inhihent; aut tollunt, uti sunt oleum Tartari, sales herbarum fixi, solutio salis nitri, calcis vivæ, sp. salis Armoniaci, C. Cervi, & similia sanguini calenti affusa mixtionem ejus integram conservant, vel emendant; prout ex colore rutilante, ac splendido, & consistentia æquabiliter diu manente arguere licebit; proinde ut hinc faciliè sequatur, ejusmodi particulis elementaribus, quibus lac, etiam sanguinem, in dispari licet proportionem, constare. Huic nimirum spiritus, sulphur, sal & terra copiosius, atque serum parcius, quam lacti insunt. Unde concludere licebit sanguinem rite dispositum, sc. crassiorem, ad concrescendum sive grumescendum nimis aptum, ad fundendum vero

ac

*In sanguine quid
Analogum ad
lactis Coagulati-
onem hujusque
inhibitionem
aut reductionem.*

*Liquores chymi-
ci sanguini ca-
lenti affusi qua-
les alterationes
producent.*

*Ut sanguis se-
rum rite deponat
tum ab incrassio-
ne tum a fusione
nimia præfere-
ri aut reduci de-
bet.*

ac in serositates multas exolvendum minus habilem existere; ab eo tamen, dum inter circulandum renes pertransit, aquositates superfluas partim à renum colo, partimque ab eorum fermento, cruorem à nimia coagulatione vindicante, secerni, ac sensim amandari. At vero quando sanguis in crasi viciatur, & quoad Constitutionem ejus, & circa feri secretionem multifariam delinquitur. Quoad prius, cruor modo nimis calidus & acris, modo crassior & saculentus, quandoque item supra modum tenuis & aquosus existit: & pro vario hujusmodi statu ejus degeneri ægritudines variae oriuntur, de quibus particulatim tractare hujus loci non est. Attamen utcumque Sanguis in crasi peccat, dummodo Serum ejus mensura ac modo debitis secernitur, status admodum valetudinarius haud propterea statim succedit. Plurimum vero morborum origines propter feri secretionem haud rite peractam contingunt. Quoad hanc vero, cum diversimoda sint delicta, ut plurimum vel in defectu, vel in excessu peccatur. Namque interdum latex serosus in cruoris sinu nimis pertinaciter hæret, & è contra quandoque nimis cito elabitur; atque hoc respectu sanguis, feri incontinens, ipsum Arteriarum osculis, pluribus in locis, & fere ubique exspuit; adeoque in viscera aut habitum corporis deponens Ascitem aut Anasarcam producit, & modo ad renes immoderate ablegans Diabetem infert. Sanguis feri nimis retineus, ut plurimum vel à febre effervesceus compagem suam, particulis simul crassioribus incoctis, & complicatis, nimis strictam habet, ita ut particule tenuiores non facile erumpant; vel iste, sale & sulphure scorbuticis refertus, admodum viscidus ac tenax evadit, proinde ut serositates à reliquorum amplexibus ægre elabantur. Cum ita variis modis serosi latius à sanguine decassus impeditur, aut pervertitur, etiam medicamenta Diuretica diversæ indolis, ac operationis

1. Sero diureti
in excessu peccat.

Item in defectu.

Diureticorum
distributio.

T

existunt;

1. *Quoad finem.* existunt, quæ tamen distingui possunt: & primo quoad finem, juxta quod massam sanguineam, vel renes, vel utraq; simul respiciunt. Secundo quoad materiam, quo respectu sunt vel Sulphurea, vel Salina; atque hæc rursus varia existunt, juxta quod particulæ salinæ in Fixitatis, Fluoris, aut Volatilitatis statu sunt, vel insuper Nitrosæ, aut Alchalisatæ existunt. Tertio quoad formam medicamenta hæc diversimoda habentur, ut plurimum vero compositiones illorum quoad speciem sunt vel Potus, vel Pulveres, vel Boli, vel Pilulæ, vel liquores chymici, de quibus infra particulatim disquiramus. Interea quamvis singulos Diureticorum scopos sive fines explicare ad Pathologiam potius, quam ad Pharmaceuticam, spectare videatur, attamen ex re fore arbitror præcipuos eorum hic breviter designare. Dein secundo medicamenta Diuretica quoad materiam, quæ in singulis fere tantum Salina est, in classes quasdam distinguere; ac ultimo in unoquoque genere selectiores præscriptionum formulas subungere.

1. *Diuretica salina.*

1. *Quæ in sanguinis compagem stricte.*

Primo igitur, siquando cruor à sale fixo cum sulphure, & terra simul incoctis, & mutuo combinatis adeo crassus & tenax evadit, ut particulæ aquosæ à reliquis haud faciliè secedant, Diuretica, quæ compagem ejus laxent, & serum fundant, ejusmodi sunt oportet, quæ sale volatili, vel acido pollent: tales namque particulæ combinationes à sale fixo inritas potissimum dissolvunt. Quandoquidem vero hæc Diathesis & febris, & Scorbutus communis est, in priori affectu Diuretica maxime propria sunt, tum acida vegetabilium temperata, item sal natri, sp. salis marini, vitrioli, &c. tum sale volatili prædita, uti sp. C. C. Salis Armoniaci, sal succini, tripetarum, aliaque hujus farinae, quæ supra etiam in Diaphoreticorum classe recensuimus. In dispositione scorbutica cum

cum urina & pauca & crassa est, herbarum succi, & præparata tum acria, tum acida, egregii sunt usus; item sal, & sp. urinæ, salis Armoniaci, Tartari, &c.

Secundo interdum sanguis serum intra compagem suam non diu satis retinet, quin, vel fluxionibus seu potius coagulationibus obnoxius, illud hic, illic in magna copia assatim deponens, catarrhos, aut tumores varriis in locis concitat; vel sanguis habitua-liter debilis simulque *diuresis*, sc. in acorem vergens, quoad particulas suas crassiores ad coagulandum aptus est; proinde ut tenuiores inter circulandum ubiuis ablegatæ, ac in partes imbecilliores decumbentes, affectus modo cephalicos, aut thoracicos, modo Asciten, aut Anasarcam inducant. Porro à simili causa Diabeten exoriri mox declarabitur. Enimvero plures difficiles morbi, qui viscerum dyscrasiis perperam imputantur, ab hac causa oriuntur; nempe quod sanguis male temperatus, & coagulationibus obnoxius, cum circulationis filum integrum continuare nequeat; serum, promte nimis abscedere aptum, variis in locis deponit. Diuretica in his casibus exhibenda sint ejusmodi, quæ sanguinem haud fundant, sed coagulationes ejus tollant; uti sunt sale fixo, volatili, ac etiam alchalisato prædita; insuper quæ renum fermentum corroborant aut restituunt, uti sulphurea quædam, ac spiritiosa. Ad hos fines Diuretica sulphurea & mixta sales, herbarum lixiviales, pulveres testacei, sal, & sp. urinæ, &c. millipedes, radices raphani silvestris, semen Apii, nux moschata, Terebinthina, ejusq; præparata, spiritus vini; quorum omnium virtus non est sanguinem fundere, & serositates è massa ejus præcipitare (hæc acida imprimis faciunt, ac in istis casibus diuresin sæpius impediunt) sed cruoris coagu-

Et secundo quæ in nimis laxa conveniunt.

lationes dissolvere; proinde ut compages ejus mixtionem integram recuperans, & per vasa expeditius circulata, serum ubivis extravasatum, aut depositum resorbeat, & demum renibus amandandum tradet: quo ritu, juxta utrosque hos fere oppositos medendi fines, Diuretica cujusque generis operentur, & sub quibus potissimum formulis dispensentur, jam proxime ostendemus.

SECT. IV.

SECTIO IV. CAP. II.

Diureticorum Species, & Formule; nec non quarundam ex iis præparationum Chymicarum Ætiologiæ.

PRimo igitur quod spectat ad Diuretica Salina, huc referri debet, quod sæpius inculcavimus, sales quoscunque diversi status simul commissos, se mutuo prehendere, & mox simul conjungi; dumque ita combinantur, particulas alias à mixtura solutas in partes secedere, aut avolare. Hoc plane cernitur, quando Sal fluidus, sive acidus, fixo, sive Alchalisato, item quando fluidus, aut fixus volatili, sive acri committitur. Salium diversi status. Revera ab unica hac salium affectione, solutionum & præcipitationum quarumcunque res omnis dependet. Quapropter cum sanguis, & humores corporis nostri plurimo sale, eoque ab uno statu in alterum varie immutari, proindeque diathesin morbidam inferre solito, abundet; cumque insuper Diuretica salina diversimoda, nempe sale fixo, fluido, nitroso, volatili, aut Alchalisato referta, existant, magna Eorundem varietas Affectiones. semper medici discretione & judicio opus erit, ut particulæ salinæ in medicamento ab istis in corpore nostro discrepent. Quo ritu hoc fieri debeat, singulas Diureticorum salinorum species percurrendo designabimus.

Inter Diuretica, sale acido imbuta, spiritus salis, aut Nitri, item succus Limonum, & Oxalidis, vinum al- Diuretica sale acido prædita. bum, Rhenanum, & Pomaceum, primæ apud vulgus notæ sunt, & intentionem istam sæpius perficiunt: sola etenim hæc sanguinem fundunt, ac in serositates præcipitant, uti cum acidum lacti ebullienti instillatur. Attamen hoc non pariter omnibus, nec etiam quibusvis

Quibus conve-
niunt.

quibusvis ex æquo contingit. In constitutione sana, aut non multum ab ea remota, Sal cruoris partim fixus, & partim nitrosus, partimque volatilis existit; Item in Scorbuticis & Hydropicis quibusdam iste plerumque fixus evadit. Quamobrem in singulis his casibus diuretica, sale acido prædita, cum fructu abhibentur: in affectibus autem Catarrhosis, & in quibusdam Hydropicis, & Scorbuticis, cum in fluoris statum sanguinis particulæ salino-fixæ evehuntur, ac volatiles depressuntur, (uti crebro evenit) remedia Acetosa obesse potius, quam prodesse solent; quatenus sanguinem à crasi recta degenerem, magis pervertunt; quinimo his medicamenta sale fixo, aut volatili, prædita potius ex usu erunt.

Diureticorum, quibus sal acidus pro basi
est, Formulæ.

Pulveres.

℞ *Tartari albi selecti pulv. Chrystalli mineral. ana*
℥i℥. Ocul. cancri pul. ℥j. f. pulvis. Dosis à ℥ss. ad
℥ij. in vehiculo idoneo, repetendo sexta vel octava
quaque hora.

℞ *Tartari vitriolati vel Nitrati ℥ij. pulv. è testis*
ovorum ℥i℥. sem. Apii, vel Dauci silvestris ℥℥. f.
pulvis: dosis ℥ss. eodem modo.

℞ *Sp. salis opt. ℥ij. C. Cervi usti & pulv. q. s. ad*
imbibendum f. pulvis. Dosis ℥j. ad ℥ss.

Potus.

℞ *Succi Limon. ℥ij. Aq. raphani composit. ℥i℥.*
syrup. è 5. radicibus ℥iij. f. potio.

℞ *Succi acetosæ ℥ij. vini albi ℥vj. misce, f. potio.*

℞ *Aq. Raphani composit. ℥ij. parietariæ ℥iiij. sp.*
salis ℥j. gut. xv. salis Tartari gr. xv. syrupi violacei
℥ss. f. potio.

2. Medica-

2. Medicamenta sale fixo, sive Lixiviali, prædita u- *Diuretica sale
fixo prædita.*
 rinas movere, ex medicina vulgari & Empirica pro sa-
 nandis Hydropicis adhiberi solita, satis manifesto li-
 quet: quippe usitatum est in Anasarca, & nonnun-
 quam in Ascite, quando viscera aut carnes aquarum ag-
 gessione plurimum intumescunt, Lixivium è cineribus *Quibus conve-
niunt.*
 Absynthii, vel genistæ, vel stipitibus fabarum, cum
 vino albo factum propinare; unde frequenter accidit
 mictionem valde copiosam succedere, & morbum tolli.
 Observavi tamen medicamentum illud in quibusdam
 minime diureticum extitisse, atque Diathesin Hydropi-
 cam auxisse potius, quam sanasse: quorum ratio si in-
 quiratur, ex superioribus constat, sales lixiviales neque
 lac, neque sanguinem fundere sive præcipitare, & pro-
 pterea ex propria virtute diuretica non esse; verumta-
 men effectus iste nonnunquam sequitur, quatenus sal
 fixus, copiose assumtus, salis acidii & coagulativi in san-
 guine præpollentis energiam destruit; proinde ut cru-
 or, cum antea nimis fundi aptus & feri incontinens,
 illud in quibusvis locis extruderet; salis fixi adventu
 crasin debitam recuperet; & propterea sereni extrava-
 satum resorbens, & ad Renes continenter deferens;
 copiosam inferat. *Eorum formulæ.*
 Diureticorum, quibus sal fixus probassimum
 est, Formulæ. *Salis Tartari vel Absynthii ℥ij. Coral. ad albedi
 calcinati ℥iss. Nucis Moschat. ℥ss. f. pulvis. Dos
 ℥ss. ad ℥ij. Tinctura salis Tartari ℥j. ad ℥iss. Aq. Rapa-
 ni Compositæ ℥iss. misce, detur in haustu liquoris Poss-
 tici cum radic. & sem. Bardanæ incoctis.
 Deliquii salis Tartari (dum tinctura extrahi-
 tur) subtus fluitantis, & vini sulphure imprægnati
 ℥ij. ad*

Dij. ad Ziff. vini albi Ziiij. ad vj. Syrupi è 5. Radic. Ziff. m. f. haustus bis aut ter in die repetendus.

R. Cinerum Sarmentorum vitis albiff. lib. β. Nucis moschatae Zij. affunde vini albi vel Rhenani lib. iiff. stent calide & clausæ per diem, dein colatura usui servetur: dosis Zvj. bis aut ter in die.

Silices in igne candefacti extinguantur in vino albo, vel Cerevisia vetusta Martiali: Liqueor propinetur ad Zvj. vel viii. bis in die.

R. Aq. Calcis vivæ Ziiij. ad. vj. Tinct. salis Tartari Zij. ad Ziff. f. haustus sumendus bis aut ter in die.

*Diuretica sale
volatili prædi-
ta.*

Quare juvant.

3. Propter eandem rationem ac sal fixus, etiam interdum volatilis in sanguinis dyscrasia acetosa ad movendas urinæ cum fructu adhibetur; viz. in quantum hujus particulae in cruorem admixtae salis fluidi in eo præpollentiam destruit, proinde ut sanguis, mixtionem debitam recuperans, atque eoagulatione & Catarhis immunis factus, seri quicquid extravasatum est, resorbeat, & quod superfluum est, Renibus per ureteres amandandum tradat. Interea tamen medicamenta è sale volatili parata, quia particulas nonnihil efferas, & Elasticas habent, quando sanguinis crasim emendant, quod seri superfluum est, per Diaphoresin æque interdum hoc per ~~diaphoresin~~ excernendum disponunt. Huic Diureticorum classi, non tantum sal volatilis purus putusque ex animalibus, aut mineralibus per destillationem elicitus, verum & Viventium & Vegetabilium partes integrales, (cujusmodi sunt insectorum & vegetabilium acrium pulveres, & extracta) accenseri debent.

3. Medica-

3. Medicamentorum, quibus sal volatilissimum pro basi est, Formulae.

Eorum formulae.

℞ Salis succini, salis Nitri purissimi, ana ℥ij. f. pulvis. Pulveres.
vis. Dosis ℥j. ad 3ss. in vehiculo idoneo.

℞ Flor. salis Armeniaci, Chrystalli Mineralis, ana ℥ij. m. Dosis ℥j. ad 3ss. in cochlear. aq. Raphani Compositae. Sal urinæ exhibeatur eodem modo.

℞ Pul. Apum ℥j. sem. Levistici 3ss. f. pulvis, datur in cochl. aq. destil.

℞ Sp. urinæ ℥j. ad 3ss. Aq. Raphani Compos. 3j. ad 3ij. aq. Juniperi 3iij. misce, f. haustus. Sp. Tartari exhib. eodem modo in dupla quantitate. *Potiones.*

℞ Melleped. præp. 3ij. Flor. salis Armeniaci 3ss. Pilula.
Nucis Moschatæ pulv. 3ss. Terebinthinæ Venetæ q. s. f. Pil. sumat. iij. bis in die.

℞ Pulv. sem. Bardanæ 3ij. Dauci silvestris 3j. salis succini 3j. olei Nucis Moschatæ 3ss. Balsam. Capivi q. s. f. massa form. in pillu. exiguas, quarum iij. sumantur vesperi, & mane primo.

℞ Rad. Chærefolii, Petroselinii, feniculi, Erin- *Apozema.*
gii, ononidis, ana 3j. Fol. saxifragiæ, Aparines, ana m. j. sem. seseleos, Milii solis, ana m. β. Bac. Juniperi 3vj. coq. in Aq. fontanæ lib. iij. ad medietatem, dein adde vini Rhenani lib. j. mellis opt. 3ij. f. Apozema. Dosis 3vj. bis in die.

℞ Millepedum recentium lib. ij. Fol. Aparines, Chæ- *Aqua destillata.*
refolii, saxifragiæ, virgæ Auræ, ana m. ij. Rad. Raphani silvest. 3vj. Nucis Moschatæ 3j. Bac. Juniperi, sem. Dauci silvestris, ana 3ij. concisis & contusis asfunde seri Lactis, cum vino albo facti, lib. viij. destil. organis communibus, liquor totus misceatur : dosis 3iij. bis, vel ter in die.

℞ Millepedum recent. lotorum num. 40. ad 60. Nucis *Expressiones.*
moschatæ

moschatae ℞. *simul contusis affunde Aq. destillatae saxifragiae* ℥iij. *f. expressio, & ebibatur.*

℞ *Fol. Chæresfolii, Petroselini, Macedonici, ana* Miiij. *simul contusis affunde vini albi lib. jss. f. expressio fortis, servetur in vitro; dosis ℥iij. bis in die.*

Tinctura.

Paretur tinctura ex Milleped. ex Apibus, Cicadis, vel ex Cantharidibus siccatis cum Tinct. salis Tartari. Detur ad guttas 15, vel 20, ad 30. in vehiculo idoneo.

*Diuretica sale
nitroso prædita.*

4. Nitrum quoddam salis genus esse, ex figura, colore, sapore, aliisque ejus proprietatibus, & accidentibus, facile constat. Attamen diversum hoc ab alio quovis sale, aut particularum salinarum statu, neque acidum, neque fixum, aut volatile, sed quasi in medio inter utrumque statum, existit. In tantum de sale volatili participat, ut, dum conficitur, cum cineribus elixiari & sali fixo conjungi debeat, ut concretionem quandam adipiscatur; porro cum liquatur, à sulphure quovis injecto, mox inflammatur, & avolat: cæterum cum sale fixo in tantum communicat, ut, in crucibulo liquatum, fusionem diuturnam, & forsân perpetuam, absque partium aut particularum dispendio quovis notabili, toleret. Revera Nitrum illud est, quo plantæ omnes vegetant, Animalia quæque vivunt, & respirant, atque flamma, sive ignis omnis sublunaris accenditur, & sustentatur; prout in alio tractatu fufius ostendimus, quod non opus erit hic repetere.

*Eff: & Num ejus
Rationes.*

Quod vero ad præsens institutum est, satis vulgo innotescit, salem Nitri sanguinem refrigerare, & urinas potenter movere: attamen utriusque effectus ratio, non ita liquido, patet; quippe tantum abest Nitrum particulas frigorigas in se continere, ut è contra nihil magis igniparum fuerit; uti cernitur in pulvere Pyrio: atque
fi

si destilletur, flamma potius, quam vapor, aut fumus in recipiens prodire videtur: quinetiam stagma exstillatum, instar ignis actualis, corpora quæque apposita exurit, aut corrodit. Nec minus mirari subest, quomodo hic, cujus natura in tantum ignea est, sanguinem ita diluat, inque aquositates pro diuresi cienda fundat.

Super his ut conjecturas nostras proponam, dico Nitrum duplici respectu ad effectus istos producendos conferre; viz. & quatenus sal est, tum fixo, tum volatili nonnihil affinis, & quatenus *πρωτεον* existit. Quoad prius observavimus Nitrum (prout etiam salia fixa, & volatilia) lacti impositum, coagulationem ejus impedire, vel tollere; pariter item huic, non minus quam illis, sanguis, adhuc calens, affusus à coagulatione & discoloratione præservatur. Quapropter siquidem Nitri particulæ, intus sumtæ, sanguinis mixtionem integram servant, aut restituant; proinde quidem illæ fusiones & coagulationes ejusdem, à quibus æstus, & Ichuria sæpissime oriuntur, præcavebunt, aut tollent.

Verum insuper Nitrum, quatenus igniarium est, intus assumptum sanguinem efflagrantem refrigerat, & urinas movet; in quantum scilicet (sicut prius innuimus) cruoris flammam, prius turbidam atque fumis interspersam, adventu suo plus accendens, eam claram magis ac puram, proindeque mitiorem reddit; cumque ita sanguis, dum clarius à Nitro ardescit, in compage sua plus laxatur; particulæ serosæ crassioribus facilius extricantur, & uberius abscedunt.

4. Diureticorum, quibus Nitrum probasi est, formulæ.

R Nitri preparati ʒij. Aq. Hordei cum radicibus Pulver. Graminis, & Eryngii conditi incoctis lib. ij. Syrupi violacei ʒij. misce. Dosis ʒiiij. bis in die.

U 2

R Salis

℞ *Salis Prunella* ℥ij. *Sacchari candi* ℥j. fiat pulvis dividendus in 6 partes; sumatur una, in conveniente liquore ter in die.

℞ *Salis Prunella* ℥ijj. *salis succini* ℥j. f. pulvis: dosiſ ℥ſſ. ter in die.

℞ *Salis Prunella*, *Oculorum Cancræ*, *salis Absynthii*, ana ℥ij. misce: dosiſ ℥ſſ. ter in die.

*Diuretica sale
Alcalizato
prædita.*

5. Pulveres testaceos, & Lapideos quosdam, sale Alcalizato sive petrificante præditos, quandoq; *diuretica* promovere, etiam satis vulgo notum est. Quippe in magnis Ischuriis, pulvis è testis ovorum, è Chelis aut oculis cancrorum, nonnullis præsentaneo remedio fuit. Quorum operandi modus & ratio si inquiratur, facile constat Pharmaca hæc sanguinem non fundere, neque sensibilibiter præcipitare. Itaque dicendum erit, hæc, in dyscrasia sanguinis & humorum acetosa, interdum diuretica existere, quatenus sales acidos combinatione sua ligant & compescunt; proinde ut cruor, fluxionibus & coagulationibus immunis, serum extravasatum resorbeat, & ad renes transferat.

Eorundem^o formula.

5. Medicaminum Diureticorum, quibus sal Alcalisatus pro basi est, Formulæ.

Pulveres.

℞ *Pul. è testis ovorum* ℥ſſ. ad ℥j. detur in haustu vini albi, vel liquoris Poſſetici, vel decocti diuretici, bis in die.

Pilulæ.

℞ *Pul. è chelis, vel oculis cancrorum* ℥ij. *salis succini*, *Nitri*, ana ℥j. *nucis moschata* ℥ſſ. f. pulvis: dosiſ ℥ſſ. ad ℥ij. in vehiculo idoneo. Vel pulvis prædictus excipiatur *Terebinthina Veneta* s. q. & f. Pilula exigua; dosiſ iij. vel iiij. vesperi, & mane.

Diureti-

CAP. II. *Diureticorum Species & Formula.* 157

Diureticorum familiae non tantum Salina, aut infu-
per, Sulphurea quaedam, & spirituosa, quatenus effe-
ctum istum saepe producant, jure accensentur. Plera-
que Laricea, uti imprimis Terebinthina, ex iisque prae-
parata, olea Juniperi, Nucis moschatæ, ceræ, aliorum-
que pinguium stillatitia intus sumta in plerisque urinam
copiosam, & violaceo odore imbutam, cient. Novi
in Hydropicis quibusdam & Scorbuticis spiritum vini,
& Aquas ardentis, quin & vinum generosum uberius
epotum *diureticum* promovisse: quorum omnium ratio est,
quod, cum sanguis debilis, aut accescens, vel, ob fermenta-
tionis defectum, vel falis acidi, & coagulativi domi-
nium, haud satis vegete, & æquabiliter circulatur, ut
serum superfluum usque intra se contineat, donec illud
renibus tradat; prædicta remedia, quatenus cruoris
mixtionem integram conservant, aut vacillantem re-
stituunt, ad *diureticum* promovendam conducunt.

*Diuretica sul-
phurea & spiri-
tuosa.*

℞ Baccarum Hederae, Juniperi, & Lauri recentium, ana lib. ss. seminum Dauci silvestris ℥iiij. nucis Moschatae ℥ij. Contusis omnibus affunde in retorta vitrea *Eorundem Formula.*
Terebinthina Veneta opt. lib. j. Sp. Vini Rectificati lib. *Aque Destillata.*
iiij. destil. in furno arena calore moderato ad siccitatem,
cavendo Empyreuma, & habebis spiritum, & oleum fla-
vum, utrumque egregie diureticum: dosis spiritus ℥j. ad
℥ij. vel ℥iiij, olei ℥ss. ad ℥j. in vehiculo idoneo.

Magmati in retorta residuo affunde Tinct. salis Tartari lib. j. digerantur clausæ in furno arena per plures dies, ut tinctura rubicunda extrahatur; cujus dosis ℥j. ad
℥ij. vel ℥j. in conveniente vehiculo. *Tinctura.*

℞ Millepedum præp. ℥iiij. nucis Moschatae ℥j. contusis *Spiritus & oleum.*
affunde spiritus Terebinthina purissimi, & tinctura sa-
lis Tartari, ana ℥vj. destil. leni calore balnei; & habebis
spiritum,

spiritum, oleum, & salis Tartari deliquium, unumquodque virtute diuretica insigniter praditum.

Præparationum quarundam Ætiologiæ.

1. Sal Prunellæ, sive Chrystallum Minerale, quod solummodo est Nitrum purificatum.

Sal prunellæ.

*R. Nitri selecti q. v. dissolve in aq. fontana. vel plu-
viali, parum coque, & in vase vitreo altiori, ad Cry-
stallizandum, in loco frigido reponatur: Crystalli candidio-
res tantum & purissima seligantur, quæ insuper crebris so-
lutionibus, & crystallizationibus, ad summam puritatem
rediguntur; quæ denique, in crucibulo fusa & in vas ar-
gentæum effusa, in lapidem albissimum concreverunt. Hu-
jus pulverisati dosis ℞j. ad ℥ss. vel ℞ij. sanguinem astu-
antem refrigerat, & urinas movet.*

Ejus Ætiologia.

Præparatio hæc in eum finem instituitur, ut particu-
læ nitrosæ, quantum fieri potest, puræ putæque à sale
fixo separentur, & seorsim in Crystallum concretæ ha-
beantur: quippe cum Nitrum ex terra conficitur & pri-
mo elixiviat, particulæ ejus adeo ad concreverunt
sive crystallizandum, inhabiles sunt, ut necesse fuerit
lixivium nitrosum amplius cum cineribus elixivari, &
sale fixo imprægnari; quo particulæ nitrosæ partim lixi-
vialibus unitæ, partimque harum interventu aquæ po-
ris extrusæ, concretionem quandam acquirant: quare
cum Corpus sive sal Nitri eo ritu formetur, quo in u-
sum medicum purius reddatur, ab eo particulæ salis fixi,
crebris solutionibus, & crystallizationibus, quantum
abesse possunt, ablegentur.

2. Spiri-

2. Spiritus Nitri.

Spiritus nitri.

℞ Nitri purissimi lib. j. pulv. laterum lib. ij. probe trita, & simul mixta, retorta vitrea loricata, vel terrea indantur, atque in furno reverberii igne per gradus aucto destil. Fumi rubentes recipiens quasi colore quodam flammeo rutilare facient, & condensati stigma acidum & summe corrosivum constituent. Dosis gutta iiij. ad vj. in vehiculo idoneo.

Quamvis Nitrum, sulphure commixtum, ab incendio quovis citissime igniatur, ac in flammam erumpat; eo tamen destitutum, absque ulla deflagratione, in crucibulo liquari, aut in retorta destillari potest. Pulvis laterum additur, ut, cum sales ab igne funduntur, non mutuo seprehendant & concatenent, sed divisi, & ab invicem distracti, vi ignis à subjecto suo foras propellantur. *Ejus Etiologia.*

Nitrum liquatum virtutem suam inflammabilem retinet; liquor vero destillatus, ignis extinctivus potius, quam incendiarius evadit. Si quando enim sulphuri committatur, mistura ista ægre, & minus quàm sulphur, per se accendi potest; cujus ratio est, quod sal Nitrosus, fluorem passus, à statu primigenio prorsus alteratur, atque parem fere indolem acetosam, ac alii sales fluorem passi, adipiscitur; quinimo ex sulphure stigma acidum prolicitur, quod ignem destruit potius, quam ut ab eo inflammetur.

3: Spiri-

*Spiritus salis
marini.*

3. Spiritus Salis Marini.

℞ Salis marini fusi, pulverati lib. j. laterum crassiusculè pulver. lib. iii. simul tere, & misce, deinde adde frusta laterum majora ad lib. ss. probe mista, & retorta firma indita, destil. igne reverberii fortissimo per 24 horas, liquorem exstillatum rectifica calore arena incucubita vitrea, avocando phlegma sive partem aquosioram. Spiritus coloris flavi aut subviridis, ac odoris & saporis valde grati, in fundo manebit.

Ætiologia.

Hic sal difficillime in liquorem acetosum propellitur, quoniam particulæ ejus, præ aliis mineralium salinis, scil. vitrioli, Nitri, Aluminis, &c. strictissime combinatæ non facile à se invicem diffociari, aut à terræ complexibus divelli possunt; quare cum ab igne laxantur, ne simul confluant, pulvis laterum in tripla quantitate admiscetur: ac insuper frusta laterum majora interponere visum est, ut massa destillanda, velut foraminibus excavata, igni sit ubique pervia. Nihilominus inter destillandum, sales ab igne fusi sæpissime confluent, postea ut nulla vi ignis foras propelli queant.

Ejusmodus compendiosior.

Rem ita habere constat, quoniam, si artificio adhibito hæc salium inter se & cum terra cohæsiō abrumptur, facili negotio in stagma acidum urgentur. Ex. gr.

℞ Spiritus vitrioli non rectificati lib. j. in retorta vitrea affunde hunc salis marini calcinati & pulverisati, & mox in arena destilla: spiritus salis, quasi ab altero abactus, facillime ascendet, spiritu vitrioli ejus sedes occupante viz. hic ponderosior, & fortior, simulque domicilii terreni orbis, & avidus, alterum sedibus suis propellit, easque invadit.

4. Spiri-

4. Spiritus urinæ.

Spiritus urinæ.

Re. Urinæ hominis sani vinum bibentis q. v. Cucurbitæ cum Alembico cæco indita putrescat in fimo per mensem; dein destil. in arena. Liquor extillatus in Cucurbita altiori rectificatus, exhibet spiritum, & salem volatilem. Hæc operatio compendiosius perficitur, si urina recens evaporetur ad quartæ partis remanentiam, nempe ut phlegmate exhalante particulæ salinæ cum sulphureis & terrestribus densius agglomerentur. Crassamento huic, cucurbitæ indito, affundatur vel lixivium è cineribus, vel sale Tartari, vel solutio Calcis vivæ; dein Alembico imposito, destil. in furno arenæ; facili negotio habebis spiritum, & salem volatilem, qui rectificatione depurantur, & separantur.

Processuum horum ratio hæc est: quod, siquidem urina constat sale duplici, scil. tum nitroso, tum volatili, una cum sulphure ac terra copiosis, particulæ salis volatilil (dum mixtio integra est) ab aliis salinis una cum aliis elementis crassioribus inviscantur adeo, & strictè combinantur, ut spiritus erumpere, aut vi ignis divelli & separari nequeant; attamen postquam à longa putrefactione liquoris mixtio laxatur, particulæ salino-volatiles, se demum cæteris extricantes, inter destillandum primo ascendunt. Porro idem effectus etiam facilius succedit, quando Sal fixus à nitroso diversus infunditur; quippe, dum hujus particulæ ab istis alterius infusi occupantur, sal volatilil catenis suis elapsus, facile abscedit. Huc faciunt, quæ de salis Armoniaci destillatione infra advertemus.

X

5. Tinctura

Tinctura Tar-
tari.

5. Tinctura Salis Tartari.

℞ Salis Tartari purissimi ℥vj. liquetur, & fluat in crucibulo, donec colorem cæruleum seu fere viridem acquirat; dein eidem dum incalcescit pulverisato, & matraccio firmo colli oblongi imposito, affunde spiritum vini rectificatum, ad supereminentiam iij. aut iiij. digitorum; & digeratur in furno arenae, calore satis intenso per plures dies, donec tinctura extrahatur. Quippe longa digestionem spiritus vini colorem rubicundum acquirat, in quantum scilicet particulae salis fixi, quadantenus exaltatae, sulphuri vinoso uniuntur. Interea sal Tartari residuus, Phlegmate vini dilutus, in deliquium infra subsidens, & per se subitus fluitans abibit; quod oleo Tartari vulgari, in quantum sulphuris vinosi participat, longe praestat; ac in quibusdam casibus, ubi Diuretico lixiviali opus est, remedium laudabile existit. Dosis ℞j. ad ℞j. vel ℞j. Tinctura exhibetur à ℞j. ad ℞j. aut ℞j.

Ætiologia.

Tinctura salis Tartari, ob salis & sulphuris vinosi conjugium, tum sapore tum odore fragrantissimis imbuatur. Si liquorem ad medietatem destilles, pars residua plus salis ac sulphuris, sed parum spiritus vinosi in se retinebit, atque spiritus avocatus, & sali Tartari recenti affusus, si digeratur, in quantum sulphuris qui cum sale uniatur expers est, haud facile tincturam acquireret.

Profecto quod in spiritu vini pars sulphurea à spiritiosa distincta fuerit, hoc experimento didici.

Sulphur sive o-
leum vini.

℞ Spiritus vitrioli acerrimi lib. ss. spiritus vini re-
ctificati lib. j. misce in retorta vitrea, & destilla in fur-
no arenae, donec liquore (qui primo homogeneus vide-
tur)

tur) avvocato, crassamentum nigrum copiosum in fundo remaneat. Spiritus hic capiti mortuo reasfundatur, & duobus vel tribus cohobiis destillatio repetatur: demum habebis duos distinctos liquores immiscibiles; viz. unum acido-spirituosum inferius subsidentem, & alterum limpidissime oleosum supernatantem; qui procul dubio vini pars sulphurea pura putaque est, separata & per se manens, dum pars spiritiosa salii acido contubuit.

Sal Succini

R. Succini albißimi pulverisati lib. ß. destilletur re-torta vitrea, aut fortissima calore arenæ, aut levi rever-berii; ascendent primo Phlegma, & oleum citrinum, cum aliquanto spiritu; dein sal volatilis in colurn re-tortæ & latera recipientis sublimabitur; ac ultimo o-leum nigrum prodibit antequam ascendat: hoc ne sal ab eo polluat, eximi, & recipientis mutari, debet.

Sal iste primo albus, & satis grati odoris & saporis, nisi in vase strictim clauso asservetur, brevi flavus, ac dein cum graveolentia rubicundus evadit. Cujus causa est, quod medicamentum hoc multum sulphuris in se continet; cujus particule, donec sal dominium habet, subjugatæ & aliis involutæ, prorsus obscurantur; postea tamen laxata mixti compage emergentes illæ, aliis-que supereminentes, plerisque sensibus nostris præpol-lentiam suam produnt. Dosis ejus ℥ss. ad ʒj. Optimus salem succini tum conservandi tum exhibendi modus est, si cum salis Nitri purissimi duplo misceatur.

Etiologi.

SECTIO IV: CAP. III.

De Diuresi nimia, ejusque remedio, & speciatim de Diabete, in cujus Theoriam, & Therapiam inquiritur.

Diabetes apud Antiquos morbus adeo rarus fuit, ut multi celebres medici nullam ejus mentionem fecerint; & Galenus tantum binos ab eo laborantes noverit; in nostro autem seculo computationibus, & imprimis vini meracioris ingurgitationibus dedito, affectus hujus exempla, & instantiæ satis crebræ, ne dicam quotidianæ occurrunt: verum ut ut familiaris, & quoad Typum satis sit notus; quæ tamen sint ejus causæ, & ratio formalis fere in totum nescitur. Super his ut philosophari seu potius conjectare auserim, imprimis morbi hujus descriptionem quoad omnia, aut præcipua ejus phænomena trademus; dein, cujus partis aut humoris vitio, ea singula oriuntur, perquirere nitemur.

*Diabetes mer-
bus olim rarus,
& necdum bene
notus.*

Ejus Descriptio.

Diabetes à *διαβειν* transeo dicitur materiæ potulentæ nimis celer transitus, item urinæ profluvium. Hoc affectu laborantes multo plus mingunt quam bibunt, aut alimenti liquidi assumunt; insuper sitim continuam, atque febrem lentam, & quasi hecticam semper adjunctas habent. Quod autem plerique Authores potum aut parum aut nihil immutatum reddi asserunt, à vero longissime distat: quoniam urina in omnibus (quos unquam me novisse contigit, & credo ita in universis habere) tum à potu ingesto, tum à quovis humore in corpore nostro gigni solito, plurimum differtens, quasi melle aut saccharo imbuta, mire dulcescebat. Prædicti erroris occasio, (ut opinor) fuit urinæ color, qui semper crudus, & aquosus, velut Pica, aut hydrope

hydropelaborantium, apparet. Ut symptomatum horum rationes indagemus, primo inquiratur unde urinae excretio tam copiosa, & celer est, dein ad reliquam affectus huius Etiologiam procedamus.

Quod nonnulli pro Diabetis causa, renum vim attractricem assignant, nobis minime arridet: quippe sanguis ad renes non attrahitur, sed motu cordis pellitur. Porro nec serum è sanguine eos perluente hauriri, aut emulgeri, sed partim percolatione, & partim fusione quadam sive præcipatione (prout superius clare ostendimus) secerni videtur: quapropter Diabetem sanguinis potius & immediatius, quam renum affectionem esse, & originem suam inde sumere credimus, quatenus cruoris massa velut deliquescit, & in serositate copiose nimis funditur: quod equidem ex urinae quantitate ita in immensum aucta, quæ non nisi à sanguinis deliquio, & consumptione procedat, facile constat: Propterea item cruor residuus, sero ejus ita ubertim abscedente, multo crassior, & ad coagulandum aptior evadit, uti ex pulsu celeri, & laborioso arguere licebit: nam idcirco cor rapidius movetur, ut sanguinem, plus solito dum exagitat, à coagulatione præservet. Porro ut hujus fluiditas, ob nimia serosi laticis impendia periclitari apta, continuari possit, materies potulenta siti immani urgente copiosissime ingeritur, ac insuper humores solidis partibus impacti à sanguine resorbentur; quinimo ipsarum sarcimenta in hujus reparationem deliquescunt; hinc ut morbo isto laborantes, plurimum sitiant, & brevi emarcescant.

Itaque, ut Diabetis causam conjunctam, & rationem formalem designare aulam, opinari ducor sanguinis crasin sive missionem ita laxari, & quadantenus dissolvi, ut particulae aquosæ à crassioribus contineri nequeant, quin illæ harum amplexibus cito elapsæ, & salinis imbutæ, per vias renum maxime patientes

*Causa ejus, non
Renum Attra-
ctio.*

*Sed potius san-
guinis deliqui-
um.*

*Causa conjuncta
potissimum in
sanguine.*

tentes excurrant. Interim vero ad sanguinem diluendum, & à coagulatione vindicandum, humores alij, tum ab extra, tum intus in eum corripuntur; atque præcordia magno usque molimine in motum rapidum remurgentur.

Aliquando partim in renibus.

Præterea tamen in causæ conjunctæ partem aliquam renes quandoque accedere putamus, utpotè quorum fermentum ita nonnunquam vitari solet, ut sanguinem non salis lixivialis influxu in debita mixtione atque fluiditate contineat, proinde ut ferum mera percolatione ab eo separetur; sed interdum accidit à sale acido in renibus deposito cruorem, dum eos pertransit, velut à coagulo quodam in serositatem copiosam, quæ mox per ureteres amandatur, præcipitari. Hinc observare est, in plerisque Nephritidi obnoxiiis patoxyfmo in-gruente urinam limpidam, & copiosam reddi. Cujus causa est, quod humor acidus per ductus nerveos illuc delatus, & dolorem (prout alibi ostendimus) excitans, imprimis sanguinem renibus illabentem fudit, ferique uberioris ab eo decessum producit.

Cæterum non improbable est *dispositio* copiosam, aliquatenus à renum mala conformatione procedere, in quantum sc. horum tubuli lymphatici nimis ampli, & patentes, serosum laticem nimis promptè excipiunt, & sine remora quavis celeriter transmittunt, propterea ut major ejus quantitas in urinam excurrat. Verum enim vero ut tubulos hos quandoque, & præsertim in calculosis, nimis patere concedam; attamen proinde lotum cruentum potius, quam copiosum excerneretur. Et revera mictionem sanguineam à tali potissimum causâ exoriri putamus. Porro cum urina copiosa, & cruenta simul existit, sanguinis dyscrasiam cum mala Renum conformatione concurrere censemus; prout in casu cujusdam agrotantis notabili mox declarabitur.

Interea

Interea non est ut dubitemus, præcipuam & maxime crebram Diabetis causam, in sanguinis missione dissoluta nimis, & laxa consistere; quin etiam pari ratione *discreta* minutam, & debito pauciorē, sæpenumero à sanguinis compage nimis stricta, & velut obserata pendere. Porro hic opportunum erit inquirere an non totalis urinæ suppressio interdum à tali causa procedat? Quanquam enim satis vulgo notum est, Ischuriæ fortioris & pertinacis causam, sæpissime infra renes constitutam, omnino à ductibus urinariis penitus obstrictis pendere; cumque egomet plures ab urina totaliter suppressa defunctos aperui, in omnibus reperi mortis causam invincibilem, ureteris unici paulo antea patentis (altero dudum occluso) à calculo recens impacto, obstructionem fuisse. Attamen Doctiss. Dr Riverius duos refert Ægrotantium casus, in quibus Ischuria totalis & plurium dierum sola phlebotomia curabatur; & propterea morbi causam ascribit Venis Emulgentibus supra modum distentis, adeo, ut propter seri expulsiōnem se contrahere nequirent; quemadmodum observatur passim in vesica urinaria, quæ valde impleta non facile ad mictionem componitur. Verum enim vero, ut Historiis istis (uti par est) fidem præstemus, isti tamen Ætiologiæ assensus minime debetur. Quippe vasorum emulgentium non illud munus est, quod vir Clarissimus assignavit; non venæ enim, sed Arteriæ serum una cum sanguine, absque ullo urinæ plenitudinis aut rigiditatis periculo, constanter deferunt; cum autem serum in vias patentes non cito excurrat, ratio videtur esse, quod cruoris massa stricta nimis, & compacta, laticem aquosum, intime permixtum, è sinu suo aggre dimittit.

Huc facit observatio Anatomica super cadavere Reverendissimi Episcopi Cestrensis nuper facta. Cum Illustrissimus ille Dominus, diu calculosus, denum à suppress-

Morbis iste ut plurimum oritur à sanguinis compage nimis dissoluta.

Urina suppressio interdum à sanguinis compage nimis stricta.

Hoc observationibus Anatomicis confirmatur.

suppressione urinæ diuturna fatum obierat; mox præsumebant omnes lethi causam fuisse, ureteres à lapide aut materia sabulosa penitus obturatos; attamen disquisitione per Anatomiam accuratissimam adhibita, nulla omnino in ductibus istis obstructio, aut lotii impedimenta deprehendi poterant. Similem huic observationem anatomicam haud pridem à se factam retulit mihi vir Doctiss. D. D. Lower, ubi nimirum Ischuria lethalis, nulla prorsus circa vias urinarias sui vestigia reliquerat: Hinc ut conjicere obvium sit; siquidem renes insuper facti tecti erant; morbi causam omnino in sanguinis concretionem, & compactionem nimiam constituisse.

*Diabetis causæ
procatareæ*

At vero à diverticulo hoc regressi, post Diabetis causam conjunctam, & rationem formalem explicatas, ad causas ejus procatareæ eruendas procedamus. Itaque si inquiritur, unde sanguinis compages ita laxa, & dissoluta, inque serositates deliquescere apta evadat; dicimus, hujus sicuti & lactis, fusionem ex eo procedere, quod cum in massa ejus sales diversæ indolis conveniunt, & associantur, reliquæ particule salinis (quæ eas ab invicem sejungunt, & in mixtione continent) liberatæ statim in partes secedunt. Quod si amplius inquiratur, undenam sales isti, quorum privata combinatione, sanguinis mixtionem solvi, ejusque fusionem introduci supponimus, adveniunt; non est pro illis designandis ut longe disquiramus: etenim plane constat massæ sanguineæ particulas salinofixas, & volatiles, naturaliter semper inesse; quibus si quando sal acidus, seu fluore potitus, satis ubertim accedat, prædictam affectionem facile excitabit. Hinc est, quod vinum Rhenanum, Pomaceum, & liquores acidi epoti *diogenæ* copiosorem provocant; propterea item in quibusdam valetudinariis, quorum sanguis sale acido abundat, medicamenta sale fixo aut volatili prædita urinam movere solent. Nec tantum ab assumtis, sed ab humoribus in-

*Imprimis sunt
humores acidi
sanguini accedentes, eumque
lactis ritu, fundentes sive præcipitantes.*

tus

tus productis, affectus iste passim evenit. Observare est plurimos pathematis spasmodicis obnoxios, ante, vel post paroxysmos, urinæ limpida copiam ingentem reddere; cujus certe causa est, quod sanguinis, & succi nervei recrementa, in partibus solidis aggesta, siquando in acorem degenera turgescant, & in sanguinem resiliant, fusionem ejus, & proinde urinæ profluvium inducunt. Quapropter cum talis urinæ profusio constans, & habitualis existit, nihil verisimilius dici potest, quam, quod humores excrementitii, in partes solidas ablegati, indeque, postquam acorem illic contraxerint, in sanguinem reversi, hujus liquorem in serositatem nimiam fundunt, proindeque perennem adeo, & immensam excretionem cient.

In præcipuam vero hujus noxæ partem, succum nervæum merito referimus; quippe hunc, siquando à recta crasi deciscat, admodum malignum, aliisque tum humoribus, tum partibus solidis infestum evadere, alibi ostendimus; quapropter ab eo depravato, etiam sanguinis mistio perverti maxime periclitatur. Ipsum vero succum nervæum depravari arguere licebit, quoniam in Diabete spiritus animales plurimum oblanguescunt, & nutritio statim omnis frustratur.

Porro quod sententiam hanc egregie confirmat, observavi in pluribus huic morbo per intervalla obnoxiiis, quod paulo antequam in urinæ profluvium inciderint, in toto corpore partium nervearum dolores vagos, & corrugationes, modo cum stupore, aut formicationis sensu, modo cum crebris spasmis, ac tendinum subsultibus, aliisque spirituum perturbationibus, & inquietudinibus paterentur: indicio sane manifesto liquorem fibras nerveas irrigantem, à crasi degenerem, & frequentius refertum, spiritus irritare, inque

*Ejusmodi humor
acidus imprimis
à Nervis &
nervoso genere.*

*Hinc Affectus
spasmodici
sæpe Diabeten
precedunt.*

Diabetes & Hydrops ut differunt.

Diabetem inferrent, prædicta symptomata cessabant, succedente vero spirituum languore, & virium coincidentia, Diabetes dicitur vulgo hydrops ad matulam, & nonnulli contendunt utrumque morbum revera eundem esse, easdemque causas & rationem formalem habere, & symptomata tantum quoad serosæ excretionis modum variari; nempe quod sanguis in utroque pariter affectu feri incontinens, & arteriis exspuere coactus, in uno, ipsum in corporis habitum, & viscerum cavitates profundat; inque altero, idem in renibus assatim per ureteres amandandum deponat. Verum enim vero, si res accuratius perpendatur, inter hos morbos notabilis differentia occurret. Nam Anasarca plerumque originem suam inde primo desumit, quia sanguis imbecillis, & nimis frigidus, non satis accenditur, & effervesceat, ut chylum continenter advectum coquat, & assimilet, adeoque volatilifcet, quo inter circulandum eum in sinu suo contineat; quin necesse habeat hunc una cum latice seroso ubique locorum exspuere, & juxta vasorum interstitia relinquere: dein postea morbo ingravescente sanguis non modo debilis cruditatibus, verum in crassi degener fluxionibus, & coagulationibus obnoxius fiat, proindeque humores serosos, & copiosius prodignat, ac in partes indebitas impetuosius suffundat. Verum è contra in Diabete cruor satis, immo ut plurimum nimis effervesceat & accenditur, ac chylum advectum celeriter & supra modum coquit: quinimo partes solidas colliquat, earumque liquamina absorbet, secum per vasa circumfert, & super quam satis est coquit; attamen cum, ob salium concursus, sanguinis compages penitus dissolvitur, ac in serositates funditur, portiones, quæcunque abscedere possint, intra renes secretæ, per ureteres excurrunt. Si morbus Diabeti similis sed inversus (sc. in quo sanguis in serositates exsolutus liquamina sua in totum corpus profuderit) uspiam

uspiam ullus occurrit, procul dubio erat febris olim epidemica (Sudor Anglicus) dicta, ubi sanguis in aquositates deliquescebat humores omnes, tum utiles, tum inutiles, usque ad pabuli vitalis impendium, in poros corporis per sudorem amandandos profundeabat.

Hæc de morbi Diabetis ratione formali, & causis, sc. Coniunctis, & Procatarteticis; quod ad Evidentes spectat, propter quas nimirum occasiones, succi acidi, sanguinis fusionem sive coagulationem excitaturi, in corpore nostro gignuntur; hæc varii generis, ac originis existunt. Mala victus ratio, ac imprimis assiduus, & immoderatus pomacei, cervasii, aut vinorum acidorum potus; interdum moeror, & tristitia diuturna, item affectus convulsivi, aliæque spirituum animalium depressiones, ac inordinationes, diathesin hanc morbidam parere aut fovere solent. Novi quendam, vino Rhenano pro potu ordinario, per 20 dies usum, Diabetem incurabilem contraxisse; ex qua, non obstantibus medicorum plurium insignium consiliis, & remediis quibuscunque intra mensem interibat. Memini duas mulieres, pathematis spasmodicis & hypochondriacis obnoxias, quibus subinde magna urinae profusio, cum languore, & carniū intabescencia accidebant.

Explicata jam nunc morbi huius Theoria, adhuc restat symptomatum notabilium rationes exponere. Harum nonnullas, ex præmissis satis constare arbitror, sc. quæ obrem in Diabete urinae excretio ita celer, & copiosa existat; quod autem laborantes febriçant, & valde sitiant, ratio partim est, quoniam humores, & succi, quibus tum sanguis, tum solida partes & humectantur & refrigerantur, continuo per diuresin impendio plus nimis exhauriuntur; quare fauces arent, & præcordia insigniter æstuant; & partim, quoniam urgente naturæ instinctu cor, & pulmones in motus rapidiores urgentur, ut sanguis, sero diluente privatus,

Diabetis causa evidenter.

Symptomatum in Diabete notabilium explicatio.

Unde mictio crebra & copiosa. Unde febris cum siti & nuxura.

à coagulatione sive concretionem vindicari, ac in circulatione debita continuari possit.

Quare Egrotantium urinæ instar mellis dulcescunt.

Attamen explicatu magis arduum videtur, quare Egrotantium urinæ adeo mire dulcescunt, sive saporem mellitum referunt; cum potius è contra si juxta hypothesein nostram sanguinis fusio, & (quæ propterea succedit) urinæ profusio ob salium combinationes accidat, certe liquor his imprægnatus potius falsus esset quam dulcis. Verum huic referre obvium est, dicendo imprimis urinam sapore falso privari, in quantum plures sales, qui diversæ sunt indolis, in ea combinantur. Nam hoc multiplici in chymicis experimento constat, quod cum sales, qui diversæ sunt indolis, uti fixus; aut volatilis, cum acido miscentur, utriusque acrimonia obtunditur, aut amittitur; quare quod urina Diabete laborantium minime falsa sit, non est quod miremur. Cur autem instar sacchari, aut mellis ea mire dulcescat, nodus vindice dignus est.

Sapor mellitus non à succo nutritio, verum à Salium cum Sulphure combinatione.

Hunc effectum ex eo quispiam oriri putaret, quod una cum sanguinis sero, per renes excurrente, tum liquor recens nutritivus, tum solidarum partium liquamina amandarentur; quare non improbabile videtur dulcedinem istam ex succis hæc opimis lotio permixtis conciliari. Verum enimvero ex mixtione ista sapor tantum lenis ac instar lactis aut jusculi carniū blandè demulcens, sed non mellitus, excitabitur: quinimo ad hunc, qui non solum gratus, sed quodammodo pungens est, spicula salina, una ac mulcimina sulphurea (prout alibi ostendimus) concurrere debent. Quare prout saccharum, & mel merito ad concretiones salino-sulphureas referimus; ita suspicari fas sit, urinam in Diabete adeo dulcescere, eo quod Salibus in sero combinatis particule quædam Sulphureæ ex colliquatione solidarum partium delibate accrescunt.

Morbi prognos.

Quoad prognosin hic morbus incipiens sæpe ac facile

cile curatur, confirmatus autem raro admodum & difficillime; quatenus nempe sanguinis crasis paululum laxata, sine magno negotio reducitur; illa vero multum soluta, ita, ut plurimæ partes aliæ ab aliis secedant, vix aut ne vix restitui potest.

Quod vero ad Therapiam spectat, difficillimum videtur in hoc morbo veras medendi intentiones designare; in quantum causa ejus ita profunde latet, altaque adeo, & valde remotas origines ducit. Nam quod vulgo putatur Renes, aliasque partes solidas, serum, & sanguinem continentes aut transmittentes peccare, quatenus contenta sua propere nimis dimittunt; proindeque Astringentibus potissimum, ac fere tantum insistendum esse: dico huic tum hypothese tum Praxi, & rationem, & experientiam refragari; in quantum pauci, aut nulli hac methodo curantur: & summe improbabile (ut non dicam impossibile) est, *diagnon* istam à tali causa procedere.

Itaque in hoc Affectu, sicut in plerisque aliis tres erunt Primariæ Indicationes Therapeuticae, viz. Curatoria, Præservatoria, & Vitalis. Harum Prima morbum respiciens & *diagnon* nimiam cohibere nitens, absque Secunda quæ in morbi causam colligans, sanguinis mixtionem, sive crasin debitam præservare, ac restituere conatur, peragi nequit. Quapropter circa morbi hujus Therapiam præcipuæ medendi intentiones erunt, Sanguinis fusionem ne fiat præcavere, atque ulterius factam tollere. Primo sanguinis fusio inhibetur, dummodo partes ejus crassiores, & Aquosiores se invicem contineant & contineantur, neque aliæ ab aliis ita continuo & præpropere abscedant; quod quidem efficitur per Remedia Incrassantia vulgo dicta; quorum sc. corpuscula viscosa admodum & glutinosa, in massam sanguineam admissa, particulis ejus activis pertinaciter cohærent, adeoque eas ab invicem separant,

Tres Indicationes Therapeuticae.

Medendi intentiones præcipuæ.

1. Sanguinis fusionem inhibere, ne fiat.

2. Factam tollere.

Quod probabile est per salina que diverse sunt indolis effici posse.

rant, & ne fluoribus obortis mutuo inter se, aut cum salinis aliunde fustulis combinentur, impediunt. Propter hunc finem Oryza, Amylum, vegetabilia mucilaginosa, nec non Gummi, & resinosa quædam in hoc morbo juvare solent. Secundo ut Sanguinis fusio aliquatenus facta tollatur, ejusmodi remedia indicantur, quæ salium concretionem dissolvunt, ita, ut particulae quæque elementares insitæ, denuo sui juris factæ, situs priores recuperent, adeoque sanguinis crasin primævam redintegrent. Hujusmodi effectum in Lacte coagulato, salis fixi, volatilis, aut nitrosi additione, nec non spiritus C. C. salis Armoniaci & similium infusione produci supra ostendimus. Cujus ratio (prout ibidem innuimus) procul dubio hæc est, ut dum particulae salino-fixæ, volatiles, aut nitrosæ, in uberi satis copia lacti inditæ, particulis acidis sive præcipitatoris occurrunt, cumque iis combinantur, reliquæ salinae quæ prius ligabantur, jam liberatæ, perque liquoris massam diffusæ, sulphureas & terrestres inter se combinatas dissolvent, & quaquaversus dispergant, proinde ut particulae rursus omnes æquabiliter permixtæ, se mutuo contineant, & contineantur. Quantum hisce ^{ad præparandum} Sanguis propter stigmata salina ipsi calenti affusi alteratur, per experimenta ibidem citata declaravimus. At vero pro curanda Diabete, medicamenta salina quoniam à plerisque fere semper Diuretica æstimantur, non facile, aut temere exhibemus, quamquam interea huic methodo, uti non ratio, ita nec dum experientia refragatur. Nam sæpius in hoc morbo tincturam Antimonii cum bono successu præscripsi, atque Aqua solutionis calcis vivæ, cum rasura Sassaparilæ seminibus Anisi, passulis, & liquiritia, juxta receptum vulgare à nonnullis eximie commendatur.

Indicatio vitalis.

3. Indicatio Vitalis, per dietam incrassantem, & modice refrigerantem, perquo cardiaca temperata ac impri-

imprimis per Hypnotica idonea, & tempeſtiva perficitur, quorum ſpecies præcipuæ ac formulæ quædam ſelectæ, in capite ſequenti ſubjiciuntur, inque hujus calce coronidis loco cujuſdam Nobilis ab hoc morbo, interea dum hæc primo meditarer, ac poſtea ſcriberem, Ægrotantis Hiftoriam proponere viſum eſt.

Comes quidam Inſigniffimus, tum natalium ſplendore, tum propter inſignes Animi dotes prænobilis, Hiftoria. temperamenti ſanguinei, vultus floridi, atque in ipſo ætatis ſuæ vigore, incertum ob quas *negotiorum*, ad diureſin nimiam proclivis evaſit; cumque adeo per plures menſes, urinæ profluvium ſubinde pati ſolitus eſſet, tandem in Diabetem (uti videbatur) confirmatam, ac pæne deploratam incidit. Præterquam enim quod nycthemeri ſpatio, urinæ limpida, mire dulceſcentis, & quaſi mellitæ, fere ſeſquicongium excerneret, inſuper ſiti immani, ac febre velut hectica, cum inſigni ſpiritus languore, virium concidentia, & totius corporis intabeſcentia afficiebatur. Cum hoc tempore ad conſulendum cum Medicis celeberrimis D. D. Michlethwait & D. D. Witherly accerſerer, remedia ſequentia (quorū uſu brevi convaleſcere viſus erat) præſcripta fuerant.

℞ *Summitatum Arboris Cupreſſi* M. viij. *Albuminum ovorum* conquaſſat. lib. ij. *Cinnamomi* ℥ſſ. *minutum inciſis affunde lactis recentis* lib. viij. *deſtil.* Curationis exemplum.
organis communibus, cavendo empyreuma. Capiat ℥vj.
ter in die.

℞ *Gum. Arabici, Tragacant. ana* ℥vj. *ſacchari pened.* ℥j. *f. pulvis. Sumat circa* ℥j. *vel* ℥iſſ. *bis in die cum aq. deſtil.* ℥iij. *vel* ℥iiij.

℞ *Rhabarb. pul. gr.* 15. *Cinnamomi gr.* vj. *f. pul. ſumat mane, repetendo intra* 6 *vel* 7 *dies.*

℞ *Aq. Paralyſeos* ℥iij. *Cinnamomi hord.* ℥ij. *ſyrupi de Moeconio* ℥β. *f. hauſtus ſumend omni vespere.*

Diæta fere tantum ex lacte, quod modo crudum,

&c.

& vel aqua destillata vel aqua hordei dilutum, modo coctum, cum pane albo, vel hordeo aliquoties in die sumebat. Horum usu cum in dies melius habuerit, intra mensem pæne sanatus videbatur: quando modice convalescere cœpit, urina insipida liquidi assumpti quantitatem haud multum superabat, & deinceps nonnihil falsa, potulentis ingestis copia minor fuit; dein paulatim solito spirituum tenore, & viribus pollens, ad pristinam Diætam redibat.

*Eiusdem morbi
recidiva.*

At vero Diathesis in hunc morbum haud ita penitus cessabat, quin postea crebra vice, propter inordinationes in victu, & forsân ob mutationes circa Anni tempora, in recidivam aptus, urinam primo copiosior, & dein limpidam, & dulcescentem, cum siti & febricitatione, & spirituum languore reddebat. Eorundum vero medicamentorum usu, brevi rursus evadere solebat. Non ita pridem, post longius rectæ valetudinis intervallum, paulo antequam urinæ profluvium pati cœperat, magnas in nervoso genere enormitate, & deliquia passus est: viz. in cerebro torporem, & vertiginem, in membris subitos spasmos, tendinum subfultus, & quasi venti huc illuc repentis varios transcurfus persensit. Deinde cum remediorum idoneorum usu, prædicta symptomata sanari videbantur, Diabetes more solito (sc. materia è fibris, & partibus solidis in sanguinem, & inde ad renes, & vias urinarias exundante) recrudescibat.

Sub hoc tempore, prædicti Medici in consilium vocati methodo, ac remediis pæne iisdem ac prius utendum præcipiunt, quorum usu cum intra paucos dies melius habere cœperat, Aquam calcis vivæ ter in die ad ʒv. vel vj. sumendam præscribere visum erat; quo remedio per quatrimum usus urinam in quantitate modica, bene tinctam, & nonnihil falsam reddebat, & quoad reliqua fere sanus, uti olim fuerat, videbatur.

SECT. IV.

SECTIO IV. CAP. IV.

*Medicamentorum Ischureticorum species,**& formulæ.*

P Harmaca astringentia proprie dicta, nimirum austera, acerba, & styptica, quæ viscerum fibras corrugando inque spatium brevius contrahendo, vim illarum expultricem, & excretionem sustinent, proindeque ^{ad} catharsin impediunt, etsi vulgo præscribi solita, pro Diuresi cohibenda parum aut nihil efficiunt: quippe horum virtus in massa sanguinea nihil valet, atque illa ad renes, & vesicam minime pertingit. Quare in Diabete frustra est, quod cortices Granatorum, balauſtia, fructus mespilorum, radices tormentillæ, & similia, præscribuntur; uti ratio hoc dicat, ita experientia confirmat. Attamen remedia, quæ in Diabete maxime juvare deprehenduntur, atque hypothese nostræ satis exacte quadrant, prout supra innuimus duplicis sunt generis; sc. primo quæ salium combinationes, & consequenter sanguinis fusionem, impediunt; cujusmodi sunt, quæ vulgo in crassantia dicta, particulas viscosas, & glutinosas habent, quæ in massam sanguineam admixtæ particulis ejus acti-
vis pertinaciter adhærent, easque dissociant, & ne mutuo inter se, & cum salinis aliunde suffusis, combinentur, inhibent. Secundo quæ salium accretiones dissolvunt, proindeque sanguinis missionem restitunt; cujusmodi sunt alterius indolis salina, quæ sali acido coherere, ipsumque adeo à combinationibus, intra sanguinem initis, avocare apta existunt; uti imprimis sunt medicamenta sale fixo, nec non volatili, ac alcalisato prædita. Præter bina hæc primaria Ischureticorum genera, restat aliud secundarium, sc. hypnoticum;

Astringentia in Diabete minime juvant.

Medendi tres præcipue Intentiones sunt.

Z

quod

quod sc. œconomix Animalis sufflumen ponendo, regimen vitale multo sedatius, proindeque cum minori sanguinis fusione, aut serosi nutritiique humoris præcipitatione, peragi facit. Restat modo cuiusvis horum medicamentorum generis formulas quasdam selectas subijcere.

1. Sanguinis in-
crassatio.

I. Primus medendi scopus, quo nempe sanguinem incrassando, fusionem ejus tollere, aut præcavere nitimur, sequentibus perficiatur.

Pulvis.

℞ Gum. Arabici, Tragacant. pul. ana ℥j. sacchari penedior. ℥ss. f. pul. divide in 16 partes. Sumatur pars j. ter in die, dissolvendo in aq. destillat. vel in decocto rad. symphyti, in aq. font. vel lacte.

Electuarium.

℞ Electuarii resumtivi ℥iij. specier. diatragacant. frigide ℥j. Coral. rubri pr. ℥ij. confect. de Hyacint. ℥iss. gelatina de exuviis viperar. q. s. f. elect. capiat ter in die quant. nucis juglandis.

℞ Succini albis. Mastichis, Olibani pul. ana ℥j. pul. Haly ℥ij. balsami Tolutani ℥ss. f. pul. subtilis, dosi ℥ss. ter vel quater in die.

Decoctum.

℞ Rad. symphyti majoris, Nymphææ ana ℥iij. datylorum incis. ℥ij. sem. Malvæ, bombacis, plantag. Psyllii, ana ℥ss. coq. in aq. font. lib. iij. ad mediocritatem, colaturæ adde syrupi de Nymphæa ℥ij. dosi ℥iij. ter in die.

Emulsio.

℞ Decoct. hord. cum radicibus Nymphææ lib. iss. amygdalar. dul. pr. ℥iss. sem. papaveris albi, portulacæ, lactucæ, ana ℥ss. f. art. f. emulsio: dosi ℥iij. ter in die.

Aqua destil-
lata.

℞ Summitat. Cupressi M. vj. folior. Esculææ M. iij. flor. Lamii, symphyti, Nymph. ana M. iij. rad. Nymph. symph. ana lib. ss. maceris ℥j. omnibus simul minutim confectis affunde lactis recentis lib. viij. destillent. organis communibus. Dosi ℥iij. ter in die cum pulvere cœlectuario supra præscriptis.

Secun-

Secundo quamvis medicamenta salina cujusque generis, & status, diuretica habeantur, & unaqueque illorum in quibusdam casibus, quatenus sanguinem fundunt, & serositates ejus copiosius abscedere faciunt, aliquatenus Diuretica existant, propterea ut horum usus in Diabete merito suspensus fuerit; attamen ob rationem supra citatam, nempe quod salii acido (quando in sanguine prepollet) occurrendo, hujus fusionem, & deliquescentiam tollunt, & praevenit, minime dubito quin ad urinæ profluvia sananda non nunquam cum fructu exhiberi possint; & quamprimum opportunitas dabitur, hujus veritatem, caute tentando, explorare statutum est: & quidem hoc tuto satis experiri licere, inde constat; quoniam infusione calcis vivae quendam Diabete laborantem curatum fuisse pro certo audivi. Quandoquidem autem medicamenta salina (quæ salis acidi dominium tollere, ipsumque velut catenis ligare supponimus) aut sale fixo, aut volatili, aut alchalisato prædita sunt; Ischureticorum, quibus singuli horum pro basi sunt, formidatis quidam citabo.

Primo igitur quando sal fixus per se aut sulphure conjunctus pro basi requiritur.

1. Medicamina
sale fixo prædi-
ta.

℞ Tincturæ salis Tartari, aut deliquii ejus q. s. Tinctura.
detur in haustulo decocti, vel aq. destillat. modo descript. ter in die.

℞ Tincturæ Antimonii, sumatur eodem modo ter in die, hujus usum crebra experientia didici in hoc morbo valde proficuum esse.

℞ Tinct. salis coral. ℥j. sumatur eodem modo.

℞ Infusionis calcis vivæ lib. j. dosis ℥ij. vel ℥iiij. Electuarium.
ter in die, præmissa dosi Elect. vel pulveris supra præscripti.

℞ Conf. flor. Lamii, & symphyti majoris ℥iiij.

Z 2

croci

Pulvis.

croci martis rubicundissimi ℥ss. *Corallii ad albedinem calcinati* ℥ij. *syrupi de symphyto* q. s. f. elect. *dosis* ℥ij. *ter in die.*

℞ *Lapidis specularis calcinati* ℥j. *dosis* ℥ss. *ad* ℥j. *bis vel ter in die.* Rustici hoc pharmaco jumenta sua mictione cruenta laborantia satis feliciter curant.

℞ *Coral. ad albedinem calcinat.* & *pul.* ℥iij. *pul.* *Gum. Arab. Tragacant. ana* ℥j. f. *pulv.* *divide in* 10. *part.* *sumatur* j. *ter in die cum vehiculo idoneo, sc. decocto, vel aq. destil.*

℞ *Croci Martis rubicundis* ℥vj. *Gum. lac. pul.* ℥ss. *sant. rub.* ℥j. f. *pul.* *divid. in part.* 20. *quarum* j. *sumatur ter in die.*

Decoctum.

℞ *C. C. ust.* & *pul.* ℥ss. *coquatur in aq. extinctionis ferri lib.* iiij. *ad medietatem addendo circa finem crustam panis, rad. symphyti majoris, Nymphaeae siccatae ana* ℥ss. *colaturae adde sacchari perlat.* ℥ij. *capiat.* ℥iij. *ter in die.*

2. Remedia sale
Alcalifato
prædita.

2. Medicamina sale alcalifato prædita, cujusmodi sunt *Corallia, Margaritæ, os sepiæ, C. C. ebur, pulveres testacei, & similia, veluti contra affectus Rheumaticos, ita & ad Diabetem satis vulgo usurpantur: & quidem juxta hypothesein nostram, quatenus valent acidum in sanguine scatentem excipiunt, proindeque massam sanguineam à fusione liberant, ab his commodum, & sæpe non frustra, expectatur.*

Pulvis.

℞ *Corallii rub. tenuissime levigati, ossis sepiæ ana* ℥ss. *C. C. philosophice calcinat.* ℥iij. *Margaritarum, eboris, oculorum cancri, ana* ℥j. *misce, f. pul.* *dosis* ℥ss. *ter in die cum vehiculo idoneo.*

℞ *Ejusdem pulveris* ℥iij. *specier. diatragacant. frig.* ℥ij. *sacchari candi* ℥ij. f. *pulvis.* *cum q. s. solut. ionis gum. Arabici*

Arabici f. pasta, formetur in trochiscos pond. ʒss. su- Eleſtuarium.
mantur ʒij. vel. ʒij. ter vel ſepius in die.

℞ *Ejuſdem pul. ʒij. Eleſtuarium reſumtiui ʒiiij. con- ſerſor. Nymphae ʒij. ſyrup. ejuſdem q. ſ. f. Eleſtua- rium, ſumat quantitatem nucis Caſtaneæ ter in die ſuperbibendo hauſtum Apozematis, vel aq. deſtil. ſu- pra præſcriptæ.*

3. Propter eandem rationem, qua medicamina ſale ^{3. Remedia ſale} fixo & alchaliſato, etiam volatili prædita, pro Diabete ^{volatili prædita.} ſananda convenire videntur: Hæc enim, pariter ac illa, ſalem acidum (à quo ſanguis in ſeroſitatem ſun- ditur ac deliqueſcit) excipiunt, avocantque, proinde ut huius liquor craſin ſuam debitam recuperet.

℞ *Tinct. ſolaris cum ſale Armoniaci (prout ego ſa- Tinctura.*
cile ſoleo) parati ʒj. doſis gt. 20. ter in die. Sp. ſanguini-

nis, fuliginis, C. C. etiam in hoc morbo tentari poſſint.
 ℞ *Salis ſuccini ʒj. croci Martis rubicundiſſimi ʒij. Pulvis.*
miſce, dividatur in partes 12. doſis part. j. ter in die.

V. [?]
 Quod ſpectat ad tertium in Diabete remediorum ge- nus, ſc. Hypnotica, quæ, ſpiritus Animales ſiſtendo, ^{Hypnotica.} ſanguinis curſum retardant, proindeque efferveſcen- tiam, & fuſionem ejus nonnihil impediunt; ſoleo in quibuſdam Diacodium omni vespere ſumendum præſcribere; & ſi quando illud minus efficit, Laudanum liquidum, aut Cydoniatum, aut Tartariſatum nocti- bus modo ſingulis, modo alternis bono cum ſucceſſu exhibere.

℞ *Decoct. bordei cum rad. ſymphyti ſiccat. ʒſſ. ʒvj.*
ſem. papaveris albi ʒij. amygdalar. dul. pr. numero vj.
ſ. art. f. emulſio, ſum. hora ſomni ſingulis noctibus.

℞ *Aq.*

℞. Aq. destil. magistralis supra prescrip. ℥iij. solutionis Tragacant. ʒij. Diacodi ℥ss. ad ʒvj. sumatur hora somni.

℞. Conser. florum Nyeup. ʒij. Laudani Tartarisati vel Cydoniat. ʒj. Tinct. cretigi. ʒj. f. bolus hora somni sumend.

SECT. V.

SECT. V. CAP. I.

De Sudatione, & medicamentis
Hydroticis.

PRO nutriendis Animalium corporibus, unico tantum aditu, scilicet per os, alimenta ingeruntur; at natura satis provida, exitum multiplicem, sive plures evacuationum modos efformavit, quibus materiæ alibilis recrementa, vel particulæ quævis incongruæ, aut aliunde susceptæ, aut intus genitæ, foras ejiciantur: Eodem semper Ostio, quicquid pabuli offertur, ingredi oportuit; nempe ut satis dignosci, & examinari queat; per plures enim aut posticas fores, introrsum patentes, facile cum alimentis una irrepant venena. Quod si invita hac ostii singularis custodia materia quæpiam hostilis intraverit, aut interni regiminis culpa, progenita fuerit, hæc in nullo recessu, aut angulo latere potest, quin ibidem pro exclusione ejus foramina patefiant. Nam si heterogeneū aliquid in primis viis subsistat, Vomitu aut Purgatione excernitur: quod si ulterius pergens Sanguini vel Liquori Nervoso se immisceat, aut solidis partibus adhæreat, mox Transpiratione, & Sudore, aut etiam Urina eliminatur: sin vero per has vias Natura, utpote segnis, aut impedita, res extraneas sua sponte, aut non cito, aut satis amandat, Medicina, quibus omni circa Excretionum modos, aut vias defectui, aut vitio succurratur, remedia perquam idonea suppeditat. Quemadmodum igitur de vomitu, Purgatione, & Diuresi, in superioribus satis fuse differentes, cujusmodi tum Humorum, tum Spirituum, tum Viscerum affectionibus pharmaca ad fines istos destinata Operationes suas producant ostendimus; ita jam proxime explicandum restat, quo ritu,

&

Ingestionis via unica. Egestionis plures patefciunt.

Hujus ratio innuitur.

Quomodo ejus defectibus per Diaphoresin, & que ac alias excretionibus medicina succurrit.

184. *De Sudatione & medicamentis Hydroticis* SECT. V.

& quibus Medicamentis, Diaphoresis uberior, aut sudatio, si quando indicatur, provocari soleat. Quo hæc melius innotescant, imprimis declarare oportet, quamnam Sudoris Materies, & ratio formæ fuerit & in quibus & quot modis ~~id fieri~~ absque Pharmacia propter accidentia externa, vel intestino humorum aut spirituum organo, sæpenter contingat.

Quomodo Diaphoresis à catharsi differt.

In Diaphoresi, contra ac in Catharsi, à primis vis ac velut intimo corporis centro, versus Peripheriam excretionis motus tendit, in utriusque His Arteriæ ad Evacuatiomm loca plus deferunt, quam venæ regerunt: interim à locis, quæ istis opposita sunt, Venæ plus referunt, quam Arteriæ perduxerunt. In Catharsi, Arteriis splanchnicis, simulque Venis habitum corporis respicientibus, major sarcina bajulanda imponitur: at omnino è contra habet in Diaphoresi, quippe in hac dum Arteriæ plus solito versus corporis ambitum corripunt, Venæ Mesaraicæ à coctionis visceribus majorem penum auferunt, quam arteriæ illuc attulerunt. Pariter in altera Evacuatione, dum Arteriæ splanchnicæ plus debito visceribus suffundunt, venæ extrinsecæ plus à corporis habitu regerunt, quam Arteriæ illic deponunt. Quapropter cum utraque Evacuatio pluribus modis, ita non minimum hæc etiam via, procuratur: viz. dum Arteriæ, aut ad viscera, aut ad habitum corporis spectantes, in motus rapidiores urgentur, in venas, quæ ditionis oppositæ sunt, major humorum saburra urgebitur. Quo ritu Diaphoretica utrasque has intentiones perficiunt, mox dicetur: Interea circa Diaphoresin in genere advertimus, Sudationem respectu ~~diaphoresis~~ ordinariæ, pariter habere, ac Diarrhæam ad Secessum Alvi naturalem; illa nimirum est tantum transpiratio citatior, & magis intensa. Nam quoties sanguis, plus solito effervescens, ac velut efflagrans, effluvia calorifica copiosius emittit, hæc, complures feri

feri particulas secum convehentia, Sudorem constituunt.

Sudoris Materies dicatur aut Elementaris, aut Humoralis; quoad priorem hic, pariter ac Urina, constat ex Spiritu, sale, ac Sulphure mediocribus, sero copioso, ac terræ pauxillo. Rem ita habere, ex spirituum inter sudandum dispendio, excrementi hujus substantia aquosa, sapore falso, unctuositate, & fæculentia, facile colligitur. Enimvero dum sanguis, pro vita Animalium proroganda, in pulmonibus continue accenditur, & dein efflagrans, è corde per Arterias in partes omnes corripitur, è liquore ejus rarefacto, & accenso particule subriles, nempe spirituosæ quædam, ac sulphureæ, utpote ad avolandum maxime habiles, copiose decedunt; quæ per poros corporis emanantes, secum feri corpuscula complura, & reliquorum aliquota una foras rapiunt. Quod si hujusmodi ~~particule~~ pauciores fuerint, sensim effugiunt, & modice exhalantes ferè in conspicuæ in auras evanescent, sin vero effluvia hæc magis agglomerata dense erumpunt, dum poros cutis vix pertranscunt, in aquam condensantur, pari scilicet ritu, ac cum vapores, ab aqua ebulliente emissi, operculum ollæ impositum madefaciunt.

Sudoris materies humoralis ordinarie vix alia est quam Serum sanguinis, cui intendum, siquidem excretio istæ inordinata fuerit, liquoris Nutritii, & Nervosi portiones, aliique humores è visceribus, glandulis, vasis lymphicis surrepti, immo & partium solidarum sarcimenta, aut liquamina adjunguntur: iste tamen qualiscunque fuerit, potissimum ex arteriis ejicitur, et si præterea haud inficias imus, etiam è nervis non nihil exsudare; insuper è fibris, & partibus solidis humoris quidpiam vi caloris in vaporem attenuari, quod rursus circa cutem in madorem concrevit. At vero ipse tantum est sanguis, qui calore suo humorem quem

Sudoris materia aut elementaris aut Humoralis.

1. Prioris quæ sint particule.

2. Posterior è quibus consistit.

vide vaporare facit, & à proprio sinu, istius qui exsudat, partem maximam emittit.

Ad sudationem tria requiruntur.

1. Ut sudor copiosus, & facile erumpat, hæc Triā requiruntur. 1. primo ut sanguis plus solito effervesceat, rapidius circuletur, secundo ut latex ejus particulis pluribus aquosis, iisque solutis, hoc est, à reliquo liquore secerni, inque vaporem resolvi aptis, abunde scateat. Tertio demum, ut totius corporis pori satis reclusi, & patentes fuerint.

Conditio prima est, ut sanguis rapidius circuletur.

1. Primæ conditionis ratio satis manifesta videtur: nisi enim sanguis rapide circulator, per Arterias in tanta copia effertur, ut à venosa reductione residuum, in totum à vasis lymphicis excipi, aut per *diaporesin* insensibilem exhalari nequeat, nihil superfluum erit, quod per sudationem emanet: hujus enim latex ex illorum ductuum materia superflua aut rejectanea constat. Ar vero sanguis pro cienda *liquida* rapidius circulator, quatenus ob crebriores, & vehementiores cordis systolas, cum majori impetu circumpellitur. Cujus effectus cum plures sint causæ evidentes, illæ omnes, aut saltem præcipuæ, ad duo genera sequentia reducantur.

Quæ partim à sanguine, & partim à spiritibus Animalibus dependet.

Pro Cordis motu tum actuando, tum varie alterando, causa efficiens sunt spiritus Animales à cerebello affluentes; causa autem finalis, est sanguinis circulatio: namque hujus gratia uti motus ejus primitus instituitur, ita juxta quod sanguis, propter multas occasiones, subinde citius, aut tardius, vehementer, aut sedate, aliisque modis circulari debet, etiam cordis pulsus diversimode variatur. Quotiescunque igitur adeo intenditur iste, ut sudationem ciet, ita fieri contingit, aut sanguinis necessitate sive indigentia, vel spirituum Animalium instigatione.

Quomodo hæc cau. a, ex parte sanguinis.

1. 1. Quandoquunque sanguis plus debito effervesceat, sive accenditur, ne intra cordis sinus suffocetur, rapidius circumagi debet. Talis vero effervescentiæ sive accen-

accen-

accensionis nimiae plures sunt causae, & ~~reserit~~. Nam cruor interdum à proprio sulphure nimis effesto, vino- rum ritu, sponte turgescit. Potro iste à calidis ore af- sumtis, propter aestum ambientem, motum corporis citatiorem, pororum occlusionem, & multas occasio- nes supra modum agitatus aut excafactus, & plus so- lito accensus, adeo rapide circumagi postulat, propte- rea ut sudatio succedat.

2. Interdum sanguis, ex se quietus, spirituum Ani- malium instigatione, in effervescentiam hydroticam cietur. Enimvero in doloribus acutis, passionibus vio- lentis, functionum naturalium aut vitalium magnis im- pedimentis, ipso mortis agone, aliisque spirituum de- liquiis, aut affectibus, ubi corporis salus valde pericli- ratur, Anima sensitiva, ut sanguinis flammam vitalem ab expirando conseruet, cor in motum rapidissimum, quo, dum cruor impetuosis circumPELLITUR, plerumque etiam sudor accietur, instigat.

Secundum pro sudatione excitanda requisitum est, ut, dum cruor valde effervescit, siue plus solito accen- ditur, & effluvia copiosa emittit, latex ejus humore fe- roso, qui insuper à massa reliqua ejus, ad abscedendum, & exhalandum aptus sit, abunde scatcat; fecus enim evaporatio tantum sicca, velut ab oleo cocto, argente- licer calore febrili, aut alias intenso, ad minime ludo- erumpet. Quorum sanguis fere refertus compagem laxam, & nonnihil solutam habet, à levissima quavis incitatione, in sudorem exsolvitur. Veruntamen si fe- rum deficiat, aut à cruore nimis compacto, vel obfx- culentias incoctas valde incrassato, non facile secerni- tur; & si febris Causonis incendium urgeat, simulque Diaphoretica potentissima exhibeantur, sudatio vix o- mnino succedet.

Tertio ad sudationem rite procurandam requiritur, ut dum cruor effervescit, & humore aquico facileque

Et quomodo ha-
bet ex parte spi-
rituum Anima-
lium.

2. Igitur cruor
Conditio securi-
da est ut sangui-
nis Compositio sit
laxa & soluta.

3. Sudatione
Conditio sentia-
ut pori sapia pa-
tescant.

separabili satis diluitur, etiam cutis pori satis reclusi, & patentes fuerint; nisi enim corpus sit perspirabile, frustra erit quod diaphoresin moliamur. Quorundum cutis valde crassa, & fere imperforata existit, cui si frigus hybernus accedat, sæpe aquam ex pumice citius, quam eorum corio, exprimas.

Sudationis nimia causa immodica.

Hæc de præcipuis ad *ipidum* sciendam necessariis, quæ prout interdum ex parte deficient, propterea ut sudor agre, aut vix omnino succedat; ita aliquando propter horum excessus, insuper ob alias quasdam circa Humores, aut habitum corporis inordinationes, Sudatio crebra, & copiosa nimis quosdam infestare solet; ita nimirum ut succus nutritivus, haud citius sanguini conveyatur, quin totus statim, cum latice seroso, è poris cutis exsudans, in madorem profundatur. Hujus rationes si inquiramus, hæc tria potissimum occurrunt, in quorum aliquibus, aut simul omnibus, illæ consistere videntur.

1. Cuius prima, est sanguinis dyscrasia, aut debilitas, sive accensio parva.

1. Nimia igitur in sudationem propensio, interdum oritur, quoniam sanguis in crasso vitiat, & debilius factus succum nutritivum, quem è chylo excipit, assimilare nequit; quare, velut stomachus toni perfracti, humorem infusum, quamprimum ejus satur est, vomere cogitur. Hinc est, quod sudationes nocturnæ, ac valde molestæ febribus diuturnis ut plurimum succedunt; quatenus nempe in his massa sanguinea (instar lactis acrescentis, quod super ignem incallescens sua sponte, & sine coagulo adjecto funditur, & in serositate præcipitatur) compagis adeo laxæ existat, ut à levi quavis occasione in mixtione solvatur. Cui accedit, quod sanguis depauperatus haud plene accenditur, quapropter succi crudi, quo minus per Efflagrationem absumentur, eo necesse habent, dum sanguis incitatur, copiosius per sudorem erumpere.

2^a est, feri per aliam viam solitas evocatio imbibita.

Secundo non improbabile est nimiam in sudores propensionem

pensionem aliquatenus etiam ab hac causa pendere, viz. quod aut renes, aut lymphæductus, ubique officio suo non satis defunguntur. Namque si forsan hæc aut ista via sanguinis arteriosi serositates superflue non statim eximantur, necesse erit eas alicubi ad plenitudinem congeri, proindeque, nisi per sudorem excernantur, sanguinis circulationem impedire, & non raro hydro-
pem inducere.

Tertio si quando ob rationes prædictas diathesis hy-
drotica invaluerit, eadem insuper augetur, & sudores
crebri & copiosi magis emanant, si curis pori, & mea-
tus solito apertiores fuerint; cujusmodi affectio interdum à natura inest, quandoque propter accidens quoddam contrahitur. Novi quorundum corpora adeo
cribrosa extitisse, ut ne levissimum aeris afflatum sufferre potuerint; qui etiam à motu quovis citatiore, aut à
solis, ignis, aut lecti calore protenus in madorem sol-
verentur.

*Tertia pororum
apertio.*

Ex his quæ, ad ~~ipidæm~~ omnino acciendam requirun-
tur, atque nimiam faciunt, ita statutis, facile erit colli-
gere, quæ sit sudoris tum Ratio formalis, tum Causa
conjuncta; utraque nimirum in eo consistit, quod san-
guis sero scatens, & in compage nonnihil solutus, dum
à cordis pulsu citatiore rapidius circulatur, adeoque
plus effertur per arterias, quam ut pars eruenta per ve-
nas regeri, & serosa per renes, & lymphæ ductus mox
tota amandari queat; idcirco necesse erit, quicquid feri
superfluum est, particulis etiam aliis imbutum, per cu-
tis poros satis patentes exsudare.

*Sudoris ratio for-
malis, & causa
conjuncta.*

Quod spectat ad alias sudandi Causas, sc. Procatarticas & Evidentes; quæ Prioris generis sunt, vel massam
sanguineam, vel spiritus animales respiciunt. Hi nam-
que (prout supra innuimus) affectionibus spasmodi-
cis, aliisque anomaliis obnoxii, interdum aut sponte,
aut occasionaliter motus explosivos, & inordinatos inc-

*Ejus cause pro-
catartica.*

unt;

unt; quibus etiam præcordia immaniter agitata, sanguinem impetuosius circumpellunt, proindeque in sudores exsolvi faciunt. At vero *ἰφιδρωσις*, spontanea Causa Antecedens sæpius in massa sanguinea delitescit: si quando enim particulae heterogeneae, & prorsus incongruae in hujus sinu ad plenitudinem congerantur, iste demum aggravatus fluore oborto effervescit, ut, quod molestum est, una cum latice seroso secernatur, & per sudorem foras ejiciatur. Cujusmodi sudor juxta naturae peccantis facilem, difficilem, aut impossibilem excretionem, dicitur vel Criticus (qui insuper plus aut minus perfectus est) vel Symptomaticus. Super his in *περίτληξις* nostra satis fuse disseruimus, ut non opus sit hic plura dicere.

Sudationis causas evidentes.

2. Sudationis Causae Evidentes, quae nempe sine procatarxi, aut indicatione medica *ἰφιδρωσις* solitariae, & per se passim cient, cum variae ac diversimodae fuerint, sc. ore assumta, exterius admota, nimia animi, aut corporis commotio; cum multis aliis; libet hic illarum præcipuas una cum distinctis afficiendi rationibus breviter notare: A quibus rite intellectis, melius innotescet, quo ritu & quali discrimine, pharmaca in hanc rem destinata, Diaphoresin cum sudore movent.

1. *Corporis agitata.*

1. Imprimis igitur, à motu corporis citiore, laborioso, ac diuturno sudor provocari solet; uti passim cernitur in cursu, saltatione, ponderosi unctione, tractione, & similibus. Cujus ratio est, quod musculi totius corporis vehementer exerciti, vasa interjecta comprimunt, proindeque sanguinem exagitant, & huc illuc rapide impellunt; cumque hoc modo venae potissimum constringuntur, sanguis per earum ductus magis usque ac magis patentes, facilius elabatur, ac multo celerius versus cor proripitur; cumque adeo intra dextrum ejus sinum copiosius aggestus, ipsum opprimat, aut fere suffocet, & cor, & pulmones pro sanguine rapidius

dus circumpellendo, per nixus crebriores, & fortiores impigre laborant: hinc denum uti iste intra præcordia magis accensus, proindeque rarefactus, & compage solutus, caloris, hoc est, spiritus, & sulphuris corpūscula longe plura exhalet; quæ serositates (dum vasa omnia ita turgent) reduci inhabiles, secum foras convehentia, sudorem constituunt. Prout corporis sic etiam Animi exercitia immodica sudores movent.

Qui adduntur etiam Animi passiones.

2. Calor ambiens, prout à sole, igne, Balneo, hypocausto, & similibus, sudorem provocare aptus est; quoniam effluvia calida, corporibus nostris ab extra immissa, & cutem subingredientia, tum poros, & meatus ejus referant, tum sanguinem effervesfaciunt, ipsumque velut aquam ab igne supposito, ebullire cogunt; proinde ut è compage ejus soluta, & rarefacta, vapores sudorifici copiosius exhalentur. Nec tantum calor mere extrinsecus, sed etiam proprius circa ambitum corporis, à quo exhalavit, detentus, sudorem movet. Nihil enim usitatus est, quam ut quisquam in lecto jacent, dum pluribus stragulis cooperiatur, in sudorem incidat. Cujus ratio satis liquet, in quantum halitus jam decidui, & circa superficiem corporis coerciti, Balnei sicci naturam habent.

2. Calor ambiens.

3. Transpirationis solite cohibitio nonnunquam sudorem accersit; cujus ratio est, quia sanguis à liberiore prohibitus, velut mustum dolio arcte nimis inclusum, impetuosius fermentescit; proindeque magis rarefactus, & consequenter circuitu rapidiore agitatus necesse habet in sudorem exsolvi. Olim Hybernici in more fuit febre quapiam laborantes, pannis se laneis, aqua frigida madefactis, involvere, ex quo sudor copiosus succedens non raro morbum solvebat. Simile huic experimentum, etiam apud nostrates, bono cum fructu tentatum audivi.

3. Transpirationis solite cohibitio.

4. Alimenta calidiora assumpta, præsertim sale, pipere,

4. Calidiora intus sumpta.

pere, & Aromatis condita, item aquarum ardentium, cervisiæ fortioris, & vini generosi potus, quatenus aut sanguinem particulis activis, velut stimulis sive cæstro quodam, imbuunt, aut eidem efflagranti pabulum sulphureum, & inflammabile, velut oleum lampadi, ministrant, uberiores materiæ halituosæ *diutius*, proindeque feri abundantis exsudationes majores cient.

Sudoris differentiæ.

Hæc de sudoris natura, & causis tum conjunctis, tum manifestis. Quod ad differentias ejus spectat, multifariam distingui solet; nimirum quod sit spontaneus, vel coactus; vel partialis, vel universalis; vel criticus, vel symptomaticus; quorum omnium rationes ex prædictis satis clare innotescunt. Porro sudor aut Calidus est, de quo hæcenus disseruimus, vel actu Frigidus, cujusmodi frequenter à timore panico, dolore valde acuto, in lipothymia, & subito quovis spirituum deliquio, inque mortis agone excitatur. Hujus causa in eo consistere videtur, quod à passione subita, ac immani tota Anima subsidens, Ambitum suum contrahit; proindeque spiritibus consternatis, & sanguine cum calore versus cor retracto, effluvia extima per cutem emanantia à sequentibus derelicta, & calore destituta, illico in vaporem frigidum condensantur: pari quidem ratione, ac inter destillandum accidere solet. Nam si ignem subito reprimas, vel extinguas, mox exhalatio calida, Alembicum replens, in madorem exsolvetur.

Medicamenta Diaphoretica cujusmodi esse debent.

Ex his ita præmissis, & ostensis, quæ sunt præcipua ad sudorem provocandum requisita, & propter quas potissimum occasiones, & accidentia ordinaria hic excitari solet; non difficile erit designare quibus potentiis & particulis medicamenta Diaphoretica pollere debent, & qua ratione effectus suos edunt. Et primo, quod ad illorum *diverſitatem* spectat, Hydrotica intus sumenda ejusmodi esse debent, quæ sanguinem plus solito effervesce, & per consequens evaporare faciant; item quæ

quæ massam ejus, sæpe compactam hlimis, & incrassatam; quantantenus referent, & fundant; proinde ut ferositates ejus facilius dededere ac cedere possint, si-
milique eas ita seceras per Diaphoresin potius quam per Urinam aut Sedem eliminandas disponant. Hæc sunt duo hæc ^{quæ} primaria requisita, siue indicantia, quibus rite complendis Diaphoretica variæ generis, & ^{in his} adhiberi solent. Quod ad Tertium requisitum (cujus supra mentionem fecimus) sc. Pororum Apertionem spectat, hoc fere tantum per Administrationes externas peragitur, quo tamen rari, & quot modis fieri solet, infra ostendetur. Interim ut de medicamentis Hydraticis ore assumendis dicamus, imprimis ostendere oportet, quæ Ratione Generali hæc operantur, dein quo discrimine, & particulari affigendi modo, quibus denum cuiusque speciei, nempe aut totius mixturæ unius cujusdam elementi, viz spiritus sulphuris, aut salis virtutibus insignita, tum in visceribus tum in humoribus circa sudoris provocationem, vires suas præstent. Sicut in his quæ sequuntur, nonnulla quædam sunt.

Quoad prius igitur, circa medicamenta Diaphoretica in genere, annotamus ea ex particulis ejusmodi constare, quæ ventriculo ac intestinis satis amica, nullum in iis spasmodum, aut excretionis motum cleant; insuper ut nullatenus ab iis subigi, aut alimenterum insar assimilari queant; at vero stomacho ingesta, illico tum spiritus animales, tum sanguinem ad ^{se} obbeundam disponant. Enimvero quædam ex iis ventriculo immer-
sa, & dissoluta, mox spiritus Animales intra fibras nerveas (ex quibus Tunica interior constat) ubique sca-
tentes exsuscitant, recreantque, proinde ut totius Ani-
mæ sensitivæ hypostasis statim erecta, ac in majorem ambitum expansa, præcordia vegetius actuari, adeo-
que sanguinem rarefactum, & plus accensum rapidius circumagi, proindeque in Diaphoresin adigi faciant.

Eorundem en-
gias ratio ge-
neralis.

Rorro interea ejusdem pharmaci particulæ, etiam sanguini vasa stomachica (quæ Tunicam nerveam densissimè obducunt) perludenti sese ingerunt, ipsiisque dum mox fermentant, & effervescent, per venas solito rapidius versus præcordia urgeri cogunt; quibus cum impetuosius infertur, statim aucto cordis pulsu, tota cruoris massa rarefacta, & magis accensa, simulque à medicamenti particulis intimè admixtis agitata, per Arterias ad partes omnes exteriores citatius provehitur, ubi, cum totus ejus latex, per venas, aliosque ductus reduci, aut excipi nequeat, necesse incumbit plurimum serosi humoris in sudorem exsolvi. Cæterum pharmaci hydrotici particulæ, juxta modum prædictum in sanguinem admixtæ, non modo liquorem ejus fermentant, & exagitant, at sæpe missionem ejus ita laxant, referantque, ut serum aliæque ejus recrementa facilius secerni, & amandari possint. Quandoquidem autem hoc vario ritu, juxta diversimodam tum sanguinis constitutionem, tum medicamenti indolem aut apparatus, fieri contingat, operæ pretium hic videtur, præcipuas circa diaphoresin adhibendam indicationes, & varios easdem prosequendi modos, una cum singulorum Aetiologiis breviter explicare. Super his autem imprimis adnotetur pharmaca hydrotica quoad operandi vias, & operationes cum Cardiacis plerisque ita vulgo dictis, magnam affinitatem habere, in tantum, ut multa utriusque generis, usus sint communis, sive reciproci; cumque adeo potissimum quoad majorem, aut minorem efficaciam differant, quoties à genere uno ad alterum transire incumbit, fere tantum opus erit dosin augere, aut diminueri, & maxime idonea exhibendi tempora eligere.

Medicamenta hydrotica, plerisque cardiacis affinia.

Hydroticorum materies aut sunt mixti partes integrales,

Quod itaque spectat, ad variam materiam tum speciem, tum apparatus, ex quo medicamenta hydrotica conficiuntur, illa ut plurimum mixti cujusdam aut par-

tes

tes Integrales, aut Elementares existunt. Nempe aut concreta naturalia in tota substantia sua aut simplici, aut extracta exhibentur, velut cum folia, radices, aut semina, Cardui, Contrayervæ, Angelicæ, aut similibum in pulvere, decocto, conserva, aut magisterio sumuntur: vel Diaphoretica particulis hujus aut illius Elementi, nempe spirituosus, sulphureis, aut salinis, vel simplicibus, vel quibusvis aliis præpollentibus constant, veluti si ex Carduo, aliove corpore vegetabili, minerali, aut animali, aut sal, aut spiritus, aut oleum, extrahantur, & seorsim per se, aut cum aliis præparatis in medicamenti formam redigantur. Singulas, aut saltem præcipuas, harum species breviter perstringemus.

1. Diaphoretica, quorum virtus in totius concreti particulis integralibus consistit, inæqualiter mixta, etiam uno quodam elemento (viz. salino) præceteris eminenti pollere, eique virtutem suam potissimum debere videntur. Atqui sal iste, à quo vis hydrotica dependet, sub duplici statu occurrit. Nam in quibusdam concretis iste Volatilis, & acris, vel amarus est, inque aliis Alchalisatus, & quodammodo fixus. 1. In priori censu pleraque vegetabilia, à veteribus pro Antidotis habita, uti folia Scordii, Cardui, Scabiosæ, vincetoxicæ, flores Calendulæ, Chamomeli, radices Petasitidos, Zedoariæ, Galangæ, &c. Item confectio-

Aut Elementares.

1. Quæ sunt prioris generis.

Et quo ritu operantur.

menter, & sudorifice propellatur. 2. Diaphoreticorum species altera, quæ, dum ex misti partibus integralibus constant, salem Alkali præpollentem habent, sunt lapides, & Animalium, ac vegetabilium partes Officæ, vel Testaceæ, uti Bezoar, Margaritæ, oculi, & chela Cancrorum, & similia, quorum virtus Diaphoretica potissimum à sale Alkali procedit; quatenus nempe hujus particulæ, Sali Acido tum in visceribus tum in sanguine interdum occurrentes, cumque eo effervescentes, proinde massam sanguineam fundit; ejusque ferocitates secerni, inque sudorem exsolvi faciunt.

II. Hydrotica quorum particule sunt Elementares, cujusmodi & quatuordecim existunt.

III. Medicamenta hydrotica, quæ post Analysis spagyricam particulis elementaribus, aut his, aut illis virtutem suam debent, è variis subjectis, & cum diversimodo apparatu formata, potissime sunt aut spirituosæ, aut salinæ, aut utraque simul inter se, aut cum particulis aliquotis sulphureis combinata. Nam quæ sunt mere, aut maxima ex parte Sulphureæ, huic intentioni minus accommodatæ existunt; quippe talia, ut plurimum visceribus infesta, sæpe nauseam, & non raro vomitum cient. Porro quæ ob sulphuris copiam oleosæ, & pinguiæ sunt, particulas suas intra sanguinis massam non ita prompte insinuant. Quo ritu, & quali spirituum, aut sanguinis affectione istæ altera Diaphoresin movent, speciatim disquiremus.

1. Spirituosa.

Et primo ad Spirituosa referimus Aquas Ardentiores, & liquores quovis spiritu vinoso præditos; cujusmodi passim è vegetabilium fructibus, aut succis fermentatione maturatis, aut putrefactione resolutis, arte chymica destillantur; uti sunt spiritus Vini, Pomacei, Cervicæ, Baccharum Juniperi, Sambuci, Ceraforum nigræ cum multis aliis; quæ vulgo spiritus dicuntur, atque vel simplices & limpidi per se sumuntur, vel aliorum simplicium infusione impregnati, rursus destillantur, aut sub forma tincturæ exhibentur. Hujusmodi liquores

res vinosi intus sumti, & quatenus spiritus Animales erigunt, inque majorem expansionem (inquit idem cordis motus latendunt) eiciunt, & quatenus sanguinem exagitant, & (velut olei ad flammam accendi) plus accendi faciunt. Diaphoresin movent. Proinde eandem rationem, & efficiendi ritum quoque Diaphoretica, etiam Cardiacas; siquidem in minori dosi exhibeantur, appellari solent.

2. Ad Diaphoresin ciendam Preparata Salina varii generis, & diversimodi status, & quidem bono humore tractu præscribi solent, quæ tamen non, uti particulas totius mixti, aut mere spirituosas, sanguinem vel oblietereogeneitatem exagitant, vel inflammabilitatem accendunt, at solummodo in salinas ejus particulas agendo, quas dum in amplexus suos rapiunt, à combinatione cum aliis nimis stricta divellunt, proinde ut laxata sanguinis compage, & pulsi aucto serositates superflue, aliæque recrementa facilius secedere, perque sudorem amandari possint. Ad hunc usum (quod præter in diureticis habere supra ostendimus, etiamque in Cardiacis, uti postea liquet) sales ejusque fore status, præsertim vero sal Volatilis, Fluidus, Fixus, & Nitrosus referri debent; ex quibus singularibus, aut intra se compositis, Diaphoretica præcipue nota constantur, quæ intus sumta, atque sabbus aliis tum intra viscera, tum intra massam sanguineam scatenibus occurrentia, eosque à particularum aliarum complexibus avocantia, sanguinem referant, ac rarefaciunt, proindeque ad Diaphoresin disponunt. Præcipuas horum species, & operandi modos inferius explicabimus, interea tamen cum eadem medicamenta salina, quæ ad sudores, etiam ad urinas movendas, quandoque etiam pro Cardiacis exhiberi soleant, ostendere oportet, quo apparatu, & quibus insuper requisitis, dum eadem pharmaca propinamus, Diaphoresin seorsim ab alteris istis intentionibus prosequi debemus.

Et

2. Salina.

Qua ratione operantur.

Particula eorum salina in quotuplici sunt statu.

*Diaphoretica
quali cum appa-
ratu, & admi-
nistrations mo-
do exhibenda
sunt.*

*Ad Diaphoresin,
& Subjectum &
tempus idonea
eligantur.*

Et quidem aduertimus, Sudorifica intus sumta, raro aut nunquam sua sponte, sicut Emetica, Cathartica, aut Diuretica, operari; quinimo regimine semper opus est, ad Medicamentum actuandum, ac ad *viuam* istam determinandam. Quapropter à Diaphoretico exhibito, illico Patiens eo ritu tractandus est, tum ut pori corporis aperiantur, tum ut cordis pulsatio plurimum intendatur. Propter hos fines, vel in lecti, balnei, aut Hypocausti calore detineatur, vel corporis motu citatore, aut diuore exerceatur; quæ ut melius pro sudore concitando succedant, & Tempus & Subjectum, quoties in nostra potestate fuerit, maxime idonea eligantur, quando nimirum sanguis crassus laudabili, aut non admodum maligna potius, tum seroso humore satis abundat, tum quoad particulas suas, haud nimis confusus aut perturbatus existit, quin facile referari inque partes secedere ac fundi aptus sit. Quippe in temperamento bilioso, constitutione gracili, ac sicca, in quo medio causone, cum diuina perturbata, ac indigesta sunt, Diaphoretica sæpius incassum, aut perperam cedunt. Porro quoties ex usu fore videntur, non qualibet indifferenter exhibere conuenit, verum iuxta variam sanguinis conditionem, & diversimodas in eo elementi modo hujus, modo illius præpollentias, atque saluum status, etiam pharmaca appropriata eligantur. Super his, quo cum de lectu, & in cuiusmodi formulis præscribi debent, in sequentibus dicemus.

SECT. V.

quorundam ex iis chymicorum
Etiologia.

Medicamenta Sudorifica quandoquidem multi-
 plicia, & diversimoda existant, atque vario
 respectu ordinari, inque classes redigi sole-
 ant; ideo imprimis tum quoad formam sive
 constitutionis modum, tum quoad materiã ex qua con-
 stantur, eadem hic loci distinguere, ac recensere visum
 est. Formulæ eorum maxime usitatæ, sunt. 1. pulvis,
 2. liquores Chymici, 3. potio, 4. bolus, 5. Diata. Cu-
 jusque horum Materies aut totius mixti partes Integra-
 les sunt, aut sunt mixti cujusdã per spagyriam reso-
 luti Partes quædam Elementares, illæque aut simpli-
 ciores, viz. aut Spirituosæ, vel Salinæ; quæ tamen po-
 sterioribus, aut Volatiles, aut Fixæ, aut etiam Acetosæ,
 aut nitrosæ existunt; aut denique particule sudorifica,
 ita per chymiam divisæ, & separatæ, sunt Elementares
 inter se compositæ, viz. Spirituo-salinæ, atque Salino-
 sulphureæ. Dum singulas hasce species ordine percur-
 rimus, unicuique materiæ generi, selectiores præscrip-
 tionum formulas adaptabimus.

Medicamento-
 rum Diaphoreti-
 corum census.

Et Formulæ.

1. Diaphoretica quorum Bases sunt mixti partes in-
 tegrales, in quibus itidem sal acris, sive volatilis præ-
 poller; sub hac ratione ad sudorem provocandam sæpe
 conferunt, quatenus eorum particule in sanguinem
 admixtæ, cum immiscibiles simulque indomabiles fue-
 rint, massam ejus exagitant, valde dividunt, ac quasi
 in minutias distrahunt; proinde demum ut cruoris com-
 page plurimum laxata, atque in effervescentiam acta,
 una cum pharmaci particulis, propter heterogeneita-
 tem

1. Quæ pro basi
 habent mixti
 partes integra-
 les.

Quomodo ope-
 rantur.

tem eliminandis, ferositates superfluae, atque sanguinis recrementa, ac corruptela foras ejiciantur. Quae sunt hujus census, exhiberi solent in specie Pulveris, Boli, Potionis, & Diatae juxta sequentes praescriptionum formulas.

1. Pulveres.

R. Pul. radicum Contrayervae, serpentariae virginianae, Potastidos ana ℥j. Coccinella, croci, ana ℥ss.

f. pul. dos. ℥ss. cum vehiculo idoneo

R. Pul. alipenarum ℥j. detur in liquore convenienti.

R. Pul. Bufonium pr. ℥ss. ad ℥j. cōbi.

Cum Diaphoretica sale alchali singulari, aut prioribus admisso, pollere debent.

R. Bezoar. orientalis ℥ss. ad ℥ss. detur à cochl. paq.

destil. aut alterius vehiculi.

R. Pul. Chelis campas. ℥ss. ad ℥ss. exhibeatur eodem modo.

R. Pul. Bezoarticus ad hunc modum conficiatur.

R. Pul. rad. Contrayervae, Chelis Can. semp. ana

℥ij. Margarit. Conallis utriusque, succini albi, oculor.

Can. C. C. Chrysalli prepar. ana ℥j. Bezoar. occi-

dent, terre Lemnia, ana ℥ss. Gerusa. Antimonii ℥ij.

coccinella ℥ss. Ambrae griseae ℥ss. moschi ℥ss. f. pul. sub-

tilis, qui cum gelatina viperarum exuviiis in globulos

formetur. Dos. ℥j. ad ℥j.

R. Pul. hujus Bezoart. ℥j. Bufonium pr. gr. vj. f.

pul. detur in cochl. j. aq. Theriacalis.

2. Boli.

2. Boli, quorum bases sunt partes mixti integrales, in confectionis, extracti, aut confervae formam redacti.

R. Mithridatii ℥ss. ad ℥j. pul. Bezoart. ℥j. ad ℥ss.

symp. è succo citri q. s. f. bolus. Loco Mithridatii sub-

stitui

stitui potest Theriaca, aut Diascord. vel confec. liberans, de Hyacint. etiam pulveris Bezoartici locum supplere potest Bezoar pulverat. aut rad. contrayer. aliorumve similium pulvis.

℞ *Extract. Theriacalis* ℥ss. *ad* ʒj. *pul. Bezoart.* ʒj. *f. bolus.*

℞ *Extract. Cardui* ʒss. *pul. Bezoart.* ʒj, *salis absynt. gr. 15. cum q. f. syrup. è succo citr. f. bolus.*

3. *Potiones, quarum bases sunt vegetabilium decocta communia, vel infusiones, & Tincturæ.* 3. *Potiones.*

℞ *Rad. Petasitidos* ʒj. *sem ejusdem* ʒij. *rad Eryn. condit.* ʒvj. *sem. Cardui* ʒij. *coquantur in aq. font. lib. j. ad lib. ss. in colatura clara dissol. Mithridatii* ℥ss. *vel* ʒij. *sumatur calide in lecto.* Decocta.

Pari modo *folia Cardui, flores Calendula, aut chamomeli,* coquantur in q. f. liquoris possit. Cujus ʒvj. vel viij. dentur calide per se, vel cum pulvere, confecti-
one, aliove diaphoretico adjecto.

4. *Infusiones, & Tincturæ varii generis Diaphoreticæ parari possint extrahendo virtutes vegetabilium simplicium, & confectionum cum vino, aceto, aut aq. destillat. quæ dein colatæ, & per subsidentiam clarificatæ, aut per se, aut aliis liquoribus adjectæ, sæpius cum fructu exhibentur. Huc referri debent aquæ, vina, & aceta Bezoartica per infusionem parata, quorum formulæ passim apud Authores prostant. Porro vegetabilium Tincturæ, in parva dosi plurimum efficaces, ad hunc modum conficiuntur.* 4. *Infusiones & tincturæ.*

℞ *Rad. Contrayer. lib. j. contus. & Matraccio indit.* *affunde spiritus vini lib. iiij. digerantur ad extrahendam tincturam, quæ coletur, & in balneo abstrahatur ad* Tincturæ chymica.
Cc consti-

*consistentiam mellis. Spiritum primo abstractum serva
seorsim à reliquo, reaffunde residentia. & denuo Tinctu-
ram extrahe; cujus dosis ʒss. ad ʒj. in vehiculo idoneo.*

5. *Diatæ.*

5. *Diatæ*, quorum Bases sunt liquorum Decocta pro
luis veneræ, & quorundum aliorum Affectuum Chro-
nicorum, in sanguine, & humoribus altius radicato-
rum, curatione designata.

Enimvero pro morborum quorundum sanatione su-
datio valde intensa, & crebra, viz. per longum tem-
pus, assidue requiritur; nempe ut viscerum, & humo-
rum non tantum impuritates, & corruptelæ expurgen-
tur, verum & tincturæ morbificæ iisdem altius impressæ
deleantur prorsus, seu velut eradicentur. In hunc fi-
nem non satis erit pulverem, aut Bolum sudorificum
per vices quasdam exhibere, verum *Diatæ* integra in
hunc scopum institui debet: quapropter potus omnis
sit decoctum Diaphoreticum, post cujus dosin quoque
mane assumtam, adhibito insuper Balnei, aut laconici
calore, sudatio copiosa provocetur. Deinde cum hac ra-
tione, & cutis pori reserantur, simulque natura ad Dia-
phoresin inclinatur, toto præterea die sanguinis, & suc-
ci nervei recrementa per *diaporesin*, usu ejusdem potus, us-
que continuatam, evaporent. Hac methodo non tan-
tum lues venerea tutissime, & plerumque certissime cu-
ratur, sed & alii quidam morbi Herculei interdum feli-
citer sanantur.

℞ *Rasuræ ligni sancti ʒiiij. sarsap. ʒvj. China*
ʒij. sant. omnium ana ʒj. rasuræ Eboris, C. C. ana ʒss.
Antimonii pul. & nodulo ligat. ʒvj. s. art. infundan-
tur & coq. in aq. font. lib. xvj. ad medietatem: & fiat
colatura: Magmati Ingredientium residuo affunde pa-
rem aq. quantitatem; f. infusio, & decoctio ad tertia
partis

partis consumptionem, addendo paſſularum lib. j. liquiritiæ ʒj. colatura ſervetur pro potu ordinario.

In temperamento bilioſo, & ſanguine acriori, & calido, omittatur lignum Guiaci, augendo quantitatem Chinæ, & Sarſæ.

Diaphoretica, quæ ex totiꝝ mixti particulis integra-^{Diaphoretica facile parabilia.} libus conſtant, pro pauperibus facile parabilia, juxta formulas ſequentes præſcribantur.

In febribus malignis. *R. Conſer. Lujulæ ʒj. Mithridatii ʒiſſ. miſce, ſumatur ſuperbibendo hauſtum liquoris poſſet. Cum foliis Card. Scordii aut floribus chamomeli, vel Calend. incoctis.*

R. Rad. pul. ſerpentariæ virgin. ʒſſ. ad ʒj. detur cum vehiculo idoneo. Vel R. pul. rad. Petasitidos ʒj. eodem modo.

In caſibus ordinariis exhibeatur *Decoctum milii ſolis, rad. Petasitidos, vel ſerpentariæ Virg. vel rad. & ſem. Bardanæ.* In luc venerca *Decoctum Saponariæ, vel raſuræ ligni Buxi, & ſimilium, Decocti ex lignis quæ majoris ſunt pretii vicem ſupplere poſſunt.*

2. Medicamenta ſudorifica è mixti partibus Elementaribus parata, pro baſi habent aut ſpiritum, aut ſalem,^{2. Diaphoreticorum chymicorum formulæ.} modo ſimplicem, modo cum ſale altero vel cum ſulphure combinatos. Spirituoſa juxta formulas ſequentes præſcribantur.

1. *Spiritus Theriacalis camphorat. ʒſſ, ad ʒj. vel ʒiſſ.* exhibeatur in conveniente vehiculo. Eodem modo ſpiritus plures alii, è vegetabilium ſuccis fermentatione maturatis exſtillati, & affectibus quibuſdam appropriati, ad ſudationem, ſiquando indicatur, ciendam exhiberi poſſunt. Cujusmodi nimirum ſunt *ſpiritus ceraſorum nigror. è baccis ſambuci, Hederæ, & Juniperi, cum*^{1. Quæ pro haſe particulas ſpirituosus habent.}
C c 2 *multis*

204 *Diaphoreticorum species ac Formula.* SECT.V.
multis aliis. Sp. C. C. fuliginis, sanguinis, & similium,
salinorum potius classi accenseri debent.

2. Quæ particu-
 las spirituosas
 cum aliis combi-
 natas habent.

2. Diaphoretica, quorum bases sunt spiritus cum
 particulis aliis elementaribus combinatis, ad hunc mo-
 dum præscribantur. R. *Mixturæ simplicis* ℥j. *detur in*
conveniente vehiculo. Huc etiam referantur, quæ ex
spiritu sale fixo, aut sulphure combinatis constant. Cu-
 jusmodi sunt *Tinctura salis Tartari, & Antimonii, qua-*
rum dosis ℥j. *ad* ℥ij. *in alio liquore.* Porro *aquæ destil-*
latæ, in quibus particulæ spirituosæ aquosis diluuntur, ad
sudores movendos sæpe cum fructu exhiberi solent.

Aquæ destilla-
tæ.

R. *Rad. Petasitidos, Valeriana, ana* ℥ij. *Zedoaria,*
Contrayerva, Serpentaria virgin. ana ℥iiss. *florum Peta-*
sitidos M. iiij. *crocī* ℥ij. *incisis & contus. affund. vini*
Xeroenſis lib. iiij. destil. s. a. liquor totus misceatur. Do-
sis ℥iiss. *ad* ℥iiij. *Vel* R. *rad. Angelica, Imperatoria, ana*
℥iiij. Zedoaria, Ennula campana, Vincetoxici, Genti-
an. Galang. min. an. ℥j. sumit. Cardui, Ruta, Angelica
ana M. iij. *Cort. mediani fraxini* ℥vj. *incis. & contus.*
adde Mithridatii, Theriaca Androm. ana ℥ij. *misce, &*
affunde vini generosi lib. vj. Aceti destil. lib. ij. destil.
s. a. dosis ℥iiij.

Aquarum prædictarum doses actuari possint addi-
 tione liquorum, aut salium chymicorum. Hujusmodi
 medicamenta spiritu vinoso prædita senibus, item tem-
 peramento frigidiori præditis, atque paralyſi, aut hy-
 dropi obnoxiiis præcipue, ac ferè tantum conveniunt ;
 in constitutione autem calida, cumque adest viscerum
 æstus, aut sanguinis effervescencia febrilis, quatenus ista
 torrefaciunt, & hunc plus nimis accendunt, obesse po-
 tius, quam juvare solent.

3. Quorum ba-
 sis salina est.

Diaphoretica, quorum basis salina est, prout varix
 sunt

sunt indolis, viz. (juxta quod sal volatilis, fixus, acetosus, aut nitrosus existit) ita diversimodi sunt usus, & operationis, hinc in quibusdam casibus ut melius hæc, inque aliis illas, vel ista adhibeantur; quemadmodum in Diureticis habere supra notavimus.

1. Sal fixus, & volatilis maxime conveniunt iis quorum sanguis seroso humore plurimum scatet. Insuper si quando succus tum viscera, tum nervosum genus irrigans, in acorem vergit, prout habere solet in hydropicis, cacochymicis, & qui affectibus spasmodicis obnoxii sunt, medicamenta ista ad ἐφιδρωσιν ciendam utilius adhibentur; quin, dum particulis humorum acido-salinis occurrunt, cumque iis combinantur, sanguinis compagem referant, simulque, ob mixturam heterogeneam, ejus massam exagitant; hinc ut serositates facilius secernantur, & exterius per cutis poros adigantur, præscribuntur ista, in forma pulveris, boli, & liquoris.

1. *Quæ sal fixa aut volatili constant.*

Eorum formulae.

℞ *Florum salis Armoniaci* ℥ss. *Chrystalli mineralis* gr. xv. *pul. Bezoart.* ℥j. *misce; detur in cochl. Aqu. sudoris.*

1. *Pulveres.*

℞ *Salis Tart.* ℥j. *Ceruf. Antimonii,* gr. 25. *f. pulvis; detur eodem modo.*

℞ *Pul. Bezoart. mineralis* ℥j. *ad 3℥ pul. Gascon.* ℥j. *f. pul. detur similiter.*

℞ *Ceruf. Antimonii* ℥j. *ad 3℥. florum salis Armoniaci* ℥ss. *f. pul.*

2. Exhibeantur ista in forma boli, miscendo doses prædictas cum Theriaca, Mithridatio, vel Diafcardio, aut cum extracto Cardui, Gentianæ, vel similibus.

Boli.

℞ *Bezoart. mineralis* ℥j. *florum salis Arm.* gr. vj. *Mithridatii* 3℥. *f. Bolus.*

℞ *Salis C. C.* gr. viij. *pul. Bezoart.* gr. 15. *extracti Theriac.* ℥j. *f. bolus, vel pil. iij.*

3. Si

Liquores.

3. Si in forma liquoris magis conveniet; R. *Sp. C. C. vel fuliginis, vel salis Armoniaci* gt. 15 ad 20 *Aq. sudoris* ʒj. ad ʒiij. f. haustus, sumatur cum regimine.
R. *Florum salis Armoniaci* ʒss. *salis Tart.* gr. 15. *Aq. sudoris* ʒiij. misce, f. haustus.

3. Quorum basis
sal nitrosus est.

3. Diaphoretica, quæ pro basi sua salem nitrosum habent, in iisdem fere casibus, ac superiora ex sale fixo, & volatili conflata, juvare solent; quatenus nimirum salis acidii præpollentias destruunt, adeoque sanguinis missionem disponunt, ut, dum effervescent ille, iterum, & recrementa ejus facilius secerni, & amandari queant.

R. *Chrystalli mineralis* ʒiij. *salis C. C. aut fulig. aut viperarum* ʒj. misce. *Dosis* ʒj. ad ʒss. in vehiculo idoneo.
R. *Salis prunellæ* ʒij. *Bezoart. mineralis, vel cerus. Antimonii* ʒj. f. pul. *Dosis* ʒij. ad ʒj.

4. Quorum basis
sal Acidus est.

4. Diaphoretica, quorum basis est sal acidus, præcipue contra salis fixi, ac sulphuris præpollentias valent. Siquando nimirum ob particulas salino-fixas cum sulphureis vel terrestribus combinatas, sanguinis massa obserata nimis, & constricta evadat, ut serositates suas per sudorem amandandas haud facile dimittat (prout interdum in febribus continuis, & affectione scorbutica fieri solet,) Sal acidus à medicamine exhibitio, sali fixo in corpore occurrens, inque amplexus suos rapiens, combinationes ejus iniquas tollit, proindeque sanguinem effervescentem referat, ac in *ipidum* disponit.

Potiones.

R. *Spiritus Tart.* ʒss. ad ʒj. *Aq. sudoris* ʒiij. *florum salis Arm.* ʒss. misce.
R. *Mixturæ simpl.* ʒss. ad ʒij. detur in cochl. *Aq. Theriac. vel Bezoartica.*

R. *Aceti*

CAP. II. *Diaphoreticorum species ac Formulae.* 207

℞ *Aceti Bezoart.* ʒss. *ad* ʒj. *Aq. Card.* ʒij. *Aq. Pe-*
stilent. ʒvj. *misce, f. haustus.*

℞ *Sp. Guiaci* ʒj. *Aq. Sudorif.* ʒiiij. *misce, f. haust.*

5. Diaphoreticorum classi, quædam mere, aut maxi- 5. *Diaphoretica*
ma ex parte sulphurea vulgo accensentur; uti nimirum *sulphurea.*
Balsama quædam naturalia, aliaque factitia, insuper
olea chymica, ac imprimis Guiaci, Buxi, Camphoræ,
C. Cervi, & fuliginis; item lignorum ponderosor. ex-
tracta resinosa, cum multis aliis, quæ sudori ciendo li-
cet per se parum efficiant, attamen aliis salinis conjun-
cta haud prorsus inutilia fore arbitror; quatenus in con-
stitutione frigidior, & nimis phlegmatica, sulphuroo-
salina, haud minus quam spirituosas, sanguinem nimis
aquosum rarefaciunt, & ad liberius evaporandum di-
sponunt.

℞ *Opobalsami* gt. vj. *ad* xij. *Aq. Melis. vel hederæ*
terrestreis ʒiiij. *sudorificæ* ʒss. *sumatur omni mane per*
plures dies provocando *ἰσχυρῶς.* *Convenit Pthificis, &*
in Ulceribus renum.

Pariter, sed in majori dosi exhibeatur *Balsamus*
Peruvianus, item *Tinct. Balsam. Tolutani*, etiam
Balsama composita stillatitia.

℞ *Resinæ Guiaci* pul. ʒij. *olei chymici ejusdem* ʒj. *Palea.*
Bezoart. mineralis, Gum. Guiaci ana ʒiss. *Balsam.*
Peruv. q. f. f. massa pilularis: Dosis ʒss. *ad* ʒij. *super-*
bibendo dosin Aq. Sudorif. vel Decoct. lignor.

Diaphoreticorum quorundam præparationes chymicæ,
cum earundem Ætiologiis.

Bezoarticum minerale.

℞ *Butyri Antimonii rectificati* ʒiiij. *affunde gutta-*
tim spiritus nitri, vel aq. Stygiæ tantundem; abstrahe

Bezoartici mi-
neralis præpa-
ratio.

in calore Arena, & reaffunde, addendo menstrui ejusdem novi ʒj. iterumque abstrahæ, repetendo per iij, vel iiij, vices. Materia exemta, & pulverata calcinetur crucibulo per horam, dein edulcoretur abluendo, & desuper accendendo spiritum vini ter, quaterve; Dosis ʒj. ad ʒj.

Ejus Etiologia.

In hujus præparatione observatu dignum est, quod dum liquores hi acerrimi committuntur, mox sales sibi invicem occurrentes stricte combinantur; interim particulæ sulphuræ, quæ uberi copia suppetunt, prorsus exclusæ, & manumissæ avolant, atque salina quædam corpuscula secum auferentes, calorem, & fumum (quasi aliquid actu combureretur) valde tetrum cident; dein his abactis, salinæ relictæ cum aliquotis Antimonii terreis strictius combinantur, demumque ignem passæ, ut sulphur Emeticum penitus exhalet, atque salium aculei corrosivi destruantur, Diaphoreticum insigne constituunt; in quantum sc. medicamento sales diversimodi, corporis nostri salibus occurrunt, quibus dum uniuntur, sanguinis, & humorum compages laxantur, ut recrementi serosi exitus pateat; pari omnino ritu, ac cum spiritus nitri Butyro Antimonii, etiam Aquæ fortis limaturæ ferri affusa, ebullitionem magnam cum calore, & fumo nigrescente ciet; in quantum sc. particulæ sulphuræ, dum sales combinantur, velut ab igne accenso confertim avolant. Quodque flamma actualis hic non accenditur, ratio est, quia particulæ plures salinæ, una cum sulphureis ascendant; à quibus hæ, ne prorsus coeuntes efflagrent, ubique sejunguntur.

Bezoart. minerale compendio magis parandum perhibetur ad hunc modum. *Butyrum Antimonii aq. font. infusum, præcipitabitur in pulverem album, Mercurium vitæ dictum: qui exsiccatus injiciatur sensim sali nitro in cruci-*

crucibulo fuso, & per hora quadrantem una fluere sinatur. Postea nitro aq. font. affusione crebra soluto, calx alba, & fixa remanebit. Quæ tamen, etiam si pro diaphoretico usurpetur, longe differt à Bezoart. minerali; quoniam in illa sales menstruorum, à quibus medicamenti virtus plurimum dependet, fere in totum abluuntur: quoniam illud propius ad naturam Cerussæ Antimonii accedit, seu potius idem cum ea esse videtur.

2. Antimonium Diaphoreticum.

2. *Antimonium Diaphoreticum.*

Antimonium bis, vel ter calcinetur, cum nitri aquo pondere, dein in Crucibulo liquatum, vel aliquamdiu fundatur, vel carbone injecto tamdiu detonet, donec, sulphure penitus absumto, calx sale & terrâ fere tantum constans, atque particulis igneis imbuta remaneat: quæ, cum crebra ablutione (uti mos est) edulcoratur, mere caput mortuum, sive terra insipida evadit. Et, quamvis diaphoretici nomine insigniatur, nescio cuiusmodi ejus particulis hæc virtus attribui possit; atque talem effectum ab hoc pharmaco sæpius frustra expectavimus. Pro sistendis feri, aut sanguinis fluxionibus non raro cum fructu adhibetur, eo quod hæc terra propriis salibus orbata, alienos (quibus forte in corpore nostro occurrit) acidos sales imbibit; qualem energiam Crocus Martis, per reverberii ignem paratus, à simili causa, prout alibi inuimus, obtinere videtur.

Ejus Ætiologia.

Cerussa Antimonii, è puriore ejus parte, sc. Regulo cum nitro calcinato, parata, solummodo calx ejus purior, seu magis defacata existit. In cujus preparatione Tartarus additur, quoniam Regulus Sulphure (sine quo nitrum non efflagrat) pauciore dotatur; quamobrem ut calcinatio melius peragatur, Tartari, qui particulis sulphureis abundat, additione opus est.

Cerussa Antimonii.

3. Flores salis
Armoniaci.

3. Flores salis Armoniaci.

℞ Salis Armoniaci pul. lib. j. limaturæ ferri ℥xij. simul trita, & mista destillentur in retorta colli amplioris, igne reverberii per gradus aucto: liquor flavescens, qui spiritus salis est, in recipiens exstillabit, atque flores partim in hujus latera, partimque in retortæ collum sublimabuntur, qui collecti in vitro servantur. Dosis gr. v. ad 15.

Apparatus huius variatio.

Hæc operatio peragitur miscendo salem Armoniacum cum colcothare loto, etiam cum calce aut sale tartari. Hujusmodi mixturæ ratio est, Primo ut sal Armoniacus à fusione impediretur. Secundo ut cum salis fixioris particulæ ferro, colcothari, aut calci Tartari adherent, volatiles eorum, vinculis liberæ, facile ascendant. Tertio ut flores, dum ascendunt, quidpiam alterius concreti, sc. Martis, Veneris, aut salis Tartari secum vehant, ejusque virtute imprægnentur. Quando sublimatio cum ferro, aut calce Tartari peragitur, è capite mortuo utroque, Tincturæ cum spiritu vini non contemnendi usus eliciuntur.

4. Spiritus salis
Armoniaci.

4. Spiritus salis Armoniaci.

℞ Tartari cum nitro calcinati, & salis Armoniaci, ana lib. iij. singulatim pulverata, & mista, ponantur in cucurbita ampla, affundendo aq. font. lib. vj. vel viij. & destillentur furno arena. Spiritus lenissimo calore ascendet, purus, & valde penetrans, sine ulla empyreumate; hunc si Cucurbita altiore rectifices, sal volatilis purissimus in alembicum sublimabitur.

Processus

Processus hujus ratio hæc est. Sal Armoniacus constat *Processus ratio.*
 fale volatili ex fuligine, & urina, & fale marino; qui
 omnes cum inter sublimandum combinantur, particu-
 læ salino-volatiles, sulphureis adhærere solitis exutæ
 prorsus, à salino-marinis figuntur adeo, & statuminan-
 tur, ut aufugere nequeant. Quamprimum vero hoc
 vinculum solvitur, viz. quando hic sal compositus, cum
 fale Tartari in aqua dissolutus intime miscetur, Partic-
 ulæ salis marini, salino-fixis Tartari cohærent; pro-
 indeque volatiles earum complexibus dimissæ, & ad
 avolandum paratæ, facillime ascendunt: quod autem
 spiritus fale Armoniaco extillatus, nullam, uti fuliginis,
 aut urinæ stigmata, graveolentiam habet; ratio est,
 quoniam in compositione ista, sal volatilis, salis marini
 interventu particulis quibusque sulphureis exuitur; quæ, *Spiritus salis*
 cum fuligo aut urina per se destillantur, sali volatili per- *Armoniaci, se-*
 tinaciter adhærent: quod ex utriusque foetore plane li- *cus ac spiritus C.*
 quet: tum insuper quia liquores è concretis istis extil- *C. aliique ejus*
 lati, primo limpidi & clari, postea flavescunt, ac de- *farinae particulis*
 mum rubri, ac nigri, & opaci evadunt; viz. in quan- *sulphureis exui-*
 tum particulæ sulphureæ à salinis primo subjugatæ, &
 occultatæ, sensim emergentes, sese explicant, aliisque
 supereminent.

Quod vero in compositione salis Armoniaci, par- *Et quæ ratione.*
 ticulæ Salis marini, urinæ, ac fuliginis partem sulphu-
 ream abigunt, atque salem volatilem figunt, etiam hoc
 experimento (quod Clarif. Zwelferi, pro figendo
 fale volatili inventum est) manifeste patet: Ex. gr.

R. Salis volatilis è viperis, urina, aut C. C. proliciti
q. v. huic Cucurbitæ stricti, & excepto parvo foramine,
clausi orificii indito, guttatim instilla spiritum salis ma-
rini, ad eminentiam ij. vel iij. digit. donec sal omnis
dissolvatur: solutionem hanc filtra, & in cucurbita ad
siccitatem abstrahe. In fundo sal boni odoris, subacidus,
& salini saporis remanebit; cujus usus ad plures affectus

eximie prædicatur: super hoc amplius expertus sum, nempe quod, salem tuum volatilem si recuperare velles, huic salem Tartari committas, & in phiala sublimis; sal volatilis purissimus ascendet. Hoc modo spiritus fuliginis, C. C. & sanguinis ita rectificare possis, ut sulphure eorum penitus abacto, remedia magis grata, & minus corruptibilia evadant.

Spiritus iste cum calce vivæ, & lixivio Cinerum quomodo destillatur.

Spiritus salis Armoniaci etiam aliis mediis destillatur, viz. si quando salis istius solutio cum lixivio salis fixi, aut calcis vivæ in æq. p. miscetur; namque his, & forsan quibusdam aliis modis, dum particulæ salis marini nova connubia ineunt, priores nuptæ aufugiunt. Pariter habet circa destillationem urinæ, uti proprio in loco ostenditur.

5. *Spiritus Fuliginis, C. C. & c.*

5. *Spiritus Fuliginis, Sanguinis, C. C. & c.*

℞ Fuliginis è lignis combustis ponderosa, ac instar picis cum nigredine splendentis q. s. ut retorta terrea supra medietatem impleatur; dein recipiente amplo adaptato. destillatio igne reverberii, per gradus ad mediocritatem aucto instituat; brevi ascendent spiritus in fumo albicante, dein oleum flavum, cum sale volatili, ac ultimo oleum nigricans; sal per se colligatur, liquor reliquus ab oleo nigro per filtrationem separatus, rectificetur, destillando in Balneo Maria, aut arena, bis vel ter: etiam sal volatilis, rectificando in cucurbita altiore depuratus servetur ad usum. Dosis sp. gt. 12 ad 20. salis à gr. vj. ad xij. vel 15.

Frustrula vel ramenta C. C. vel eodem modo, igne nudo, vel in retorta vitrea furno arena destillantur; Pariter item è cranio, ossibus, & sanguine, spiritus, cum sale volatili ac oleo fatido proliciuntur.

6. *Guiaci,*

6. *Guiaci, Buxi, aliorumque lignorum ponderosorum spiritus, & Extracta resinosa.*

6. *Spiritus Guiaci, Buxi, & similium.*

Hujusmodi ligna Diaphoreticis merito accenferi inde constat, quod decocta sudorifera potissime ex iis parantur. Horum virtus Hydrotica in principio tum salino, tum sulphureo consistere videtur; quippe utriusq; generis particulis hæc corpora abunde refertiuntur. Quare præter communem per infusionem, & coctionem, præparandi modum, Analyfi chymica principia illorum activa nempe salis, & sulphuris seorsim educuntur, atque in concreta peculiaria, nempe in spiritum, oleum, & resinam redacta, Diaphoretica elegantia, jucunda, & magis efficacia constituunt.

1. *Spiritus, & oleum ad hunc modum parantur. R. Scobis ligni Guiaci lib. ij. destilles igne reverberii, vel in furno Arenæ cum calore forti, Prodebit liquor acris, & nonnihil acidus, oleumque flavum, ac nigrum; ultimum hoc separa, & reliquum in cucurbita rectifica, habebis spiritum clarum, & odore acrem, atque etiam flavum & ponderosum oleum, quod in fundo laticis aquosi subsidet. Dosis spiritus ʒss. ad ʒiiss. olei gt. vj. ad 15. in convenienti vehiculo.*

Medicamentum utrumq; Diaphoreticum est, & cum fructu in Hydroke, Scorbuto, & Lue venerea usurpatur. Proculdubio hujus concreti pars salina, quæ partim in fluore est, partimq; volatilis, una cum phlegmate, spiritum ita dictum constituit; & pars sulphurea purior oleum flavum, quod insuper ob salis portionem adhærentem grave est, ac subsidet: Quinimo spiritui, sive stigmati acido-acri, particulæ quædam sulphureæ pertinaciter adhærent, propterea ut semper foeteat, & limpiditatem cito amittens in flavum, & rubrum degeneret. Oleum nigrum constat sale, & sulphure crassiore, hoc est, cum terræ portione admista. In Guiaco Elementum salinum, quoad maximam partem, ultra fixitatis, in fluoris, & volatilitatis statum evehitur, quare
lixivium

Ejus Aetiologia.

lixivium è cineribus ejus, minus salis exhibet. Longe secus habet in Tartaro, cujus particulæ salinæ aliquotæ tantum in fluore, & volatilitatis statui sunt; plurimæ tamen manent fixæ.

7. *Resina Guiaci.*

7. *Resina Guiaci paratur eodem modo, quo resina Scammonii, aut Falap. sc. tinctura extrahitur cum spiritu vini, dein abstrahitur ad medietatem, atque lymphæ cucurbita infusa, resina in copia ingenti præcipitabitur, quæ exsiccata & pulverata, detur à ℞. ad ℥ss. cum aliis sudorificis in forma solida.*

Ejus Ætiologia.

Resinam hanc Guiaci partem sulphuream esse, inde constat, quia post extractionem hujus, si magma residuum in retorta calore Arenæ, aut igne nudo destillabis, phlegma, & liquorem acidum in proportionem solita habebis; olea vero in perexigua tantum quantitate prodibunt. Quamobrem à spagyrica hac ligni istius Analyfi concludere licebit, elementa chymica, quot, & qualia olim alibi asseruimus, mixtis revera inesse; & non ab ipsa *Hyxeghres* (prout nonnulli aiunt) tantum apparenter produci.

8. *Spiritus Tartari.*8. *Spiritus Tartari.*

℞ *Tartari albi electi, ac splendentis, loti, & exsiccati (seu potius uti Zwelferus præscribit soluti ac unica vice chrySTALLATI) lib. iiij. destil. in Retorta cum recipiente amplo, igne per gradus aucto, donec fumi penitus cessabunt. Habebis phlegma, spiritum, oleum flavum, & nigrum: hoc ultimo separato, liquor reliquus cucurbitæ vitreæ inditus, calore Arenæ bis, terve re-ctificetur, abstrahendo quaque vice tertiam solummodo partem. Dosis sp. ℥ss. ad ℥j. olei ℥ss. ad ℥j. in corpore præparato satis potenter sudores movent.*

Tartari

Tartari genesin, & Analysin, consideratione multa *Preparationis*
dignam, non est ut hic loci plene tradamus: verum, ut *Ætologia.*
breviter Anatomen ejus perstringamus, concretum hoc
plurimo sale (cujus particulæ plurimæ in fixitatis, &
aliquotæ in fluore, & volatilitatis statu sunt) multo sul-
phure, paucio spiritu, atque ph'egmate, & terra me-
diocribus constat. In destillatione sal volatilis cum
spiritu ascendens, liquorem nonnihil acrem, & pun-
gentem reddit; qui insuper, ob salis fluidi, & sulphu-
ris copiam, aliquantulum acidus est, ac insigniter adæo
foetet, ut vix ulla rectificatione bonum odorem acqui-
rat. Quoad hujus stigmati exstillati contenta, haud
multum à Guiaci producto discrepat, nisi quod spiri-
tus minus acidus est, ac non ita promte corallia, ac tes-
tacea dissolvit: verum inter hujus, & illius caput mor-
tuum discrimen ingens occurrit, quoniam è Guiaci ci-
nere salis fixi minimum, ac è Tartari calce ejus pluri-
mum elixiviat. Cujus ratio è prædictis patet.

SECT. V.

SECT.V. CAP. III.

*De Diaphoresi nimia aut Depravata,
ejusque Remedio.*

CUM vita nostra in perenni sit fluxu, ideo sicut nova addi, & apponi, ita vetera, & effata continue substrahi, & amandari debent. Quapropter ut particulæ quæque superfluæ, aut incongruæ, perpetim amoveantur, multiplices extant decessuum & excretionum viæ; in quibus tamen faciendis natura sæpe nescit modum, & vel citra vel ultra illud, quod maxime commodum est, subsistit. Quomodo Evacuationes istas, quæ à Peripheria sive exteriori corporis ambitu introrsum ducentes, per cloacam quandam particularem excernunt, quoties in excessu, vel defectu peccant, moderari, aut corrigere oporteat, in superioribus ostendimus: Methodi ratio nunc postulat, etiam ut Diaphorescos, (quæ à centro versus circumferentiam tendens, excretio maxime generalis, & diffusa est) siquando nimia aut depravata fuerit, melam tradamus.

Diaphoresis nimia affectio frequentis est.

Et quidem ejusmodi Affectionem sæpenumero accidere observationi vulgari satis obvium est. Quippe nihil usitatus est, quam quosdam Phthisi, aut Scorbuto laborantes, aliosque à febris diuturnis tandem ægre convalescentes, quinimo nonnullos absque alio morbo, aut *πυρεσσι* evidenti sudoribus assiduus, & sæpe immensis obnoxios degere. Itaque circa *ἰσίδρωσι* nimiam, primo inquiremus quot modis, & quibus de causis talis evacuatio exoriri possit, deinde quæ remedia, & quale Administrationum modi in singulis ejus casibus maxime conveniunt, exponamus.

Interdum altius morbi symptoma est.

Quoad prius horum, Sudatio crebra, & immodica nonnun-

nonnunquam alterius cujusdam morbi præsentis symptoma est; namque in Phthisi, & Scorbuto (prout jam dictum est) hoc familiare est: cujus ratio in eo consistit, quod nempe cum sanguis aut miasmate quodam impuro inquinatus, aut dyscrasiam nactus, succum alibilem massæ ejus jugiter suffusum rite concoquere, & assimilare nequit, cum usque degenerem, & subinde cum aliis recrementis ad plenitudinem aggestum, seceruat, & per sudorem foras ejicit.

Sudationis hujus Cura omnino à morbi, cujus symptoma est, Therapia dependet; interea circa hanc, quantum ad victus rationem pertinet, ex symptomate isto Indicatio utilis, & necessaria desumitur; nempe, ut, cum affectibus istis, sudores nocturni, & copiosi superveniant, Dieta ex alimentis omnino tenuibus, viz. lacte, jusculis avenaceis, cremore hordei, & similibus, quorum particulas lenes ac molles massa sanguinea ferat, ac minime ex carnibus, aut cibis fortioribus, instituitur.

2. *Epidemics* nimia, interdum alterius morbi prægressi, & aboliti Effectus est, uti cum febribus diuturnis succedit: namque ita passim accidit, incendia febrilia, in madores hydroticos terminari (uti cum ætas torrida in Autumnum pluviosum cedit,) ut vix quisquam à morbo isto longiore, absque indispositione hac relicta convalescit; quæ tamen in aliquibus moderata, & facile curabilis est, in aliis vero gravior, & affectu isto, cujus soboles erat, haud minus infesta. Novi Adolescentem, qui, postquam à febre quartana decimestri convalescens, paroxysmis carere cœperat, in sudores adeo profusos quotidie deliquescebat, ut necesse haberet, camisiam, & lodices per totum (veluti si aquis immergerentur) madefactos ter in unaquaque nocte mutare. Propter evacuationem hanc, ita per plures hebdomadas continuatam, adeo caro contabuit, & vi-

2. *Quandoque item effectus.*

Exemplum notabile Diaphoreses nimie.

E c

res

res exhaustæ fuerunt, ut fere in seculo marcorem redigeretur. Hic, cum variis remediis sine magno fructu diu usus fuisset, demum lactis Asinini vespere & mane potu, & diæta reliqua ex lacte vaccino instituta, brevi tempore convaleuit.

Ætiologia ejus.

In hujusmodi casibus sanguis contenta sua perpetuo rejiciens, & per Arteriarum oscula velut evomens, haud solummodo chylum, è visceribus suffusum, statim foras eliminat; ast insuper in pabulum suum, & succum nervum, & partium solidarum farcimenta resorbens, ea mox omnia una cum liquore nutritio fastidians, per cutis poros expellit.

Diaphoreses nimia causa.

Affectus hujus causa potissima in sanguinis dyscrasia & debilitate consistere videtur; quatenus nempe liquore ejus, instar lactis acescentis continue fundi, inque serositates præcipitari aptus fuerit; quapropter tum propria ejus deliquia, tum humores quique aliunde suffusi, siquidem assimilari nequeant, protenus secernuntur, cumque pori cutis valde patecant, per diaphoresin potius quam per aliam quamvis excretionis viam foras amandantur. Quod autem sanguis adeo in fisiones sive fluores disponatur, plerumque in causa est, Salis fluidi, sive acidi (quemadmodum in lacte acescente) in massa ejus dominium. Interdum vero Succus Nervus in acorem degener, prius & potius in culpa est, proinde namque recrementa ejus acida in sanguinem remandata, massam ejus fundunt, inque serositates præcipitant: porro è tali causa Diabetem, & sudorem Anglicum ita dictum (quoniam hæc Eudemius fuit) origines sua habuisse censemus.

Partim ab accensione ejus deficiente.

Epiphora hujusmodi nimia, haud tantum à sanguinis crasi & fermentatione vitriatis, verum quandoque propter accensionem ejus depravatam exoriri solet. Quo ritu sanguis, ob sulphuris excessum febriliter effervescebat, subinde in sudores erumpit, superius ostensum est.

est. Porro haud minus ob sulphuris defectum, symptoma hoc interdum succedit: siquando enim sanguis depauperatus, & aquosior factus, minus accenditur, propterea, quoties à calore adscititio, aut corporis agitatione, in motum rapidiorem urgetur, necesse erit ierositates ejus, (siquidem efflagrando absumi, aut insensibiliter exhalare nequiverint) in sudorem exsolvi. Sulphur in sanguine deficit, vel quoniam absumitur, uti post febres diuturnas, vel quoniam ob pabuli inopiam non satis progignitur. Posterius hoc observare licet non tantum in plerisque hominibus, qui aut Annona angustati, aut Diæta Quadragesimali usi, à cursu aut deambulatione citatiore, mox in *epidæmon* incidunt, sed insigniter etiam in jumentis, quæ cum gramine aut feno recenti vescuntur, à labore quovis plurimum sudant, & cito oblanguescunt.

Quod spectat ad *utresque causas*, ob prædictas causas & *Curatio ejus.*
~~epidæmon~~ oriundæ, curationem; Intentiones Therapeuticae erunt potissimum hæ tres, viz. primo humorum dyscrasias, aut debilitates tollere, vel emendare. Secundo cutis poros nimium patentés paululum constringere. Tertio sanguinis serum, & recrementa aquosa versus renes derivare.

I. Harum prima, ejusmodi remediis perficitur, quæ *i. Indicatio prima.*
 salis acidi in sanguine, aut succo nerveo præpollentias destruunt, item quæ sulphuris (si forsan deficiet) exaltationem promovent. In quos fines Antiscorbutica, *Humorum Dyscrasias tollere.*
 Chalybeati, item medicamina sale volatili, nitroso, & alchalisato prædita sæpius juvant: singulorum ex his formulas quasdam subjiciemus.

R. Conser. florum cichorei, fumariæ, ana ʒij. pul. e- *Eleasarium.*
 boris, C. C. Corallii præp. ana ʒj. Margaritar. ʒss.
 Spec. diarrhod. Abbatis ʒj. ligni Aloes, Sant. Citrin.
 rub. ana ʒss. salis prunellæ ʒiiij. cum s. q. Syrupi de fu-
 maria;

maria; f. confectio, sumat. quant. nucis Juglandis vespere, & primo mane, superbibendo aut Julapii sequentis, aut aq. destillata ʒiij.

Julapium.

℞ Aq. fumarie, Jugland. simp. ana ʒvj. Limacum, Lumbr. ana ʒj. sacchari ʒvj. misce f. Julapium.

Aqua destillata.

℞ Summitat. Abietis, Tamarisc. Cupres. ana M. iiij. Myrti M. ij. folior. Nast. aq. Becabun. Eupatorii, Hyperici, ling. Cervinae, veronicae, ana M. iiij. cortices exteriores 12 Auran. incis. & contus. affund. cervisiae Brunswicensis lib. viij. destil. organis communibus; liquor totus misc. & edulc. ad placitum. Dosis ʒiij. bis in die.

Expressio.

℞ Foliorum Taraxici, nastur. aq. Plantag. becabung. ana M. iiij. contusis affund. aq. destil. præscript. lib. j. f. expres. fortis. Dosis ʒiij. ad iiij. mane hora nona, & quinta pomerid.

Chalybeata.

Juxta hanc methodum in virium languore, & nocturnis sudoribus post febres diuturnas præscribere soleo; quæ tamen remedia si minus juvabunt, ad chalybeata perveniendum erit.

Syrupus.

℞ Syrupi de Chalybe ʒvj. sumatur cochl. j. mane & hora quinta, cum aq. supra præscript. ʒiij.

Pulvis.

℞ Pul. eboris, Corallii pr. ana ʒij. croci Martis, salis chalybis, ana ʒiij. f. pul. Dosis ʒss. bis in die cum aq. ejusdem destillat. ʒiij.

Tinctura.

℞ Tincturae salis Tart. ʒj. dosis gt. 20 ad 30 bis in die cum aq. destil. Eodem modo Tincturae e coral. item e gum. & balsamis paratae exhiberi possunt. Porro in his casibus sp. C. C. urinae, aut fuliginis sæpe cum fructu exhibentur.

Secunda intentio
consistit in poro-
rum alteratione.

Secunda intentio pro sudationis nimiae Therapia in pororum debita constitutione consistens, fere tantum per

per administrationes exteriores perficitur; in quem finem totius corporis inunctiones cum oleis amygdal. Palmeti, unguento è floribus Aurantiorum, & similitum, adhibeantur; quinimo lintea his imbuta gerantur. Nonnunquam Balneationes in aqua frigida, aut fluvio, quandoque aeris mutationes convenient. Circa horum usus (cum satis vulgo innotescant) non opus erit, particulare hic regimen præscribere.

At vero hic opportunum videtur de affectu quodam molesto ad Diaphoresin, aut saltem ad *διαπορῆν* nimiam, aut inordinatam, spectante, verba quædam facere. Sæpius observavi quosdam poros corporis (sive transpirationis organa) eo modo dispositos habuisse, ut à nihilo magis, quam ab aeris appulsu inassueto, læderentur; intantum, ut, cum *ὑπερβολὴ* & *ἰσχυρὴ*, etiam quoad appetitum, somnum, & membrorum robur recte habentes, satis sani viderentur, attamen ne levissimum illi nudi aeris aut venti afflatum perferre potuerint, quin statim maxima spirituum perturbatio, cum facultatum omnium concidentia & totius corporis indispositione sequeretur; cujusmodi *ἀνέμια* adeo leviter contractam *De affectu, qui vulgo dicitur, Aptitudo ad frigus captivum.* nec cito nec facile excutiunt, verum ægre, & non nisi post longum tempus ad pristinum statum se recuperant: in hanc *δυσμάθεια* proclives, aerem, plusquam alii ignes, aut aquas formidant. Hinc quidam extra fores progredi non audent, alii intra cameram clausam degentes, nec ostium, aut fenestram aperiri patiuntur, & si forsan levis aura alicubi per foramen occultum inspiraverit, illico persentiunt, & noxam ejus luunt. Novi quosdam à tali *πνεύματι* per plures menses lecto affixos. Memini Pedaneum satis sanum, & robustum, qui supra decennium cubiculo suo non exivit, nulloque ad exeundum pretio, aut suasu adduci potuit: cumque postea, Aedibus incendio conflagentibus, vi extraheretur, per plures exinde menses, sine alia quavis læsio-

ne periculose decumberebat: alii super aream, aut pavementum lapideum, terreum, aut lateritium stare, aut ambulare verentur, magnam exinde noxam contrahere soliti. Plures alii hujusmodi casus passim eveniunt, quibus insuper hæc infelicitas accedit, quod taliter affectos pauci miserentur, nec re ipsa sed tantum imaginatione laborare credunt.

*Ætiologia in-
quiritur.*

Itaque in Pathematis hujus naturam, ut paulo inquiramus, haud prorsus de nihilo esse, quod querantur isti, censemus, quin proculdubio poenam quandam, sive molestiam ipsis à frigore suscepto, sive *diaphoresi* modo alterato inflictam perferunt: ut vero constet, quanam ea sit, & in quo ratio ejus consistat, imprimis considerare oportet, quo ritu ordinario, aeris ambientis particulae in cutis nostrae poros agunt, eorumque subiecta, nempe spiritus Animales, circa corporis superficiem ubique diffusos afficiunt. Enimvero hos siquidem æthereæ cujusdam indolis, sive naturæ fuerint, à congeneribus tum auræ, tum lucis particulis, dummodo iis proportionatæ adveniunt, refici valde, inque blandam quasi expansionem accieri constat: Pariter & sanguis, dum circuitu suo exteriorem corporis oram pertransit, ibidem perinde ac in præcordiis, tum fuligines suas per arteriarum oscula exhalat, tum pabulum nitrosum pro flamma sua sustinenda per venarum hiatus suscipit. Propter hæc & sanguinis, & spirituum animalium beneficia, pori cutis rite conformari, eoque modo patefieri debent, ut aeris, & lucis particulae in copia moderata nonnihil refractæ, cumq; blando allapsu utriusque istorum hypostaseos oras extimas feriant. Nam secus si agentis ad patiens hoc, aut illud, vel simul utrumque, appulsus improporcionatus fuerit, statim in hac, vel illa, aut simul in utraque animæ parte perturbationes oriuntur. Nam si spiritus exterius degentes, aut ex se debiles, infirmi, ac cito dissipabiles fuerint, aut ob
poros

*Quo ritu tum
sanguis, tum spi-
ritus, ab Aere
ambiente affici-
untur.*

poros cutis nimis apertos Aere nudo & asperiori objiciantur, passim accidit, eos à levi quavis occasione in fugas, & distractiones adigi, proinde ut non tantum circa corporis partes exteriores, dolores, spasmi, aut resolutiones hic, illic excitentur, sed nonnunquam à frigore (uti dici solet) suscepto, totius animæ concidentia (quæ non cito nec facile sublevatur) succedit. Et quidem hinc prædictæ circa *diaporesi* inordinationes potissimum oriuntur, in quantum Anima sensitiva, aut non robusta, aut non munita satis, aeris externi injuriis nimium patescit; proindeque ad appulsus ejus fortiores, in hac aut illa parte, aut simul in tota ejus hypostasi, perturbatur, inque *animæ* non statim recuperabiles adigitur. Porro hinc etiam Animæ pars flammea, consensu, haud minus quam idiopathia, propter aeris occursum improporcionatum affici, & commoveri solet. Quippe fibræ & propagines nervæ in corrugationes, & spasmos adactæ, vasa sanguifera ab ipsis circumligata, varîe stringunt, proinde ut sanguis in fluctuationes inordinatas compellatur. Insuper massa sanguinea per se, tum quoad accensionem, tum crasin ejus transpirationis depravatæ vitia plurimum luit. Respectu prioris, flamma vitalis, circa corporis superficiem gliscens, à duro aut asperiori ejus sufflatu in nutus, & trepidationes, variasque inæqualitates (quibus tota anima succutitur) cogi solet. Dein satis vulgo innotescit, cruoris mixtionem à nihilo magis quam à *diaporesi* vitiata periclitari: hinc enim fluores, & in massa ejus serositatis præcipitationes, à quibus catarrhi, tussis, paroxysmi Asthmatici, nephritici, & Arthritici contingunt, oriuntur.

Ex his facile erit Affectionis, de qua nunc agitur, rationem formalem, simulque causas, & curationes designare. Enimvero quod aliquis à frigore, aut nudi aeris occursum prætenus in hoc, aut illo membro dolo-

Ab illorum Affectione prædicta symptomata procedunt.

rem,

rem, aut stuporem, vel paralyfin contrahat, ideo fit, quia spiritus Animales, intra fibras membranaceas scatentes, perculsi, & fugati in distractiones aguntur: quod si amplius à tali *παραρρη* totius corporis languor, & virium prostratio contingunt, non privatus spirituum manipulus, sed tota eorundem hypostasis, sive integra anima sensitiva plecti videtur; quæ nempe perculsa, adeoque in minorem ambitum contracta, & decurtata, intra corporis organa subsidit, ejusque facultates flaccescere sinit. Insuper his, si cuipiam aeri incautius exposito, brevi tumor, aut phlegmone, odontalgia, catarrhus, tussis aut pleuritis superveniunt, vel si rigor subsequente mox æstu, & incallescencia febrili exoritur, indicio est sanguinem, haud minus quam spiritus Animales, ab improporcionado aeris appulsu affici, proindeque liquorem ejus, aut in motu, & accensione perturbatum, ad effervescentias febriles disponi, aut mitione solutum, in varios fluores & serosiflaticis præcipitationes adigi. Immensi hic operis ac rœdii esset, singulos affectus describere, qui interdum tali *παραρρη* origines suas debent. Hinc cephalalgia, vertigo, affectus soporosi, catarrhi, Coryza, Angina, ophthalmia, tussis, vomitus, diarrhæa, aliorumque morborum Ilias sæpenumero procedunt; in tantum, ut vulgus, morborum fere omnium causas evidentes ad bina hæc genera, sc. crapulam, & frigus contractum referre soleat.

*Morbi prædicti
procatarxis con-
sistit*

Hactenus *διαρροή* depravatæ rationem formalem, & causas conjunctas descripsimus. Quod vero spectat ad procatarxin sive prædispositionem, propter quam ali præ aliis, ad frigus captandum apti sunt, dico hanc, aut in spirituum Animalium, aut sanguinis, aut pororum (sc. unius ex his, aut simul plurium) vitio consistere.

1. Partim in
Spiritus.

1. Spiritus Animales quandoque in culpa sunt, quia debiles

debilis admodum nihil durum, aut asperum, quod exterius iis objicitur, sufferre valent, quin statim à nudi aeris appulsu in fugas, & distractiones vertuntur; quemadmodum plurimi post longas ægrotationes, sub dio versari horrent, & quamprimum aprico exponuntur, sæpissime in recidivas incurrunt: porro spiritus interdum ad Diaphoreseos vitium istud inclinant, quatenus degeneres illi, indolemque acrem, & irrequietam nacti, à quovis aeris appulsu in *alios* aguntur. Quapropter qui ob spiritus ita dispositos hypochondriaci fiunt, etiam affectioni (quam descripsimus) obnoxii, à levi quavis occasione frigore tentantur.

2. Sanguis duplici ratione ad *διανόητος* depravatæ habitudinem disponit: viz. tum respectu temperamenti, tum missionis ejus. Quoad posteriorem hanc, sæpe cruoris compages adeo laxa, & dissoluta existit, ut à *ποφάσας* quavis exigua, & præcipue ob aeris frigidi, aut humidi appulsu, in fluxiones, & serositatum præcipitationes vertatur, in tantum, ut tali sanguine præditi, nequaquam extra fores progredi, immo vix prospicere audeant. Cæterum massa sanguinea quoad temperamentum suum sæpe calida & vaporosa admodum, effluvia summe acria, & penetrativa exhalat; à quibus dum cutis pori referantur nimis & patentes fiunt, tum spiritus, tum flamma vitalis, aeris nudi, ventique injuriis, plus debito exponuntur.

Tertio mala pororum constitutio, aut ab ægrotatione, vel aliis modis producta, aut etiam naturalis & ingenta, ad istum pravæ diaphoreseos habitum valde inclinat. Nam siquidem meatus isti nimis patuli, fere semper dehiscunt, sanguis, & spiritus in toto, aut partibus quibusdam, contra externi aeris occursum haud satis muniuntur. Talis pororum amplitudo quibusdam insita & naturalis est, utpote qui carne molli, & laxa præ-

diti sunt, cutem plerumque tenuem, & valde cribratam habent: insuper propter varia accidentia frequenter contrahi solet: post diætam sudorificam diu continuatam, item post sudationes crebras, quæ circa febriam declinationes erumpere solent, cutis pori per longum tempus ad summum extensi, & patefacti, diu postea dehiscunt, & fere semper apertiores manent.

Curatio Ejus.

Affectio hæc, etsi mortem non minetur, quia tamen vitam valde molestam aut prorsus inutilem reddit, Therapeiam adprime meretur: ad quam moliendam intentiones Curatorix erunt potissimum hæ tres: viz. primo ut tum spirituum, tum sanguinis debilitates, sive dejectiones, aut depauperationes sanentur. Secundo ut utriusque illorum dyscrasix (si forte adsint) tollantur. Tertia ut pororum conformatio debita procuretur.

1. Intentio prima Spirituum corroboratio.

1. Præcipuus hujus negotii cardo, circa primam Intentionem, quatenus ea spirituum Animalium corroborationem sive totius Animæ sensitivæ ampliacionem respicit, vertatur: quippe nisi Patientibus confidentiam quandam assumere persuasum sit, ita, ut foras prodire, vires ultimas exerere, & naturam ad duriora indies aspiranda assuefacere tentent, medela omnis frustratur, quapropter victu lautiore, & alacritate haud minus quam medicina opus erit, nimirum ut spirituum Animalium copix, indies instaurari ac augeri, illæque insuper ausis subinde majoribus obfirmari queant: in quos fines, vina generosa cum cibis opiparis moderate sumpta egregie conveniunt. Porro studiis & curis (quibus Anima deprimitur) omissis, tempus otio, & recreationibus, aut exercitiis modicis teratur. Per hujusmodi victus rationem rite institutam uti spiritus animales reficiuntur valde, ita sanguinis casus, & depauperationes instaurantur.

Propter eosdem fines etiam medicamenta sequentia cum fructu exhiberi possunt.

R. Sp.

CAP. III. De Diaphoresi nimia aut depravata. 227

℞ Sp. succini Armoniaci q. s. fumantur gt. 15 ad ^{Spiritu} 20. vespere, & primo mane in cochl. j. Aq. destillata sequentis, superbibendo ejusdem cochl. 9.

℞ Folior. Salvia, rosmarini, thymi, satureia, ^{Aqua destillata.} majorana, balsamita, ana M. iij. rad. Angelica, Imperatoria, ana ℥vj. Zedoaria, Galang. minoris, calami aromatici, Ireos Florent. ana ℥iiss. Cubeb. ℥iiss. nucis Moschat. Caryophyl. Cinnam. ana ℥j. Cort. exteriores 12 Aurant. 6 Limon. incis. & contus. affande vini albi, & Canarini ana lib. iij. destil. organis communibus, liquor totus misceatur, & edulcoretur cum saccharo perlato: inter destillandum Alembici capitello suspendatur nodulus ex Ambra gris. ℥j. Mosch. ℥ss.

℞ Tinct. Antimonii, vel balsami Tolutani. ℥j. ^{Tinctura} fumantur gt. 15. ad 20. mane hora nona & quinta p. merid. in cochl. Aq. præscrip. superbibend. ejusdem ℥iij, seu potius mane superbibatur haustus Tea vel Coffee vel Chocholat. ex decocto salviae paratus.

Paulo ante Prandium, fumatur haustus vini Xerensis.

Quando hæc aliquamdiu usurpata intermittere visum erit, sequentia eorum vices subeant.

Loco sp. Electuarii sequentis dosis vespere & primo mane fumatur cum aq. destil. aut cum vino viperino.

℞ Cort. Citri humide condit. ℥iiss. Myrobal. ^{Electuarium} condit. ℥j. nucis moschat. Zinzib. condit. ana ℥ss. Consec. de Hyacintho, Alcherm. ana ℥iij. Margarit. pr. coral. rub. pr. ana ℥iiss. cum syrupo de succo chermes, f. Elect.

Pro potu ordinario bibatur, alla medicata juxta modum ^{Alla medicata.} sequentem parata, viz. doliolo iij. Congiorum indatur sacculus sequens.

F f 2

℞ Gal-

R. Gallum vetulum semicoctum, & minutim incisum, folior. Salviae, linguae cervinae siccatae ana M. ij. Dactylos incis. numero 6. rasurae Sassafras ʒij. incis. & contus. misce, f. sacculus post fermentationem indendus.

2. Intentio secunda.
Humorum Emendatio.

2. Intentio secunda, spirituum & sanguinis dyscrasias, aut depravatas indoles emendandas suscipiens, iisdem remediis, quæ in Affectione hypochondriaca & melancholia conveniunt, perficitur; quare ex Affectuum istorum Therapeia olim à nobis tradita, præscriptionum formulæ huc referri possunt.

3. Intentio tertia pororum Alteratio.

Quæ optime perficitur calis mutatione.

3. Circa intentionem tertiam, quæ ad poros cutis rite conformandos, debitam quoad vestitum, aera, & focos, victus rationem instituit, medico haud multum relinquatur. Nam affecti sese, & vires suas juxta propriam Imaginationem metientes, ita se vestiunt, intra cameram velut claustrum obfirmant, lecto, aut foco indulgent, quemadmodum ipsi, à genio suo, nullis amicorum aut medici præceptis auscultantes, ducuntur. Quicquid circa res illas alii consulant, isti experientiam suam, & indicationem à juvantibus, & lædentibus sumtam objicientes, plerumque repudiant. Consilii ratio, quæ ab illis accipi, & juvare solet, fere unica est, uti Cælum, & Solum (unde non raro Animum quoque) mutant. Nam ædibus clausis, aut cui li quantumvis addicti, ad regiones exteras, ubi Auram calidiorem, & magis serenam spirant profecti, vix credibile est quam brevi convalescunt. Hæc de Diapnoe perversa, sive depravata. Cujus affectus Theoriam ideo plenius tradimus, quoniam ab aliis intactus relinquatur: nunc, unde digressi sumus, ad Diaphoresin nimiam revertamus.

Sudationis species tertia quæ per se morbus est.

Restat adhuc Tertia pathematis hujus, nempe sudationis immodicæ species, quæ non uti prioris, morbi alterius

alterius præsentis, aut prægressi symptoma, aut effectus est; verum ipsa primo incipiens, aut per se morbus est, aut affectionis morbidæ parens existit. Ad primum censum præcipue spectat sudatio ista pestilens, apud nostrates olim endemia, proindeque per totum orbem sudoris Anglici nomine insignitus, in cujus Ætiologiam mox inquiremus. Cæterum ut de sudore sanguineo, nigro, aut cæruleo, foetido, aut suaveolente (quorum mentio ab Authoribus fide dignis facta est, & quorundam ex iis Typi observationi nostræ quandoque occurrerunt) nihil hic dicamus; sæpe advertimus quosdā sine causa manifesta, in *ἰσίδρωσις* habitum incidisse, & deinde evacuationem istam indies adauctam, non raro in immensum excrevisse; in tantum, ut totius corporis humiditates in sudorem profundi viderentur. Et quidem haud mirum est affectionem hanc semel inceptam quotidie augere; nam multum aut crebro sudantes, valde sitiunt, proindeque immaniter bibunt, atque dein quo plus bibunt, eo magis sudant; adeoque reciproce bina istæ, causæ & effectus vices gerunt, & longa serie se mutuo producant. Vivit adhuc in hoc regno Domina illustris, jam à multis annis ob *ἰσίδρωσιν* im-

Ejus Historia notabilis.

mensam, seu potius stupendam celebris, quippe singulis noctibus non solum lintea, & lecti contenta quæque madefacit, seu potius inundat, sed insuper in pelvim femoribus suppositam meri sudoris plures uncix, immo juxta vulgi famam, plures libræ extillant; interea necesse habet ob sitim continue urgentem paulo uberius potum ingerere; à quo uti vires instaurantur, ita sudatio perennatur. Admirandi hujusce affectus historiam tum à multis fide dignis, tum à proprio Domine laborantis ore (et si nunquam pro valetudine ejus recuperanda consulere) accepi. Cepit tamen à pluribus medicis remedia, diversimodas circa victum, & non naturalium regimen methodos tentavit, Acidu-

las

las cujusque fere generis bibit; Regionum exterarum, & imprimis Galliae auram experta est; verum his omnibus invitis Insignissima Domina stillicidio hoc perquam molesto etiamnum laborat. Quandoquidem quæ circa hujus morbi initium, progressus, & alterationes contigerunt, quæque à juvantibus aut lædentibus observanda fuerunt, mihi nondum innotuere, & solummodo eam semel videre, & in transitu tantum colloqui dabatur, non facile erit casus hujus *Ætiologiam* tradere: utcumque suspicari fas est; in hac, sicuti in aliis naturæ instantiis, sanguinis serum promte nimis abscedere aptum, relictis per renes, lymphæductus, glandulas, aliisque excretionum ordinariis viis, hanc per poros cutis primo occasionaliter coeptam, & postea habitudine quadam facilitatam deinceps affectasse, & constanter observasse; cui forsitan accedat, quod salis fluidi in sanguine, & succo nerveo præpollentia sanguinis fusionem perennem, serique secretionem uberiores efficiat. Ad morbum hunc sanandum, quando nunc habitu diuturno confirmatus, simulque naturæ oeconomia ab eo penitus inversa fuerit, nescio an remedia quævis, aut medendi methodus quicquam proficiant. Mihi certe nulla, cum forte quondam eam alloquerer, proponere visum erat. Si magnum illud pro diaphnoe vitiata remedium, sc. aeris mutatio repetenda foret, non amplius Gallia, verum Dania potius aut Suecia adeantur.

De Sudore Anglico.

Appositum ad hanc rem esset de sudore Anglico apud nostrates tum domi, tum foras olim endemio, & funesto admodum, parumper hic differere. Veruntamen cum morbus hic intra seculum haud conspectus fuerit, atque Typum ejus solummodo ex aliorum scriptis cognoscere datur, non licebit circa naturam, & causas ejus hypothesin quamvis contexere, sed, post historiam ex Authoribus descriptam, commentarii loco, conjecturas nostras proponere.

Sudor

Sudor Anglicus cœpit Anno 1485. circa initium mensis Augusti, duravitque usque ad finem Octobris: & quamvis Sennertus dicat, hoc malum deinceps 40 Annos regioni huic familiare, & perpetuum fuisse, tamen Nostrates & Medici, & Historici, qui tunc aut prope ea tempora vixerunt, eum perfecta, & magna intervalla habuisse observabant, cumque 66. annorum spatio solummodo quater redierit, viz. 1506. 1517. 1528. 1551. vix unquam supra sex menses deservisse, & nonnunquam spatio trimestri terminatum fuisse, eumque, tempestatem valde humidam semper præcedaneam habuisse. At vero singulis, quibus increbuit annis, maximas ubique edidit mortalium strages; ut ab unoquoque ejus regno, quibusdam in locis tertia pars hominum brevi desideraretur. Tanta fuit ejus malignitas, ut, quamprimum urbem aliquam invaderet, singulis diebus quingentos, aut sexcentos occuparet, & ex ægris primo vix centesimus evaderet. *Morbi Typus.*
 Tum à Sennerto compendiose, & methodice descriptum, etiam nostris Autoribus consonum hic inferere visum est. *Ex Sennerto.*
Morbo hoc correpti statim sine bubone, Carbunculo, exanthematibus, languore dissolvebantur, & animo deficiebant cum summo virium languore, inquietudine, capitis dolore, pulsu crebro, celeri, inæquali, cordisque palpitatione maxima; sudore vero diffluebant perpetuo, & copioso, qui non finiebatur, antequam morbus solveretur, quod intra 24 horas contingebat. Nam qui sudorem non proliciebant, neque cardiacis utebantur, & qui impatientius calorem ferebant, auramque frigidam captabant, ii omnes subito intra 24 horas moriebantur. Postea ubi morbi hujus ratio innotuit, ut agri sudores elicerent, ac Cardiacis se munirent, pauciores moriebantur. Sen. de feb. lib. iv. cap. xv. Circa curationem paulo accuratius scribit Polydorus Virgilius: Post ægrotantium plurima experimenta & observationes,

Curatio deservitur.

Ex Polydoro
Virgilio.

tiones, à Juvantibus, & lædentibus factas, ita usu venit, ut remedium unicuique promptissimum inventum sit, quod hujusmodi est. Si quis interdum sudore corripiebatur, cum vestitu protenus cubatum eat; si nocte, & in lecto, tum quiescat, nec se à loco moveat, usque ad 24 horas exactas; interim ita se stragulis oneret, quo non provocetur sudor, sed sua sponte molliter stillet, cibi nihil capiat, si tam diu famam tolerare possit; neque plus potionis consuetæ, ac calfactæ hauriat, quam modice satis sit ad sitim extinguendam; inter hanc curationem imprimis caveat, ne manum quidem aut pedem suum refrigerandi, recreandique causa extra stragula proferat, quod facere lethale est. Addunt alii toto ista nycthemeri spatio à somno prorsus abstinendum fuisse. Affectus iste, quia tam brevi intervallo, in vitam, aut mortem terminari solebat, à medicis plerisque febris Ephemera dicta fuit. A sudatione hac pestilenti recuperati postquam aliquamdiu sani perstitissent, quandoque in eam rursus, immo interdum vice tertia, incidebant.

Ætiologia ejus
inquiritur.

Ex hisce Phænomenis, ut diri hujus pathematis Ætiologiam tradere præsumamus, Imprimis suspicari fas sit, *ἰσχυρὸς* istius pestilentis rationem formalem simulque causam conjunctam in eo consistere, quod sanguis materiæ cujusdam malignæ, sive venenosæ occursum infectus, proindeque statim in crasi dissolutus, inque ferositates fusus, propter mixturæ istius virulentæ citissimam expulsionem, illico in sudationem, utpote universalem simulque amplissimum excretionis modum exsolveretur, qua quidem *ἀνεξίτη* si forsan contigerit particulas omnes venenatas illico foras propelli, morbus brevi in salutem, secus vero frequenter in mortem terminabatur.

At vero hic inquirendum sequitur, utrum materies ista maligna in sanguine primo gignatur, vel annon aliunde in ipsum suffundatur? Si prius dicatur, supponendum

dum erit cruoris massam, quemadmodum in peste, ob malignam Anni, & aeris constitutionem, diathesin ^{acquirivisse} acquisivisse; quæ postea aut sponte, quatenus ad plenitudinem evecta sit, aut per contagium, velut accensa in turgescentiam periculofam, & sæpe corruptivam erumperet: quo minus in sudatione istac maligna rem ita habere suspicer, hoc imprimis facit, quod nulla sanguinis corrupti, aut multum viciati signa, ante, vel in paroxysmo, vel post ipsum occurrerent. Præterquam enim quod febris hæc haud valde intensa maculis, exanthematis, bubonibus, aliisque sanguinis venenati aut plurimum effervescentis indicis careat; insuper nycthemeri spatio terminatur: quod vix unquam evenire solet in affectibus intra massam sanguineam altius radicatis.

Causa primaria

Quamobrem existimare potius addico, morbi huius labem, in liquore nerveo primitus fundatam, exinde in cruorem, dum ^{in sudatione} istius malignæ tragedia peragitur, communicari. Videtur enim quod humor iste, fibras omnes totius corporis irrigans, & spirituum animalium ubique vehiculum existens, propter Anni intemperiem, à crassi debita, nempe à spirituo-salino-volatili desciscens, versus indolem acetosam, aliamve plus vitiosam, & demum malignam degenerarit; cumque is ad depravationis statum illum pervenerit, aut vel sponte, ob plenitudinem, vel propter contagii fermentum excitus, turgescentiam sive fluorem conceperit, è partibus istis irritatis excussus, inque massam sanguineam redundans, hanc illico totam venenet, compagem ejus dissolvat, inque effervescentiam, illius mox expellendi gratia, maximopere eccriticam incitet. Hinc sudores (quoniam hæc excretionis via tum proxima, tum amplissima est) copiosi erumpunt; quoniam nature nisu extremo si forsan accidat virus totum è sanguine in habitum corporis remandari, indeque per

In liquore nerveo

universalem, & aliquantulum continuatam prorsus eijci, brevi salus; veluti sudum post nubes penitus discessas; effugiet; sin vero à fermentatione ista, & inaciditate misce, in quam sanguis miasmatas maligni expellendi causa excitatur, particule venenosae non subito nec in totum ejiciantur, cruoris massa cum quatenus sero orbatas, tum crassi pessundata, ad flammam vitalem amplius prorogandam inhabilis evadit.

Symptomatum
rationes.

Ex his non difficile erit symptomatum causas & curationis ejus Empiricae rationes assignare. Nam quod morbo urgente, aut circa primum ejus insulsum, antequam febris accendi videbatur, languor statim insolitus, Animi defectio, summa virium prostratio, capitis dolor, cordis palpitatio, cum pulsu cerebro, celeri, & inaequali, aliaque nervosi generis pathemata laborantes infestabant, indicio erat, partes nerveas, prius sanguine affici, ab iisque malum illud originem suam ducere.

Cum sudor copiosus (quasi & symptomaticus, quandoque etiam criticus erat,) circa febris hujus principium, secus ac in plerisque aliis, exoritur, ratio est, quod latex morbificus, à fibris, & partibus nerveis in massam sanguineam redundans, exinde statim à primo ejus appulsu rejicitur, nec diutius in sanguine morari, aut intime permisceri sinistr. Enimvero, si statu non admodum in valetudinario, liquor Nervus cum sanguineo vix unquam congruit; quare si quando iste per vices quasdam in hunc regurgitet, mox iterum excutitur; & priusquam tinctura lixiviali indicitur, per renes amandatus, urinae limpide profluvium excitat, quod si quidem in affectibus spasmodicis saepius evenire

advertimus. Si liquor nervus degener, aut depauperatus, in sanguinem continuo refluat, modo Dysenteriam incurram, qualem supra descripsimus, modo Diabetem, prout prius ostendimus, producit. Cate-

A simili causa,
ex qua hic mor-
bus, dysenteria
incurram, &
Diabetes oritur.

rum

rum propter ejusdem humoris restagnationes in mores
& privatas, tumores cancrifos, cstrumbrosos, scirrholos,
aliosque mali humoris exerim olim obvicimus. At vero
in affectu, de quo nunc agitur, latex iste nerveus si-
quidem valde malignus, & pestilens existat, sanguinem
primo contactu venenat, in quo loco statim per sudorem
citissime amandandas fundit, secus enim si per horas
aliquot intra massam sanguineam manere, cumque ea
circulari, & penitus commisceri permittitur, ipsum
penitus corrumpit, & plane mortificat: hinc in me-
dendi methodo ista, per experientiam crebram inven-
ta, ita sedulo cautum est, ut primo morbidus insultus
momento, laborantes confestim (non opperiendo
dum vestibus exuantur, lectoque inferantur) stragu-
lis cooperti ad sudandum componantur, atque *ἰφιδρωσι*
mox æquabilem in toto corpore excitatam per 24 horas
continuent, interim ut nec manum, nec pedem mo-
vere, nec cibum aut somnum capere sinantur; hoc est,
nihil omnino agant, quo latex iste pestilens cum san-
guine plus, aut intime magis confundatur, aut quo ce-
lerrima, & totalis ejus exclusio inhibeatur. Quod si
ejusmodi cita, copiosa, & æquabilis sudatio per naturæ
instinctum accita, perque medicinam regulata tam diu
producatur, ut virus totum per cutis poros exhalet, af-
fecti statim sine eruptionibus cutaneis, febre lenta, in-
firmitate diuturna, sudoribus nocturnis, aliisque san-
guinis vitii consequentiis integre convalescunt. In-
quantum vero liquor nerveus, post corruptelas ita ex-
purgatas, rursus eodem more depravari, & dein, ob
plenitudinem aut contagium commotus, è partibus ner-
veis in sanguinem redundare, ipsumque pariter vene-
nare aptus est, propterea nonnulli postquam perfecte
convaluerant, ab eodem morbo secundo, immo non-
nunquam tertio, corripì solebant. Non opus erit me-
dicamentorum formulas in hoc casu ullas subicere, quia

*Recuperati ab
hoc morbo car-
eodem rursus ob-
noxii sunt?*

totum Curatiu negotium, fere tantum à recta A.
grotantium tractatione, five administratione depen-
det. Caterum valde ~~incongruum~~ esset, pharmaciam, ac
methodum præscribere contra morbum adeo infoli-
tum, quem speramus nunquam rediturum, &c, si for-
san olim aliquando redierit, incertum est, an eadem rur-
sus medendi ratio in omnibus observari debeat.

SECT. VI.

SECT. VI. CAP. I.

De Medicamentis Cardiaca & Alexiteriis.

IN veteri medicina, etiamque in nostra adhuc vulgari & Empirica, quam mulierculæ & Agyrtæ passim exercent, medicamenta dicta Cardiaca & Alexiteria communissimi semper usus & maximi fuerunt census. Horum simplicia numerosissima habentur, eorundem compositiones Dispensatoriis quibusque tum Antiquis tum modernis molem addunt, & fere cunctas implent paginas: quod vero ad effectuum rationes & operandi modos spectat, Viz. à cujusmodi particulis eorum virtus dependet, & quali aut cordis aut sanguinis vel spirituum vel aliorum humorum affectione potentias suas exerunt; super his, inquam, nihil uspiam, quod animo veritatis avido satis faciat, à Medicis aut Philosophis dictum reperio. Ad explicandas Cardiacorum virtutes non, uti in reliqua pharmaceutice, qualitatibus manifestis & sensibilibus insistitur; verum ad occultas, & específicas, immo ad totius substantiæ actiones recurritur: interim si res attente consideretur, ejusque Ætiologia vera & genuina eruatur, facile constabit, ipsam remedii cardiaci notionem omnino perperam insitui, atque errorem vulgarem esse.

Remedia Cardiaca ejusmodi habentur, quæ cordi quovis modo laboranti succurrant; quare passim ab Autoribus dicuntur hoc cor insigniter confortare, illud cor ab omni putredine illasum præstare; quinimo alia cor imbecillum, aut oppressum relevare; tremorem, aut deliquia ejus sanare, ipsumque à corruptione præservare. Porro, quoniam in Peste, variolis, & febribus malignis cor veneno, aut malignitate correptum aut obsestum esse creditur; ideo remedia, quæ in morbis

Cardiaca & Alexiteria, communissimi semper usus fuerunt.

Illorum Actibuta vulgaris.

morbis istis juvare solent, non simpliciter Cardiaca, sed Alexiteria, & Alexipharmaca dicuntur.

*Unde remedia
que vitam tu-
entur Cardiaca
appellata.*

Hæc de medicamentis tum Cardiaca tum Alexiteriis opinio inde exorta videtur, quatenus olim putabatur, & etiam vulgo creditur cor vitæ omnis, & caloris principium esse, & proinde salutem, aut mortem nostram, ab immediata illius affectione pendere: hinc quæcunque animam recreant, atque nos vividos, & alacriores faciunt, illud agere creduntur, quatenus cordi benigna & amica sunt; & è contra alia mororem & melancholiam inducere, quatenus cordi inimica, & incongrua existunt.

*Hæc non proprie
in cor,*

Verum enim vero cum alibi satis fuisse ostendimus vitæ subjectum minime cor, sed imprimis & fere tantum sanguinem esse, ipsamque Animam (à cujus existentia, & actu in corpore, vita dependet) partim in sanguine, partimque in spirituum animalium aggerie fundari, facile sequetur remedia, quæ vitam integram conservant, aut periclitantem instaurant, has animæ partes, nempe sanguinem, & spiritus animales potius & immediatius, quam cor respicere. Hoc enim non viscus nobile & princeps est usque adeo uti perhibetur, sed merus musculus, carne tantum & tendinibus more cæterorum constans, & sanguini circumpellendo interveniens: quoties autem ab hoc munere rite peragendo deficit, aut delinquit, hoc non propria ipsius culpa, sed aut sanguinis, aut spirituum animalium, quibus actuatur, vitio contingit.

*Sed in sanguinem & spiritus
Animales agunt.*

Itaque ut medicamentorum, quæ Cordialia dicuntur, rationes & operandi modi innotescant, considerare oportet hæc duo; sc. primo quot, aut quibus præcipue modis, sanguis aut quoad accensionem, aut quoad missionem suam perperam habens, & non raro periclitans, subsidia, quibus præservetur aut emendetur, medica requirat. Secundo quo ritu ob defectum aut delictum

in

in regimine animali cor à debito motu impeditur, aut pervertitur; & propterea medicamenta, quæ spirituum copias adaugeant, & rectius componant, indicantur.

Quoad prius sanguis, respectu accensionis suæ, aut deficit, aut excedit; & utroque respectu, medicamenta diversimoda, nempe calida, aut frigida, ceu velut oleum; aut aqua requiruntur; & propterea vulgo Cardiaca appellantur, etsi cor non omnino afficiant. Nam licet ab iis assumtis sæpenumero cordis motus alteratur, & proinde pulsus statim crebrior aut tardior, fortior aut debilior evadat; attamen hoc ideo fit, quia cordis motus, omnino à spirituum animalium in fluxu dependens (miro inter utramque animæ portionem consensu, & *sympliciter*) juxta sanguinis accensionem, exactissime proportionatur: quare prout sanguis à pharmacis ingestis effervescentiam sive æstum suum intendit aut remittit, è vestigio spiritus animales, qui cor agitant, conditioni ejus ad amissim, obsequentes, cor citius, aut tardius vibrare faciunt; dein, si à eodem medicamine spirituum animalium systasis efficitur, propterea item pulsus magis, aut minus fortis, aut vehemens efficitur; cum interim istius medicamenti virtus haud magis, ad cor ipsum, quam ad manus, aut pedes, aut ad musculum quemvis alium pertingat. Itaque ut cardiaca, quibus sanguinis enormitates sanantur, classis prima rite instituat, perpendere oportebit, quot, & quibus modis liquor ejus tum quoad Accensionem, tum quoad Crasin suam perverti aut depravari solet, dein cujusmodi remedia Cardiaca vulgo habita, pro quibusque ejus vitiis requiruntur.

Quomodo in sanguinem.

Sanguis peccat quoad accensionem & quoad crasin.

Primo igitur sanguis interdum non satis accenditur, nec cum vigore circulator, prout observare est in multis languidis, sc. ab ægritudine diuturna decumbentibus, aut hæmorrhagiis magnas; aliasque evacuationes immoderatas

1. Quando minus debito accenditur.

moderatas passis, aut senio confectis; quibus utique cum pulsu debili, & viribus prostratis, extrema ut plurimum frigent, & pallent: quorum ratio est, quod cruor ob particulas sulphureas nimis absuimas, & depresso, fere vapidus & effoetus evasit; proindeque parce admodum, & minute in pulmonibus accenditur: cui sæpenumero accedit, quod regimine animali etiam fatiscente, cor plenioris spirituum influxu destitutum, sanguinem, quo vegetius effervescat, & accendatur, non satis exagitat.

Quæ remedia indicantur.

Remedia in hoc casu adhibenda sunt vina generosa, Aquæ ardentes, aut mitiores cum aromatis destillatæ; pulveres, species, & confectiones Aromaticæ; olea & spiritus chymici; Tincturæ, Elixires, aliaque particulis sulphureis & spirituosiss prædita; quæ nempe sanguinem exagitant magis, eumque magis inflammabilem, & turgidum reddant: cumque eadem simul spiritus animales exuscitent, & confortent, propterea cor vegetius & fortius pulsare faciunt. Horum formulæ in calce hujus capituli subduntur.

2. Quæ item quando nimis accenditur.

Secundo sæpenumero sanguis ob particulas sulphureas nimis solutas, & in effervescentiam actas, plus debito accenditur, ac calorem nimis intensum, & valde molestum in toto corpore dispergit: quapropter, ut iste ita plurimum rarefactus, & efflagrans, infra vasa contineri, simulque eventilari possit, cor vehementer, & celeriter pulsans sanguinem magno labore & nixu circumpellit: idcirco in hoc casu remedia cardiaca frigida, & attemperantia, quæ sanguinis fervorem restinguant, & sedent, simulque spiritus animales, quo magis ardua nunc vitæ pensâ præstare possint, blande refocillent, adhibere oportet: in quos fines aquæ destillatæ Borraginis, Melissæ, florum paralyseos, Calendulæ, Tunicæ totius citri, nec non syrapi, & conservæ è floribus & foliis ejusmodi vegetabilium, succus acetosæ,

toſæ, citri, Aurantii, Chryſtallum minerale, & ſimilia ex uſu eſſe ſolent; quibus opiata ſæpiſſime cum fructu adjunguntur; nam cordis impetu nonnihil refrænato, ſanguis efferveſcentiam ſuam facilius, ac citius remittit.

Hæc ſunt Cardiacæ ſimpliciora, quæ unicam intentionem, nempe flammæ ſanguineæ elationem, aut depreſſionem efficere designantur. Verum inſuper, ſanguis haud ſolummodo quoad accenſionem, ſed etiam miſtionem ſive craſin ſuam depravari, & diverſimode perverti ſolet. Attramen non ſtatim quibuſlibet dyſcraſiis ejus Cardiacæ exiguntur, ſed tantum iis, quæ in febris excitatæ, cum ſubitæ ac immanes fuerint, maſſæ ſanguineæ corruptionem totalem minantur.

1. Sanguis febriliter efferveſcens, duobus præcipue modis quoad craſin ſuam periclitatur: nempe aut miſtionis vinculum nimis ſtrictum exiſtit, proinde ut particulæ omnes ita inter ſe complicantur, ac mutuo combinentur, ut inutile & excrementium ab utili, & tenue à craſſo, nequaquam extricari, aut ſecerni queat; prout in febris quibuſdam continuis, & putridis accidit; quæ licet parum aut minime ſint malignæ, quia tamen per ſudorem, aut diapnoen judicari nequeunt, quandoque in mortem terminantur. Quare in hoc caſu pro Cardiacis exhibeantur, quæ ſanguinis compagem referant, & aperiunt, proinde ut latex ſeroſus cum recrementis aliis, à reliquorum concretione abſcedere, & amandari poſſit.

2. Sanguinis craſis alio inſuper, & plane diverſo, modo in febris ſubverti periclitatur, proindeque remedia aliuſmodi Cardiacæ, viz. Alexipharmaca, ſive Alexiteria indicantur. Enimvero ſæpe accidit compagem ejus à particulis heterogeneis, aut intra proprium ſinum genitis, aut illic aliunde ſuffuſis laxari nimis, & quoad craſin dirimi, proinde ut miſtionis vinculo com-

2. Sanguis quoad craſin ſive miſtionem peccans tantum in febris Cardiacæ exigat; & tunc

In compage ſua aut nimis ſtrictus eſt

Aut nimis ſolutus.

mini soluto ubique in partes secedatur; atque dein sanguinis coagulati, aut extravasati, & stagnantis portiones hic, illic defixæ putrescant, & corrumpantur; & demum liquor totus sanguineus in tantum vitietur, ut non amplius ad flammam perennandam, aut ad spiritus Animales in cerebrum extillandos idoneus existat: quamobrem tunc necesse erit functiones omnes sensim fatiscere, & denique vitam perire.

Vitium ejus potius quæ remedia exigat.

Cardiaca, in hoc casu maxime requisita, ejusmodi particulis consistunt, quæ in sanguinem traductæ, cumque eo circulatæ, indomabiles usque, simulque benignæ persistent; quare dum massæ sanguinæ poros omnes, & meatus subeunt, particulas alteras malignas ubique exagitant, à concretionibus suis divellunt, & demum aut subigunt, aut foras expellunt. Cumque adeo sanguis à mixture istac venenosa liberatus, simulque à coagulationibus quibusque privatis expeditus, in particulas rursus minimas, & elementares dirimitur, mixture nem suam pristinam, & brevi salutiferam recuperat.

Viz. Alexiteria.

Profecto ut melius constet, quo ritu Alexiteria sanguinem, & succos corporis nostri, ab afflatu pestifero conservant, aut eo jamjam tactos à corruptione vindicant; considerare oportet quomodo alii liquores putrefactioni obnoxii diu præservari, aut ea correpti de novo restitui possint. Itaque de Cervisia observare est, eam, ex sua natura cito coalescere aptam, florum lupuli incoctione durabilem effici: quinimo aquam communem, cum alias brevi putresceret, vegetabilium amarificantium (cujusmodi etiam Alexipharmaca existunt) coctione aut infusione imprægnatam, diutius illibaram persistare: præterea herbarum succos, & liquores quosdam alios jam jam putidos, si modo sulphure accenso fumigantur, pristinum vigorem recuperare: insuper vina, cervisiam, aliaque potuum genera fere vappida, & exoleta, per fermentationem in his de novo concita-

Quomodo hæc sanguinem à putredine vindicant.

tam

ram sapius reviviscere. Quorum ratio est, quod si-
quidem rei cujusque corruptio in particularum elemen-
tarium exolutione, & mutuo ab invicem decessu, consi-
stit, quicquid eas ad fugam, & confusionem tenden-
tes, adhuc in motu & perfecta mistura detinet, concre-
tum istud usque factum tectum præservat. Porro si-
quid Elementa ab invicem soluta & mutuo decessura,
denuo simul cogit, inque novam fermentationem susci-
tat, putredinem, licet inceptam, à concreto arceat, ei-
que constitutionem rursus firmam conciliat. Hujus-
modi alterationes, & à corruptione vindicias, liquoribus
ab arte paratis induci, cuius è plebe notum est. Et
quidem in peste, & morbis malignis, Alexipharmaca
eundem effectum præstare videntur. Hæc enim sa-
pius assumpta, quatenus sanguinem continue exagitant,
inque fermentationem altiore cogunt, non obstante
noxiarum influentia, missionem ejus inte-
gram conservant; quinimo post malignitatem impres-
sam, atque sanguinis crasin prædicto modo laxari, &
solvi inceptam, ejusmodi remedia usque ad diaphore-
sin promovendam exhibita, quatenus labis susceptæ mi-
asma decoquunt, & fermentationem novam alteri
corruptivæ oppositam inducunt, sæpenumero luis pe-
stiferæ impetus, aut impressiones obliterant. Hujus-
modi pharmacorum Alexiteriorum species & formulæ in-
ferius subduntur.

Interim, quod spectat ad Cardiacâ istâ & alterâ, à qui-
bus nimirum sanguinis effervescentis compages nimis
constricta laxatur, & pro materia febrili, aliisque recre-
mentis manumittendis aperitur, ut horum *duræ* & o-
perandi rationes melius innotescant, huc referri debe-
rent, quæ superius circa Diureticorum & Diaphoretici-
corum *imprevisus* protulimus. Enimvero medicamina ista
Cardiacis quibusdam valde affinia sunt, immo inter-
dum usus communis, aut reciproci existunt; in quan-

*Cujusmodi car-
diaca in sangui-
nis compage ni-
mis stricta indi-
cantur.*

tum sanguinis crasis vitiata interdum relevari nequit, nisi prius referata ejus compage, seroso latici, per renes aut cutis poros amandando, exitus patefiat. Singulos hosce medendi scopos Salina potissimum exequuntur. Nam, prout olim sæpius notavimus, corporis cujusque tum liquidi, tum solidi apertio clave ferre tantum salina perficitur.

Quomodo ob varias salinorum infusiones lactis coagulatio, atque ab eo statu reductio, aut inhibitio præstantur, & quantum *ἀναλόγως* in sanguine hæc fiunt, in capite de Diuresi per experimenta declaravimus: quemadmodum in lacte, aut sanguine fluido, pariter in metallis fixissimis, aliisque mineralibus res habet. Etenim concretio sive compactio fere omnis à Sale unius generis, dissolutio à quodam alterius, qui salem primum in complexus suos rapit, & dein præcipitatio fit à sale quodam status diversi, qui priorum combinationes destruit: hæc omnia tam clare, & fusc supra exposuimus, ut non opus sit hic repetere. Quod itaque salina Cardiacis haud minus quam Diureticis & Diaphoreticis accensemus, ratio eadem est in omnibus: restat modo, quæ hujus generis ad censum illum pertinent præcipuas species, & operandi rationes & Ætiologias breviter designare.

Ea potissimum salina sunt, ac diversi generis.

1. Cardiacæ sale volatili prædita.

I. Itaque in primo ordine sese offerunt, & plerisque aliis facile palmam præripiunt Cardiacæ sale volatili prædita, uti Spiritus C. C. sanguinis, salis Armoniaci compositi, viz. cum succino, Theriaca, radicibus serpentariæ virginianæ, aliisque Alexiteriis destillati; item, quod nuper Doctoris Medici ad sectam Empiricam transmigrantis medicamentum unicum & universale fuit; Spiritus craniorum è sepulchris effossorum. Huc etiam sal viperarum, item pulvis Bufonum clause calcinarorum (quem olim in febre pestilentiali Oxonii An. Dom. 1643. Epidemica celebrem & valde proficuum novi)

novi) cum multis aliis referri debent. Hujusmodi remedia multos ab ipsis sepulchri faucibus revocarunt: & quidem respectu vario, & multiplici, sæpe juvamen præstant; viz. imprimis quatenus salis, aut fixi, aut acido occurrendo, eosque in amplexus suos rapiendo sanguinis ab effervescencia febrili nimis inspissati, & constricti massam aperiunt, adeoque materiæ morbificæ separationem & excretionem promovent; tum insuper quod spiritus animales relevant, atque segnes ad munus suum defungendum exuscitant; quibus accedat, quod in febribus malignis pharmaca hæc materiæ morbificæ particulas venenosas subigunt, & non raro extinguunt.

2. Secundus inter Cardiacæ salinæ locus, remediis sale alchalisato sive petrificante præditis, jure debetur hæc enim vulgo Cordialia maxime insignia habentur. Hujusmodi nimirum sunt lapis Bezoar, Margaritæ, Corallia, os è corde Cervi, & cornu ejusdem, pul. eboris, oculi & chelæ Cancror. aliique pul. lapidei, & testacei, quos sæpenumero cum fructu exhiberi communis experientia testatur: atque juvaminis ratio in hoc consistere videtur, quod salis alchali particulæ in medicamine, salis acidi intra corpora nostra particulis occurrunt, & mox intime cohærent, eorumque proinde efferationes, & quasunque alias combinationes iniquas destruunt. Hujusmodi Cardiacorum classi Bolus Armena, terra Lemnia Sigillata, aliaque cretacea etiam merito accensentur; non ideo tamen, quod cordi laboranti (uti vulgo perhibetur) succurrunt, sed quatenus salis acidi aut fixi, aut in visceribus, aut in massa sanguinea, præpollentias destruunt, atque enormitates, ab iis productas, mox sedant, aut corrigunt.

3. Si medicamenta acetosa, sive sale fluido prædita, ab hoc Cardiacorum censu excluderem, Medicorum fere omnium, ac imprimis veterum, Autoritas contra me insurgeret. Hæc enim plerisque contra pestilentiam

2. *Que sale Alchali sive petrificante pollent.*

3. *Que sale fluido sive acetoso.*

tiam Alexiteria eximia habentur. Pro curatione febrium malignarum. Aceta, Theriacalia, & Bezoartica summe prædicantur, quinimo aquas in eum usum destillatas, Acetum, aut acetosa ingrediuntur. Propter eandem rationem spiritus vitrioli, succus citri, lujulæ, Granatorum, cum multis aliis ejusdem farinae, in Cordialium, & Alexipharmacorum numero habentur, & quidem jure optimo, quoniam hæc salis fixi cum sulphure adusto combinationes optime dissolvunt, atque efferationes subigunt, proindeque hujusmodi remediis sanguinis coagulationes, & extravasationes, in febribus malignis evenire solitæ, præcaventur sæpe, aut curantur.

4. *Quæ sale fixo:*

4. Propter easdem aut consimiles rationes, quibus salina prædicta, etiam alia quorum basis sal fixus est, Cardiacis annumerantur, aut eorum compositiones ingrediuntur. Quippe cum sales diversimodi in corpore nostro gignantur, illique passim ab uno statu in alterum transcant, hinc propter quamcunque intentionem salina non unius sed vari generis exhiberi debent. Quæ ratione sale fixo sive lixiviali prædita salis acidi, intra viscera vel sanguinem præpollentis, enormitates tollunt, aut corrigunt, superius ostensum est.

5. *Quæ sale nitroso.*

5. Sal nitrosus jure optimo Cardiacis accensetur, utpote sine cujus particulis cum aere inspirandis vita Animalium non potest subsistere: cæterum hic intus ore assumptus celebre Antipyreticum habetur, quatenus situm tollit, atque æstum febrilem valde compescit, quod tamen efficit, non tantum sanguinis missionem, sed etiam ejus accensionem juvando. Alibi ostendimus ad flammam constituendam una cum particulis sulphureis, nitrosas requiri, & quo uberius hæc subeunt, eo clarius, & nitidius ardescere. Quapropter cum materies, quæ maxima ex parte sulphure cum sale, & terra admixtis constat, accensa flammam non nisi obscuram cum fumo & fuligine vitiatam emittit, si nitrum adjiciatur,

ciatur, ea mox splendida, & mitis cum candore effulget. Pariter in febribus habere censemus, quando sanguis, sæculentis adustis refertus, cum calore suffocativo fumigat, potius quam aperte efflagrat, nitri particula ore assumta, inque sanguinem traducta, eum mox clarius, & propterea benignius, ardescere faciunt: proinde ut, liquoris compage magis referata, recrementa ejus tum serosa, tum fuliginosa liberius decedant. Quamobrem recte observat Verulamius noster, Nitri particulas tum ventriculo ingestas, tum una cum aere inspiratas, ad vitam nostram & tuendam, & prolongandam plurimum conducere.

Hæ sunt præcipuæ medicamentorum Cardiacorum species, quorum operatio potissimum in massam sanguineam destinatur, cujus nempe compagem, aut nimis strictam, & coctione diuturna inspissatam, nonnihil fundunt, & aperiunt, ut materiæ morbificæ exitus patefiat: vel ea cruorem à mistura heterogenea, & maligna, dissolutum, inque portiones venenatas, proindeque stagnationibus, & coagulationibus corruptivis obnoxias fractum, à putredine vindicant; in quantum sc. Cardiacorum istorum Alexiteria particula, in sanguinem tradita, cumque eo inter circulandum confusa, haud tamen ab eo assimilata, aut subacta, particulas venenatas ubique adoriuntur, easque aut subigunt, vel foras expellunt; proinde ut massa sanguinea malignitate omni liberata, & coagulationibus quibusque extricata, brevi crasin pristinam recuperet. Utraque hæc pharmaca, quatenus sanguinem à corruptione aut extinctione præservant, vulgo Cardiacæ, sed proprie magis Vitalia dicantur.

Remedia prædicta potius Vitalia dicuntur.

Quod si amplius inquiratur, quomodo hæc, aut illa ventriculo ingesta, absque notabili actione, vel passione ibidem excitatis, energias suas fere illibatas tam subito in massam sanguineam transferant: Dico imprimis, pharmaca

Quomodo hæc ventriculo ingesta mox in sanguinem operantur.

pharmaca istæ spiritibus Animalibus neutiquam ad-
versari, sed valde congruere; quare ventriculi fibras
nervæas, nec in molestiæ sensum, nec in motus excre-
torios irritant; quin potius spiritus earum incolas in
ovationem quandam, sive complacentiam cient; cujus
undulatione tota mox Anima latius expanditur. Dein
secundo, è ventriculo in sanguinem transitus non, pro-
ut olim putabatur, tam longus est, aut per tantas am-
bages producit, ut timor sit, ne medicamento virtus
in via amittatur; veruntamen è vestigio, è finibus his,
in illos proditur. Nam, prout supra observavimus, in-
teriore[m] ventriculi tunicam nervæam vasa sanguifera
innumera confitissime obducunt, proinde ut pharmaca
non solum cathartica, verum alia quæque in præcordia,
aut cerebrum, immo in extimam corporis oram desti-
nata, nondum ventriculo egressa operationes suas in
sanguinem ordiuntur.

2. Secundum
Cardiacorum ge-
nus quæ Spi-
ritus Animales
respicimus.

Hactenus de Cardiacis ita vulgo appellatis, quate-
nus sanguinem quoad accensionem, aut missionem su-
am, nempe aut alteram, aut simul utramque deprava-
tam restituunt, vel ad meliorem crasim reducant. Quo-
rum operatio & virtus cum vitæ periclitanti suppetias
ferat, ea (prout inuimus) proprie magis, Vitalia
dicantur. Verum insuper medicamina quædam, isto
cordialium nomine insigniuntur, quatenus prius, &
immediatius in Spiritus Animales energias suas exe-
runt, adeoque Animæ sensitivæ aut portionem quan-
dam, aut totam hypostasim nimis contractam, depres-
sam, aut alias perturbatam, erigunt, vigorant, & com-
ponunt. Et quidem huiusmodi remedia cor ipsum, etsi
remotius, quadantenus tamen afficiunt. Quippe cum
ab illis exhibitis, tota Anima Sensitiva elevatur, & la-
tius expanditur, etiam Spiritus, Præcordiis destinati,
in eadem uberius influunt, & vegetius actuant; proin-
deque pulsus, prius debilis, aut vacillans, mox fortius
vibrat,

vibrat, & sanguis cum majori impetu circumpellitur. Hujusmodi Pharmaca, pro Cardiacis jure quodam habita, quoad Materiam ab alteris vitalibus, sanguinem imprimis respicientibus, haud multum discrepant; immo nonnulla utrique generi communia sunt. Quoad afficiendi rationes posteriora hæc ad duo capita satis apte reducuntur, & quatenus aut Lenia, aut Aspera sunt, eundem scopum assequuntur; ea nimirum, vel spiritus Animales demulcendo, & quasi blande, & moliter palpando erigunt, & confirmant; vel ipsos vexando, atque velut stimulis, ac contis urgendo, in motus citiores, & quandoque magis regulares, cogunt.

*Hæc duplicis
sunt generis.*

Cardiaca prioris generis quamprimum stomacho ingeruntur, immo interdum ore tantum libata, virtutes suas exerunt, & cum grato appulsu, spiritus in primis viis, sive corporis velut porticu, degentes refocillant, aut instaurant; dein horum continuitate, ovatio eadem in spiritus alios, & subinde in alios, successive tradita, brevi per totam Animæ sensitivæ compagem undulat; præinde ut tum cerebrum, tum præcordia plenior spirituum quasi exultantium influxu irradiata, functionum suarum munia multo vegetius, & alacrius obeant. In hunc finem (cavendo nimiam sanguinis incitationem) faciunt Aquæ vulgo cordiales dictæ, cum vino aut spiritibus vinosis, cumque Aromatis destillatæ; item moschi, & Ambre griseæ præparata. Etiam pulveres Aromatici iisdem commisti. Porro huc spectant coralliorum & Margaritarum magisteria, & tinctura, item elixires, aliaque quamplurima ejusdem farinæ, saporem, aut odorem gratum spirantia: hinc etiam suaveolentia, ac visibilia jucunda, quatenus spiritus Animales recreant, Cardiacis annumerantur: quæcunque enim spiritus, Sensorii cujusque præsides, blande afficiunt, & delectant, mox totam Animam erigunt, & amplificant. Interim alia hujus census Cardiaca, sine magna spiri-

*1. Blanda &
Spiritus demul-
centia.*

*Cujusmodi effe-
ctum cient aut
mox in visceri-
bus aut sensorius.*

Aut demum in-
tra ἰγνίφθαλον.

tuum in vestibulo confitorum affectione, immo primis viis, & massa sanguinea fere infalutatis, intra ἰγνίφθαλον primo operari videntur: cujusmodi sunt Cephalica quædam, ita dicta, quæ cum palato aut ventriculo minus grata sint, & cruorem vix fermentent, aut exagitent, tamen cerebrum illustant, ejusque incolas spiritus animales exacuunt, & corroborant. Hujus indolis videntur esse Salvia, Betonica, Rosmarinus, Verbenæ, cum multis aliis.

2. Aut Cardiacæ
istæ sunt aspera
& irritantia.

2. Medicamenta quædam alia, & Administrationum genera (quæ non immerito Cardiacis accenseantur) modo longe diverso operantur, & ob rationem prorsus aliam juvamen præstant: ea nimirum spiritus Animales non blande demulcent, & æquabiliter expandi faciunt, verum irritant potius, & huc illuc excurrere, & efferri cogunt; cum nempe ob finem, ut, cum ipsi, prius inordinate habentes, & inæqualiter dispersi, in quibusdam locis densius, inque aliis tenuius scaterent, proindeque functionum suarum munia quædam, ac potissimum intra cerebrum, aut præcordia intermitterent, aut perverse agerent; optimum tunc remedium est, ut à pharmaco ingrato perturbentur, & exagitentur magis: propterea namque illi tanquam à loris inflicti exulcati, & velut flagellati, priores relinquunt, & sponte sua in ordines regulares redeunt. Ita namque usitatum est in lipothymia, syncope, cordis oppressione, aut spasmo, immo in quibusque fere aliis spirituum deliquiis, languoribus, aut Anomaliis, aut spiritum C. C. fuliginis, Salis Armoniaci, aut tincturam Castorei, vel Aſæ foetidae, cum aliis liquoribus propinare; hæc, & similia, uti imprimis sales volatiles, & olea chymica empyreumatica, naribus admoveere; porro in subitis Animæ defectionibus, faciei aquam frigidam inspergere, nares convellere, corpus valde concutere, & non raro alapam infligere expedit. Hujusmodi Administrationes levamen

Quæ spiritus ve-
lut flagellando,
in ordines co-
gunt.

vamen conferunt, quatenus spiritus Animales oppres-
sos, vel distractos, vel à proprio munere aliud agentes,
exuscitant, ipsosque dein expansos, ac velut in aciem
conscriptos, ad pristina officia sua jubent. Quod vero
nonnulli iuvamen illud inde procedere existimant, in
quantum sanguis, in cursu suo impeditus alicubi, ac
præsertim intra præcordia stagnans, prædictas affectio-
nes parit, illisque remediis, & administrationum mo-
dis in motum vindicatur; dico pathematum istorum,
& causam; & curationem secundario tantum, & media-
te à sanguine pendere; primitus vero, & sanguinis sta-
nationem, à cordis motu animali impedito procedere;
& non, nisi ab hujus restitutione, illius impedimenta
tollit. Recensitis nunc variis medicaminum pro Car-
diacis habitorum speciebus, eorumque in Sanguinem,
aut Spiritus, vel simul in utrosque operandi modis, &
rationibus (uti opinor) rite designatis, restat adhuc
illorum, unicuique ex prædictis intentionibus medicis
appropriatorum, selectas quasdam formulas subicere.

SECT. VI. CAP. II.

Cardiacorum species, ac formulæ.

QUandoquidem Pharmaca; pro Cardiacis vulgo habita, in duo genera distinximus, viz. alia quæ sanguinem, & alia quæ spiritus Animales potissime ac immediatius afficiunt; in primo illorum censu, quæ ad sanguinis accensionem regulandam destinantur, ea posuimus, quæ liquorem ejus nimis frigidum, & motu tardum, plus æstquare, atque particulis sulphureis copia magis auctis, aut exaltatis, uberius accendi, & efflagrare cogunt; qualia sunt vina generosa, Aquæ ardentes destillatæ compositæ, spiritus, & tinctura Croci, Elixir vitæ Quercetani, Tinctura salis Tartari, Chalybis, aliaque spiritu imprimis ac sulphure copiosis referta; quorum modo hæc, modo illa pro cujusque patientis libitu sumantur. Quoties ob sanguinem minus accensum, proindeque intra præcordia aggestum nimis, & fere stagnantem, languor & spirituum fatiscencia, magna cum cordis oppressione, infestant; in hoc casu Aqua mirabilis, Cinnamomi, Caryophyl. Absynthii compos. item è cort. Aurantii cum vino destillatæ conveniunt; quibus interdum spiritus, elixiris, vel Tincturæ cujusdam dosis addatur.

1. Cardiacæ sanguinis accensionem augentia.

Horum Abusus notabilis describitur.

Attamen hic magna cautione opus est, ne frequenter nimis hujusmodi cordialibus indulgeatur. Novi enim plures tum viros, tum feminas inignes à crebriore horum usu, in malam hanc consuetudinem lapsos, ut necesse habuerint sæpius in die, aut vini generosi, aut spiritus, vel aquæ cujusdam fortioris haustulum ingerere. Porro eorundem doses (siquidem natura extraordinariis parumper assueta, haud diu iisdem contenta perstat) indies augere, ac sæpius repetere; proinde tandem

tandem ut stomachus nihil mediocre sufferre, aut digere possit, potentiora, usque & calidiora expetens. Cæterum viscera alia, ac imprimis hepar exsiccantur adeo, & assantur, ut, sanguine quoad penum suum diminuto, & quoad crasin depravato, cacochymia morbifera, aut vitæ abbreviatio supervenerit.

Plures, & varix sunt occasiones, propter quas multi in pessimum hunc liquores Cardiacos pitissandi morem adducuntur. Nam præter subitos languores, forsân ab ingenti mœrore, labore improbo, sudoribus immensis, aut dolore acuto excitatos; insuper siquando Alimenta minus congrua stomacho gravamen, aut nauseam inferant, vel propter diathesin spasmodicam syncope, aut *diversis* impendere videatur: porro ob multas alias causas, usitatum est spiritus vinosos, sive Aquam vitæ, etsi minus propriæ ita dictam, ingeri; dein postquam ejusmodi cordialia aliquoties sumta congruere, & delectare incipiunt, à quovis eorum libamine, massa sanguinea paulo uberius expansa, & magis accensa, totius Animæ hypostasim ampliari, inque ovationem quandam accerit facit, quæ postquam denuo subsidit, Anima istius complacentiæ memor, & præsentî statu minime contenta, eandem denuo affectat, eique rursus captandæ mox inhiat. Quare ad omnem molestiam corporis, aut Animi, quamprimum spiritus paulo fatiscunt, ad eos statim erigendos, haustus cardiacus expetitur, & si præsto fuerit, ingeritur; adeoque propter Animæ vela sæpe inutiliter expansa, ipsius corporis, tanquam navis, fabrica labefactatur. Nec tantum apud gulosos, & bibones, mala hæc consuetudo invalescit, sed viri interdum Docti, femineque perbellæ, ac ingeniosæ, quo mentis indelem excolet magis, aut exhilarant, spiritus, & aquas ardentes sæpius bibendo, sanietatem propriam subeunt, & non raro penitus evertunt. Non opus erit hujusmodi cardiacorum

Propter quas occasiones iste invalescere solet.

corum formulas vulgo satis notas, & tritas hic adjicere: abunde satis videtur, hic eorum abusus inuuisse.

2. Quæ sanguinis accensionem nimiam sedant.

In secunda Cardiacorum classe posuimus ea, quæ sanguinis effervescentiam nimiam non nihil sedant, ejusque incendium immodicum paulo cohibent, & attenuant; uti aquæ destillatæ, acida, nitrosa, &c.

Fulapia.

R. Aq. Lujule, Citri totius, Fragrariæ ana ℥iij. Syrupi e succo citri ℥j. Margarit. pul. ʒj. f. Fulap. Dosis ℥ij, ter vel quater in die.

R. Aq. pomorum redolentium, rubi Idæi, ana ʒvj. Syrupi violacei ʒj. sp. vitrioli gr. 12. f. Fulapia.

Apozema.

R. Aq. font. lib. iij. succi limonis ℥ij. sacchari ʒij. f. potus; cujus sumatur ad libitum ʒiij.

R. Rad. Graminis ʒiij. Eryngii condit. ʒvj. poma duo incisa (vel uvarum Corinth. ʒij.) ras. Ebor. C. ana ʒij. foliorum lujule M. j. coq. in aq. font. lib. iij. ad ij. colaturæ clarif. adde salis granellæ ʒij. Syrup. violacei ʒij. f. Apozema. Dosis ʒiij. vel q. ter in die.

R. Conser. Ros. rub. vitriolat. ʒiij. Aq. font. lib. ij. dissolve clause & calide; dein coletur. Dosis ʒiij. ad libitum.

Confectio.

R. Conser. oxycant. rob rubi Idæi, ana ʒij. margarit. pr. ʒij. confect. de hyacinth. ʒj. Syrup. e succo citri q. s. f. confectio. Dosis ʒij. ter in die.

3. Cardiacæ sanguinis, dum effervescebat, compagem nimiam stricte aperiencia.

Tertia Cardiacorum classis ejusmodi medicamenta suggerit, quæ, contra sanguinis effervescentis vitia destinata, compagem ejus strictam reserant, & aperiunt, quo recrementa ejus secermi, & amandari possint. Hæc cum principis, & fere tantum salina fuerint, pro multiplici particularum, è quibus constant, salinarum statu, etiam diversimoda existunt; ut plurimum vero eorundem basis, aut est sal volatilis, aut alchalisatus,

aut

aut acidus, fixus, aut nitrosus. Cujusque horum formulas quasdam proponemus.

Primo Cardiacæ sale volatili prædita, tum in febribus respectu sanguinis, tum insuper in deliquiis, & subitis languoribus respectu spirituum animalium, juxta præscripta sequentia utiliter exhiberi solent.

1. Hujus generis quorum basis sal volatile est.

℞ Sp. C. C. gt. 15 ad 20 Aq. Theriacalis ℥ij. detur Spiritus.
 è cochleari, superbibendo haustulum liquoris appropriati: eodem modo sp. sanguinis, cranii humani, fuliginis, vel sp. salis Armon. compos. propinari debent.
 ℞ Salis viperarum ℥j. chrystalli mineralis ℥ij. pul. Pulveres.
 è chelis compos. ℥iss. misce f. pul. Dosis ℥ss. ad ℥ij. in cochl. Julapii cardiaci, superbibendo haustulum ejusdem.
 ℞ Florum salis Armoniaci ℔ss. Bezoart. mineralis ℔ss. f. pul. detur è cochl. liquoris appropriati.

Secundo Cardiacorum nomine apud vulgus maxime insigniuntur, quorum basis sal alchalisatus est, sive pe-
 trificans, uti imprimis Bezoar orientalis, margaritæ, corallia, alique pul. testacei, & lapidei.

2. Quorum basis sal Alkali est.

℞ Pul. Gascon. sive de chelis compos. ℔j. ad ℥ss. detur in cochl. Julapii cardiaci, superbibendo ejusdem ℥ij.
 ℞ Bezoar. orient. gr. xj. ad xx, detur eodem modo.
 ℞ Pul. è chelis, & oculis Cancror. ana ℥j. Marg. corallii utriusque pr. ana ℥iiij. Bezoar. utriusque ana ℥ss. boli Armen. opt. Auri Diaphoret. ana ℔j. Bezoart. mineralis ℥j. misce, f. pul. cardiacus: Dosis ℔j. ad ℔ij. vel ℥j. cum vehiculo idoneo.

In Pleuriticis sequentia pro cordialibus maxime appropriatis habentur, quatenus nimirum, salis acidi præpollentias destruendo, sanguinis coagulationes, & extravasationes, tollunt, aut præcavent.

In pleuritis quæ conveniunt.

℞ Pul.

R. Pul. dentis Aprugni ℥ss. ad ʒj. chrystalli mineral.
 ʒj. pul. florum papaveris Rhead. ʒss. f. pulvis sumen-
 dus in quolibet liquore. Eodem modo pul. oculor. Cancr.
 & mandibule piscis lucii exhibetur.

3 Cardiacā ni-
 trosa.

3. Huc spectant etiam nitri preparata, quæ juxta
 formulas sequentes, in febribus sæpe cum fructu ex-
 hibentur:

R. Chrystalli mineral. ʒj. salis volatil. C.C. gr. iij.
 ad ʒj. misce, f. pul. detur e cochl. Julapii cardiaci.

R. Chrystal. mineral. Antimonii diaphoret. ana ʒj.
 pul. Bezoart. ʒss. f. pul. detur eodem modo.

4 Cardiacā quo-
 rum basis sal-
 azidus est.

4. Medicamenta, quorum basis sal fluidus sive ace-
 tosus est, in febribus ad referendam sanguinis compa-
 gem, juxta formulas sequentes præscribantur.

R. Spiritus vitrioli gr. iij. ad ʒj. Aq. Card. ʒiij.
 Theriacalis ʒij. syrupi e succo citri ʒiij. Margarit. ʒss.
 f. haust. sumend. bis vel ter in die. Eodem modo sp. sa-
 lis, vel nitri sumantur. In eundem finem potus de Cher-
 bet. limonens. in aq. font. dissolut. item potus de vinis
 Palmarii conveniunt.

R. Pul. C. C. calcinat. vel Antimonii Diaphoret.
 ʒiij. sp. vitrioli vel salis ʒj. terantur in mortario vitreo,
 & exsiccentur. Dosis ʒj. ad ʒss. in cochl. Julapii
 cardiaci.

5. Quæ sale fixo
 pollent.

5. Sales herbarum fixi sive lixiviales Alexipharma-
 corum compositiones sæpe ingrediuntur. Insuper me-
 dicamina, quorum bases illi sunt, quatenus febrifuga
 plurimum insignia habentur, etiam Cardiacis accenseri
 debent. Exempli gratia tritum illud proponimus.

R. Salis

R^e *Salis absynt.* ℞. *Aq. Card.* ℥iij. *sp. vitrioli vel olei sulphuris* ℞. *Syrupi violacei* ℥iij. *f. haust. sumend.*
hora secunda vel tertia ante paroxysmum.

R^e *Aq. Citri totius, Lululæ ana lib. ss. salis Tart.*
℥iiss. succi limonii ℥ij. *sacchari* ℥ss. *misce, f. Julapium,*
cujus usus in febris Anomalis, quæ sine apurexia
exacerbationes quotidianas habent. Dosis ℥iij. *bis*
in die.

Ultima Cardiacorum classis, & quidem aliquo respectu potissima, Alexiteriis debetur, quatenus nimirum ea sunt maxime vitalia. Horum species, & formulæ ita numerosæ prostant, ut, singulas, aut præcipuas tantum, si modo recensere vellem, opus hoc ad volumen ingens excreceret. Hujusmodi pharmacorum, & multa, & magna jam jam extant Antidotaria; proinde ut nobis super hac re paulo compressius agendum sit. Quandoquidem igitur Alexiteria vel præservatoria, vel curatoria sunt; Imprimis remedia selecta in statu adhuc sano contra Pestilentia aut malignitatis cujuscunque contagium adhibenda subdemus, mittendo interim quid circa aeris ambientis curationes & alterationem præscribi soleat; dein secundo præscriptionum formulas selectas, post contagium susceptum usurpandas, proponemus.

Alexiteria Cardiacæ, quæ sanguinis compagem nimis solutam à putredine vindicant, aut sunt,

1. Antidota Præservatoria.

1. Præservatoria.

R^e *Conser. foliorum Rutæ* ℥iij. *Mithridatii, confectionis liberantis, ana* ℥j. *Confec. de Hyacint.* ℥ij. *salis absynt.* ℥iiss. *pul. pannonicæ rub.* ℥ss. *Aceti Bezoart. q. s. f. Elect.* *Dosis quant. nucis Castaneæ, ter in die.*

Electuarium.

R^e *Pul. radicum serpent. Virginianæ, Contrayervæ,*
Zedoariæ select. spec. liberantis, ana ℥ij. *Camphoræ*
℞j. sacchari solut. in aceto Bezoart. & ad tabulat.

Pulvis.

Kk

costi

cocti ℥vj. s. a. f. Tabula pond. 3ss. comedat. 1 vel 2 sa-
pe in die.

Apōzema.

℞ Rad. Serpentaria virgin. ℥iij. coq. in aq. font.
lib. iij. ad medietatem, colatura adde mellis opt. ℥ij. The-
riaca Androm. ℥j. dissolve calide, & clause, & cola. Do-
sis cochlar. ij. vel iij. ter, aut quater in die.

Elmires.

℞ Florum sulphuris ℥iiij. liquefiant in tigillo, dein
cochleatim injice salis absynt. ℥iiij. simul agitando donec
tota massa rubescat, dein adde pul. Aloes, Myrrha, olibani,
ana ℥j. croci 3ss. agitentur amplius, per hora quadran-
tem, donec incorporentur, Massa frigesacta, & patina vi-
treæ imposita, deliquescere sinatur in oleum rubini instar
aspectus pulcherrimum. Dosis gt. 10 ad 20 in aq. Bezo-
art. 3jss, vel ij, bis in die.

Vel pulveri prædicto affunde spiritum vini, super
radices Contrayerva, & Serpentaria virg. rectificatum,
ad altitudinem iij. digit. eliciatur tinctura, cujus dosi-
s gt. 20 ad 30 in vehiculo idoneo.

Vel ℞ ejusdem pulveris 3ss. affunde vini generosi
lib. ij. dissolve clause, & salide. Dosis cochl. j. bis vel
ter in die.

2. *Curatoria.*

2. Post contagium susceptum atque sanguinis crasin
vitiatam, & corrumpi incipientem, ejusmodi usque re-
media sed in majori dosi & crebriore vice adhibenda
conveniunt; quinimo Alexipharmacis tum aceta, tum
sales herbarum fixi, bono cum fructu sæpissime adjun-
guntur; à quibus nempe sanguinis coagulationes resol-
ventur, & dein, particulis cujusque heterogeneis eva-
poratis, aliisque in mixturam debitam coactis, liquor
ejus statum pristinum recuperet tandem, & retineat.
In hos fines cum innumeræ in libris medicis remedio-
rum formulæ passim extent, unum aut alterum solum-
modo hic proponere visum est.

Antidota

Antidota Curatoria.

R. *Aq. Bezoart.* ℥iij. *aceti Bezoar.* ℥ss. *Theriaca* ^{Haustus.}
Androm. ʒj. misce conyuasando in vitro, f. haustus,
 sumatur provocando sudorem.

R. *Pul. Gascon. rad. Contrayer. Serpent. Virginian.* ^{Pulveres.}
 ana ʒj. ad gr. 25 f. pul. detur in cochl. aq. theriacalis,
 superbibendo haustulum ejusdem, aut *fulapii cardiaci.*

R. *Pul. Bufonum pr. pul. è chelis compos.* ana ʒß. f.
 pul. detur eodem modo.

R. *Bezoart. mineralis* ʒß. *Theriaca Androm.* ʒj. ^{Bolus.}
camphora gr. vj. *aceti Bezoar.* q. s. f. bolus sumend. eo-
 dem modo.

R. *Aq. Lujule, Dracontii,* ana ℥iij. *Scordii compo-* ^{fulapium.}
sit. ʒij. *Theriacalis, Bezoart. ana* ʒj. *Margarit. pul.* ʒj.
symp. caryophyl. (vel è succo citri) ʒij. sp. vitrioli gt.
 12. f. *fulap.* Dosis ℥iij. sæpius in die, modo per se, mo-
 do cum aliis medicamentis.

Kk 2

SECT. VI:

SECTIO VI. CAP. III.

De Passionibus Cardiacis, earumque remediis.

*Passiones Cardi-
acæ dici solent,*

*Tremor cordis &
Palpitatio ejus.*

*Posterioris de-
scriptio.*

*Ætiologia ejus
inquiritur.*

Post Pharmaciam Cardiacam, ita vulgo, licet improprie, dictam, modo tractandum sequitur de Passione cardiaca; in qua nempe cor revera laborat, proindeque remedia vere cordialia postulat. Sub isto vero nomine duo affectus, inter se non nihil diversi, communiter denotari solent; nempe Tremor cordis, & Palpitatio ejus: in utroque pathemate cordis motus, sive pulsus inordinatus, & quodammodo convulsivus esse videtur: attamen prioris inordinatio in Vibrationum ejus crebritate, ac alterius in earundum vehementia consistit. In posterioris hujus Ætiologiam primo inquiramus, & deinde alterius etiam Theoriam, & tandem utriusque curationem tradere nitemur.

Cordis Palpitatio adeo vehemens, & immanis interdum existit, ut non solum tactu manifestius percipi, verum & oculis conspici, immo interdum ad distans quoddam audiri possit. Porro ab Autoribus fide dignis narratur, à vehementiore cordis vibratione, & costarum percussione, eas interdum effringi, aut in junioribus foras propelli, protuberantesque manere.

At vero hic motus quamvis ad Sensum ita multiplicem perceptibilis sit, attamen rationi nondum constat, quæ pars ita moveatur, ut quovis pulsa suo pectoris latus sinistrum exilire faciat. Credo omnes tum doctos, tum imperitos, uno ore profiteri partem ita motam, & fortiter evibratam, ipsomet cor esse; sed interrogo utrum cordis tota compages, aut aliqua pars ejus ita exiliat, & solitam vibrationis suæ sphaeram transgrediatur?

diatur? si dicatur corpus ejus totum, ita efferri, assignent vellem, an hoc in Systole ejus, aut Diastole fiat: certe non prius, quia dum cor contrahitur, ^{divisio} patet, molem ejus quoad omnes suas partes minui; nec magis in Diastole dicatur, quoniam in eo statu cor ad situm, & magnitudinem tantummodo naturalem, & ordinariam redit, inque eo aliquantulum manet. Hinc siquidem cor juxta vibrationis suæ, quantumlibet auctæ, aut intensæ, leges, adeo palpitare, & exilire nequit; (quod etiam amplius constat, quoniam in paroxysmo febrili, ubi vehementissime pulsât, non extra salit, & costas percutit) olim suspicatus fui ipsum durante affectu illo, motum convulsivum, & ordinario plane diversum obtinere; quo nempe, velut membrum spasmodice agitatam, cor prorsus totum elevetur, & è loco suo moveatur. Attamen neurologia plenius intellecta, ab hac sententia statim recessi, quia certum est, cor à nullo alio musculo, præter suas ipsius fibras motrices, quam attolli aut efferri posse. Quapropter super hac re serio magis cogitanti, demum animo occurrit, quod dum cor ad sanguinem, è sinubus suis excludendum contrahitur, atque mucro, & latera undiq; concidunt, & propius adducuntur; si tamen sanguis illico totus quaque systole penitus ejici, & eliminari nequeat, necesse erit, vasorum radices ad summum impletas, & plurimum extensas cum impetu quodam exilire, dein, propter reverberationem hic factam, totam cordis compagem valde concuti.

*Non à cordis
ipsius motu con-
vulsivo procedit.*

Profecto à tali interdum causa, Affectum istum oriri, ex observatione Anatomica nuper confirmatum vidi. Theologus insignis, & pius, postquam palpitationi cordis per crebras vices modo sponte, modo occasionaliter obnoxius degisset, tandem ea continue dies, & noctes, cum gravi dyspnoea affligi cœpit, & deinde intra paucos menses, à morbi molestissimi assiduitate attritus,

*A Sanguinis in
Arterias effluxo
impedito inter-
dum procedit.*

tritus, fatum obibat. Cadavere aperto, Cordis sinus dexter mox sanguine concreto tumidus apparuit; cujus item auricula, in immensum aucta, & extensa, cruoris grumosi copiam ingentem continebat. Contentionum horum ratio statim apparebat, viz. quia pulmones summe obstructi, & cruore atro extravasato, & ubique stagnante infarcti, sanguinem, è ventriculo isto jugiter explodendum, haud totum admittere potuerint: quapropter dum cor, exclusioni ejus totali summe adlaborans, unaquaque systole juxta conum, & medietatem intrus contrahitur, & quoad magnitudinem diminuitur; Basis ejus ob sanguinem ibi coaccervatum, ac in transitu hærentem, aut reverberatum, valde impleta extuberat, atque propter Auriculæ molem magis tumida amplius evibrat, & latus attollit.

Insuper ob alias causas oriri solet.

Verum enimvero, haud solummodo ab hac causa, cor palpitare constat; quia morbus iste, non semper constans, & perpetuus est, sed plerumque vagus, ac incertus per vices quasdam infestat, & deinde sponte, aut remedium usui cessat. Porro nonnullos, quorum pulmones satis sani & tæbe quavis immunes sunt, passim incessit.

Utcunque tamen, licet morbus iste à causis diversis exoriri possit, in iis tamen omnibus, eandem usque afficiendi rationem esse judicamus. Videtur enim quod cor solummodo palpitat, quatenus in systole ejus, dum conus, & latera simul contracta angustantur, basis cum vasorum radicibus, ob sanguinem illic aggestum, & non nihil hærentem, aut repercussum, ampliata extumescat. Revera sanguinis cursum hic loci nonnihil præpediri, aut reperi in inde constat, quia dum cor in latere vehementer, & fortissime vibrat, arteria in carpo plerumque languide, & debiliter pulsatur, utpote sanguinis rivum non nisi exilem convehens. Cum itaque morbi istius causa conjuncta, sive ratio formalis, omnino

omnino in sanguinis circa basin cordis, & vasorum radices remora, & aggestione consistat, inquirendum sequitur, quot modis, & ob quas alias causas, ejusmodi affectio produci solet.

Super his, ut cordis carnes, sive fibras proprias motrices non multum culpemus, vitium hoc potissimum, & maxima ex parte, aut sanguini aut vasis cordis appensis imputandum videtur. Prioris ratio satis constat, in quantum sanguine aquoso, atque ad effervescentiam aut accensionem minus apto præditi, uti virgines *χλωρæ* laborantes, atque viri, aut mulieres, cachectici, huic morbo plerumque obnoxii reperiuntur, & insultum ejus à corporis motu quovis citatiore fere constanter pati solent. Cujus causa est, quod cruor, siquidem particulis seignioribus, & non satis activis constans, è cordis sinubus non libere & expedite ejicitur, sed partim in iis sæpe residet, & facile stagnat: idcirco quoties à corporis motu iisdem uberius inferitur, ut penus ejus totus quaque systole eliminari nequeat, cor summo nisu laborans, in basin suam & vasorum radices, & vix ultra propellit; ubi cum aggeritur, & paululum subsistens partes continentes extumescere facit, passionem cardiacam una cum dyspnoea infert.

Affectio istæ plerumque à sanguinis aut vasorum cordis appensorum vitio dependet.

Prioris ratio explicatur.

Præterea tamen affectio istæ cardiaca quosdam sanguine præservido, & promte satis accendi aut fermentescere apto, præditos sæpenumero infestat. Plerisque enim passioni hypochondriacæ, Hystericæ, aut alias spasmodicæ multum obnoxii, hoc malum frequens, & familiare est: quapropter in his casibus, Arterias cordi appensas in culpa habendas merito suspicemur. Quo pacto harum obstructio, sanguinis è corde effluxum liberum impediens, cordis palpitationem inducat, hystoria modo citata manifesto declarat: porro vasorum istorum occlusiones, & infarctiones aliis modis excitatæ, eundem effectum producere possunt. Novi senem Cervi-

2. In casu altero aut vasa obstruuntur, aut spasmodice afficiuntur.

Prioris exemplum proponitur.

Cervi-

Et diversæ species notantur.

*Palpitatio cordis
quomodo affectio
spasmodica est.*

Cervicis fortioris ac vetustæ, nec non vinorum potui crebro à multis annis assuetum, prædicti morbi insultus crebros pati solitum; cujus postea, à stomachi spha-celo, cum vomitu quotidiano, spirituum languore, aliisque symptomatis defuncti, cum cadaver aperirem, deprehendi arteriæ magnæ truncum mox à cordis egressu plane osseum, seu potius saxeum, ejusque latera valde compressa fuisse, ut rima tantum relicta sanguis vix per dimidium, quo debebat torrentem, effluere potuerit. Proinde ut huic causæ palpitationem cardiacam, ei sæpius molestant, merito ascriberem. Cæterum probabile est pathema istud à sanguine, intra cordis sinus, & vasa appensa grumescente, ac in frustra quasi carnea concreto, interdum procedere.

Verum insuper his, siquidem palpitatio cardiaca affectus alios spasmodicos, prout modo innuimus, sæpenumero comitari solet, etiam suspicari licet, illius causam quandoque mere convulsivam esse. Olim in neurologia nostra ex observationibus Anatomicis ostendimus, nervos, & propagines nerveas fere innumeras, in pluribus locis, ac præcipue juxta basin cordis, arteriarum truncos complecti, & circumligare; quorum usus, & actiones ejusmodi fuisse putabamus, ut diversimodi sanguinis æstus, fluxus & refluxus, immo interdum stagnationes propter vehementes iræ, timoris, gaudii, tristitiæ, aliosq; affectus, excitari solitæ, propterea contingant, quatenus funiculi isti nervei vasa hæc sanguifera varie stringunt, comprimunt, aut forsân aliquando penitus occludunt. Porro haud multum improbabile est, ob vasa ista spasmodice affecta, & paulo diutius constricta, ita ut sanguinis è corde exilitionem liberam præpediant, palpitationis cardiacæ insultus nonnunquam exoriri. Profecto tum hanc, tum alteras istas cordis passiones, tali causæ merito imputamus; Verum circa efficiendi rationem à sententia ista paululum

paululum recedere visum est. Postquam enim nervorum actiones, & usus exactius perpenderam, deprehendi tandem ipsos, eorumve propagines nihil omnino trahere, aut constringere, sed totum hoc negotium omnino à fibris carneis perfici, atque nervos solummodo, in has partes motrices, novas subinde spirituum copias, insuper & motuum obeundorum instinctus convehere: quale pariter munus erga fibras membranaceas pro sensuionibus peragendis exequuntur.

In quos usus plures nervi Arteriarum Tunicis inserviant.

Dum itaque serio perquirerem, quibus usibus totidem nervi per vasorum tunicas disseminati inserviant; demum reperi, Arterias istas proprio Marte, pariter ac alia præcordia se contrahere, & dilatare, atque pro motibus illarum tum naturaliter, tum pathetice obeundis, & spirituum copias, & instinctuum rationes, per nervos istos deferri. Enimvero ex observatione Anatomica plane constat, Arteriæ cujusque tunicam mediam esse plane muscularem, atque fibris carneis (cujusmodi sunt ventriculi, intestinorum, & quorundam aliorum viscerum) per totum constare. Quæ fibræ Annulares densa velut capillamentorum serie, Arteriæ ductum, sive Tubum ubique cingentes, proculdubio systolas suas proprias, & Diastolas, æque ac cor ipsum, obtinent. Quapropter imprimis, dum fibræ cardiacæ, & dein hæ Arteriosæ successive, & seriatim contrahuntur, necesse erit sanguinem è meta una ad alteram rapidissime propelli. Quare haud prorsus de nihilo est, quod medici quidam etiam Arteriis facultatem pulsificam attribuerunt: quippe multum improbabile est, mero cordis tanquam Emboli impulsu, sanguinis circuitum peragi. Quanto verisimilius est, Arteriam in toto ductu suo, à fluctus cujusque sanguinei tergo aliquatenus contractam, ipsum usque prorsum per rivulos, licet minores, & spatia magis angustata, urgere? Juxta hunc ritum ordinarium, sanguine æqua-

Arteria fibris motricibus prædita,

Sicut musculi alii & cor ipsum moventur.

Et sæpe spasmus
afficitur.

Unde cordis pal-
pitatio sæpe ori-
tur.

Quare Affectio
hæc Hypochon-
driaci familia-
ris est.

biliter circumpellendo, Arteriæ constantes systolæ & diastolæ vices habere videntur. Quæ licet celeres admodum, & ictu oculi citius, successive tamen per omnes tubi arteriosi partes peraguntur. Cæterum vero cum advertamus æquabilem sanguinis cursum, juxta passionum impetus diversimode interrumpi, & perturbari, necesse erit tantummodo ita fieri, quatenus Arteriæ (propter instinctum per nervos ad fibras motrices datum) variis in locis subito constrictæ, fluentum sanguineum aut sistunt, aut reprimunt, aut prorsum impetuosius adigunt. In timore, tristitia subita, pudore, Amore, aliisque pathematis, Animi consternationem, aut confusionem magnam inducentibus, probabile est Aortæ truncum, à fibris istis subito, & diutius constrictis, adeo contrahi, & coarctari, ut sanguis ægre tantum, & non nisi per minutas portiones è cordis sinubus exiliat. Quamobrem ab illo ibidem aggesto, & stagnante gravamen ingens, & oppressio magna statim sentiuntur; deinde si huic sanguinis Remoræ, cordis ad sanguinem ejiciendum pulsatio fortis, & vehemens superveniat, necesse erit, ob cruorem quaque systole in cordis basin ejectum, ibique percussum, partes eas plurimum distendi, proindeque palpitationem cardiacam inferri.

Quemadmodum autem vehementes Animi passionnes, affectum istum fere quibusvis accersunt; ita Hypochondriaci, & spasmodice dispositi insultus ejus de levi qualibet occasione, immo interdum sine ulla causâ manifesta subeunt. Enimvero in quibus nervi sphlanchnici, & cardiaci materia morbifica sæpius obsideri solent; proinde ut illa, ob plenitudinem aut irritationem commota, spiritus istarum partium, & vicinarum incolas frequenter in spasmos, & contractiones inordinatos adigat; passim accidit propter nervos Arteriarum Cardiacarum radicibus insertos, à tali causâ affectos,

ctos, etiam vasorum horum fibras spasmodice affectas, & contractas eo, quo dictum est, modo palpitationem cardiacam excitare, Quo ritu nervi cardiaci à causa propinqua, aut remota, à materie morbifica, aut in capite juxta originem nervosam, aut circa præcordia, aut hypochondria subsistente irritantur, inque spasmos varii generis aguntur, alibi à nobis ostensum est; unde palpitationis cardiacæ, quoties eadem etiam spasmodica fuerit, cause deduci possunt.

Quod spectat ad affectus hujus Therapiam, siquidem cause ejus varix, & multiplices existunt, etiam Curatio ejus proponitur. curatio diversimoda institui debet. Nam quod nonnulli statuunt, ejusmodi remedia, quæ cardiaca vulgo dicta, cor refocillare, eique laboranti suppetias præbere creduntur, in quibusque his casibus convenire, tum rationi, tum experientiæ communi refragatur. Cum itaque supra declaraverimus, Cordis palpitationem, vel à sanguinis, vel ab Arteriarum cordi appensarum vitio, procedere, & utrasque horum varias afficiendi rationes innuerimus, modo restat, unicuique morbi istius speciei aptam medendi methodum, una cum selectis remediorum formulis accommodare.

I. Primo igitur siquando morbus hic à sanguinis vitio procedat, Intentio Therapeutica primaria erit sanguinem nimis aquosum, & accendi, & fermentescere inhabilem, ad meliorem crasin exaltare, ejusque principia activa depressa, aut diminuta evehere, aut augere; in quem finem medicamenta spirituosa, item salina cujusque generis, sulphurea, & imprimis chalybeata conducunt. Quinimo huc referri possint, quæ in Pica, leucophlegmatia, & scorbuto frigidiore præscribi solent. Qualis esse debet, quoties sanguis in culpa est.

R. Conser. Absynt. pontici, flaved. Aurantii, & Electuariorum.
limonii, ana ʒij. Cort. Winteran. pul. ʒij. specierum
Ll 2 Diacur-

Diacurcumæ ʒj. *chalybis præp. cum sulphure* ʒiiij. *salis absynt.* ʒiʒ. *cum q. s. Syrupi e cort. citri, f. electuarium: Dosis qu. nucis Moschat. mane, & hora quinta pomerid. superbibendo Fulapii sequentis* ʒiiij. & *deambulando.*

Fulapium.

℞ *Aq. foliorum Ari lib. j. Pulegii, Hyssopi, ana* ʒiiij. *Aq. Lumbr. Limacum, Mirabilis, ana* ʒj. *sacchari* ʒj. *misce, f. Fulap.*

Tinctura.

℞ *Tinct. Antimonii.* ʒj. *Dosis gt. 20 ad 25 bis in die cum eodem Fulapio. Porro huc Tinctura chalybis, aut Syrupus ejusdem, item elixir Proprietatis cum multis aliis accenseri possunt.*

*Quomodo affectio
istæ ab Arteriis
obstructis oriun-
da tractari de-
bet.*

Secundo Cordis palpitatio, & crebrior, & multo immanior ab Arteriis cardiacis in vitio habentibus exoritur: & tunc illarum culpa, aut Obstructio est, aut Affectio spasmodica.

Prior iste morbus plerumque continuus, & non raro incurabilis existit; præsertim vero, si à pulmonibus tabidis, aut Arteriarum radicibus propter Tuberculum, aut excrescentiam osseam semioppletis, aut compressis excitatur. Cujusmodi causæ si quando subsint, & perfecte dignosci possint, frustra esset earum sublationes moliri; quin potius id unice agatur, ut levamine quodam per hypnotica subinde procurato, ægrotantium vita, etsi misera paulo diutius protrahatur.

Cæterum vero non improbabile est (prout modo innuimus) Arterias interdum à concretionibus polyposis ibidem, ac interdum intra cordis sinus, progigni solitis, magna ex parte impleri, proindeque sanguinis exilitionem liberam, & totalem impediri. Hujus vero uti diagnosin valde difficilem, ita curationem non minus raram putamus: quando illius suspicio est, maxime ex usu fore videntur medicamenta salina; & ex iis sale volatili aut Acido prædita, exhibenda: eadem vero

verò non simul, sed quodam temporis spatio hæc, (qui-
bus non juvantibus) dein istæ altera experiri oportet.

℞ *Sp. salis Armoniaci compos. viz. cum millepedis,* Medicamenta
vel cum aliis Antasthmaticis destil. ʒiij. Dosis gt. 15. sale volatili
ad 20, ter in die, cum Julap. vel aq. destil. appropriata: prædita.
eodem modo sp. C.C. fulig. sang. Cranii defossi ten-
tari possunt.

℞ *Sp. salis marini, aut vitrioli cum sp. vini herbis* Quorum salaci-
pneumonicis imprægnati, destil. & sæpius cohobati ʒiij. us pro basi est.
Dosis gt. 15 ad 20. eodem modo. In hos usus sp. Tartari,
ligni Guaiaci, aut Buxi usurpari solent.

3. Palpitatio Cordis, sæpissime affectio convulsiva Curatio morbi
est, & à simili causa, & affiendi ratione, qua pathe- ab Arteriis spasm-
mata alia hypochondriaca, vel asthmatica produci so- modice affectis
let. Cujus item curatio per remedia antispasmodica oriundi.
pariter tentari debet: quorum vero delectus, sub disci-
mine quodam, juxta quod morbus in temperamento
aut calido, aut frigido contingit, instituitur.

1. Respectu prioris sequentia præscribantur. ℞ *Sp. Spiritus,*
succini Armoniaci ʒiij. Dosis gt. 15 ad 20 bis in die
cum Julap. vel aq. dest. appropriata; eodem modo
Tinct. Tart. Chalybis, vel Antimonii per vices exhi-
beri possunt.

De Cordis Tremore.

Tremor cordis (qui etiam sub nomine passionis car- Cordis Tremor à
diacæ vulgo cedit) affectus à palpitatione ejus distin- palpitatione ejus
ctus, immo diversus existit. In eo namque ipsius fi- ut differt.
bræ carneæ, sive motrices per se affici, nec, prout in al-
tero isto pathemate, causa morbifica in sanguine, aut in
Arteriis cardiacis subsistere videtur.

Cordis

Illius descriptio.

Cordis tremor optime describi potest, quod sit, car-
nium ejus convulsio spasmodica, seu potius trepidatio;
qua nempe fibræ motrices celerrime, at tantum semi-
contractæ, systolæ & diastolæ vices ocissimas, verum
abruptas, & quasi dimidiatas efficiunt; proinde ut san-
guis per minutissimas tantum portiones, tum cordis si-
nubus inferri, tum ex iis efferri possit.

*Ætiologia hujus
à myologiis de-
pendet.*

Quandoquidem hæc affectio sit musculi cujusdam, sc.
cordis motus convulsivus, ad pleniorē ejus notitiā
huc referri deberent, quæ alibi de motu musculari, item
quæ de pathematis convulsivis disseruimus. Ne plura
repetendo tædio fuerim, verbo tantum adnotetur, u-
numquemque muscū, duobus tendinibus, & ventre
carneo constare; atque contractionem inde peragi, qua-
tenus spiritus animales, è fibris utrisque tendinosis, in
carneas profiliunt, quas dum inflant, & intumesciunt,
propterea decurtant, & contractivas reddunt; motu
autem finito spiritus in tendines redeunt, & fibræ car-
næ relaxantur.

*Hujus summa
trahitur.*

Cum Functio motiva sit duplex, sc. spontanea, &
mere naturalis; in priore advertimus spiritus è tendini-
bus in fibras carneas, per appetitus imperium evocari,
atque intra has, in actione manere, donec illius nutu
dimittuntur; deinde vero in tendines reversos quiesce-
re, donec rursus foras jubentur; hinc ut illorum motus,
& quietis tempora, sint inæqualia, incerta, & pro libitu
nostro varie determinanda.

In functione mere naturali, multo secus habet; quip-
pe Spiritus Animales, è tendinibus in carnes, perpetua
vice sive constanti reciprocatione, efferuntur, & con-
tractione brevi facta, mox ex his in illos resiliunt, ac ita
vicissim; ad quem modum cor ipsum, arteriæ, & respi-
rationis organa, quinimo ventriculi, & intestinorum
fibræ carnæ, nisi propter objecta sua alias determinen-
tur, per systolas & diastolas perennes agitantur.

Juxta

Juxta hos ritus ordinarios, functionis utriusque; motivæ munia peraguntur. Quæ tamen juxta quod spiritus ^{Muscularum motus convulsivi explicantur,} Animales, motuum istorum executores, varie afficiuntur, diversimode perverti, aut perturbari solent. Enimvero satis manifesto liquet, motus cujusque contractivi, à quocunque musculo obeundi, instinctum, à cerebro, aut cerebello, juxta appetitus jussum, aut naturæ indigentiam per nervos conveyi; viz. Spiritus Animales intra horum ductus scatentes, juxta impressionem à capite traditam exciti, ac in tota serie commoti, mox alios tendinum incolas exuscitant, inque motus analogos cient: pari fere modo ac si quisquam pulveris pyrii acervos, per funem ignarium ad distans accenderet. Quamdiu igitur spiritus isti tum in principio, viz. intra *ἐν τῷ φάλλον*, tum in via, sc. ductibus nerveis, tum in fine, viz. intra tendines consiti, recte ac ordinatim habent, motus cujusque ab Anima aut naturâ requisiti instinctum illi formant, isti conveyunt, atque hi demum exequuntur: sin vero spiritus ad functionem motivam destinati, intra quamvis ditionem præternaturaliter affecti, in *ἀνέξις* adigantur, propterea statim in membris, aut musculis respectivis motus convulsivi excitantur. Quo ritu ob causam morbificam, juxta originem nervosam in capite, quo item, propter eam alibi intra ductus nerveos consitam, membrorum aut viscerum aut præcordiorum affectiones spasmodicæ exoriri solent, alibi satis fuse declaravimus; viz. in quantum spiritus intra nervos scatentes, à causâ quadam præternaturali, & vehementi irritati, ac velut æstro quodam perciti, dum in has, aut illas partes ruunt, motuum ciendorum signa injusta, & falsa deferunt, necesse erit in his, vel illis musculis, aut membranis, contractiones aut distentiones violentas, ac convulsivas accieri. Varias hujusmodi affectuum species, & rationes formales in Spasmologia clare designavimus; at vero, quod

Et distinguitur.

*Spasmi quidam
privati tantum
ad musculos
pertinentes.*

quod illic prætermissum, atque ad rem propositam spectat, nunc insuper advertimus, dari alia spasmodorum genera, quæ sine præsentis aut magno *παραπάλαι*, aut nervorum vitio, ob spiritus Animales ipsorum tendinum incolas potissimum, ac fere tantum in culpa existentes, oriuntur.

*Eorum duæ species
notantur.*

Affectiois hujusmodi singularis, & velut privata, duæ species observandæ occurrunt: una satis vulgo nota est, in qua spiritus injussi sæpe è tendinibus profiliunt, atque fibras carneas valide atque moleste inflantes, non statim, aut facile recedunt. Altera, licet minus notabilis, tamen frequenter occurrit; in qua sc. spiritus musculares, neque intra tendines, neque intra carnes diu permanere possunt, verum summe irrequieti, ex his in illos, & vice versa appetitu vel natura invitis excursus, recursusque suos valde crebros, sed debiles usque, & inordinatos faciunt. Super his affectibus spasmodicis (quoniam à plerisque adhuc medicis fere intacti manent, eorumque notitia ad passionis cardiacæ naturam, & causas rite explicandas plurimum facit) operæ pretium hic duco, quamvis extra rem propositam, & quasi in diverticulo, pauca tamen subjungere.

*Prior le cramp
vulgo dictus explicatur.*

Prior iste Affectus qui proprie *τίτανος* (atque Idiomate tum nostro, tum Gallico, *le cramp* appellari solet) plerumque exoritur, in quantum spiritus animales injussi, è tendinibus sc. aut uno, aut simul utroque in musculi ventrem sponte profiliunt, unde pro more solito mox regredi nolunt, verum diutius intra carnes manentes, eas valde inflant, & summe contractivas reddunt; dein siquidem alii musculis hisce neque cedunt, neque in contractione conspirant, pars rigida, & cum summo dolore tensa evadit. Hujus causa est, materies quædam heterogenea, & *φυσώδης* quæ per ductus nervos, una cum succo eorum in musculos descendens, &

spiri-

spiritibus cohærens, eosdem elasticos, simulque obstinatos reddit; proinde ut intra fibras tendineas contrahi nequeant, sed, spatia ampliora desiderantes, in carnes excurrant, ibidemque, donec deferbuit eorum tumor, permaneant.

2. Ad posteriorem istam motus convulsivi speciem proprie spectat Passio, sive tremor cordis. Porro ad hunc censum referri debet Affectus satis vulgo notus, & plerisque familiaris; nempe, ut interdum musculi cujusdam privati, puta, in labro, gena, in oculis, aliisve membris subsultus, sive trepidationes valde crebras, & æquales patiantur; quæ postquam per duo forsan aut tria minuta perduraverint, sponte cessant. Non ita pridem per literas è Gallia huc missas, consulebar pro viro quodam Illustri, cujus musculos omnes, in toto corpore ejusmodi subsultus, seu velut trepidationes ferre perpetim exercebant; adeo ut carnes exteriores, ubique exilientes, ipsius cordis vibrationes, sive pulsus, ad amissum æmulerentur.

*Posterior musculus
cujusdam subsultus
sive trepidatio est.*

Cujusmodi affectus, Tremor cordis est.

Hujusmodi Affectuum, uti & Tremoris Cardiaci, ratio formalis in eo consistere videtur, quod spiritus Animales ad musculos quosdam pertinentes irrequieti, ac velut æstro perciti, è tendinibus continue in carnes profiliant, redeantque, adeoque perpetua vice excursus suos recursusque iterent; interea cum exiguis tantum copiis efferuntur, ut fibras carneas haud plene inflectant, in iisque minimo tantum spatio morentur, nixus motivos, creberrimos licet, tamen non nisi debiles, & valde minutos edunt; in tantum sc. ut membra, & artus à musculis ita perpetuo agitati, haud loco moveantur, & cor, durante tremore ejus, ut ut celeriter concussum, tamen vix, & ne vix sanguinem circumpellere valeat; uti plane constat ex pulsi parvo; ac velut tremulo, atque visum omnium fatiscencia.

Ejus ratio formalis, &

Quod spectat ad pathematum istorum causas, viz.

Causæ.

M m

conjun-

conjunctam, & procatacticam, à quibus nempe spiritus musculares ita instabiles fiunt, sive vim istam defultoriam acquirunt; videtur, quod materies quædam heterogenea, & elastica, cerebrum & ductus nervos transgressa, demum in musculos, eorumque fines tendinosos defertur; ubi spiritibus subinde accrescens, eos irriter valde, ac velut cæstro quodam afficiat, proinde ut nullibi consistent; verum huc, illuc continue discurrant, atque interim pensa debita aut omittant, aut non strenue præsent.

Non recte Lienis imputatur.

Tremoris Cardiaci causa communiter in lienem rejicitur; etenim vulgo supponitur, ab hoc viscere obstructo; aut alias perperam habente, vapores tetros ad cor elevari; qui ipsum ferientes, adeo concuti, & trepidare cogunt, immo quodam velut rigore afficiunt. Opinioni huic fides, aut saltem probabilitas inde astruitur, quod hypochondriaci (seu quod idem fere sonat, splenici) huic passioni cardiacæ plurimum obnoxii reperiuntur. Qualis, & quanta Lienis in præcordia sit influentia, olim sat fuse declaravimus. Ex istis, partimque ex modo dictis, satis liquet, sententiam istam, receptissimam licet, de corde à vaporibus affecto, fatilem prorsus, ac erroneam esse. Quod autem pro Lienosis, etiamque Hystericiis vulgo habiti, Tremore cordis ita passim infestantur, in causa est, magna ista affinitas, ac intima communicatio, quam nervi splanchnici cum cardiacis habent, adeo ut non solum partis unius affectio alteram facile in consensum trahat, verum si quando materies spasmodica nervorum ramos, ad lienem, aut viscera imi ventris pertinentes, insederit, raro abest, quin eadem pariter nervos ad præcordia spectantes occuparit.

Cor non à vaporibus impetitur.

Cura.

Quod spectat ad Therapias rationem, in tremore cordis adhibendam, quandoquidem hæc affectio sit mere spasmodica, idcirco remedia non cardiaca, quin potius

potius cephalica, aut ^{responde} indicantur; quæ tamen juxta temperamentum, & constitutionem patientis, aut calidiora, aut moderata, aut modo hujus, modo illius naturæ esse debent. Ut rem paucis comprehendam, cum in morbo isto tria remediorum genera maxime proficua esse soleant, viz. testacea, chalybeata, & sale volatili prædita, cujusque illorum formulas quasdam, & usus hic breviter designabimus. Itaque imprimis, facta per evacuationia totius provisione, & pharmacæ, quæ magis usui fore videtur, delectu habito, juxta modos sequentes præscribatur.

R^e Corallii pr. Margarit. ana ʒij. Bezoar. utriusque ^{Pulveres.}
ana ʒss. succini albis. ʒij. Ambræ gris. ʒj. f. pul. Dosis
ʒß. bis, vel ter in die, cum aq. destil. aut Julap. ap-
propriato.

R^e Pul. è chelis compos. ʒij. pul. rad. Pæoniae ma-
ris, Cranii humani præp. ana ʒj. florum Pæoniae ma-
ris, Liliorum convallii, ana ʒß. f. pul. sumend. eodem
modo.

R^e Eboris, Corallii rub. pul. ana ʒiij. specier. dram. ^{Tabule.}
bræ ʒj. sacchari albis. in f. q. Aq. Naphæ, solut. & ad
Tabulat. coct. ʒviij. f. f. a. Tabule pond. ʒss. comedat.
j. vel ij. sæpius in die ad libitum.

R^e Conser. florum lilio. conval. ʒvj. pul. corallii ^{Electuarium.}
præparat. Marg. eboris, oculor. Can. ana ʒiss. vitrioli
martis ʒj. q. s. Syrupi è coralliis f. electuar. Dosis ʒj.
ad ʒij. bis in die, superbibendo haustum Julapii se-
quentis.

R^e Aq. Naphæ, Citri totius, ana ʒvj. è cort. Au- ^{Julapium.}
rant. cum vino destil. ʒij. sacchari ʒss. f. Julapium.

R^e Syrupi nostri de chalybe ʒvj. Dosis cochl. j. mane, ^{Syrupus.}
& hora quinta pomerid. cum ʒij. Julapii præscript. sine
saccharo, vel cum aq. destil.

R^e Pul. eboris, corallii, ana ʒiiss. specier. diambra ʒj. ^{Tabule.}

*salis chalybis ℥ij. sacchari ℥viij. Ambra grise. solut. ℥ss.
f. Tab. pond. 3ss. Dosis ℥iij. vel iij. bis in die.*

Aqua destillata.

*℞ Fragorum recent. lib. viij. cort. exteriores 12 Au-
rant. limaturæ ferri recentis lib. ss. simul contusis affun-
do vini albi lib. viij. fermentari sinantur in olla clausa,
per 24 horas, dein destil. organis communibus.*

Spiritus.

*℞ Sp. C. Cer. aut sang. aut similitum ℥iij. Dosis gut.
20 bis in die cum vehiculo idoneo.*

Pulveres.

℞ Florum salis Armoniaci, Corallii præp. ana ℥ij.

Dosis ℥j. bis in die.

*℞ Chryst. mineral. ℥ij. salis succini 3j. salis C. Cer.
℥j. misce. Dosis gr. 15, ad 20, bis in die cum aq. destillata.*

De pulsu Intermittente.

Passionibus cardiacis porro accenseri debet pulsus
intermittens, & quidem merito; quoniam in hoc
Affectu, aut saltem in quadam specie ejus, cor ipsum
laborat; tamen more nonnihil diverso, quam in
palpitatione, aut tremore ejus: quippe in his, quoad
motum suum, in isto vero quoad quietem, perperam
& irregulariter habet; hæc nempe interdum duplo lon-
gior est, quam juxta ritum ordinarium assolet.

*Pulsus intermit-
tens duæ
speciei.*

De Pathemate hoc imprimis distinguere oportet;
cujus (ni valde fallor) duæ sunt distinctæ fiendi ratio-
nes. Nam licet quandoque pulsus intermittat, quo-
niam cor pro eo tempore a motu cessat; attamen præ-
terea tactu indice pulsus nonnunquam in carpo inter-
mittere videtur, dum cor in pectore celerrime ac inces-
santer (uti fit in tremore ejus) vibrare sentitur: cujus
causam esse suspicor, quod urgente ista cordis passione,
sanguinis portio tantum per exigua, quaque systole in
Aortam projicitur. Quare hæc inanita, & flaccescens,
atque sarcina promovenda carens, ne frustra sæpius a-
gat, contractionem suam quandoque intermittit. Pari-
ter

*Prima quæ pro-
pter Aortæ cul-
pam exciatur.*

ter hoc fieri videtur, ac circa navem exonerandam, viz. quo tempore merces difficilior, & impedite admodum depromuntur, bajulatores exportaturi itum, & redituum vices quasdam prætereunt. Porro in febribus malignis, aut funestis, si quando pulsus creber, & debilis sit, etiam is subinde intermittit; cujus ratio est non quod cor à motu interdum cessat, (hoc enim tunc imprimis indefinenter laborat) sed quatenus sanguis non uberi satis penu, quaque systole in Aortam proferitur; quare hæc, opere satis agendo carens, nonnumquam otitur.

Verum insuper pulsus quandoque intermittit, quia cordis ipsius contractio, pro vice quadam suspenditur, siue pausa ejus duplo longior existit; quod quidem manu pectori admota quispiam in seipso, aut alio facile deprehendat, immo laborantes per gravamen pectoris, & oppressionem, plane in se persentiunt, quoties cor à motu cessat. Porro hæc affectio non tam languidos, moribundos, aut periculose ægrotantes, quam satis validos, & quoad plurima recte habentes, passim incosistit; quare non semper juxta vulgi opinionem pro morbo, aut signo pernicioso admodum, aut valde fontico sumi debet. Huic obnoxii plerumque etiam vertigine, cephalalgia, aut pathematis spasmodicis molestari solent. Cæterum iste cordis defectus quoad typum varius est; nam intermissionum periodi modo sunt certæ, & ad pulsus vicem quandam, puta, tertiam, quartam, quintam, aliamve aut crebriorem, aut rariorem, determinatæ; modo incertæ sunt, ac vagæ, ut cessatio post pulsus jam pauciores mox plures contingat. Arteriæ vibrationes, dum continuantur, satis validæ siue fortes existunt, & plerumque sunt æquales; quandoque tamen pulsatio prima post intermissionem maxima est, quæ succedit paulo minor, ac ita sensim minuantur, donec intermissio repetat; dein postea pulsus magnus incipiens

Secunda quæ ab ipso corde procedit.

Quæ non semper malum indicat.

Varii ejus Typi.

incipiens, quasi per scalam rursus ad *acutum* descendit.

Novi quosdam pulsu intermittente (quantum observationi nostræ res constare potuit) semper præditos, ut nullo non tempore, Arteriam tangens, ita habuisse deprehenderem; interim ut illi satis sani visi, de nulla alia ægritudine quererentur: attamen quosdam alios adverti tantummodo cum adestet, vel immineret, cephalalgia immanis, aut capitis affectio quæpiam gravior, etiam pulsum solito tardiozem, & intermittentem habuisse.

Causa ejus.

Ex his constare arbitror, pathematis modo descripti causam, sive rationem formalem, non à sanguinis missionē aut crasi, sed tantum ab irregulari spirituum Animalium, è cerebello in nervos cardiacos, indeque in tendines cordis dispensatione pendere. Enimvero suspicari fas sit, propter nervos istos nonnihil obstructos, spiritus Animales, haud pleno satis alveo, aut influxu ad musculi hujus tendines descendere, quare cum penus eorum nonnihil deficit, cordis motus pro unico pulsu subinde cessat, donec spirituum copiis mox de novo instauratis, actio ejus redintegrari possit: ita vidimus molendinum à rivo per exiguo circumactum, lymphæ interdum subsidente, & pene exhausta, paulo subsistere; & deinde mox, cum assurgeret aquarum cumulus, circuitus suos repetere.

Prognosis.

Quorum pulsus ex se magnus, & satis fortis intermittere solet, illi non tantum cephalægiis, & affectibus vertiginosis, sed plerumque etiam Incubo, & raro Apoplexiæ obnoxii degunt: nam si contigerit, nervos cardiacos, prius non satis apertos, & expeditos, postea in totum obstrui, propterea necesse erit, corde (quod primus Elater est) immobili factò, corporis Animati machinam mox totam à motu, & consequenter à vita, cessare.

Curatio qualis.

Quamvis Affectio hæc præsentē incommodo, aut peri-

periculo sapissime carens, curationem præproperam non exigat, attamen præservationis gratia, ne morbi graviores insequantur, remedia, & methodus quædam therapeutica, adhiberi debent, saltem in tota, quæ supererit, vita ratio victus quoad omnia, rite ordinetur; quinimo medicinæ cursus quidam levis vere; & Autumno solenniter observandus instituat, Viz. ut, quantum fieri possit, morbida quæv & seminaria, intra *ἡνέθαιον* jacta, aut ibidem prægigni apta, tollantur, & præcaveantur. In hunc finem hic referimus methodum, cum medicamentis contra Apoplexiæ insultus, prophylacticam, alibi à nobis præscriptam.

Arteria Descriptio Anatomica.

Quandoquidem affectus quoddam, pro cardiacis vulgo habitos, ab Arteriis potius, quam à Corde affecto procedere; atque sanguinis inordinationes, circa animi pathemata excitari solitas, propter vasa istæ irregulariter contracta, exoriri supra ostendimus; idcirco hic loci opportunum, & operæpretium videtur, tum Arteriarum in genere, tum præcipue illarum, quæ cordi immediatius appenduntur, descriptionem Anatomicam, una cum usibus, & muniis, brevem subungere; idque potius, quia, cum Medici Antiqui super his vasis multum disseruerint, recentiores, soli fere cordi, quatenus musculus est, totum circuitus sanguinei negotium attribuentes, circa arterias parum solliciti fuere.

Itaque imprimis ut quod veteres dixerunt recolam, *Arteriæ Tunica* Galenus lib. 7. Administ. Anatom. cap. 5. dicit, quod *juxta Galenum.* unaquæque Arteria constet duplici tunica, quibus (inquit) possunt addi tertia, & quarta. Rursus lib. 3. de facult. naturalibus. Cap. 11. dicit, quod Arteriæ habent tunicas sicut ventriculus; & quod interior tunica, habet fibras longas, & obliquas, exterior vero transversales.

versales. Quomodo, & quam congruenter ad hæc, observationi nostræ Anatomicæ res constitit, paucis exponam.

*Apparatus pro
Anatome ejus.*

*Quatuor habet
Tunicas.*

*Extima descri-
ptio.*

*Secunda Glandu-
losa.*

*3. Tertia fibrata
& muscularis.*

Pro *dissectione* hæc rite instituenda, sumatur Arteria magna, sive Aortæ, homini aut bovi exempta, portio, quæ bacillo (quo extensa servetur) superinducta, Aquæ ferventi aliquoties immergatur, ut tunica, & fibræ nonnihil contractæ, & tumidiore factæ, melius dignoscei, & ab invicem divelli possint; tum, separatione per cultellum facta, tunica quatuor distinctæ apparebunt. Harum extima tenuis, & nervea, pro totius vasis integumento inserviens, exterius multas propagines nerveas, huc illuc varie perreptantes habet; in superficie vero interiore, vasorum omnis generis ac præcipue sanguiferorum textura quasi retiformi & densissima per totum obducitur. Arteriæ primo à vasis coronariis, & deinceps ex Aortæ trunco, ejusque ramis ubique ascendentes in hac tunica, cum venis è cava ejusque ramis pariter emissis, ramificantur. Porro propagines nerveæ utrisque illas occurrentes varie complicantur, adeoque ex omnibus intertextis quoddam quasi reticulum, ubique tubum arteriosum obducens, constituitur; è quo furculi perexiles vasorum cujusque generis in reliquas arteriæ magnæ tunicas substratas exporriguntur.

2. Tunica huic retiformi altera glandulosa succedit, seu potius huic superposita ista intime cohæret. Membrana hæc glandulis perexiguis, & albicantibus, per totum consista, pari modo habet ac ventriculi ac intestinorum tunica interior glandulosa, crustæ villosæ substrata; à cujus item tergo, plexus vasorum retiformis ubique disponitur.

3. Tercio in loco habetur Tunica muscularis, sive fibrata, viz. à fibris transversis sive annularibus densissime accumulatis contexta. Hæ fibræ carneæ, & motrices, tubum arteriosum cingentes, haud serie tenui

&

& singulari, prout in tunica venosa struuntur, verum aggerie quadam, alia super alias strata, pellem valde crassam constituunt. Earum strues sive ordines, in Arteria semicocta, facillime separari, & ab invicem divelli possunt; quæ pariter omnino (ac sunt istæ ventriculi, & intestinorum superius à nobis descriptæ) carneæ, ac motrices videntur.

Arteriæ Tunica quarta, ac interior, cavitatem ejus investiens, & tunicam substratam obducens, tenuis, & fere tantum membranacea est. Fibrillæ ejus nervæ in longum protensæ, fibras annulares ad rectos angulos secant; & videtur, quod hæ sint fibræ istæ rectæ, quarum mentio à Galeno, aliisque Anatomicis passim facta est: quas autem prædicant obliquas, tantum imaginarias fuisse reor; quoniam eas nullibi in hoc vase reperiri datur. Constat vero errorem istum Medicis quibusdam familiarem fuisse, nempe ut visceribus plerisque, & partibus membranaceis assignarent fibras rectas, transversas, & obliquas, ex falso supposito, quod unicuique istorum facultas attractrix, retentrix, & expultrix inesset, quodque tria hæc munia fibræ trium istorum ordinum distinctim obirent: quæ quidem omnia gratis, & perperam assumi, cuiuspiam penitus inquirenti facile liquebit. Interim Galeno eatenus assentior, ut Arteriæ quatuor distinctas tunicas agnoscam, quinimo eas in hoc vase, quemadmodum in ventriculo, habere; excepto tamen, quod in visceribus, vasorum plexus retiformis, una cum tunica glandulosa, subter tunicam fibratam, sive muscularem, in Arteria vero supra eam collocetur.

Hæc de Arteriæ conformatione in genere, ejusque partibus constitutivis: quod spectat ad earum munia, & rationes, videtur, quod tunica muscularis, fibris carneis orbicularibus prædita primarii sit usus, & operationis. Hæc nempe, prout supra inauimus, cordis motui obsequens, in sanguine circumpellendo, perpetuas

N n

Systo-

*Fibrata propter
systolas & Di-
astolas.*

Systolæ & Diastolæ vices obit; quippe dum hujus fibræ carneæ successive, & mira celeritate, pone sanguinis rivum stringuntur, necesse erit cursum ejus à corde usque ad arteriarum extremitates, rapidissime peragi.

*Cæteræ Tunica
propter hujus
commoditatem.*

Quoad Tunicas reliquas, & vasa per eas distributa, videntur omnia in unius Tunicæ muscularis commoditatem, & usum institui. Namque imprimis nervi, eorumque propagines, super Aortæ truncum, ejusque ramos majores ubique disseminatæ, & exterius apparentes, fibris carneis & motricibus substratis, more suo, tum spirituum copias, propter continua systolæ pensâ obeunda, important, tum insuper contractionum sympathicarum instinctus, (prout supra ostensum est) deferunt. Dein (quæ proxime occurrunt) Arteriæ minores, tunicæ extimæ superficiem internam densissime obducentes, erga tunicam muscularem substratam, quemadmodum Arteriæ aliæ, erga musculos alios, & partes solidas, duplici munere defunguntur; nempe, ut succum alibilem, quo nutriantur, & accrescant illæ, & particulas Elasticas, spiritibus jugiter instaurandis, convehant & apponant; dein venas, arteriarum conjuges, quicquid sanguinis non alio impenditur, reducant.

*Vasorum plexus
retiformis in
quem fiunt.*

Quod autem hæc vasa sanguifera extra tunicam muscularem confita, & inter se complicata, plexum quasi retiformem constituunt, è quo propagines tantum minutissimæ, & perexiles dimittuntur (prout etiam habet circa ventriculum, & intestina) cum in musculis plerisque aliis, vasa istæ cum fibris carneis intexantur, eaque proinde rubere faciant; discriminis hujus ratio videtur esse, nempe quod opus sit vasa sanguifera à fibris Aortæ, & viscerum motricibus, aliquantulum seponi, ac ad distans quoddam locari; ne forsan cruor, has uberius perluens, interdum obstruatur, adeoque Phlegmonem, aut abscessum cito lethalem pariat. Quapropter, in majorem contra tale accidens cautelam, va-
forum

*Tunica Glandu-
losæ usus.*

forum istorum plexui retiformi tunica glandulosa semper cohæret; eum nempe ob finem, ut serositates, tum a nervis, tum ab arteriis superflua, & per venas non statim reductæ, à glandulis istis numerosissimis statim excipi, & donec sanguini remandantur (ne in fibras motrices irruant, easque spasmodice afficiant) contineri possint.

Quod autem plexus vasorum retiformis, eique tunica glandulosa cohærens, in Aorta supra tunicam muscularem, ac in visceribus subter eam disponantur, ratio, ni fallor, hæc est, viz. ut vasa istæ minuta, quæ sanguinem, & succos leniter, & moderate dispensare debent, à torrentis sanguinei intra Aortam æstuatione (quantum fieri potest) procul amoveantur. Veruntamen in ventriculo, ac intestinis, propter coctionis munia rite obeunda, sanguinis foco priori opus est.

Tunica Aortæ interna, cavitatem ejus investiens, præcipue in hos usus constitui videtur, ut canalem sanguineum intus obducatur, & reliquas hujus vasis partes terminet: verum insuper huic sensus aliquid, fortasse etiam motus nonnihil, concedere oportebit. Enimvero hæc fibris nerveis prædita, non secus ac cordis sinus, à sanguine pertransiente afficitur; proinde juxta hujus sensationem, tunica muscularis in systolæ & diastolæ motus crebriores, aut tardiores, æquales aut inæquales urgetur. Porro hæc tunica prope cor spatium duarum circiter unciarum fibras rectas sive longitudinales majores, & quasi carneas habet, in tantum, ut suspicer hic loci, propter majorem sanguinis impulsus, Arteriam pone sanguinis rivum, haud tantum quoad amplitudinem stringi, & coarctari, sed, pariter ac in corde, eam quaque systole etiam quoad longitudinem nonnihil contrahi, & decurtari.

Possim hic plura alia, circa vasis hujus structuram & usum, haud minus utilia quam jucunda scitu, adjicere;

In Arteria plexus vasorum supra tunicam muscularem. Secus ac in visceribus.

Ratio hujus.

Tunica internæ usus.

adeo uberis, & fecundæ contemplationis unaquæque, vel minutissima corporis animati pars aut portio est, ut singularis cujuspiam Theoria plenius exarata, multas paginas, immo librum integrum impleat. In digestionem hac si amplius pergam, sequeretur jam proxime de vena agendum; verum hujus consideratione (siquidem ad pharmacie rationes explicandas parum aut minime faciat) omiſſa, ad medicamentorum genus aliud, nempe ad hypnotica, tranſeamus.

SECT. VII.

SECT. VII. CAP. I.

De Medicamentis Opiatis, sive
somnum inducentibus.

Post pharmaciam cardiacam, ex methodi lege quadam, Hypnotica succedit. Quippe somnus, quoties moderate, ac tempestive advenit, ex se remedium maxime Cardiacum existit. Verum hæc passio nec semper quando, nec quemadmodum oporteat, adesse solet; sed modo præsentia importuna, modo absentia sua, nos male afficit. Ex recto naturæ Somni & vigi-
lie vicissitudo,
ad sanitatem
tuendam neces-
saria. instituto, somnus, & vigilia, tanquam Castor, & Pol-
lux, secundum justos regnandi limites, vices suas alter-
nare, atque alter invicem alteri locum cedere debet. Vicissitudo hæc quamdiu rite observatur, tum ad cor-
poris sanitatem tuendam, tum ad Animi dotes exco-
lendas plurimum conducit: sin vero alterutrius domi-
nium nimis longe protendatur, propterea statim haud
diu conceditur, ut sit mens sana in corpore sano. A
somno immodico functionis tum naturalis tum Ani-
malis facultates quæque obtorpescent admodum, hinc
ut quispiam sepulchro magis, quam societati idoneus
evadat: è contra immentæ vigiliæ proterant vires, &
potentias Animales infirmant, aut pervertunt. Quam-
obrem, inter remedia indigentis nostris accommoda,
sapientissimus Creator his usibus abunde prospexit; ni-
mirum, ut in nostra potestate fuerit, somnum, & vigi-
liam, quoties opportunum videbitur, accersere, aut
repellere, & siquando in excessu aut defectu pecca-
rint, moderari. Quæ medicamenta & quibus in cor-
pore humano operandi modis, desideratos hosce effe-
ctus procurare solent, jam ostendere incumbit; atque
imprimis de Opiatis, sive remediis somnum inducenti-
bus, dicendum erit.

Ut

*In tractatu de
affectionibus Cere-
bri.*

Ut melius constet, quid medicamenta Hypnotica agunt, & quali Cerebri, spirituum Animalium, aliarumque partium Affectione soporem inducunt, huc referri oporteret, quæ alibi de Somni natura, subjecto, causis, & effectis satis fuse differuimus: Nimirum ostendimus Subjectum Somni immediatum esse Spiritus Animales, non omnes, sed tantum Cerebri, ejusque appendicis nervosæ incolas; viz. qui Sensuum omnium, atque motus cujusque spontanei munus exequentur; illis interim exemptis, qui facultatis mere Naturalis, & Vitalis actionibus obeundis inserviunt.

*Opilogie con-
tenta sunt qua-
tuor.*

His itaque præmissis, circa Opiatas inquirendum erit, imprimis, quo ritu spiritus Animales afficiunt, ita, ut à medicamento velut afflatu, hi tanquam vinculis contracti illico subsidant, & pensa sua dimittant. Secundo designare oportebit, ubinam pharmaca hypnotica operationem suam incipiunt; viz. utrum in Ventriculo, aut Cerebro, vel annon simul, aut successive in utroque. Tertio determinandum erit, quousque opiatarum vires extendant, utrum in spiritus tantum cerebri, ejusque appendicis incolas, utpote qui soli, naturalis somni capaces sunt; vel annon etiam in alteros cerebelli, ejusque ditionis præsides exporrigantur. Quarto denique operæpretium erit, hypnoticorum præcipuorum effectus quosdam notabiles, & accidentia, unacum eorundem Aetiologiis subjicere.

*1. Quomodo opi-
ata Spiritus
Animales affi-
ciunt.*

1. Quoad prius horum, nempe ut constet, quo ritu Opiata spiritus Animales, dum eos consopiant, afficiunt, sententiam nostram alibi satis fuse declaravimus: est nimirum quod arbitrer, illa non vapores in caput elevando, nec cerebri poros, quo materies vaporosa aut alias soporifera admittatur aperiendo, vires suas exercere; at solummodo spiritus quosdam Animales perimendo, sive profligando, propterea ut cæteri aut consternati, aut interior compulsi, aut saltem ab effluxu in

in partes nerveas solito revocati, pensa sua derelinquant, aut aliquantisper remittant. Rem ita habere manifesto liquet, quia Narcotica, si in dosi nimis magna assumantur, quatenus spiritus in tanta copia pessundant, ut functio vitalis non amplius obiri possit, mortem accersunt. Verum illa in justa quantitate, cumque aliis circumstantiis apte congruis exhibita, quatenus spiritus quosdam debellant, & consternunt, aliosque prorsus extinguunt, Animæ sensitivæ efferationem nimiam, & impetuositatem compescunt; proinde ut illa contractior facta, & velut se intro subducens quæta jaceat: pari fere ritu, ac cum flammæ vehementius erumpentis aquarum inspersio mox ambitum coerceri, ac intra limites moderatos redigi facit.

Quod si amplius inquiratur, in quali materia, & quomodo disposita medicamenti virtus Narcotica consistat? Nulla hic qualitas manifesta, uti frigoris, caloris, aliufve hujus generis prætendi debet; neque statim ad occultas, nescio quas, confugiendum est. Arbitrari fas sit, opiatas ejusmodi particulis constare, quæ spiritibus Animalibus maxime adversantur, eorumque extinctoria, seu potius venena sunt. Non facile erit designare, qualis subsistentiæ, aut conformationis particulæ utriusque generis contrariæ fuerint, quia sensu non sunt perceptibiles, atque in nullis aliis subjectis particularum pariter adversantium Analogia occurrit. Attamen, ut conjectari liceat, videtur quod, cum spiritus animales sint corpuscula subtilissima, è spiritu, ac sale volatili simul unitis, ac summe exaltatis conflata; Opiatæ è contra sulphure foetido, hoc est, è sulphure, cum sale fixo, & materia terrestri simul combinatis, & ad efferationem evectis consent; cujusmodi concreta satis notum est subtili spirituum Animalium texturæ intantum adversari, ut interdum ad distans per mera effluvia, vix aut ne vix per odorem perceptibilia, profligant;

*In cujusmodi
particulis eorum
virtus consistat.*

gent; eorundum vero (postquam intus sumuntur) particula per sanguinem, & succum nerveum diffusæ, è spirituum animalium copiis, ubicunque iis occurrunt, quosdam quasi manipulos venenant, & velut extinguunt: In quibus autem locis hoc primario, aut potissimum fiat, jam proxime disquirendum erit.

2. In quibus locis opiatum primo ac potissimum operantur.

2. Olim de somno agentes ostendimus affectionem hanc, juxta ordinarium naturæ ritum, à cerebri cortice incipere; viz. spiritus ibidem degentes, inque ultimis finibus velut excubias agentes, primo recedere, & quasi positis armis otiosos desidere; dein statim reliquos omnes, quibus hæc oria permittuntur, pariter decumbentes somno indulgere.

Spiritus isti primipili, requie potituri, stationes suas relinquunt, vel quoniam delassati, & copiis sunt diminuti, pensa sua, donec recreari possint, sponte dimittunt; vel quoniam exinde pelluntur, vel denique mulcimine quodam interius allectantur. Prius horum ordinarie, & assidue contingit, propter succi nervei, atque interdum laticis serosi influxum, aut inundantiam.

Primo sc. in cerebri cortice.

Etenim humores isti è sanguine (dum satur est) cerebri oras extimas perluente, in substantiam ejus corticalem suffusi, poros, & meatus omnes implent, proindeque spiritus reprimunt, & à libera expansione sua (qua fiunt vigiliæ) præpediunt. Horum omnium rationes, & fiendi modos, in alio tractatu jam jam fufe declaravimus: ex quibus, rite perpensis, æquum erit sentire, Opiatæ cujusque, paulo postquam assumitur, particulas in sanguinem traditas, cumque eo circulas, juxta cerebri corticem, potentiam suam narcoticam potissimum exerere; illas nimirum hic loci, primis spirituum Animalium copiis occurrere, horumque plures in extrema acie collocatos perimere, seu prorsus extinguere; dein propterea spiritus hujus catervæ reliquos, tenuiores jam factos retrocedere, & emanatione sua cohibita,

hibita, versus cerebri meditullium refugere; dumque adeo hi se ab acie subducunt, & receptui canunt, cæteri omnes intra sensoria, velut tot speculas, ubique positi, subsidiis amissis, mox obsequuntur, & excubias suas relinquentes recedunt, otioque indulgent.

Ubi Spiritus extimos perimunt, proximos his intro recedere cogunt.

Ad hunc modum Opiatarum particula, quatenus spiritus quosdam Animales, juxta cerebri corticem in prima acie stantes, profligant, & perimunt, proindeque proximos quosque repellunt, inque fugam vertunt, proinde ut eorum ad sensoria influxus suspendatur, soporem inducant: attamen quâ ratione, tam brevi interdum spatio, (uti nonnunquam accidit) viz. mox à pharmaco ingesto, & vix dum intra ventriculum soluto, somnus obrepit, cum aliquanto tempore opus videatur, quo particula soporifera, à stomacho in sanguinem, & dein comæatu ejus ad cerebrum deferantur, non obviū est explicare. Huic imprimis refero, iter à ventriculo per sanguinem, ad fynciput satis expeditum esse, & exiguo tempore transigi posse: verū insuper opinari ducor, Opiatas nonnunquam immediatius in ventriculum agendo, atq; mero contactu ejus, ante ullum sanguinis commercium, somnum aliquatenus invitare. Alibi inter affectus hujus causas evidentes, merito assignavimus stomachi aggravationem; quotus enim quisque est, qui cibis crassioribus, & dyspeptis comestis, atque ventriculo molestiam, & onus facessentibus, non statim somnolentus evadit? Cujus ratio videtur esse, quod cum inter spiritus stomachi, ac istos cerebri incolas maxima necessitudo, & sympathia intima intercedat, ita, ut utrique alterutrorum afflictiones, & mala invicem luant, (quod quidem plurimis instantiis satis obviū est declarare) hinc facile accidit, ob spiritus illos, qui ventriculo præsident, summe oppressos, & ab expansione libera præpeditos, & quasi repulsos, mox totius Animæ hypostasim, ac imprimis partem istam principem

Eorum affluxum ad partes nervæ minuant, aut revocant.

Opiata aliquatenus dum in ventriculo sunt, virtutes suas exerunt.

Huius ratio ex-
plicatur.

pem cerebro præpositam, pariter coarctari, vela sua contrahere, & se totam somni iugo submittere. Quanto magis opinari subest, si quando spiritus stomachi, succum Opiaticum imbibentes, venenantur, ac in magna copia destruuntur; statim tunc illos circa *ὑπνίσταλον* excubantes concidere prorsus, & somno, (qui non tantum imago mortis, sed & interdum eadem & ipsa est) opprimi? Profecto huiusmodi ab Opio assumpto effectus Historiam verissimam, & oppido raram alibi retulimus, viz. de viro quodam robusto, & mediocriter sano, qui à Landani dosi nimis magna, propter dolores Colicos sedandos assumpta, illico circa ventriculum de gravamine intolerabili ac stupore conquestus, intra quatuor horas interiit, neq; tamen prius somnum ullum, quam ultimum, & lethalem inibat.

Hæc sunt loca præcipua, & maxime usitata, viz. ventriculus, & Cerebri cortex, in quibus Opiata potentias suas exercentia somnum inchoant, aut perficiunt. Attamen præterea ex observatione communi constat, eadem pluribus aliis modis adhibita, toti Animæ sensitivæ, aut saltem portioni ejus, quæ somni naturaliter, & ordinarie capax est, narcosin quandam imprimere. Linimentum ex opio fronti applicatum, necnon Enema solutione ejus inbutum, soporiferæ existunt. Similem effectum nonnulli ab eodem, denti cavo aut naribus indito, suo cum damno exportiunt; proinde ut constet pharmacum hoc, ubicunque ad spiritus animales admitti potest, eorum proximos quosque mero contactu suo profligare; adeoque interdum, ut rotius Animæ quasi commotæ contractio sive subsidencia, cum facultatum principum celypsi succedat: quanquam insimul verissimè est, Opiæ particulas è locis illis, sanguinis commeatu, ad cerebri corticem deferri.

3. Opiatorum
virtus quous-
que, & in quas
partes extendi-
tur.

3. Designatis jam opiatorum telis, per quæ effas-
nant, atque Dramatum locis, ubi primo aut potissimum
operan-

operantur: modo agendum sequitur, de illorum Activitatis sphaera, viz. in quas corporis nostri particulas, aut partes, & quousque in illas, vires suas extendunt. Ex prædictis satis liquet, illa in spiritus Animales agere; quaeritur annon etiam in sanguinem, & alios humores? Certe quo minus sanguinem ab iis vitari existimem, huc imprimis facit perexigua illorum dosis, à qua summe improbable est, totam massam sanguineam venari, aut corrumpi posse: deinde quod à narcoticis, crebro licet adhibitis, nulla stigmata aut exanthemata, quæ sanguini quocunque modo venenato supervenire solent, in cute, aut visceribus apparent. Porro quibus Opii usus familiaris evasit, ut spiritus Animales non lædat, quamvis in magna quantitate quotidie fumatur, nulla exinde sanguinis dyscrasia produci solet. Interea non purandum est Opii particulas sanguini congruas, & ab eo assimilari, quin potius heterogeneas proflus, & immiscibiles esse: quapropter haud citius massam hujus subeunt, quam ab eo denuo mox expelluntur, indeque partim in cerebri corticem suffusæ, soporem inducunt, partim per cutis poros ejectæ sudorem, & non raro pruritum (prout in multis observavi) valde molestum cient. Quod ad alios humores spectat, profecto non est, ut judicemus Opiata, labem quamvis sero, aut liquori nervico, aut denique succo nutritio affigere; adeo, ut illorum virus & hippum, tantummodo ad spiritus Animales pertinere videatur.

*Sanguinem non
uti spiritus ve-
nenant.*

Attamen hos omnes non pari modo afficere solent, *Opiata primaria in spiritus cerebri incolas agunt.* quin Opiata in dosi modica exhibita imprimis ac fere tantum ad spiritus eos pertingunt, quibus somni naturalis ac ordinarii privilegia conceduntur, cæteris aut intactis, aut non multum præpeditis. Quare à Laudano assumpto sensus tum interni tum externi ligantur, interim pulsus, respiratio, item coctionis, & separationis munia solito ritu peraguntur, atque post tempus quoddam spiritus

prioris ditionis, copiis ipsorum instauratis, se denuo exerunt, & somni catenis excussis, ad solitas excubias sponte redeunt.

*Quandoque vis
illorum ad cere-
bellum pertin-
git.*

Quod si Pharmacum Opiaticum debito potentius extiterit, non tantum spiritibus cerebri ejusque appendicis in-
colis vincula fortiora, quibus diutius ligantur, imponit;
sed & vim suam narcoticam latius in regiminis Animalis
provinciam alteram explicat; ita, ut post majorem ejus
dosin, appetitus plerumque obtundatur, respiratio an-
gustetur admodum, & non tantum difficilis, sed etiam
inequalis reddatur; quandoque item ipsius cordis mo-
tus in tantum labefactetur, ut pulsus mox debilior, cum
sudore frigido, & facultatum omnium torpore aut e-
clipsi quadam evadat, proinde ut tali medicinæ somnus
interdum perpetuus succedat: cujus ratio est, quod vi-
rus Opiaticum, longius diffusum, cerebelli globum sub-
eat, ejusque spiritus incolas in magna copia perimens,
aut prosternens, cordis motum primo vacillare, & dein
prorsus cessare faciat, proinde ut flamma vitalis abo-
leatur.

** Opiatarum
effectus boni, aut
mali.*

His ita præmissis circa Opiati naturam, operandi mo-
dum, subjecta, & limites sive Activitatis sphaeram; jam
denique incumbit, effecta, & accidentia præcipua, tum
bona, tum mala usui ejus supervenire solita, recensere;
& dein cautiones aliquot circa rectam medicinæ Hy-
pnoticæ methodum subungere, itaque imprimis despi-
ciamus, quali modo, ac in quibus casibus pharmaca
Opiatica juvare solent.

*1. Bona illorum
aut spiritus, aut
sanguinem, &
humores respici-
unt.*

Bona, sive Emolumenta Opiatarum usu procurari
solita pertinent, vel ad spiritus Animales, vel ad sangui-
nem, & humores: illi quidem primo & immediatius,
hi vero secundario, & non nisi istis mediantibus, affi-
ciuntur.

Quoties spiritus Animales supra modum incitati, cir-
ca munia sua obeunda, aut nimis, aut irregulariter a-
gunt

gunt, ad sedandos eorum impetus, aut inordinationes, narcotica tempeſtively exhibita opem ſæpenumero egregiam præſtant: tales illorum exorbitantiæ, à quibus Opiatarum uſus indicatur, aut ſenſum aut motum reſpiciunt. Functio prior cum ſit duplex; ſenſuum internorum vitia præcipua ſunt, vigiliæ, ac delirium; externorum vero ægritudo, medicinam hanc potiffime requirens, eſt Dolor. Motuum Anomaliæ, à narcoticis regulandæ, imprimis ſunt pulſus vehementior, præcordiorum, aut viſcerum ſpaſmi, quin & horum excretiones nimix ac violentæ. Adeo plures, & diverſimodi ſunt caſus, in quibus, dum ſpiritus animales, tanquam equi ferocientes aut furioſi decurrunt, aut extra orbitas deſiliunt, ab Opiatis, tanquam frænix injectis, coerceri, aut reduci debent. Cuiusque horum inſtantias, una cum ſiendi modis, & medendi rationibus hic breviter ſubjiciemus.

Requiruntur ad ſpiritus, quoad functionem ſenſitivam, vel motivam.

Ad utramque variorum reſpectu.

I. Primo igitur Opiatæ neceſſario & maxime proprie indicantur à Vigiliæ; in quantum ſc. ſomnus affectio huic contraria; proindeque curativa ejus exiſtit. Quot modis, & ob quas cauſas vigiliæ excitari, & diutius permanere ſolent, in nupero tractatu ſatis fuſe declaravimus; in quibus ſingulis caſibus, quandoquidem ſpiritus Animales nimis efferi, & irrequieti ſeſe importunius exerunt, & tum organa ſenſoria, tum præcipue extimam cerebri oram, uſque quaque inſtant, & irradiant; particulæ opiaticæ ſanguinis comœatu huc tractæ, illico ſpiritus in prima acie excubantes perimunt, aut conſternunt, proinde ut proximi quique intro compulſi ſiſtantur, & ab emanatione ſua quaquaverſus habenda multum coerceantur: quapropter mox ſpiritus omnes extrinſeci, tum ſenſus tum motus cuiusque ſpontanei organa incolentes, capitalium iſtorum affluxu ſolito deſtituti, etiam excubias ſuas dimittunt, ac intus recedentes otioſi decumbunt.

Reſpectu ſenſuum internorum, ad vigiliam.

Secun-

2. Et Delirium.

Secundo in affectibus Deliris, Opiata sæpè cum fructu adhibentur; (quamvis interdum ea noxam potius afferunt, prout infra declarabitur.) Prioris ratio est, quod cum spiritus, intra cerebrum nimis incitati, ac velut cestro perciti, meatuum suorum vias solitas, & tritas facile transfiliunt; tunc medicina narcotica, juxta cerebri oram appulsa, afflatus eos, tanquam canes venaticos exspatiari aptos, reprimat, & è motu omni paululum sistit; ut sæpius, cum denuo moveantur, tractus suos priores repetant, & functiones pristinas rite obeant.

Respectu sensus
externi, ad dolo-
rem.

Tertio Opium pro doloribus quibuscunque sedandis præstantissimi semper usus habetur; quamobrem merito Nepenthe appellari solet, & remedium vere divinum existit. Et quidem satis mirari vix possumus, quomodo urgente visceris aut membri cujuscpiam tortura insigni, & intolerabili cruciatu, pharmacum hoc, incantamenti instar, levamen & *ἀναισθησις* subitam, immo interdum absq; somno, aut saltem prius quam advenerit, concedit; Porro adhuc magis stupendum est, quod donec particulae Opiaticæ operari, & potentiam suam narcoticam exerere continuant, immo etiam aliquamdiu postquam somnus finitur, summa alleviatio, & indolentia in parte affecta persistit; dein vero, exactis medicamenti viribus, illico redeunt tormina, nec atrocitatem suam remittunt, nisi dum ab eodem pharmaco rursus incantantur.

Qua ratione opi-
ata dolorem se-
dant, absque so-
mno, vel post
eum finitum.

Hujus rationem inquirenti non facile occurrit, in qua parte medicamentum Anodynon potissimum operatur, & virtutem suam exerit, dum absque somno, aut post eum finitum, dolores sedat, & pro statò quodam tempore *ἀναισθησις* continuat: Viz: utrum vis ejus narcotica in partem dolentem, vel in commune sensorium, vel in totam Animam sensitivam impendatur. Propositorum discriminis ratio est, quia dolor in uno loco excitatus, in altero sentitur, ejusque effectus per totam animam

animam diffunditur. Productio ejus in hoc consistit, quod fibræ nervæ à quodam incongruo, & valde improporcionado irritantur plurimum, & ab invicem divelluntur, proinde ut spiritus in iis scatentes, mox distrahantur, & ab æquabili sua expansione correpti in confusionem agantur: attamen doloris sensus efficitur, quatenus illa spirituum perturbatio, undulatione quadam per ductus nervæos ad commune sensorium, sc. corpora striata, delata, spiritus ibidem consitos, in parem distractionem concitat; cujusmodi affectio, ulterius ad cerebri meditullium pergens, imaginationem commovet, indeque mox reflexa per totam spirituum hypostasim molestiam, sive inquietudinem quandam diffundit. Cum itaque dolor passio ita late extensa, & tam varii respectus fuerit, jure inquiritur cujusmodi activitatis sphaeram Anodyna habeant.

Super his nullus dubitandi locus est, quin quoties ab Opio assumto primò somnus inducitur, consequenter *εὐκαλυσίης* succedit; tunc enim hæc illius immediatus effectus, è vestigio sequitur; quatenus nempe cum spiritibus cerebri incolis, etiam qui *πρὸς τὴν αἰσθητικὴν* actuant, ligantur; & proinde, quantumlibet pars dolens irritatur, doloris sensus omnis inhibetur: at vero quod, cum patiens evigilet, adeoque persistens, functiones quasque Animales vegete exerceat, per totidem ab Opio exhibitò horas indolens maneat, & deinde pharmaci viribus absumentis mox eadem tragœdia redeat, hic certe nodus vindicæ dignus videtur.

Ad quem solvendum, non est ut dicamus spiritus *Hujus Aetiologia explicatur.* partis dolentis, aut communis sensorii incolas, viz. aut hos, aut illos singulatim, aut simul utrosque, à pharmaco Anodyno ligari. Quippe haud credibile est, Opii particulas cerebrum, & nervosum genus ita penetrare, ac altius subire, ut illo superato, & illæso, ad ultimas hujus oras tam brevi descenderent: porro nec putan-

putandum est, spiritus corpora striata incolentes, (cum durante vigilia *ἀναλγησία* aliquamdiu maneat) pro captandis quibusque aliorum sensibilibus impressionibus expergefactos, solummodo ad appulsus à parte dolentē factos obsurdescere. Quandoquidem igitur indolentia, post somnum finitum, neque ad partem dolentem, neque ad primum sensorium, ab Opio stupefactum referri debeat, videamus quomodo hujus *Ætiologia* à totius Animæ sensitivæ affectione quadam narcotica deduci possit. Hoc autem facile liquebit, postquam hæc duo præmisimus.

In his duobus consistit, viz. Primo ad dolorem requiritur spirituum ad partem affectum copiosus affluxus.

Primo ad dolorem quemvis excitandum aut continuandum peropus esse, ut spirituum copiarū satis uberes usque in parte affecta scateant: quippe horum tumultuantium excandescencia, distractio, & mutua aliorum in alios allisio, ipsissima causa conjuncta sunt molesti istius sensus, qui dolor appellatur; quapropter si nervis constrictis, spirituum ad locum dolentem affluxus inhiberi, aut multum diminui possit, necesse foret dolorem cessare; eo nimirum quod spiritus isti subsidiis, aut supplementis usque novis destituti, tenuiter, & sparsim adeo in fibris jacerent, ut vix se mutuo tangerent, saltem in furorem & indignationem mimine erumperent.

2. Quem opiatā suspendunt.

2. Cujusmodi hic pro *ἀναλγησία* acciēda spirituum destitutio, sive subductio requiritur, nulloque alio remedio, aut *ὑπερῆσιν* procurari potest, sæpissime ab Opio exhibito produci solet. Enimvero à pharmaci hujus particulis *ὑπερῆσιν* oram obsidentibus, non solum spiritus quidam extimi, & velut præcursores (uti dictum est) perimuntur, sed illorum intra cerebri, & cerebelli meditullia, mox primæ scaturigines, indeque in nervosum genus effluxus valde supprimuntur, adeo, ut durante Opii *ὑπερῆσιν*, multo parcius, & diminutius illi in præcordia, viscera, immo & in quascunque alias partes dispenduntur.

sentur. Hinc pulsus, & respiratio de vehementia, & crebri-
tate sua remittunt, & nonnunquam subito hæc
difficilis, & sic debilis evadit; plenumque etiam mem-
bra quæque ac artus languor insolitus, ac pigrities in-
cessit. Porro hinc viscera in spasmos sive excretorios, Propter eandem
rationem Opiata
spasmos tollunt. se per vomitum, aut feculum, sive dolores, ut in
colicâ, aut Nephritide prius irritata in ordinationes su-
as deponunt; viz. ob hanc rationem, quia dum in par-
te affecta spirituum copiarum subsidaria, & supplementa
deficiunt, pauciores illi superstites tumultui, & exan-
descencia non amplius vacant; quinimo, ut omnino
subsistere, & se tueri possint, quieti jacent: deinceps
vero quando diffatis Opii particulis spirituum intra
penus, eorumque inde in partes nervicas ema-
natio redintegratur, ita, ut pleno rursus alyeo, illi ad
partes affectas descenderint, earumque rursus fibras ad-
impleverint, illico, ob spiritus iterum accumulatos, &
sicut antea proripatos, eisdem spasmi, aut dolores re-
deunt. Proculdubio juxta hunc afficiendi modum, & juxta
rationem modo assignatam, Opiate dolores atrocissi-
mos plerumque sedant, atque indolentiam cum, vel
absque, somno procurant, eamque post hunc finem
aliquamdiu, & pro stato quodam tempore continuant;
quo spatio elapso dolores mox recrudescunt, & brevi
ad solitam ferociam augentur. Hujusmodi narcotico-
rum effectus, in curatione Colicæ scorburicæ satis vul-
go notus, exorissimo cuidam similis videtur, quatenus
nempe dolor, tanquam dæmon aut spiritus malus, so-
lūmodo pro tempore quodam determinato ligari pos-
sit; deinde ut rursus defævire incipiat. Inter affectus
dolorificos, quibus Opium succurrit, jure hic locum
vindican- Podagra, & calculus vesicæ. In doloribus
Arthriticis Anodynon istud opem sæpe egregiam, &
quasi divinam præstat. Posterior hic morbus, cum in
senibus

senibus immaniter sæviat; & per lithotomiam curari nequeat, à nullo alio remedio præterquam à narcoticis levamen admittit. Quamobrem in hoc casu nonnullis Laudani aut Diacodii usum constantem, & quotidianū suasi, quod cum magno vitæ solatio, nullam ab eo noxam fortiti, fecerunt, quamvis dosin ejus subinde augentes, ad magnam quantitatem ascenderint. Hæc de medendi, aut juvandi rationibus, quas circa functionis sensitivæ enormitates regulandas, Opium præstare solet: videamus tandem quomodo, & quantum hæc Panacæa, pro Motuum Anomaliis sanandis, aut sedandis conferat.

2. Functionis
motivæ Anoma-
liæ quomodo opi-
ata juvant.

2. Functionis motivæ immoderatio, aut irregularitas, pro quibus rite componendis, Opiatarum usus indicatur; præcipue spectant ad præcordia, & viscera; (nam spasmi circa caput aut membra non ita necessario hanc medicinam requirunt.) Ad prius illorum referri debet Pulsus, & Respiratio, quoties hæc, vel iste debito crebrior, aut vehementior fuerit: quippe cum in febribus cordis, & pulmonum motus, intensiores facti, sanguinem rapidissime circumagant, proinde ut tum quoad accensionem, tum crasin suam valde pervertatur, & recrementa sua ita penitus incocta secernere nequeat, à narcotico exhibito partium istarum impetus nonnihil refringitur; ita, ut sanguis, mox leniter, & temperate circulatus, calorem minus intensum diffundat, atque in compage solutus, serum, & impuritates suas per sudorem, & urinas excernat. Opiata Pulsus, & Respirationis actus extenuant, & deprimunt; quatenus spirituum Animalium in cerebello scaturigines nonnihil sistunt, eorumque exinde in nervos præcordiis destinatos effluxum diminuunt; quod si nimis fieri contigerit, propterea functionis vitalis dejectio magna, immo interdum lethalis succedit.

1. Pulsus & re-
spirationis vehe-
mentiam mi-
nuunt.

Respirationis
inordinationes
regulant.

Respiratio non solum quâ vehemens, sed insuper quate-

quatenus eadem interrupta, convulsiva, aut alias diversimode irregularis fuerit, non raro medicinam narcoticam desiderat; hæc in Tussi violenta aut valde crebra, & continue molesta, præ quibusque aliis remediis juvare solet. Cæterum in paroxysmis Asthmaticis, ubi Respirationis organis laborissime exercitatis, affecti in ipsius mortis agone positi videntur, Opiatæ peridoneæ dosi quasi ^{propter} ~~propter~~ ^{omnino} ~~omnino~~ omnia mox serena, & tranquilla reddit. Cujusmodi affectuum ratio est, quod in pathematis istis, ubi molestum aliquod partes maxime vitales obsidet, spiritus harum incolæ summe irritati in excandescencias immanes irrupunt, atque nimis agendo, omnia peturbant & invertunt: quare cum à narcotico assumto, spiritibus ita debacchantibus suppæ detrahuntur, illi mox extenuati, & velut orbi, inordinaciones suas dimittunt. Porro medicina Narcotica haud minus contra viscerum, sc. ventriculi, & intesti-

Porro opiatæ viscerum spasmos excretorios sedant.

norum, motus immoderatos, aut convulsivos necessaria videtur; namque hæc in vomitu horrendo, in catharsi nimia, aut violenta juvamen sæpe maximum præstare solet. Affectus Dysenterici sine Opio vix curari possunt; non quod pharmacum hoc succos, & humores ebullientes, & efferos figit, sed fibrarum spasmos excretorios sistit; idque partim intra viscerum ipsorum cavitates mero contactu suo spiritus ibidem insitos stupefaciendo, partimque intra cerebellum spiritus inde ad partes illas affluxuros supprimendo, quorum subsidiis illi destituti excandescencias suas spasmodicas facile dimittunt. Possim hic partium aliarum aut spasmos, aut dolores, ab Opio sedari, aut tolli solitos recensere; sed de pharmaci hujus ^{imprimis} ~~imprimis~~, & effectis Anodynis, quæ primo ac potissime, in spiritus Animales exeruntur, jam satis dictum est; modo videamus, cujusmodi in sanguinem, & humores virtutem, ac vim alteratricem obtineat.

*Quomodo opiat
in sanguinem
operantur.*

Et quidem Opiata in sanguinem, & vias corporis nostri operantur, eorumque inordinationes compescere nullus fere de plebe est, quin satis perspicuum habeat. In catarrhis, & defluxionibus cuiusque generis, sepe ad hæc, tanquam ad ultimum Asylum, confugimus, excretiones sanguineas hæc potenter sistunt, item serosas liquando nimias, & colliquativas fuerint, cohibent, aut reducant, eroris febriliter æstuantis ebullitionem immodicam repræstant, ejusque accensionem nimiam imminuunt. Denique hæc fluctus omnes quæcunque fere de causa in corpore nostro excitatos, felicissime sedant, & sanguini, ut, ut perturbato, statum sepiissime habere videntur inducunt.

Quamquam huiusmodi effectus magna ex parte, propter mediantes spirituum Animalium affectiones, (sæpe ut supra innuimus,) prodicuntur, tamen in quantum fibrae nervæ inordinati contractæ, sanguinem, & humores exagitant, inque varias fluctuationes, & exundationes cogant, idcirco spasmodici illorum per Opiatas suppressio, horum liquor mox tranquillum reddit, veruntamen etiam, probabile videtur, particulas Opiaticas, dum sanguini confunduntur, moram suam, liquori ejus alterationis quædam inducere: enim verò hæc erant heterogeneas prorsus, & immiscibiles, simulque indomabiles esse supra ostendimus, quæ propterea, si quidem latet ejus minime hostiles, aut injuræ apparent, præ Alexiteriis quodammodo habentur, ejusmodi nimirum, quæ sanguini confusæ, massam ejus cito, ac fere illibata pertranscunt, atque transitu suo poris, & meatibus omnes apertendo, sero, aliisque recrementis, aut miasmatis malignis intus condutis, & coarctatis, exitum patefaciunt, immo eadem ante se foras propellunt. Quapropter non immerito prorsus est, quod Antidotorum principiorum, uti Theriacæ, Mithridatii, & Diacordii compositiones, Opium (quasi Alexipharmacum esset) ingrediatur.

Particula Opiatica quæ sita in sanguinem operantur.

Pro-

Profecto Opii devorati particulas, brevis in sanguinem traductæ, omneque massam celeriter pertransiunt, inde est, quod illa de repente, postquam medicamentum assumitur, ad ⁱⁿ ^{us} ^{par} ^{os} ^{pro} ^{ved} ^{et} ^{form} ^{um}, & indolentiam prodeunt. Porro eas (ubi congruunt) sudores provocare & urinam movere experientia communi constat; in rancidam, at huius effectus Opii Virtutibus vulgo accensentur. Porro huius particulas haud sanguini venenosas, sed potius Alexiterias existere inde colligitur, quoniam in peste, variolis, febribus malignis, immo in quibusvis aliis. Laudanum cum magno saepe fructu exhibetur, interim vero quas nonnulli huic pharmaco qualitates, sanguinem figendi, & incrassandi attribuunt, non facile comprehendimus, nisi forsitan illud dicatur efficere, quatenus, compagem ejus referendo, sirositates ejus copiose succernit, & aliandari facit, proinde ut liquor residuus spirituosus, & compactior evadat.

Sanguinem brevi pertransiunt.

Acidisco Alexiteria habende sunt.

Sudores, & urinas, movent.

Talis eorum efficacia, Historia notabilis.

Enimvero medicamenta Opiatica sanguinem fundere, atque interdum Alexiteria ritum sudores, tum urinas potenter movere, uti ex crebra observatione compertum habui, ita per Historiam sequentem (quam Coronidis hinc loco adjicio) omnibus manifestum reddetur. Oportet Generoso quodam valde cacodymico, & doloribus nocturnis a lue venesent male, aut minime cessant, oriundis miserrime divorato consuebat. Multo praescriptum, sed inaccessum, quia medicamenta phurimum abhorrens, sed nihil praeter Laudanum semel tantum aut bis in hebdomade pro sedandis doloribus ei concessam sumere voluit, brevi Hydropticus factus, ab Asteite, similique ab Anasarca in tantum intumescerebat, ut vix a latere in latus, sine ministrantium auxilio, se devolvere poterit. In hoc statu ad eum denuo accersitis, & praecipis medicis obstinatum reperiens, quod supererat, mortis non longe avertitura, & pro certo expectanda, propterea ut se, & res

suas

suas propter æternitatem componeret, prognosticon dedi. Ille, non multum perturbatus, obnixè rogabat ut ^{in hunc modum} gratia Laudanum nostrum, parcius ante permissum, ad libitum, aut saltem quoque vespere fumeret: hoc cum admonitione quadam concedens discessi, ac, uti putarem, supremum vale dixi. Postea pharmacum illud quotidie sumsit ille, & quotidie dosin auxit, ita, ut brevi tempore quantitatem ejus vix credibilem absumfisset. Pharmacum hoc unico constanter usus indies melius habuit, ac intra mensis spatium in tantum convalescit, ut, tumore omni, & doloribus immunis factus, stomacho valeret, & foras obambulare. Ab assiduo hujus Opiatæ usu, sitis, antea multum urgens, cessabat, & quaque nocte in sudorem magnum dissolutus, insuper & urinam copiosam excernebat. Possim hic plures aliorum affectuum, pro deploratis habituum, curationes solius Opii beneficio peractos, attexere, verum hoc cum tedio, & nonnihil extra rem foret, ideo liber hic unam tantummodo, aut alteram breviter notare.

Histeria secunda.

Tribus fere abhinc annis femina prænobilis, post febrem Autumnalem in Colicam atrocem cum vomitu, & doloribus acutis, & viscera, & membra miserrime affligentibus, incidit. Remedia cujusque generis, tum interna, tum externa, per plures septimanas sedulo exhibita ne hilum profuere, quin nobilissima Domina, intra 10 dies ad tantum languorem, & corporis extenuationem redacta fuit, ut de salute recuperanda spes minima, aut vix ulla superesset: nam lecto affixa, & fere semper insomnis, ventriculi molestia sive agrotatione constante affliciebatur, ingesta quæque tum pharmaca, tum alimenta vomitu rejiciens, insuper circa ventrem, & lumbos, quandoque etiam in capite, & artubus tormina, & cruciatus pene continuos perpessa erat: ad hanc accersitus cum medicamina varia tentarem, nihil congruebat præter Laudani liquidi dosin, quam ad levandos

dos dolores, primo bis tantum in hebdomada, idque non sine cautione, & metu exhibere audebam: impetravit illa tandem ut noctibus alternis, & dein ut singulis remedium illud assumeret. Itaque hoc sine ullo incommodo quotidie usa, noctu somnum uberem, & satis placidum, atq; interdiu indolentiam, & stomachi ^{inopiam} obtinuit; adeoque vires sensim recolligens lecto exurgere, & alimenta quotidie ingerere coepit; quin alia medicamenta assumere tunc potuit, & voluit, donec tandem integre convalesceret.

Nec minus pharmaci hujus divini laudes *prædicare* *Historia tertia.* solebat foemina quædam lectissima, doloribus subinde colicis atrocissimis per plures annos obnoxia. Nam quoties ab eo morbo decumbens, cruciatus intolerabiles sentiebat, à nullo remedio præterquam ab Opio relevari potuit; quare hujus dosin quaque nocte fumebat, donec, materia morbifica sensim absumta, demum languore omni, & doloribus immunis evaderet.

SECT. VII.

SECT. VII. CAP. II. De Opio nocimento animi.

De Opio nocimento animi, ac incommodum, quibus sub-
est, et innotantur cautiones circa usum ejus, homines
voluntate, et animo, et libere, et pueris, et mulieribusq.

Hactenus Opium bona, seu faciem, velut Angeli,
et pueri, et mulieris, una cum vivendi modis, ac rationibus
ostendimus. Pharmacum istius, velut numif-
matis inversi, si *quidam* altera inspicatur, plane diabolica
apparbit, in qua habet minus damnum, et ac maleficium,
quam in prioribus emolumentis vidimus, defegere illi
cebit, adeo Panacea huic plurimum toxicum adhiungi-
turi, ut de usu ejus crebro, ac familiari, minime liceat
securos nos esse, quare prout commodorum, dita &
noxarum ejus admoneri nos oportet, proinde ut circa
pharmacum hanc, non secus ad protectionem meriti-
mam, cum ex utraque parte, cum portus adpellandi,
tum scopuli evitandi plane innotescant, minus peri-
culi, aut discriminis incuratur.

Quot & quibus
modis, opium
ledere solet.

Opium usum quandoque noxium, & maleficum fuisse,
tristi quorundam experimento ratum vidimus; in quan-
tum nonnulli statim ab hoc assumpto somnum perpe-
tuum inivere, alique propter nimiam, aut intempesti-
vam ejus dosin, aut vitam suam corripuere, aut facul-
tatum principum læsione eam incommodam postea,
aut infelicem reddidere. Instantiæ, & exempla hujus
generis ab Agyrtis, & empiricis passim facta nimis cre-
bra occurrunt. Memini quosdam, à Laudani pilula de-
vorata, illico soporem adeo profundum obdormivisse,
ut nunquam expergeri potuerint: vixerunt quidem
per tres aut quatuor dies, quoad pulsum, respiratio-
nem, & calorem satis recte habentes; nullis interim re-
mediis, aut torturis, ad sensum, & vigiliam revocan-
di. Attamen observavi alios ab Opio assumpto, medio-
criter

criter tantum, immo interdum, parum aut vix omnino dormivisse; quoad pulsum vero, & respirationem, & calorem mox deterius habuisse: illi nimirum statim ab hoc pharmaco assumpto languescere, dein anhelosi magis atque magis deficere solebant; nec cardiacis ullis illorum vigor instaurari potuit, quin sensim fatiscentes vitam exhalarent. Alibi Historiam recitavi cujusdam viri robusti ab Opio interemti, cui somnus plane nullus, priusquam ultimus ac lethalis, viz. mors ipsa supervenit; ille statim ab assumpto pharmaco de insigni ventriculi gravamine, & frigore conquestus, mox languore insigni cum spirituum omnium concidentia, & extremorum infrigescencia afficiebatur, atque intra quatuor horas oculos suos caligare, & prorsus cæcutire queritans, expirabat.

Ex his facile colligitur, opium non uno semper, eodemque modo vitam destruere, sed binas saltem precipuas trucidandi vias obtinere. Unius ratio in eo consistit, quod pharmaci assumpti particulæ, prius ac potius cerebrum, ac alterius, quod ita cerebellum afficiant. Quoad posterius hoc, res juxta modum sequentem habet: si, post pharmacum assumptum, forte accidat cerebelli ambitum à corpusculis narcoticis in tantum obsideri, ut, spiritibus extimis illico deletis, interiorum versus præcordia affluxus minuatur, & deinde paulatim rescindatur; necesse erit cor, & respirationis organa, circa functionis vitalis munia primo fatiscere, & dein prorsus ab opere cessare; interim ut ægrotantes torpore graviori immunes evigilent, satis animo consent, & usque dum vivunt sensu vigeant. Sin vero particulæ Opiaticæ primo, & pleno agmine in cerebri oram irrumpentes, ejus incolas potissimum adorientur; in tantum, ut spiritibus extimis mox profligatis, etiam interni quique, meditullia ejus occupantes, valde consternantur, & ne rursus emergant, & acies suas de novo

*Toxicum ejus
aut cerebrum
prius, aut cerebellum
afficit.*

conferant, prorsus supprimantur; tunc statim sopor altus seu veternus invincibilis, & perpetuus succedit, pulsus interim, ac respiratio in debito statu aliquamdiu persistit, ubi autem continuè accedat de

Præter exitiales hujusmodi clades, quas Opium vitæ humanæ passim intentat, insuper hoc pharmacum plures alios nocendi modos sortitur, quibus privatæ cuidam functioni, aut corporis parti, sæpe maleficum existit. Cum tædio fuerit noxarum minorum, quas narcotica uspiam excitant solent, species omnes recensere, hic tantum referre libet, quæ mala ab improprio, aut intempestivo ejus usu, in capite, quæque in pectore, quæ item in ventre imo quandoque accidunt.

*Mala producit
vel capite, pectore
aut ventre.*

In capite.

I. Quoad prius satis vulgo notum est, functiones Animæ principes, viz. memoriam, discursum, & ingenii acumen sæpenumero à narcoticis insigniter lædi. Frequens eorum usus in multis hominibus memoriam debilitat. Novi quendam à Laudani dosi majori, cum frebricitaret, assumpta, facultatem istam penitus amisisse; dein post aliquot septimanas, quando usus ejus redire coepisset, tantum quæ intra peculiarem temporis tractum, & nihil eorum quæ ante, & post gesta fuerunt, recordabatur. Scio quosdam ab hoc pharmaco ingenii tarditatem, aut stupiditatem, aliosque amenitiam contraxisse. Hinc (notante Freitagio) cum Prosper Alpinus, & Bellonius tradant, Ægyptios, & Turcas vesci Opio, ad comparandam alacritatem, Audaciam, & ceterisque appetitum; addunt tamen Opio devoratores, etsi ejus usu rectè valere, & minime lædi videantur, tamen frigidiore reddi, eorum functiones esse deteriores; ebrios, & torpidos sæpe perpetuo apparere; fieri comatosos, stupidos, inconstantes; modo affirmare, modo negare; adeo, ut caveant tractare & conversari, ut etiam in dictionum, convitio non absimile, quod sibi mutuo obijciunt, abierit; tu edisti opium, non aliter quam cum nostra-

*Opium quomodo
Turcas afficit.*

nostrates alicui temulentiam vel ebrietatem exprobrant. Freling. lib. de Opio cap. 3. Horum *Ætiologia* ex superioribus satis manifesto liquet; viz. *Opium* Affectus modo citatos producere, quatenus cerebrum primum, ac potissimum impetat; damque ibidem spiritus quosdam *Animales* destruit, aut profligat, plerosque alios à solitis emanationum viis pervertat, inque tractus devios deflectat. Quod vero opium à *Turcis* (addam & quibusdam è nostratibus propter diuinam consuetudinem contra virus ejus inunxis, ac velut armaturam quandam nactis) in magna quantitate impune, vel saltem absque vitæ periculo devoretur; ratio est, quoniam particulae ejus, etiamsi spiritibus primo infestæ, & venenosæ, crebro tamen usu tandem magis congruæ, & familiares evadunt; quemadmodum observamus circa *nicotiana* fumum per tubulum ore exceptum: cum enim primis diebus vertiginem, ac sæpe vomitum, aut purgationem, quinimo sudorem frigidum, cum tremore, & crebris animi deliquiis inferre soleat, postea tandem, cum imperturbate immò cum magna delectatione assumimus. Quod autem major *Opii* dosis, illis *Animi* fiduciam, adeoque, ut intrepide pugnam ineant, audaciam insignem addat; in causa videtur esse, quod pharmacum illud, spiritus nonnihil stupefaciendo, attonitos reddat, proinde ut sensibilibus ut ut terribilibus occurfus immoti perferant. Quod denique asseritur, *Opiata* venerem stimulare, cum potius videretur ea spiritus extinguendo cessum illud suppressere, & domare; dicimus (si modo effectum istum revera habeat) humorem genitalem, spiritusque in eo scatentes, non à cerebro descendere, sed immediate in vasa spermatica suffundi; id propter, quatenus *Opiata* spirituum intra cerebrum genesis impediunt aut imminuunt, eos forsan uberius ad membra genitalia diverti faciunt.

2. *Opium quæ
pectoris mala
producit.*

2. Opiata præcordiis, & pectori inimica interdum existere, inde satis constat, quia pulsus, & respiratio nem deprimunt, & diminunt, quandoque item (prout supra ostensum est) vacillare, & sensim penitus cessare faciunt. Quare in febribus, ubi sanguis insigniter depravatus, crisis nullam aut non bonam habiturus videtur, simulque iste, spiritus regimini Animali per paucos tantum, & debiles suppeditat, narcotica fere semper malefica & quasi venena sunt. Nam quamvis in peste, & febribus malignis, donec pulsus & respiratio vigent, Theriaca, Mithridatium, & Diaseordium immo, & Laudanum sæpe cum fructu exhibeantur, attamen si quando in morbis istis, aliisque in febribus haud multum malignis, functio vitalis languet, Antidotis istis celebribus parce admodum, fortioribus vero Opiatis non omnino utendum erit. Porro in tussi laboriosa, phrissi, pleuritide, empyemate, aliisque morbis Thoracicis, in quibuscunque viz. natura ad illud quod molestum est, ac pectus aggravat, subito excernendum incitatur, magnoque suo molimine urget, simulque respirationis organa, spirituum copia satis uberi destituta, vacillant, atque opus suum ægre, & difficulter peragunt, ab Opio haud minus quam Aconito abstinendum erit: nam in tali casu narcotica pondus amovendum augent, figuntque, atque partium, quæ istud amoliri debent, vires minuunt.

3. *Et quæ in
imo ventre.*

3. Opiata intra coctionis viscera, aliasque ventris imi partes operari, iisque vario respectu sæpe juvamina insignia conferre, supra ostendimus, attamen illa regioni huic non adeo semper amica, & benigna existere, quin & magnam quandoque noxam inferre, æque facile erit declaratu. Enimvero narcotica crebro assumpta facultati principi, sc. alimentorum Appetitui (à quo nutritio omnis, & vitæ radix dependet) nonnunquam valde injuria sunt, utpote quæ hunc plurimum obtundunt, & non raro prorsus destruunt. Quippe cum spiritus, Tunnicam

nicam ventriculi interiorē incolentes, à particulis Opiaticis stupeſcunt aut perimuntur, ita, ut fibræ iſtæ nervæ quantumvis inanitæ, non amplius corrugentur; proinde fames omnis ceſſat, atque alimentā minime appetuntur, quin eadem, ſtomacho oblata, quia moleſtiam potius quam delicias exhibitura ſunt, mox reſpuuntur. Porro ob eandem rationem ventriculi viſ concoctrix ſæpe debilitatur, atque tum hujus, tum inteſtinorum motus excretorii pigreſcunt. Nam communis obſervatio eſt *ſegnitiei* & Alvi ſegnitiei, medicinæ Opiaticæ familiares effectus eſſe.

Ex his non difficile erit præcepta, & cautiones medicas, circa rectum pharmacie Opiaticæ uſum designare; quod equidem fiet, quatuor hæc ſequentia obſervando; Viz. priuſquam medicamen narcoticum exhibetur, perpendere oportet. 1. Cuiuſmodi ſit patientis conſtitutio. 2. Qualis ſit morbus quo laborat. 3. In quo ſtatu ſpiritus Animales reſpectu functionis tum Animalis tum vitalis verſentur. 4. Denique in qua conditione ſanguis aliique humores fuerint.

Cautiones medicæ circa Opii uſum.

1. Quoad prius, quando hypnoticum indicatur, vide ſis ne contra indicent *Ægrotantis* temperamentum, corporis habitus, vel indiſpoſitio, conſuetudo, vitæ genus. E. gr. qui ſtatura mediocri, corpore firmo, & quadrato, ſanguine calido, aſpectu vivido aut acri præditi ſunt, medicinam iſtam melius ferunt, & ſæpius cum emolumento ſumunt; quā inſuper multo ſecuriuſ utentur, ſi priuſ eidem aſſueti fuerint: è contra autem ea minus convenit, immo interdum valde officiit illis, qui obefi nimis, vel admodum graciles ſunt, inſuper qui aut rarioris texturæ ſpiritus facile diſſipabiles, aut temperamenti frigidiſſimæ carnes molles, & flaccidas habent, atque indolis pigre & indociles ex ſe hebetes, & ſomnolenti exiſtunt; quibus ſcrupulus hic accedit, & reliquorum pondus auget, ſi medicinam iſtam priuſ nunquam experti ſunt.

1. *Reſpectu conſtitutionis Ægroti.*

2. Morbi

2. *Respectu morbi.*

2. Morbi natura, propter, vel contra Opiata magni interdum momenti est. In levioribus affectibus (juxta Septalium) Adulatoris medici est, eadem in usum ducere. Porro in quibusdam magnis aut vetatur iste, aut valde suspectus habetur. In Paralyfi, Vertigine, Incubo, Apoplexia, item in Orthopnoea, Hydropse pectoris aut abdominis, in membrorum stupore aut tremore, in febribus admodum malignis, inque intermittentium paroxysmis, aut aliarum crisi bus narcotica sepiissime interdiciuntur. Porro in tussi cum sputo copioso, & crasso, Asthmate, & in quibusque aliis cum pulmonum oppressionem affectibus thoracis, inque passionibus hysteris, aliisque convulsivis rarius, & non sine cautela, & prudentis medici consilio exhibenda sunt. Veruntamen in cephalalgia immani, catarrhis, colica, pleuritide, febribus ordinariis, in vomitu, dysenteria, in paroxysmis nephriticis, arthriticis, & doloribus quibuscunque pharmacia Opiatica non modo conceditur, sed ad ipsam, quasi ad panaceam divinam, accurritur.

3. *Respectu spirituum Animalium.*

3. At quoties hæc proponitur, aut in deliberationem venit, insuper considerare oportet in quo tenore spiritus Animales cujusque ditionis præfides fuerint : nam si pauciores, vel oppressi jam jam concidunt, & vela sua non satis explicant; nequaquam certe à pharmaco amplius minui, aut consterni debent. Quapropter dummodo facultates Animales quoad sensum, vel discursum non clare vigent, aut satis vegete se exerunt; aut cum pulsus & respiratio reciprocarum suarum vices non nisi debiles, item celeres, aut etiam solito tardiores, impeditas, & inæquales habent; aut denique si membra, & partes motivas stupor, & enervatio cum languore insolito occupabit, pharmaciæ cuiusvis hypnoticæ omnino super sedendum erit. Eandem vero in usum ducere non hæsitabimus, si quando ob graviores affectus indicatur, simulque spiritus animales secundum hos aliosque

que respectus satis robusti existant, aut etiam expansionis, vel supra modum efferi, ac feroces evadant.

4. Interea tamen sanguinis, & humorum status haud negligendus est; quippe interdum iniqua, aut improba horum conditio, Opiata prorsus vetat, aut non nisi parcius, & cum restrictione quadam sumenda permittit. Sanguis eorum usus contra indicat, quatenus vel quantitate, vel qualitate, sive in crasi sua peccat. Quoad priorem, latex cruentus vel superabundat, vel deficit; & utroque respectu pharmaciam narcoticam excludit. Primo enim si quando sanguis copia turgens, simulque in febre ebulliens, vasa immaniter distendat, adeoque præcordia ad eum ocissime, ne alicubi stagnet, aut exundet, circumpellendum cum systolæ vicibus celerrime repetitis summe adlaborant; tunc certe narcoticum exhibere, quo iste cordis labor & nixus ultimi ad vitam tuendam necessarij præpediantur, venefici potius, quam medici officium esset. Quare in sanguinis plethora, phlebotomia Opiatarum usui semper præmitti debet. Secundo nec minus malum à narcoticis imminet, quoties in sanguinis defectu, sive penuria, uti post magnas hæmorrhagias, longas inedias, aut diurnas ægrotationes exhibentur: quippe, cum sanguinis rivus perexiguus est, & præ exiguitate vix continuus, ne fluxus ejus interrumpatur, & proinde cesset, cor pulsu admodum veloci agitato velut nixibus duplicatis circumactionem ejus celerrimam molitur. Hinc obvium est concipere, quantam Opiata, quæ huic cordis molimini, tunc apprimè necessario, sufflumen sive remoram imponunt, noxam inferant. Profecto ob hanc rationem videtur esse, quod mulieribus, mox à puerperio, lochiis copiose fluentibus, & quibusvis à libera sanguinis missione, aut immensis hæmorrhagiis, somnum interdicimus; viz. ne cor, quibus sanguinis rivum diminutum ocus circumpellat, spiritus inter dormiendum

4. Respectu sanguinis, & humorum.

dum revocati destituant. Porro interdum sanguis qualitate (sive ut proprie magis loquar) in Crasi sua peccans, Opiatarum usum contra indicat: quippe dum in cacochymia, aut febre, cruor recrementis plurimum refertus majori cordis nixu agitari, & velocius circulari debet, nempe ut particulæ heterogeneæ subjugentur, & cito evaporent; narcotici operatio interveniens, hæc præcordiorum molimina sufflaminat, proindeque sanguinis lustrationem retardat, & nonnunquam frustratur.

Quod spectat ad alios humores recrementitios, intra ventriculum, aut intestina accumulari solitos, etiam hos per vomitum, aut secessum subduci, & expurgari oportet, priusquam Opiatum propinatur; secus enim illic defixi, pertinacius hærebunt. Quippe fibræ sphlanchnicæ, à pharmaco stupefactæ, non uti prius irritantur; nec recrementis istis expellendis spasmos excretorios facile ineunt, aut vegete perficiunt: quare, juxta vetus præceptum, si quid evacuandum fuerit, ante pharmaciam Narcoticam evacuetur.

SECT. VII:

SECT. VII. CAP. III.

Opiatarum species, preparationes, & formula.

Post pharmaciam Narcoticam in genere nunc traditam, ejusque rationes, & operandi modos, satis fuse explicatos, proxime incumbit medicamenta tali virtute prædita tum simplicia, tum composita recensere, & particulatim expendere, adeoque Opiologiam quandam instituire.

Itaque imprimis, juxta methodum à plerisque Authoribus observatam, remedia pro Anodynis habitæ, in binas hic classes, viz. prout fortiora aut debiliora existunt, distinguere visum est. Enimvero quædam ex illis plane narcotica non modo somnum præternaturalem cogunt, sed, cum occasio requirit, indolentiam, & stuporem, atque indebite exhibita non raro lethum accersunt; attamen alia hujus generis medicamenta perhibentur, quatenus spiritus excandescentes, non perimendo, aut stupefaciendo, sed tantum leniendo, & demulcendo in quietem allecant, & blande componunt.

Medicamentorum Anodynorum distinctio.

I. Ad priorem ex his (quæ proprie tantum Opiata five Narcotica dicuntur) classem referri solent, Papaver tum album, tum erraticum, Hyoscyamus, Cynoglossus, Mandragora, Solanum, & quædam alia venenosa magis, adeoque nunquam medice præscribenda, Quorumdum verò ex iis, non adeo insalubrium, radices, folia, flores, semina, & succi inspissati, crebro sunt in usu, & maximo sæpe cum fructu (prout supra ostensum est) sumuntur. At vero, quandoquidem singula hæc quidquam toxici admixtum habent, idcirco non, prout in alia pharmaceutice, licebit modo hæc, modo ista indiffe-

1. Narcoticorum recensio.

R r

reuter

*Papaver Al-
bum.*

reter præscribere, sed tantum, quæ maxime tuta, & longa experientia comprobata sunt, expetiri. Hinc demum mos obtinuit (à quo sine vitæ humanæ periculo recedere non licebit) ut papaver, ejusque præparata fere totius pharmaceutices Opiaticæ basis, aut complementum sint. *Semina hyoscyami*, atque *radices*, aut *succus cynoglossi*, *hypnoticorum* quorundam compositiones ingrediuntur: attamen, quoties somnum efficaciter, simulque tuto provocare studemus, tota medicinx vis in Opio, aut Diacodio collocatur. Non opus erit Papaver album, ex quo hæc conficiuntur, hic describere, neque succi Opiatici extractionem, aut syrupi istius compositionem tradere; siquidem hæc omnia tum in veterum, tum recentiorum libris Botanicis, atque Antidotariis satis fuscè declarantur. Quod itaque superest, atque maxime ad propositum nostrum facit, Opii partes elementares exponere, indeque tum illius, tum Diacodii virtutes, & intoxicandi rationes eruere nitemur.

*Opii natura, &
partes.*

Opii corpus integrum, & illibatum melius, quam spagyricè resolutum, quoad partes ejus constitutivas examinari, & dignosci potest: quippe si per ignem destilletur, propter sulphuris impuri copiam, empyreuma horrendum contrahit, simulque foetorem valde nocivum diffundit. Attamen sensui obvium est, particulas sulphureas in hoc concreto abundare; quod etiam odor ejus terribissimus, & inflammabilitas manifesto declarant: & quamvis æque certum est, sulphuri huic particulas salinas adjungi, adeoque concretum hoc, his duobus una cum terra aliquanta potissimum constare, attamen cujus indolis, & in quo statu sal iste fuerit, definire non licet; tantummodo autem ab effectis statuere possumus, concretionem hanc sulphureo-salinam spirituum Animalium texturæ, quæ spiritus, & salino

Vis narcotica in quo consistit.

salino-volatilis est, omnino contrariam, & destructivam existere. Et quidem pluribus instantiis colligere datur, vim narcoticam in sulphure cum sale aculeato; (unde foetorem adeo tetrum acquirit) latere; hujus enim naturæ sunt Papaver album, Mandragora, hyoscyamus, Nicotiana, & cætera Opiata, quæ omnia graveolentiam fere similem, & inter olfaciendum spiritibus nostris valde ingratam, habent. Porro juxta quod spiritus Animales in variis corporibus texturæ nonnihil diversæ fuerint, idcirco Opiata fortius, & virulentius in aliquibus quam in aliis operantur. Turcæ ac Ægyptii, quibus ex adusto sanguine spiritus fixiores, aut minus volatiles procreantur, Opium impunè, aut saltem absque vitæ periculo comedunt; non adeo Europæi, qui spiritus magis subtiles, & puriores obtinent. Canes Opium in quantitate magna, absque sopore ullo, aut letho devorant. Dosis ejus perexigua selem è vestigio perimit; eo nimirum, quod hujus spiritus, admodum, salino-volatiles, sulphur narcoticum non omnino sufferre possunt. Atque hinc est, quod gt. unica olei nicotianæ, hujus Animalis linguæ imposita, mox spasmos, & stuporem excitat; quibus illico mors succedit. Olim cani gregario Opii panis offæ involuti ʒij. exhibitas vidi: brevi postea valde ægrotans ille torpidus seu potius stupidus fiebat, atque difficulter, & laboriosè suspirans plane moribundus videbatur; deinde vero intra semihorulam, alvum cum foetore terribissimo, & maxime omnium quæ unquam sensi molesto, copiose dejecit, & derepente sanus, ac vegetus evasit. Quod autem tanta Opii quantitas Animali huic minus nocuerit, in causa forsan ex parte fuit ventriculi ejus fermentum insigniter acidum, à quo particule sulphuris narcotici refringi, & aliquantulum subigi potuerint;

In omnibus non pari modo operatur.

Canem non uti selem aut hominem laedit.

Hujus instantiæ
quædam.

tuerint; adeoque propter hoc sulphur, à stomachi
menstruo acido plurimum dissoluto, alvi dejectio sum-
mopere foetida processit. Quippe de aliis corpori-
bus observare est, dum acidum in sulphureum agit,
foetorem ingratum excitari: Ita namque fieri solet,
cum aqua stygia, aut spiritus vitrioli limaturæ ferri
affunditur. Pariter item, cum spiritus aceti, lixivio
Antimoniali committitur. Possim & multa alia hu-
jus generis notare: At vero haud negandum est, O-
pii particulas in spiritus caninos operari, qui tamen
fortius, quam aut hominis, aut aliorum quadrupe-
dum spiritus, veneno narcotico resistunt, prout ab
historia modo citata liquet; quatenus nempe cum
torpor, & respiratio difficilis ac impedita, propter
spiritus *Στυγίου* hospites narcosi affectos, oriri cœpe-
runt, symptomata istæ, quamprimum fomes narcoti-
cus per catharsin subducebatur, mox evanuerunt.
Porro hujus sententiæ veritatem experimento Anato-
mico amplius confirmatam novi. Ante multos an-
nos Opii tincturæ, in vino Canarino ad saturitatem
factæ, circiter tres uncias in venam jugularem canis
vivi transfusam vidimus; vase composito canis solito
more discurrebat, parum aut nihil affici aut immutari
visus; post quartam horæ partem parum obstupe-
scere, caput nutare, & tandem somno obrui cœpit,
cui tamen ne indulgeret, eum verberando, terrefaci-
endo, & in cursum urgendo cum aliquamdiu impe-
diremus, demum affectione soporosa ita prorsus aba-
cta satis sanus, & vegetus evasit: hinc ut constet vi-
rus Opiaticum adeo vel intra coctionis viscera, à fer-
mentis eorum subigi, vel ab ipsis spiritibus animalibus
resisti, ut non semper nec pariter in omnibus, aut hypno-
ticum, aut exitiale fuerit.

Quod spectat ad Papaveris albi capita, cum semini-
bus,

bus, è quibus Diacodium, item decocta, emulsiões, aliæque confectiões hypnoticæ parantur; facile constat, hæc longe minus, quam concretum Opii succum, sulphure narcotico prædita esse; quodque hujus illis inest, multo purius atque innocentius existere. Quapropter remedia ex his composita sæpius, & securè magis exhibemus: Neque enim ad Laudanum fas sit ascendere, nisi quando præsymptomatum vehementia Diacodiata minus efficiunt. Porro cum hæc minus vi-

Diacodiata.

Opium præparatio, aut simplex est, aut cum dissolventibus, & corridentibus adjunctis. Prioris ratio fere tantum in hoc consistit, ut massâ ejus in taleolas discissâ, calori ignis, aut solis tamdiu exponatur, donec, sulphure narcotico ex parte evaporato, reliquum friabile, & minus graveolens fiat: cujusmodi præparatio ejus, plerisque aliis præmitti solet: Nam sive Opii tincturam, extractum, aut confectiõnem molimur, prius ~~vix~~ hac prævia exsiccat, & in pulverem redigitur. Porro huc referri debet fumigatio ejus cum sulphure, eodem sc. ritu quo Scammonium cicuramus: quippe vapor acidus à sulphure communi, dum efflagrat, ascendens, sulphuris utriusque alterius, tum narcotici, tum cathartici virulentiam subigit, aut multum infringit.

Opium præparatiões.

Opium præparatiões cum adjunctis, seu potius compositiones ejus, plures ac diversimodæ existunt; quarum aliæ apud Antiquos, aliæ inter recentiores usita-

Veterum Opiata recensentur.

ta

tæ magis ac celebres fiere. Veterum Opiata maxime insignia sunt pilulæ de cynoglossò, Reques Nicolai, & Philonium, cujus ultimi quatuor habentur, sc. Romanum & Persicum (quorum usus etiam aliquatenus retinetur) atque Philonium Galeni, & Mesuæ.

Horum omnium descriptiones, in plerisque Antidotariis satis vulgo prostant, ut non opus sit eas hic repetere. Compositionum istarum maxime Anodynæ ratio, etsi fundamento erroneo innixa, quoad alium respectum satis recta deprehenditur. Quippe ex supposito falso, Opium in quarto gradu frigidum esse, Philoniis, quæ plurimum ejus recipiunt, multa in eodem gradu calida, sc. Pyrethrum, Euphorbium, Piper album, & similia adduntur: quæ quidem Opii correctiva haud impropria existunt. Attamen non quatenus horum caliditas, illius frigiditate contravenit, (quippe revera non frigidum, sed calidum potius existit) verum acria istæc, sale volatili referta, Opii sulphur narcoticum perdomant, & virulentiam ejus infringunt.

Laudana à recentioribus inventa.

Renodæus de Laudano.

Neotericorum Opiata, propter talis pharmaci laudabilitatem vulgo Laudana dicuntur; quibus insuper à nonnullis, quia dolores tollunt, *Nepenthes* nomen imponitur. Quo tempore hæc primo innotuere Renodæus perquam ingeniose queritur, *Pseudo-medico- rum cohortem coortam esse, qui, pro pilolis de cynoglossò usitatissimis, confectionem Opiatam, Laudanum illis dictam, exhibent, qua non tantum somnum conciliare, sed morbos quosvis abigere pollicentur. Hujus (inquit) pharmaci nunc apud circulatores adeo invaluit Encomium, ut nullus sit Empiricus, nullus tam hebes Medicaster, nullus vel plebeius Tonsor, qui se Laudanistam non profitetur.* Proculdubio hic mos, ut

ut ut pessimus, ac in vitam humanam valde perniciosus, nondum exolevit. Quippe etiamnum apud nostrates pseudochymicorum; & Agyrtarum non cohors, sed potius examen est: quorum unusquisque peculiare suum Laudanum jactat, quod in unoquoque morbo, ejusque statu temerarie exhibent, & si forte contigerit ægrotantem dormire, & rursus evigilare, protenus Jo canunt, & sibi gallum deberi clamitant; cum sæpe furcam potius mereantur, in quantum pulsū, & respiratione propter Opiatam intempestive exhibitam dejectis, non raro criseos, & curationis spes omnis frustratur: quare à Laudanistis illis imperitis ut sedulo caveatur, quibuscunque vita in pretio est, admoneri oportet.

Nec tantum Opiatarum usus, sed multo magis earundem inventio, & præparatio empiricis, & Agyrtis interdican- tur: enimvero Medici prudentis, & docti opus est, toxica ita temperare, ut non in venenum sed Antidotum cedant. Quapropter Laudana, non, nisi à peritis inventa & diu experta, in praxin admittantur; cujusmodi satis multa jamjam publice recepta, & probata extant, ut nihil opus sit nova quotidie procudi. Laudana Antiquiora à Paracelso, Crollio, Quercetano, Hartmanno, aliisque Chymicis celebrioribus tradita, in plerisque item pharmacopœis descripta, tantummodo sub forma Extracti componuntur; in quibus omnibus pro base est Opii tinctura cum menstruo idoneo prolicita, cui tincturæ aliæ, sc. Croci, Castorei (quod Guianerus Opii Bez- zoar appellat) specierum Diambrae, & similium ad- duntur; adeoque omnes simul confusæ destillantur in balneo, ut menstruo avocado, residuum ad mellis consistentiam redigatur, in cuius denique complemen- tum, Magisteria, pulveres pretiosi, olea chymica, alia- que

*Laudana in for-
ma extracti.*

que pro cardiacis habita adjiciuntur: Pharmacum ita confectum in forma pilulari fere tantum exhibetur.

*Laudana liqui-
da.*

Quamvis hujusmodi Laudana satis efficacia, & eleganter composita videantur, Neoterici tamen, formam nonnihil variantes, consistentiam eorum (quo melius possint in liquore quolibet assumi) liquidam fecere; cui accedit, quod cum Pilula Opiatica (haud minus propter nocumentum, quam commoda insignis) quibusdam terrori fuerit, dosis Laudani liquidi (si forsan patiente reluctantem necessaria videatur) melius obscurari possit, atque alteri liquori affusa pro cardiaco potius, quam hypnotico cedat. Et quidem circa Opiatarum usus, ægroti interdum nimis, æque ac minus cautè existunt, adeoque sicut in uno casu admonendi sunt, ita in altero traduci ac falli debent. Pro Laudano liquido pariter ac solido conficiendo, pari fere ritu, Opii, & adjunctorum tincturæ seorsim extrahantur; quibus dein confisis, & menstruis ad medietatem avocatis, manebit pharmacum splendide rubescens; cujus dosis à ℥ss. ad ʒj. esse solet.

*Quod menstruum
pro Laudano
conficiendo, ma-
xime idoneum
est.*

Circa hæc utriusque generis Laudana, maxime interest cum quo menstruo Opii tinctura extrahitur; adeo, ut hæc res inter quosdam haud minoris notæ chymicos in magnam contentionem venerit; dum quidam illud frigidum supponentes, spiritu vini utuntur, aliique e contra ad refrænandum Opii calorem, ipsum in spiritu aceti, aut succo citri dissolvunt: profecto utrumque menstruum satis, & fere ex æquo convenit, dummodo in extractum redigatur: attamen si in forma liquida, nullum præstantius Opii solutivum occurrit, quam spiritus vini, sale tartari volatilato imprægnatus. Hic namque massam ejus promptissime dissolvit, tincturam instar rubini splendescentem recipit; porro sulphur narcoticum nonnihil subigit,

igitur, ejusque graveolentiam tollit. Prevera sal tartari
 ri Opii correctivum optimum, seu potius antidoton,
 existit. Hinc Empirici cujusdam pilula Opiatica, in
 qua Opii dissolvere est sal tartari, oleo Terebinthi-
 nae imbutus, usus non contemnendi habetur: com-
 positioni huius additur pulvis Hellebori albi, & verum
 ideo tantum, ut opinor, quia Paradoxi quidam asse-
 runt, venena cicurata in medicamina praestantissima
 evadere.

Al. nuperis annis increbuit usus Laudani cujusdam
 liquidi, cujus Author, Helmontius vulgo perhibetur.
 pro menstruo recipit, succum Cydoniorum in fer-
 mentationem per flores cervisiae concitum; cum hoc
 simul Opii, & Croci tinctura saturata extrahitur, quae
 colata, & aromatisata, ad medietatem in balneo avo-
 catum, dein residui pars usui servatur, estque Lauda-
 num hoc liquidum: cujus dosis a gr. iiij. ad 20. Pars
 altera destillatione ulteriori in formam pilularem re-
 digitur, & a gr. iij. ad ij. exhibetur. Opiatum istud li-
 quidum, in affectibus dysentericis, saepius cum felici
 successu exhibuit: Laudanum vero nostrum liquidum,
 (quo sc. frequentius utimur) pro menstruo habet
 tincturam salis tartari, ad summam rubedinem longa
 digestionem evehctam; cumque Opii tinctura per hanc
 extracta medicamenti basis sit, pro complemento ad-
 dimus Crocum, Castoreum, Caryophyllos & lignum
 Aloes: dosis a gr. iij. ad 25.

*Laudanum Hel-
 montianum di-
 ctum.*

2. Post papaver album, ejusque preparata Opiati-
 ca, dicendum sequitur, de sylvestri sive erratico, quod
 certe virtutem quandam hypnoticam, sed longe mi-
 tiorem & benigniorem, quam illud alterum obtinet;
 quare in quibusdam casibus eximie convenit, & circa
 usum ejus securiores esse licebit. Ex hoc syrupus, &
 aqua destillata parata in pharmacopoliis prostant, quae

*Papaver errati-
 cum; ejusque
 preparata.*

in febribus plerisque continuis sæpe cum fructu exhibentur, inque pleuritide, vi quadam specifica juvare creduntur; quia nempe dolores tollunt, atque pulsum nonnihil sufflaminando, sanguinis effusionem febrilem deprimunt. Porro ex floribus hujus, in spiritu vini infusis, tinctura paratur, quæ apud Empiricos, & mulieres Benéficas, celebre medicamen est, & contra crapulam valere perhibetur. Cujus juvamen ratio videtur esse, quod spiritus vini stomachi contenta à putrefactione vindicat, atque florum virtus narcotica febre ingruentem præcaveat.

Cynoglossus ejusque preparata.

3. Exacta Mæconologia, in narcoticorum classe succedunt, Mandragora, Hyoscyamus, Cynoglossus, Nicotiana. De binis prioribus, quia in usum medicum vix omnino (exceptis hyoscyami seminibus) recipiuntur, non est, ut verba faciamus, Cynoglossus vero odorem plane soporiferum spirans, indolem suam narcoticam aperte profitetur, & formæ pulchritudine ad seipsum assumendum nos ultero quasi invitât: est enim planta perelegans, folia habens mollia, & grate virentia, floribus puniceis, & amaranthine purpurascens coronatur. Pulvis radicum ejus ingreditur ac denominat antiquum & celebre istud Opiatum dictum pilulæ de Cynoglossis: succus ex tota planta, circa initium veris collecta, expressus, & digestionē clausa & calida depuratus, & à fecibus decantatus, liquorem exhibet clarum, & instar rubini splendide rubescentem. Hic usurpâri potest vel pro menstruo, atq; componendas alias confectioes narcoticas, vel syrupus hypnoticus ex eo paratur, vel denique blande evaporatus in extractum redigitur, ex quo, sicut ex Opio, cum idoneis menstruis tinctura, & extracta conficiuntur.

Narcoticorum agmen claudit, & inter celsiore locum

cum vindicat Nicotiana; quamvis enim eorum compositiones minime ingrediatur, attamen fumus ejus per tubulum haustus eundem sapenumero, quem illa, effectum producit: quinimo, quod magis mirandum est, non modo ipsum somnum, sed quandoque contrarium ejus, nempe vigiliam accersit. Non est ut instituti hujus originem, aut morem, communissime notum, utpote ab hominibus cujusque sexus, ætatis, & conditionis usitatum, describere facebam; profecto quod Opiatis illud accenseam ideo est, quoniam fere idem apud nostrates, quod Opium apud Turcas, præstat: utraque nimirum spiritus animales motu quodam inassueto afficiendo, & velut attonitos reddendo, absque magno molestiæ aut lassitudinis sensu, ad quodvis agendum aut patiendum disponit. Quapropter Nicotianæ fumo, juxta morem vulgarem ore suscepto, virtutes & effectus non solum multiplices, sed diversimodi, immo (sicut jam diximus) contrarii, & sibi inter invicem repugnantes ascribuntur. Quippe vulgo dicitur nos infrigidatos sive algentes calfacere, atque æstuantibus refrigerium præbere, somnum inducere, aut abigere, pariterque famem atque sitim restinguere, aut excitare: quorum omnium ratio in eo consistit, quod spiritus Animales ab entymiamate hoc blande agitati, & velut in choreas quasdam sconiati, ad molestiæ cujusvis appulsus plane obsurdescunt; immo quicquid difficile ab iis agendum, aut patiendum incumbit, insensiles fere ac imperturbati obeunt: quapropter militibus, & nautis Tabaci usus (ubi congruet) non modo utilis, sed pene necessarius videtur, in quantum sc. utrosque illos, ad pericula quævis intrepidus, atque famis, frigoris, & laboris patientes reddat. At vero fumum hunc valde narcoticum, & spiritibus (priusquam crebra affue-

*Fumi suctionis
hujus effectus.*

Et rational.

mubno

S f 2

tudine

tudine iis familiaris evasit) valde infestum esse, inde constat; quoniam à primo ejus tentamine, & usu, nullus fere est, qui non maximas in cerebro, & genere nervoso perturbationes patitur. Si quando enim ad potationem hanc siccam quispiam initiatur, mox quasi ebrius vertigine, & scotomia afficitur; dein vomitio immanis, & non raro purgatio succedit; vacillant pedes, tremunt manus, lingua balbutit, aut deliria loquitur. Non raro item sudor frigidus, & li-
 pothymia terribiles sequuntur; quorum omnium causa est, quod spiritus Animales à sulphure narcotico velut intoxicati, in toto regimine suo, distrahantur plurimum, inque *ambulas* adiguntur; nec tantum prima aut secunda vice, verum ab initio sepiissime perquam diu est, priusquam Tabaci fumus, sine magna spirituum confusione hauriri potest. Quamprimum vero mos iste cuiuspiam sit assuetus & familiaris, etiam gratissimus evadit; & cum tanto lenocinio spiritus Animales caprat, ut nonnulli cibo, aut potul citius, quam usui ejus interdici mallent. Cujus ratio est, quod fumi-suctio ista, spiritus Animales uspiam segnes, & desides, blande exsuscitans, & quasi titillans, in motus lenes, & expansivos, quibus mire tantum à vini potu recreantur, ciet.

Hæc de Narcoticis præcipuis, eorumque præparatis, ac utendi modis, quorum omnium census ad vegetabilium genus spectat: attamen ut putetur mineralia nihil non efficere posse, etiam ex durioribus hisce concretis quidam Opiata præstantissima, prorsus sine Opio, se parasse venditant. Quercetanus ex vitrioli sulphure narcotico, atque oleo solis, & lunæ, cumque tinctura coralliorum, aliorumque cordialium insignium, Nepenthen quoddam, ad dolores, & languores omnes tollendos, adprimè efficax, conficiendum

endum præscribit : cujus medicamenti tantum abest me virtutes admirari, ut potius existimem, sulphur ac olea ista metallica aut revera non esse, aut parum vel nihil posse : itaque his post habitis ad narcotica genuina & realia reversi, demum coronidis loco, eorum selectas quasdam formulas subjiciemus: quas insuper in classes quasdam digeremus, juxta quod Opiata pro basi sua vel *papaveris erratici. syrupum* aut *aquam destillatam*, vel *Diacodium*, vel *Laudanum extractum*, aut *liquidum*, vel *pilulas de styrace* vel de *Cynogloss*, vel denique *Philonium* habeant.

Compositiōnum
narcoticarum
Bases.

℞ *Aq. Papaveris erratici, Paralyseos ana* ℥vj. *1. Aq. & Syrupus papaveris. Rhe-*
syrupi papaveris rhead. ℥ij. *salis prunellæ* ℥ss. *misce,*
f. Julap. dosis ℥iij. *vel* iij. *ter in die, in pleuritide,*
doloribus, ac vigiliis sine febre, aut causa manifesta.

℞ *Aq. Papaveris,* ℥iij. *ad* vj. *sumatur interdum*
per se bis aut ter in die propter easdem intentiones.

℞ *Diacodii* ℥ss. *ad* ℥vj. *Aq. paralyseos* ℥iij. *Aq. Theriacalis* ℥iij. *f. potio.* *Portiones.*

℞ *Aq. Cardui* ℥iij. *Diacodii* ℥ss. *sp. C. Cervi*
℥ss. ad ℔j. *f. haustus. ad somnum, & sudores pro-*
vocandos.

℞ *Diascordii* ℥ss. *pul. Gascon.* ℔j. *Diacodii* ℥ij. *mi-*
isce, sumat. è cochleari.

℞ *Diacodii* ℥iij. *Aq. Limacum* ℥j. *misce. Convenit*
in tussi, & phthysi: dosis cochl. j. hora somni, & si opus
fuerit, repetatur post mediam noctem.

℞ *Laudani Londinensis gr. j. pul. è chelis compos.* *2. Laudanum extractum.*
℥ss. ad ℔j. *cum q. s. syrupi caryophyl. f. pil. 3 sumendæ*
hora somni.

℞ *Laudani gr. j. pil. stomach. cum gummi,* ℥ss. *f. pil.* *3. pilule.*
iiij. sumend. hora somni, in Colica.

℞ *Laudani gr. j. ad* jss. *Diascordii* ℔j. *f. bolus,* *Bolus.*
loco

loco *Diascordii* add. *confect. Alchermes* vel de *Hyacinth.*

Haustus.

℞ *Laud. gr. j. dissol. in cochl. j. Aq. Theriacalis,*
adde *aq. paralyseos ℥ij. f. haustus.*

3. *Laudanum*
liquidum Tartar-
isatum.

℞ *Laud. nost. liquidi Tartarisi,* gt. 20, *detur in*
cochl. j. Aq. Mirab. vel Cinnam. aut cujusvis alterius
idoneæ: Convenit in doloribus colicis, nephriticis, aut
arthriticis.

℞ *Specier. hieræ ℥ss. Laudani ejusdem* gt. 20, *f. pil.*
iiij. sumantur hora somni ad purgand. simulque dolores
sedand. in Colica.

4. *Laudanum*
liquidum Cydo-
niatum.

℞ *Laud. liquidi Cydoniati* gt. 15 ad 20, *detur in*
cochl. j. Aq. Cinnam. tenuis, ad effectus dysentericos.

℞ *Conf. rosar. rub. ℥j. Theriacæ Androm. confect.*
de hyacintho ana ℥ij. pul. Pannonici rub. ℥j. Laud. Cy-
doniati ℥ij. Syrupi e coralliis q. s. f. confect. dosis ℥j.
quarta vel quinta quaque hora in Dysenteria valde
eruenta, cum torminibus.

5. *Pilulæ de Sty-*
race.

℞ *Pil. de styrace gr. v. ad vj. lactis sulphuris ℥ss.*
olei Anisi gt. j. balsami peru. q. s. f. pil. iij. in tuss. Asth-
mate, &c. sumend.

Et de Cynogloss.

℞ *Pil. de Cynoglossogr. vj. ad viij. f. pil. ii. devo-*
rand. hora. somni, propter easdem intentiones.

6. *Philonium.*

℞ *Philonii Romani ℥j. ad ℥ij. confer. Caryophyl.*
℥ss. misce, f. Bolus sumendus hora somni. Convenit ad
Colicam, in temperamento frigid.

Medicamentum
Antihypnoticum

Post remedia narcotica modo satis fuse explicata,
proxime dicendum esset, de medicamentis mere And-
dynis: quæ viz. spiritus Animales quovis modo per-
turbatos, aut excandescentes, non profligando, aut
stupefaciendo, sed tantum leniendo, & demulcendo
in quietem allestunt, & blande componunt. Attamen
circa horum remedia, utrum talia revera existunt? manifesto
constare

constare oportet, priusquam ~~et~~ ^{Si} ~~dis~~ ^{dis}quisitio instituitur: præterquam enim hoc, quod Forus, Cataplasmata, Linimenta, exterius exhibita, atque Enemata intestinis injecta dolorem quandoque sedant, nullum alium effectum ab ejusmodi mere Anodynis, saltem quando intus ore assumuntur, præstari novi: quare super his, quibus pro somno conciliando, aut torminibus quando atrociter urgent sedandis minime fiendum sit, haud operæpretium videtur Ætiologiam quamvis contexere.

At vero cum hætenus de Opiatis, earumque præparatis, & operandi modis ita plene disseruimus: juxta methodum superiorem, de medicamentis hæc contrariis, sive Antihypnoticis, quæ viz. somnum nimis urgentem arcendo, nos vigiles reddunt, modo tractandum sequeretur; nisi quod olim in cerebri pathologia (ubi de Lethargo aliisque affectibus soporosis, eorumque remediis agitur) pensum hoc omnibus fere numeris absolutum peregerim; ita ut non opus sit eadem hic repetere. Quandoquidem vero tum ibidem, tum aliis in locis, liquoris cujusdam Coffee dicti ad narcosin pellendam summe efficacis, frequens à nobis mentio facta est; haud omnino ex refore videtur de potu hoc, ejusque effectibus, & agendi rationibus (quas alibi inuimus) pauca quædam amplius hic subungere. Circa Antiquitatem, & communissimum ejus modo apud Turcas, & olim Arabas, aliosque orientales usum, extra propositum nostrum esset hic disserere: quandoquidem vero à nuperis annis, hic potus etiam inter nostrates in morem abiit, & virtutem ejus pro somno abigendo fere nullus est quin experimento factofatis efficacem perferat; idcirco in effectus hujus satis noti, & experti rationes modo inquiramus. Hujus Ætiologiam (in capite de Pervigilio) diximus; in

Potus Coffee.

Effectus ejus.

eo consistere, quod potus iste particulas adustas (quibus abunde sensu tum gustus, tum olfactus indice, scattet) mox sanguini, & dein succo nerveo insinuat, quæ proinde tum incongruitate, tum mobilitate sive inquietudine sua, & cerebri exterioris poros usque apertos detineant, & spiritibus copula quavis alia, & torpore exutis cæstra quædam, ac stimulos, à quibus ad munia sua diutius obeunda excitantur, addunt: enimvero ad somnum ineundum, hæc duo necessario requiruntur, quorum modo unum, modo alterum in efficiendo prius ac potius existit. Nimirum oportet cerebri exterioris, sive corticis ejus poros, & meatus omnes à liquore ibidem, à sanguine velut extillato, ac inundante inferciri plurimum, ac impleri, proindeque ocludi; dein præterea ad affectum istum acciendum, opus est, ut spiritus Animales poris, & meatibus illis exclusi, ac insuper particulis nutritiis, & serosis sæpe onusti, versus cerebri meditullium se recipiant otio induturi. Circa hæc pensa ad somnum requisita non semper unus, idemque ordo est. Quandoque enim spiritus Animales primo, & sponte sua istæ spatia derelinquunt; succo nerveo in eadem inanita mox irruente; interdum vero humor nerveus cum sero uberius suffusus, meatus istos primo invadit, spiritus exinde licet invitos propellens, ac intus cogens.

At vero operatio *Coffee* utrisque his effectibus contraria videtur. Non statim à potu ejus, particulae adustæ, summe agiles, ac impigre, in sanguinem delatæ, liquorem ejus nonnihil fundunt, seroso latice versus renes, & habitum corporis detruso; porro illæ cerebrum adpellentes, poros ejus facillime aperiunt, quos, & mobilitate sua valde apertos detinent; dein spiritibus illæ accrescentes, eos particulis quibusque aliis tum gravativis, tum nutritiis denudant, adeoque leves, & petnices ubique

Ætiologia traditur.

ubique in motus cient, atque per totum cerebri ambitum oppletionone gravi, & obstructione liberum, expandi faciunt.

Interea tamen, dum spiritus ad hunc modum jugiter, ac indefessim exerciti, succi nervei accessu, & assimilatione privantur, copix illorum haud satis, ac solito more instaurantur. Spiritus quidem veterani agiliores, ac impigri magis redduntur, at novorum subsidia minuuntur. Hinc ut facile constet, potum hunc communissimo licet in usu, ac in quibusdam casibus valde utilem, & adprime medicum, in aliis forsan noxium aut minus salutarem existere. Ita quidem rem habere, non tantum ratio, sed & vulgaris observatio passim dictitat; in quantum *Coffee* potatores nimii, macilenti, sepe numero item paralyti, atque veneris impotentix obnoxii, evadunt. Prior effectus ita frequens & passim notus est, ut pluribus *Coffee* potum ideo tantum interdixerim, quoniam ad macilentiam disponit.

*Commoda eius
ac incommoda
notantur.*

Quippe cum sanguis ex assiduo, & nimis crebro ejus usu acris, & magis retorridus fiat, proinde ad nutriendum minus habilis existit. Quoad cerebri autem & nervosi generis affectus, existimo me ad eos interdum curandos, hunc potum adeo frequenter prescribere, ut non alius quispiam magis: quippe ad Tabernas, ubi venditur iste, Ægrotantes quosdam potius quam ad pharmacopolia ablegare soleo.

Macilentos facit.

Profecto in morbis, & ægritudinibus plerisque cephalicis, viz. Cephalalgia, vertigine, lethargo, catarrho, & similibus, ubi cum pleno corporis habitu, & temperamento frigido, aut minus calido, atque sanguine aquoso, adsint cerebrum humidius, at spirituum Animalium segnities, & torpor; potus *Coffee* magno sæpe cum fructu sumitur: nam assidue haustus utramque animæ partem mire clarificat, & illustrat, atque functionum

*Ad Paralysem
disponit.*

T t

quarum-

quarumcunque nebulas omnes dispellit: verum è contra, qui graciles, & temperamenti biliosi aut melancholici, sanguinem acrem, aut retorridum, cerebrum calidius, atque spiritus animales nimis incitados, & irrequietos habent, à potu isto prorsus abstinere debent; utpote qui tum spiritus, tum humores magis pervertit, & functionibus quibusque obeundis inhabiles prorsus, simulque impares reddit. Observavi enim multos spirituum copia haud satis uberi præditos, ac insuper cephalalgia, vertigini, palpitationi cordis, artuum tremori, aut stupori obnoxios, à potu *Coffee* illico deterius habuisse quoad istos affectus, & statim in toto corpore languorem insolitum persensisse.

F I N I S.

I N D E X

ALPHABETICUS.

A.

A Lexiteria sanguinis compagem nimis laxam, aut solutam restituit.	P. 242
Eorum formulæ.	p. 257
Antimonium crudum non vomitum ciet.	p. 60
Antimonii vitrum, flores, crocus, sulphur.	p. 61
Una cum præparationum eorum Ætiologiis.	p. 62. 63
Antimonium Diaphoreticum.	p. 210
Cerussa ejus.	ibid.
Apritudo ad captandum frigus.	p. 221
Affectus hujus descriptio, instantia, & Ætiologia.	p. 222
Ratio formalis, & causa ejus.	p. 225
Curatio.	p. 226
Arteriæ habent fibras musculares, & moventur sicut Cor.	p. 266
Etiam spasmis afficiuntur.	ibid.
Arteriæ descriptio Anatomica.	p. 279
Astringentia in Diabete parum juvant.	p. 177
Aurum vitæ.	p. 71

B.

Bellinus Renum ductus per quos serum secernitur primus notavit.	p. 138
Bezoarticum minerale, ejusque Ætiologia.	p. 208
Bilis in Dysenteria Londinensi rarius ejicitur.	p. 119
Bovii Vomitorium, Hercules dictum.	p. 72

C.

Cardiaca, & Alexiteria,	p. 237
In sanguinem, & spiritus agunt, potius quam in cor.	p. 283
T t 2	Cardiaca

I N D E X

Cardiaca sanguinis accensionem moderantur, aut augent.	p. 240
Eorum formulæ.	p. 256
Catharfeos tres velut gradus.	p. 96
Cathartica quomodo operantur intra ventriculum.	p. 91
Quomodo intra duodenum, & tenuia intestina.	p. 93
Illorum actio in porum-bilarium, ductum Pancreatis, Glandulas, & Arteriarum oscula.	p. 94
Eorundum actio in sanguinem.	p. 95
Non per attractionem, aut electionem operantur.	p. 97
Eorundum differentia, & rationes notantur.	p. 98
Cathartici virtus à quibus particulis dependet.	p. 102
Catharticorum species, & formulæ.	p. 104
Raro è mineralibus, sæpissime è vegetabilibus desumuntur.	p. 105. 106
Præparatione chymica minime egent.	p. 107
Catharticorum formulæ sc. potiones, pilulæ, pulveres boli, morsulæ, vina &c.	p. 108. 109
Cervisiæ, & Vina medicata.	p. 111
Coffee potus, ejusque effectus boni, & mali notantur.	p. 329. 330
Cordis Palpitatio quid sit.	p. 260
Ejus descriptio & Ætiologia	ibid.
Cynoglossus ejusque præparata.	p. 312

D.

Diabetis descriptio ejusque Ætiologia.	p. 165
Diabetem spasmodici affectus præcedunt, aut sequuntur.	p. 169
Ab Hydrope quomodo differt.	p. 170
Ejus causa, & symptomatum rationes.	p. 171. 172
Diabete laborantium quare urinæ dulcescunt.	p. 173
Morbi	

ALPHABETICUS.

Morbi hujus curatio, cum medicamentorum formulis.	p. 175. 176
Curationis Historia.	ibid.
Diaphoresis nimia ac depravata.	p. 216
Affectus hujus descriptio ac Ætiologia.	p. 217. 218
Diaphoreticorum materies, & particula quales esse debent.	p. 195
Eorundum rationes, & operandi modus.	p. 196
Diarrhæa symptomatica.	p. 118
Diuresis quomodo à Diaphoresi differt.	p. 236
Diuresis nimia ejusque remedium.	p. 164
Diureticorum distributio quoad fines, materiam, & formam.	p. 164
Diversimoda existunt juxta quod pro basi habent salern volatilem, fixum, acidum, Alchalisatum, aut nitrosu.	p. 152. 153
Singulorum rationes traduntur.	p. 156. 157
Dysenteria Londinensis, ejusque duæ species.	p. 119
Sc. Aquosa, & cruenta.	ibid.
Prioris descriptio, causæ, & curatio.	p. 120. 124
Medicamentorum formulæ.	ibid.
Morbi Ætiologia.	p. 122
Quare in Autumno defævit, & in hac urbe endemia est.	p. 123
Ejus causæ remotiores.	p. 125
Dysenteria cruenta describitur.	p. 126. 127
Methodus medendi cum medicamentorum formulis proponitur.	p. 123
Morbi Ætiologia.	p. 129
Differentiæ ejus.	p. 130
Indicationes curativæ.	p. 131
Curationum Historiæ.	p. 132. 133
Electuaria	

I N D E X

E.

Electuaria purgantia.	p. 110
Emetica stybiata quomodo operantur.	p. 66
Emetica Mercurialia quomodo agunt in corpore nostro.	p. 67
<i>Epidemics</i> ob quas causas, & occasiones excitari solet.	p. 183
Experimenta de liquoribus chymicis sanguini calenti affusis.	p. 144
Extracta cathartica resinosa quomodo parantur.	p. 107
Extractum Hellebori nigri.	p. 114

F.

Figuræ earumque explicationes quibus Ventriculus, Oesophagus, Intestina, eorumque partes, & contenta exprimentur.	p. 32. 34. 35
Flatus natura, & quomodo in visceribus gignitur.	p. 84. 85
Flores salis Armoniaci.	p. 210
Quomodo ab aliis spiritibus acris differt.	p. 211
Fuliginis spiritus.	p. 212

G.

Galenus Arteriæ quatuor tunicas recte assignavit.	p. 279
Glandulæ densissimæ Tunicas interiores Ventriculi, Oesophagi, & intestini obsident.	p. 13. 26. 32
Pariter fere in Arteriis habet.	p. 282
Guiaci spiritus una cum Ætiologia.	p. 213
Ejus resina.	p. 214

H.

Helmontii laudanum.	p. 321
Hercules Bovii, cum Ætiologia ejus.	p. 73. 74
Humorum præparatio ante purgationem, haud necessaria.	p. 100
	Hydrotica

A L P H A B E T I C U S.

Hydrotica sunt spirituosæ, vel salinæ.	p. 197
Eorum species ac formulæ.	p. 199
Quæ pro basi habent mixti partes integrales, vel elementares.	p. 200
Utriusque species, & formulæ recensentur.	p. 101. 202
Hydrotica salina varii generis.	p. 205
Hypercatharticos causæ, & curatio.	p. 116
Hypnotica medicamenta.	p. 285

I.

Iliaca passio sapissime in intestinis crassis oritur.	p. 32
Intestina duplicia sunt, crassa, & tenuia.	p. 24
Priorum fibræ, connexiones, & dimensiones,	p. 25
Nec non Tunicæ, Vasa, cum singulorum usibus describuntur.	p. 26. 27
Crassa intestina describuntur.	p. 31
Intestinorum motus excretorius, per quas fibras, & quibus stimulis perficitur.	p. 88
Quot, & quales humores educit.	p. 90
Ischuræticorum species, & formulæ.	p. 176

L.

Lactis coagulatio quo ritu fiat, & quibus modis inhiberi, aut tolli possit.	p. 142
Singulorum rationes traduntur.	p. 143
Lactis fusio & reductio varias sanguinis alterationes illustrant.	p. 144
Laudana opiata.	p. 318
In forma solida, & liquida parantur.	p. 320
Laudanistarum mala.	p. 319

M.

Medicinæ initia, & progressus.	p. 1. 2
Medicamenta Anodyna, eorumque distinctio.	p. 313
Hydro-	

A B C I N D E X

Hydrotica.	p. 199
Cardiaca, & Alexiteria.	p. 237
Antihypnotica, eorumque rationes.	p. 327
Mercurius vitæ cum Ætiologia ejus.	p. 65
Mercurius præcipitatus per se, solaris, communis, cum singulorum Ætiologiis.	p. 68. 69
Sublimatus & corrosivus, & dulcis, cum eorum Ætiologiis.	p. 112. 113

N.

Narcotica quo ritu spiritus Animales afficiunt.	p. 286
Quomodo in cerebrum operantur.	p. 288
Quomodo in ventriculum.	p. 289
Quomodo in cerebellum.	p. 292
Narcoticorum bona sive emolumenta recensentur.	p. 292
Hæc aut spiritus, aut sanguinem, aut alios humores respiciunt.	ibid.
Quomodo dolorem sedant absque somno.	p. 294. 295
Quo ritu spasmos sistunt.	p. 297
Qua ratione in calculo, & Arthritide juvant.	p. 300
Quomodo urinas, & sudores movent, & quare Alexiteriis accensentur.	p. 301
Narcotica nocent capiti, pectori, & visceribus.	p. 305
Singulorum modi, & rationes, exponuntur.	p. 307. 308
Nepeathe.	p. 318
Nervi Arteriis inserti quibus usibus inserviunt.	p. 265
Nicotiana, ejusque fumifunctionis mos, & effectus.	p. 323
	324

O.

Oesophagi descriptio.	p. 7
Tunica ejus.	ibid.
Operationum medicinalium Ætiologia utilis est, sed consideratur.	p. 2
Loca & subjecta notantur.	p. 3. 4. 5
	Operatio-

A L P H A B E T I C U S.

Operationis Emeticæ modus, ratio, & accidentia.	p. 51
Opiata, in quibus locis operari incipiunt.	p. 288
Quomodo in cerebro, ventriculo, aliisque locis operationes suas edunt:	p. 289. 290.
Ea non sanguinem uti spiritus Animales venenant.	p. 291
Eorum effectus tum boni tum mali.	p. 292
Opii nocumenta, & cautiones circa usum ejus.	p. 304
Opium in omnibus haud simili modo operatur.	p. 315
Opilogia, & contenta ejus.	p. 286

P.

Passio Cardiaca.	p. 260
Papaver erraticum ejusque præparata.	p. 322
Pharmacia tria præcipue considerata continet.	p. 5
Pharmacis subjecta immediata sunt spiritus, & humores; mediata sunt fibræ, & membranæ.	p. 6
Pilulæ purgantes.	p. 109
Pulveres purgantes.	p. 110
Pulsus intermittens una cum Ætiologia ejus.	p. 276
Primarum viarum descriptio.	p. 6
Quæ sunt Oesophagus, ventriculus, & intestina.	ibid.
Purgatio quid sit.	p. 83
Purgantia quos humores educunt.	p. 90
Purgantia operantur tum irritatione in primis viis, tum fermentatione in sanguine, & humoribus.	p. 91
Purgationis Elateriæ mala.	p. 99
Ejus notabilis instantia.	ibid.
Pylori descriptio, & usus.	p. 21

R.

Remedia Cardiaca, & Alexiteria.	p. 237
Renum structura, & usus notantur.	p. 139
Resina Jalapiæ, & Scammonii.	p. 113

U u

Sal

S. I. N. D. E. X. I. U. S.

Sal Prunellæ, five Crystallum minerale.	p. 158
Sal vitrioli, & Ætiologia ejus.	p. 60
Sal succini.	p. 163
Sal Tartari pro Tincturis Catharticis quantum valet.	p. 107
Sanguinis alterationes qualem cum lactis fusione & coagulatione analogiam gerunt.	p. 144
Sanguinis compages nimis stricta, qualia remedia requirit. Viz.	p. 243
Imprimis salina, eaque varii generis, & status.	p. 244. 245
Seri à sanguine secretio in excessu vel defectu peccat.	p. 145
Somni, & vigiliæ vicissitudo, ad vitam necessaria est.	p. 285
Stomachus quo ritu à Cardiacis afficitur.	p. 248.
Spiritus nitri.	p. 159
Spiritus salis marini: ejus conficiendi modus compendiosus.	p. 160
Spiritus Urinæ.	p. 161.
Sudationis ratio, & causæ.	p. 182
Ejus materies tum elementaris, tum humoralis.	p. 185
Ejus requisita five conditiones.	p. 187. 188
Sudorifera Cardiacis sunt affinia.	p. 174
Sudor Anglicus.	p. 230
Descriptio, & Ætiologia ejus.	p. 233
Symptomatum rationes.	p. 234
Diabeti, & Dysenterix Incruentæ affinis est.	p. 254
Sulphur five oleum vini.	p. 163

T.

Tartari spiritus.	p. 215
Tinctura ejus, ejusque Ætiologia.	p. 162
Transpiratio cohibita quomodo sudorem excitat.	p. 191
Tremor cordis.	p. 269
Ætiologia ejus, & curatio.	p. 270. 272
Non	

A L P H A B E T I C U S.

Non a vaporibus oritur.	p. 174
Tunicæ quibus Oesophagus, Ventriculus, & Intestina prædita sunt.	p. 175
Tunicæ Oesophagi quibus usibus inserviunt.	p. 111
Ventriculi quot sunt, & quibus usibus inserviunt.	p. 12
Turbith minerale.	p. 70
Tympanitis causa innuitur.	p. 15

V.

Ventriculi plixæ, & rugæ quomodo nascuntur, & quibus usibus inserviunt.	p. 15
Ventriculi fibræ carneæ: earum ordines,	p. 17
Nec non munia, & usus.	p. 18
Quibus & quot modis, & propter quos instinctus contrahuntur.	p. 19
Ventriculi orificia describuntur. Quibus nervis, & plexibus nerveis instruuntur.	p. 20
Ventriculi quæ vasa, & quomodo distributa, & quibus usibus inserviunt.	p. 22. 23
Ejus paralytis ut curanda.	p. 82
Vomitio quid sit.	p. 37
Quomodo Ventriculus, & Oesophagus in ea afficiuntur.	ibid.
Est motus convulsivus.	p. 38
Ab aliis spasmis, & à catharsi differt.	p. 39
Quot & quibus modis, & ob quas causas excitari solet.	p. 40. 41
Vel Idiopathica, vel Sympathica est.	p. 42
Hujus varii casus & causæ notantur.	p. 43. 44
Singulorum rationes explicantur.	p. 45. ad 47
Vomitiorum quo pacto operantur.	p. 48
Alia fortiora alia mitiora.	p. 49
Qualem, & quotuplicem materiem utraque educunt.	p. 50

Non virute specifica, nec in peculiarem humorem agunt.

Eorum species, & formulae. p. 54

Chymica parantur ex vitriolo, Antimonio, vel Mercurio. p. 59

Vomitionis nimia remedium. ibid. ad p. 65

Affectus hujus species, & causa variam notantur. p. 77

Curatio ejus cum medicamentorum formulis describitur. p. 80. 81

Urinae materies, & secretionis modus. p. 137

Potissimam a sanguine procedit, a quo modo facile, modo
agre secernitur. p. 141

Urinae secretio per lactis fusionem, coagulationem, & re-
ductionem optime explicatur. ibid.

F I N I S.

